AYLIK SİYASI DERGİ
EKİM 1990 SAYI 5 FIYATI 5000 TL. (KDV DAHIL)

Demokrat!

MUHALEFET

YENİ DEMOKRASI
SOSYALİZM
EMEĞİN BAYRAĞI
HAVA-İŞ
GENEL MADEN-İŞ

SAVAŞA HAYIR!

İŞÇİLER VE POLİTİKA
GELENEK
KOMKAR
IRAK KDP
ADIMLAR

Demek yeter mi?

DSB
ERNK
İŞÇİLERİN SESİ
TÜRKİYE MADEN-İŞ
ÜLKE
TKSP

TÜRKİYE KDP
YENİ ÖNCÜ
HEDEF/İKTİDAR YOLU
TÜRK-İŞ
TOPLUMSAL KURTULUŞ
ÖZGÜRLÜK DÜNYASI
AĞAÇ-İŞ
TEK GIDA-İŞ (DMB)
PETROL-İŞ
EMEK/EMEK DÜNYASI
OTOMOBİL-İŞ
TÜMTİS
DERİ-İŞ

DOĞAN TILIÇ'ın IRAK İZLENİMLERİ
BÖLGE VALİLİĞİNİN "OLAĞANÜSTÜ" BİLDİRİLERİ
CEVAT YURDAKUL CİNAYETİNDE YENİ SORULAR

Belge Yayınları Yeni Kitaplar

Fernando MORAIS

OLGA

"Brezilya'lı yazar Fernando Morais, OLGA adlı belgesel romanında olağanüstü bir kadının, Olga Benario'nun hareketli yaşamını ve trajik ölümünü anlatıyor. Olga 1920'li yıllarda işçi hareketinin kahramanlarındandı. Otuzlu yıllarda ise "Olga Benario ve Luis Carlos Prestes Olayı" Berlin'den Moskova'ya Paris'ten Rio de Janerio'ya dek insanları derinden etkiledi. Alışılmadık, etkileyici bir belgesel roman..."

İsaac DEUTSCHER

BİTMEMİŞ DEVRİM

"Rus Devrimi, geçmişin en büyük toplumsal alt ü... -lerinden daha derinlere inen sorunlar yaratmış, çok ... şiddetli çatışmalara yol açmış, çok daha büyük güç... -üne katıp sürüklemiştir. Yine de asla sona ermiş de... devrim. Hala hareket halindedir. Hala keskin ve b... -medik dönüşleri ile şaşırtabilir bizi."

Osman BALCIGİL

LATİN AMERİKA'NIN ATAR DAMARLARI

"1988 Gazeteciler Cemiyeti Ödülü"

"Tarihi, coğrafyası, politikası, çarşısı, pazarı, köyü, kenti, askeri, gerillası, sivili, kadını, erkeğiyle Latin Amerika'nın biribirinden ilginç dört ülkesinden, Peru, Bolivya, Ekvator ve Kolombiya'dan capcanlı röportajlar ve fotoğraflar."

YENİ SESLER BİR DİRENİŞ TÜRKÜSÜDÜR

Halil GÜÇLÜ

YURDUNA DÖNEN GILGAMIŞ

"Bir halkın kahramanlığı, korkaklığı, varoluşu, tükenişi, ölümü, dirimi, suskunluğu, haykırışı, özgürlüğü, köleliği, ihaneti, acımasızlığı ve merhameti binlerce yıllık bilinen tarihi içinde şiir boyunca akıp gidiyor."

Nur BULUM

YÜRÜ DİRENCİM

"1988 Akademi Özendirme Ödülü"

"Ulaşılmamış bir
insan sesidir
mutluluk/
Yankılanan
denizlerin
bilinmez
derinliğinde."

Ahmet SEFA

LAVRİON ÖYKÜLERİ

"Yeni Sesler dizisi bu kitapla sürgün edebiyatına açılıyor. 12 Eylül sonrası onbinlerce insan sürgün yaşamı ile tanıştı. Lavrion Öyküleri, sürgün yaşamından verdiği günlük enstantaneler ile trajik insan durumlarını başarıyla öne çıkarıyor."

BELGE—ULUSLARARASI YAYINCILIK, Başmusahip Sokak Talas Han
16/308 Cağaloğlu-İSTANBUL Tel: 511 63 20

Demokrat!

Ekim 1990
Yıl:1 Sayı:5 Fiyatı:5000 TL.
Yurtdışı Fiyatı: 4 DM

BASSAN A.Ş. Adına Sahibi:
Hikmet KOÇAK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Engin GÜNAY

Bu Sayıda Katkısı Olanlar:
Mehmet Tanju AKAD, Cüneyt Akman, Orhan ALKAYA, Fevzi ARGUN, Yılmaz AYSAN, Oktay BAŞARA, Adnan BOSTANCIOĞLU, Bahri ÇAKIR, İbrahim ÇEŞMECİOĞLU, Selçuk DEMİREL, Güliz DEMİRELLİ, Mustafa DEMİRKANLI, Tansel EMANET, Erdem GÜL, Ziya GÜL, Ertuğrul KÜRKÇÜ, İlker MAGA, Nadire MATER, Ahmet OKTAY, Ayşe ÖKTEM, Kaan ÖZSARAÇ, Melih PEKDEMİR, Emre ŞENAN, Semra SÖMERSAN, Hayati SOYDAN, Ülfet TAYLI, L.Doğan TILIÇ, Hürrem TULGA, Çetin UYGUR, Hasan UYSAL, Mecit ÜNAL, Öner YAĞCI, Can YÜCEL, Hakkı ZABCI, Ragıp ZARAKOLU

Ofset Hazırlık:
Pano Grafik, Boyut Dizgi Ünitesi

Basıldığı Yer:
Serler Matbaası

Dağıtım:
Hürriyet Holding A.Ş.

Adres:
Çatalçeşme Sokak 50/3 Cağaloğlu
İSTANBUL
Tel: 528 15 90-91
Faks: 528 62 32

Yurtiçi Abone:
Yıllık: 50.000 TL.
Altı Aylık: 25.000 Tl.

Yurtdışı Abone:
Avrupa Yıllık: 50 DM
Avrupa Altı Aylık: 25 DM
Amerika Yıllık: 30 $
Amerika Altı Aylık: 15 $

Adnan Bostancıoğlu adına
Akbank Türbe Şb. 0007381-7/A00/10
Döviz Hs.No: Akbank Türbe Şb.
0007333-8/BU6/01
Posta Çeki Hs.No: 650004

İÇİNDEKİLER

Türk Ve Eren'e İdam Tehdidi

Ahmet Türk

M.Ali Eren

Ankara DGM Savcılığı, Halkın Emek Partisi (HEP) milletvekilleri Mehmet Ali Eren ve Ahmet Türk'ün TCK'nın 125. maddesi gereğince yargılanabilmeleri için dokunulmazlıklarının kaldırılmasını istedi. TCK'nın 125. maddesi "Devlet topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı bir devletin hakimiyeti altına koymaya veya devletin hakimiyetini tenkise veya birliğini bozmaya veya devletin hakimiyeti altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya matuf bir fiil işleyen kimse ölüm cezası ile cezalandırılır" hükmünü içeriyor.

DGM Savcılığı 14 Ekim 1989 tarihli Hürriyet'te yayınlanan "İki milletvekili Kürtlere Türkiye'yi şikayet etti" başlıklı haberi ihbar kabul ederek dava açmak istiyor.

DGM Savcılığı'nın milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması ve idamla yargılanmaları yönündeki başvurusu devletin Kürt sorunun tartışılması, konuşulması karşısındaki tahammülünün sınırlarını göstermesi açısından önemli. ■

Patronların Eğitim Raporu

Türkiye'de eğitim politikaları artık TÜSİAD'ı bile endişelendiren boyutlara ulaşmış durumda. Eylül ayı içinde endişe ve önerilerini bir rapor halinde kamuoyuna açıklayan TÜSİAD, ABD gezisi öncesi Özal'ın bir parça sıkılmasına neden oldu. Özal'ın raporla ilgili eleştirisi "ekstrem noktaların abartıldığı" şeklinde. Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol ise "raporun bilimsel olmadığını" iddia etti.

TÜSİAD raporunda "ülkelerin devlet bütçesinden eğitime ayırdıkları pay"a göre yapılan sıralamada Türkiye 12.2'lik bir payla Togo, Yemen, Tunus, Cezayir, Tayland gibi ülkelerin de gerisine düşmüş durumda. Bir başka rakkam da okuma-yazma oranıyla ilgili. Türkiye'de okuma-yazma bilmeyenlerin nüfus içindeki oranı %22.6. Raporda TÜSİAD'ın dikkat çektiği noktalardan biri de İmam Hatip okullarının durumu. 1970 yılında İmam Hatip liselerinin diğer okullara oranı yüzde 2 iken 1989'da bu oran yüzde 7'ye çıkmış. 1970'de öğrenci sayısı 6078 iken, bugün bu sayı 100 bine yaklaşmış. Üstelik Türkiye'nin din görevlisi ihtiyacı 40 bin kişi iken... Kısacası durum "sanayinin patronlarının" endişe duymasını gerektirecek kadar vahim aslında.

Konuyla doğrudan ilgisi yok ama, yeri gelmişken değinelim. Hemen her vesileyle yapıldığı gibi, bu kez de Eğitim Raporu öne sürülerek Özal'la TÜSİAD arasında çatışma olduğu tevatürleri gündeme geldi. Tevatür gerçek olabilir mi? Endişeye mahal yok! Onlar eski dost, işte toplu sözleşme dönemi yaklaşıyor, asıl önemli olan o zaman sarmaş dolaş olmak değil mi? ■

Bir Tarihsel Hesaplaşmanın Son Perdesi

27 Mayıs askeri darbesinin idama gönderdiği Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'ın "itibarları"

29 yıl sonra bir başka darbenin; 12 Eylül darbesinin mirasçıları tarafından iade edildi.

"İade-İ itibar" ANAP ve DYP arasında kısa sürede yoğun bir siyasi rekabete dönüştü. Devlet töreni sırasında Demirel, Özal'ın hemen gerisinde yürümek yerine "sine-i millete dönmeyi" tercih etti.

Törendeki ilginçliklerden biri de Genelkurmay'ın protokoldeki yerinde bulunmaması idi. 27 Mayıs'ta kimi önemli görev noktalarında yer alan şimdinin komutanları, Üç DP'linin tabutlarının arkasında yürümeyi kendilerine yedirememiş olsalar gerek. Bütün bunlar bir yana, "iade-i itibar" günlerinde Türkiye bir kez daha siyasi ikiyüzlülüklere sahne oldu. Sözde demokrasinin namusu kurtarıldı, Menderes ve iki bakanının cenazeleri Anıt-mezar'a nakledilince... Ya da idamlar ve askeri darbelerden dolayı devlet "özeleştiri" vermiş oldu.

Bu türden bir yığın boş laf ortalığı sarıverdi. Oysa devlet töreninin ön saflarında boy gösteren beylerin çoğu Deniz'lerin ve 12 Eylül'den sonra idam edilen devrimcilerin idamlarına alkış tutmuş, kimileri de Meclis'te bu idamlar için yapılan oylamalarda elleri göğe değecek kadar büyük bir istekle parmak kaldırıp "evet" demişlerdi. ■

Ora'da "İnsanlar ve Haklar" Askıda

Kararnameci basınımız, hükümetin "Güneydoğu Anadolu Bölgesin'de İnsan Hakları Sözleşmesini askıya alma" kararını ezici bir çoğunlukla "atlarken" bu çok ciddi konuya, ancak bir mizah dergisi el atma cesaretini gösterdi. Bu elbette "ciddi basın" bakımından tam bir kara mizah! Limon dergisi "habercilik" görevini günlük gazetelerden devralarak konuyu kapak yaptı. Dergi, "Orası" sayfasında haberi çeşitli yönleriyle yorumlayarak şöyle veriyordu:

"Türk hükümeti'nin, Güneydoğu Anadolu bölgesi'nde İnsan Hakları sözleşmesi'ni uygulamayı 'askıya aldığı' ortaya çıktı. 'Durum', bir İstanbul gazetesinin Fransa'da yayınlanan Liberation gazetesi'nde yer alan konuyla ilgili haberi çevirip üçüncü sayfasında yayınlaması 'sayesinde' kamuoyuna ulaşabildi. Liberation'dan aktarılan habere göre, Türkiye , 'Ulusal güvenlik ve buna yönelik saldırılar ile Türkiye dışında başlatılan ve dünya kamuoyunu yanıltmayı amaçlayan kampanyaları' gerekçe göstererek, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Catherine Lalumier'e gönderdiği gizli bir mektupla 'askıya alma' kararını bildirdi. Liberation'un haberini aktaran tek Türk gazetesi olan Güneş gasetesi ' Türkiye'nin Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde İnsan Hakları Sözleşmesini uygulamayı askıya aldığı öğrenildi' ifadesi kullandı. Böylece SS Kararnamelerinden sonra Güney Doğu'da 'kepenk kapatan' Babıali basını, 'Türkiye' ile ilgili çok önemli bir olayı ve haberini 'Türkiye dışındaki' kaynaklardan 'öğrenmiş' oldu" ■

!

Eylül sayımızın kapağında"Savaşa Hayır!" demiştik. Ortadoğu krizinin patlak verdiğinden bu yana Türkiye'de muhalefet çevrelerinin hemen hemen tamamı, sol muhalefetten burjuva muhalefete kadar herkes "Savaşa Hayır" dedi. Ancak bugün savaşa hayır demek yeterli mi? Bu sayımızda bu sorunun yanıtını aradık. "Savaş krizi bahanesiyle peşpeşe zamlar yapılıyor, işçiler işten atılıyor, grevler erteleniyor, sadece mitinglere değil panellere bile izin verilmiyor. Herkes savaşa karşı ama, savaşa karşı olanlar niçin savaş isteyen bir avuç azınlık karşısında gücünü göstermiyor? Sıcak savaşa girilmeden önce fiilen savaş durumu yaşanıyor. Artık savaşa hayır demek pek anlamlı değil. Çünkü bu savaş fiilen başladı bile. Bu savaşı durdurmak için savaşa karşı savaşmak, rejime karşı savaşmak gerekmez mi? Peki ama nasıl?"

Bu soruları dergilere, sendikalara, partilere muhalefetin çeşitli kesimlerine yönelttik ve savaşa hayır demenin ötesinde, savaşa karşı muhalefetin birleşik bir tavra nasıl dönüştürülebileceğinin yanıtını aradık.

Eylül sayımızın sayfalarını açtığınızda garip bir manzara ile karşılaştınız, belki de yadırgadınız.Ertuğrul Kürkçü'nün İsmail Beşikçi ile "SHP'nin Güneydoğu Raporu" üzerine yaptığı röportajın yeraldığı sayfaların üzeri Beşikçi'nin fotoğrafları ile kaplıydı. Kararname rejimi öyle bir sistem oluşturdu ki, matbaaları sansüre zorluyor. Matbaalar dergiyi basmadan önce okuyor, önsansürden geçirdikten sonra basmayı kabul ediyor. İşte Beşikçi'nin röportajı da böyle bir sansüre takıldı. Sayın Beşikçi "SHP'nin Kürt Raporu aslında devletin resmi raporudur" diyordu. Evet, resmi ideolojinin eleştiriye tahammülü yok. Kararname rejimi, Ortadoğu'daki savaş hali bahanesiyle şimdi savaş rejimine dönüştürülüyor. Bu nedenle savaşa hayır demek yetmiyor, kararnamelere, rejime de hayır demek ve aktif bir muhalefet yürütebilmek gerekiyor.

Abu Firas'tan sonra FKÖ'nün Türkiye temsilciliğine atanan Fuat Yasin ile yaptığımız söyleşiyi ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz. Ortadoğu krizi üzerine Türkiye solundan farklı bir tutum takınan ve dergimizin baskıya gireceği sırada Diyarbakır cezaevinden tahliye edilen Doğu Perinçek ile yaptığımız röportajın da ilginizi çekeceğini sanıyoruz. Bir başka ilginç röportaj da arkadaşımız Semra Somersan'ın, Güneydoğu'da incelemeler yapan Danimarka Helsinki Komitesi Başkanı Prof. Eric Siesby ile yaptığı görüşme...

Geçen sayı ile ilgili bir düzeltmeyi de burada yapmak istiyoruz. Dergimizin 47. sayfasında yer alan Özelleştirme ve Sendikalar başlıklı çerçeve yazı Alpaslan Işıklı'ya aitti. Ancak teknik bir hata nedeniyle yazının sonunda isim yer almıyordu. Sayın Işıklı'dan ve okurlardan özür dileriz.

Gelecek sayılarda buluşmak umuduyla...

Engin Günay

Yetmez!

Çetin Uygur

"Savaş politikalarınız bizleri hedefliyor.. Çocuklarımızı okullarına hazırlayamıyoruz... Geçinemiyoruz... Herşeye ama her şeye zam.... Bizler nasıl yaşayacağız."

Tekel işçileri yakaladıkları Maliye Bakanı Adnan Kahveci'yi bu sözlerle yargılıyorlardı. Ekmeklerle başlayan zam ateşi günlük ayarlamalara dayanan akaryakıt zammıyla her alanı yakıyor. —

Grev ertelemeleriyle işçi sınıfına yönelen silah şimdi toplu sözleşme masalarına çevrildi. 60 günlük sürenin 58 gününde karşıt ekonomik talepler getirmeyen işveren, sendikaları, tartışmayı ortadan kaldırıp greve zorluyor. Ardından gelsin bakanlar kurulunun grev erteleme kararı ve nihayet zorunlu anlaşma...

Memurlar, öğretmenler, teknik elemanlar, maliye çalışanları, belediye çalışanları, sendikalaşma taleplerine ilişkin çalışmalarında yasakları, engellemeleri karşısında buluyor.

Özelleştirmeler, çıkarılan yasaları bile hiçe sayarak hızlandırılıyor, işsizler ordusu büyüyor...

Miting, yürüyüş, panel, gösteri vb gibi demokratik haklar geniş halk kitlelerinin sorunları ve çözümlerine yönelikse yasaklanıyor, izin verilmiyor....

Parlamentoyu tekelleştiren iktidar, savaş politikaları sayesinde "tek şef" döneminin önündeki son engelleri temizlemeye yöneldi....

Ve sessizce alınan bir karar Avrupa Konseyi'ne ulaştırıldı; "Ulusal güvenlik" nedeniyle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde İnsan Hakları Sözleşmesi'ni uygulama askıya alındı...

Bütün bunlar "Savaş" yetkisinin içe dönük uygulamaları. Toplum sıcak savaş beklentilerinin içine sokuluyor ve savaş yetkisinin içe dönük uygulamaları savaşın halka yönelik olarak başlatıldığının göstergeleri oluyor...

ABD'nin ilan ettiği savaşa herkesten önce taraf olundu. Bu gerekliydi, çünkü "kurtarıcı" politikalar olarak getirilen "entegrasyon"un odağı AT'nin dışına itilmekle düşülen bataklığın tam ortasında kalmanın çırpınması yaşanıyordu ki, körfez krizi patlak verdi. Sistemin, rejimin ABD yanında bir "savaş"tan başka çıkış yolu yoktu!...

Özal'ın ABD seyahati bu çılgın yolda adımlar atılmakta olduğunun göstergeleri ile doludur. İlk gösterge Özal'ın Bush ile görüşme biçimidir. Yanında kendi Dışişleri Bakanı Baker ile görüşmeye katılan Bush'tan farklı olarak, Özal kendi Dışişleri Bakanı Ali Bozer'i toplantı salonuna almadı. Politikada kimin ne olacağı belli olmaz hesabıyla olsa gerek, Özal görüşmede yanında riskli bir tanık bulunmasını istemiyordu. Belli ki sıkı bir pazarlık yapıldı! Ve daha sonra "hayır öyle değil böyle demiştiniz" diye ifşaatta bulunabilmesinden korkulan bir Ali Bozer bile bu sırada Özal'ın uzağında tutuldu. Özal, Bush ile görüştükten sonra, "tabiatıyla oynayacağımız rolün alacağımız imkanlara göre dengeli olmasında da ayrıca fayda vardır dedi. Eğer benzer bir düşünceyi devlet adamı değil de bir esnaf söyleseydi, kuşku yok, sözü dolandırmaz, "ne kadar ekmek o kadar köfte" diye kestirip atardı. T.C.'nin bir numaralı adamı da "ücretini ödeyen bize herşeyi yaptırır" sözünden başka bir şey söylemiyordu aslında. Üstelik bu ücretin ödenmesinde resmi bir taahhüt de istenmiyordu; çünkü ABD açıklamasına göre vaadedilen yardımlar, "gayri resmi mekanizmalar" ile iletilecekti. Bütün bu alış-veriş sırasında Özal, ABD'yi savaşı bir an önce başlatması için kışkırtmaktan da geri kalmadı. ABD'nin generallerine, "Irak ordusundan korkmayın, çekinmeyin" diye cesaret(!) verdi. Savaş kışkırtıcılığı hemen Türkiye'ye yansıdı. ABD seyahati devam eden Özal'ın TV'si, "Ortadoğu'da barış umudunun azalmakta olduğu" şeklinde , "yorumlu" - haberler yayınlamaya başladı...

Ve savaşın ilk kurşunları halka yağdırılmaya başlandı.

Peki "savaşa hayır" demek yeter mi bu durumda ?

"Savaşa hayır" demek yetmez, yetmiyor. Birbuçuk ay önce yüzde 64 olan "savaşa hayır" bugün yüzde 80'leri buldu. Ancak Özal'ın basını, TV'si herşeye alışmaya yatkın toplumumuza savaşı kanıksattı. Savaşa dair haberler Brezilya dizileri gibi izlenir oldu.

Halk dışa yönelik sıcak savaş beklentilerinin içindeyken iktidarın bir başka savaşı derinleştirmesi karşısında "hayır" demek yeterli mi?

Zammıyla, vurgunuyla, yasaklanan grevi-grev zorlamalarıyla, Şırnak'ın boşaltılan köyleriyle, İnsan Hakları'nın askıya alınmasıyla, Özal'ın yasama ve yürütmeden sonra Anayasa Mahkemesine el koyarak yargıyı da tekelleştirmesiyle, ABD emperyalizmine uşaklık gösterileriyle, her cephede muharebe var. Savaş, bu muharebelerin toplamından başka bir şey değil. "Diğer Savaşı" durdurmak için ise bu cephelerdeki muharebelerde direnmekten başka bir yol var mı? Bir it dalaşı olan "diğer savaştan" itleri kötekleyerek çıkabilmek için iç cephelerdeki muharebeleri kabullenip kazanmaktan başka bir yol var mı?

Her şeyden önemlisi, savaş tehlikesi, bugün Türk ve Kürt emekçilerin çıkarlarını kaynaştıran birleştiren bir zemin de yaratmıştır. Bugün pratik olarak batı yakasındaki muhalefet ile doğu yakasındaki muhalefet arasında var olan kopukluk, böyle bir zemin üzerinde, ilk adımda politik olarak giderilebilecek bir imkanlar manzumesi ile doldurulabilirken, bu durum ortak çıkarlar için gerekli ortak mücadele ruhunun gelişmesini de sağlayacak bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Ortadoğu'da çıkarılacak bir savaşa hayır diyebilmek için bugün doğu yakasındaki Kürtlere karşı sürdürülen kirli savaşa bin kere hayır demek, önkoşuldur.

Sendika yöneticilerinin demeçleri, sol dergilerin açıklamaları, asılan pankartlar, dağıtılan bildiriler, gösteriler, yollara dökülen benzinlerin tutuşturulması elbette savaşa karşı haklı bir tepki. Ama yetmiyor/ yetmez. Yollarda tutuşan benzinlerin her cephede alevlenmesi şart. Tüm muhalefet odaklarını tutuşturmalı. Sendikalar platformunu da, öğrenci dernekleri platformunu da, memurların sendikalaşma platformunu da, tutuşturmalı ve dalga dalga tüm muhalefet odaklarının savaşa karşı durabilmesi için hemen şimdi, her zamankinden daha fazla, savaşa ihtiyaç duyan "rejime karşı savaş" düzlemine geçebilmenin bir yolunu bulmalı.

Peki ama nasıl?

Belki burada malumun ilanı olacak, bilinenin tekrarı denilecek ve "yeni" bir öneri sayılmayacak; ama altını çizerek tekrarlamak, somut bir adım, bir adımcık atabilmek için "söylenmesi gereken" söylenmelidir:

Madem tüm muhalif güçler "savaşa hayır" diyor; işte bu tüm muhalif güçlerin birleşebileceği somut bir zemin dir. Daha ne bekleniyor?

Türkiye'nin bütün solcularının mevcut rejime karşı olduklarını, ABD'nin Türkiye'den elini çekmesini istediklerini söylemek gereksiz. Ama rejime karşı bir türlü bir araya gelemediklerini söylemek gerekli. (Evet, bunun birçok nedeni var!) Şimdi,

madem özellikle tüm sol çevreler Türkiye'nin savaşa girmesine karşı ve ABD'nin Ortadoğu'dan elini çekmesini istiyor, bunu rejime karşı ve ABD'nin Türkiye'den elini çekmesi için ortak bir savaşa, direnmeye dönüştürmenin somut bir zemini, birleştirici bir zemini olarak neden değerlendirmiyorlar? (Biliyoruz, bunun da birçok nedeni ve sonucu, yanıtları-gerekçeleri var!)

Savaşa karşı ortak tavır!

Savaş çıkmadan önce, savaşın çıkmaması için ortak tavır!

Öyleyse, bu konu hakkında ayrı yerlerden seslenmek-"tavır almak" terkedilip aynı yerden seslenmek-"tavır almak" için ve bu konu için bir araya gelinmelidir. Bunun özel bir zemin olduğu bilinmelidir. Farklı çevreleri böyle bir zemine taşıyacak-sürükleyecek-çekecek bir "çekim merkezi" yoktur, ama "çekim gücü" olan bir konu, somut ve yakıcı bir mücadele konusu vardır.Bugün savaşa-rejime karşı mücadele en etkili "bir-araya-geliş" (farklı düzeylerde, genelden özele örgütlenmelerin yaratılması ve varolan örgütlenmelerin yetkinleştirilmesi) nedenidir! İşte şimdi, mücadele (bu anlamda) örgütleyecektir! Devrimci mücadele (bu anlamda) örgütleyicidir! Kendiliğindenciliğin tersine, işte tam da burada, "müdahale" vardır.

Örgütü -olan "örgütlü gücü" ile, "örgütsüz -olan" örgütlenme azmiyle, bu mücadeleye girmeli, mücadeleyi örgütlemelidir. Örgütlü mücadele ancak böyle verilebilir.

Hayalperest olmaya gerek yok!

Farklı (örgütlü-örgütsüz) sol çevrelerin doğrudan "bir-araya-gelmemek" için hâlâ pek çok gerekçeleri var...

Öyleyse, farklı sol çevreleri, şimdilik, dolaylı bir araya getirecek, birleştirecek mevcut zeminlerden yola çıkılabilir.

Evet, her çevre kendi politik bağımsızlığını korumaya devam etsin.

Ama herkes kendi "sandalye"sinde aynı "masa" etrafında yer almayı, hangi tavrı alacağını söylemek-yapmak için yer almayı kabul etsin...

Öyleyse şu soruların yanıtlarını hep birlikte bulmak zorundayız:

Her biri kendi sandalyesi ile, farklı muhalefet odakları şimdilik geçici bir "meclis" oluşturamazlar mı?

Bugün doğrudan bir araya gelemeyen farklı sol çevreleri dolaylı bir araya getirebilen her birliktelik değerlendirilemez mi? Dernek ise DERNEK; öğrenci derneklerinin, sendika şubelerinin, memurların sendikal hak komisyonlarının, sosyalist dergilerin platformları ise PLATFORM; ve adı-türü-düzeyi başka, varolan diğer muhalefet odakları olarak, bütün bunlar önce kendi düzeylerinde bir araya gelip karar alamazlar mı? Sol çevreleri dolaylı bir araya getiren platformlar vb. benzeri birlikteliklerin de bir araya gelmesi aracılığıyla, savaşa-rejime karşı mücadele zemininin üzerinde muhalefet güçleri, hiç olmazsa şimdi, doğrudan bir araya gelemezler mi?

Herkes kendi sandalyesinde.

Ama herkes aynı masa etrafında.

İşte muhalefetin meclisi, böyle oluşmaya başlayamaz mı? Yavaş yavaş, küçük adımlarda, büyük amaçlar için...

Ve bizim meclisimiz de karar alıp muhalefetin yasama gücünü oluşturamaz mı? Üstelik bizim meclisimiz, diğer meclislerden farklı olarak, sadece karar alan değil uygulayan ve uygulatan, yani yürütme gücünü de elinde tutan bir meclis olarak kendini tanımlayamaz mı? Şimdi bunun zemini hazır ve şimdi bunun zamanıdır. Çünkü savaşa hayır diyen hiç kimse, savaşa hayır "kararını" almamak için hiç bir geçerli neden ileri süremez. Çünkü savaşa hayır diyen hiç kimse savaşa-rejime karşı mücadele etmekten kaçınmak için de hiç bir geçerli neden ileri süremez. Öyleyse, böyle bir meclisin karar alan ve uygulayan-mücadele eden bir meclis olmaması için hiç bir neden yoktur. Yeterki bu konuda kararlı ve niyetli olunsun.

Toplu sözleşme dönemine giren işçi sendikaları, savaş bahanesiyle, işverenin ağır koşullar dayatmasını ve devletin ellerini kollarını bağlamasını sürpriz olarak karşılamayacaklarsa eğer, sendika şubeleri platformunun ortak bir karar alması için neden beklenilsin?

Üniversitelerin açılmakta olduğu şu haftalarda, öğrenci dernekleri, savaş bahanesiyle, en masum öğrenci taleplerini bile çevik kuvvetleriyle bastırmaya çalışacak YÖK'e ve her çeşit uzantısına karşı ortak bir eylem için neden adım atmasın?

Memurların sendikal haklar komisyonları platformu, savaş bahanesiyle, sendika kurma girişimlerinin engellenmekte olduğunu memurlara - öğretmenlere neden anlatmasın? Demokratik hak ve özgürlükler, insan hakları savaş bahanesiyle askıya alınıyorsa buna varolan kuruluşlar neden karşı çıkamasın, tavır alamasın?

Ve her platform, bütün bunlara karşı mücadeleye kendi başına girişmekle neden yetinsin? Hepsinin önündeki somut engel, şimdi, evet şimdi "savaş bahanesi" ise eğer, bu barikatın karşısında bir platformlar-platformu (bir meclis!) neden kurulamasın?

Evet, herkes kendi sandalyesinde, ama herkes aynı masa etrafında, ve şimdi savaşa-rejime karşı mücadele platformunda. Ama bu kez masa başında oturup kalmadan, ama şimdi masa başında karar almakla yetinmeden.

Çünkü bizim meclisimiz, karar almakla yetinmeyen bir meclis olabildiği ölçüde "bizim meclisimiz" olmaya hak kazanabilir. Meclis karar alsın, muhalefet uygulasın; bu iki ihtiyacın beraberliği muhalefetin meclisinde gerçekleşsin.

Bu, bir hayal değil, bir hayal sayılmamalıdır. Bu gerçeği yakalayabilmek için şimdi küçük bir adım atmak yeterlidir. Sendika şubeleri platformu işçilerin üretimden aldıkları gücü, demeçlerde değil, işyerlerinde ve aynı anda gösteremez mi? Öğrenci dernekleri savaşa ilk karşı çıkması gereken savaşa sürülmek istenen gençleri forumlarda bir araya getiremez mi? Halkın muhalefet evleri, gecekonduları susuzluk tehlikesi yanısıra savaş tehlikesine karşı da seferber edemez mi? Platformlar- platformunun bildirileri, işçilerin memurların öğrencilerin imzalarıyla, aynı anda fabrika-larda, dairelerde, okullarda, mahallelerde dağıtılamaz mı? Ve bütün bu birleşen muhalefet potansiyelinin miting vb. kitle gösterilerinde ortak sesi haykırılamaz mı? Şu sol çevrenin, bu sol çevrenin değil, işçilerin, öğrencilerin, memurların, öğretmenlerin savaşa-rejime karşı ortak eylemleri yaratılamaz mı?

Savaşa-rejime karşı mücadelenin meclisi kurulabilirse, ve şimdi diyelim ki geçici olarak bir platformlar-platformu şeklinde kendini ortaya koyabilirse, ve bu düzlemde muhalefet kararı alıp muhalefet yapabilirse, hiç kimsenin kuşkusu olmasın, geçici olarak ortaya çıkan bu yapı dağılmaya mahkum olmayacaktır. Mücadeleye bir adım atılsın yeter ki, mücadele içinde kendini mutlaka yeniden ve daha yetkin biçimlerde üretebilecektir. Ve bu süreçte, mücadelenin meclisi giderek kalıcılaşarak muhalefetin meclisi olabilecektir.

Savaşa hayır demek yetmiyor, yetmeyecek. Savaşa karşı mücadeleyi rejime karşı muhalefette yükseltmek gerekecek...■

"Savaş!" çağrısı "Savaşa Hayır!" çağrısı ile karşılanabilir ama "Savaş"ın araç olduğu politikanın boşa çıkarılabilmesi ondan daha etkili bir politikayla mümkündür

Savaş tehlikesi başgösterdiğinde, işçi sınıfının ve savaşa taraf olan ülkelerin parlamentolarındaki işçi sınıfı temsilcilerinin (.....) görevi, doğal olarak, sınıf mücadelesinin ve genel siyasal durumun özelliklerine bağlı biçimde değişecek olan en etkili yolları kullanarak savaşın patlak vermesini önlemektir.

Herşeye karşın savaş patlak verecek olursa, görev, savaşın hızla sona ermesi için müdahalede bulunmak ve savaşın yol açtığı ekonomik ve siyasal bunalımdan yararlanarak kitleleri ayaklandırmak ve böylelikle kapitalist sınıf egemenliğini ortadan kaldırmaktır."

İkinci Enternasyonal'in 1907'de Stuttgart'ta toplanan İkinci Kongresi'nde Rosa Luxemburg, Yuri Martov ve Vladimir Lenin tarafından sunularak kabul edilen bu karar taslağı bir haksız savaş karşısında sosyalistlerin takınmaları gereken tutumun standardı olarak kabul edilmişti. Ne var ki, bu karar 4 Ağustos 1914'de Alman Reichstag'ında Sosyal Demokrat milletvekilerinin savaş bütçesinin lehine oy kullanmalarını önlemeye yetmedi. Alman sosyal demokratları "vatan savunması" için "kendi" burjuvazilerinin yanında 1. Dünya Savaşı'na katılmayı kabul ettiler.

Aradan seksenden çok yıl geçtikten sonra Türkiye'de yalnızca sosyalist değil, burjuva muhalefet de ilkesel düzeyde savaşa karşı birleşmiş ve ilk bakışta sanki savaşı önlemek için Lenin'in önerisine uygun bir tavır takınmış gibi, "Savaşa Hayır!" günümüzde bütün muhalefetin ortak sloganı.

Özal'ın BM'nin Irak'a ambargo kararına uymakta gösterdiği aşırı çeviklik ve ABD'nin Körfez'e yapmayı tasarladığı askeri müdahale hazırlıklarına dahil olmada takındığı aşırı istekli tavır iki burjuva muhalefet partisi SHP ve DYP'den hangi nedenle olursa olsun sonuçta büyük tepki gördü. Üstelik bu tepki bütün uluslararası meselelere bir "milli dava" bakış açısından yaklaşan geleneksel davranış kalıplarının parçalanmasına da yol açtı. Savaş çığırtkanı "liberal" başyazarların tehditle karışık ricalarına, ANAP sağının "vatana ihanet" çığlıklarına karşın, TC tarihinde burjuva muhalefet partileri ilk kez bir "milli" meselede "kol yen içinde kırılır" anlayışından uzaklaşarak hükümete istediği yetkileri vermeye açıkça karşı çıktılar. SHP, ANAP çoğunluğunun oylarıyla Meclis'in dışarı asker yollama yetkisini Özal'a devretmek için aldığı kararı Anayasa Mahkemesine götürdü. Eski Başbakan ve CHP önderi, DSP Genel Başkanı Ecevit ile Ecevit'in ilk koalisyon hükümetinin başbakan yardımcısı, MSP önderi ve Genel Başkanı Necmettin Erbakan "gazeteci" olarak Irak'a gidip Özal'ın hırsla devirmeye uğraştığı Saddam'la görüştüler.

Bunalım Ve Muhalefet

Burjuva muhalefetin savaş karşıtlığının gerisinde, halktaki isteksizliğin, savaşmaya niyetli olmayışının oynadığı rolü görmemek imkansız.Son haftalarda yapılan kamuoyu yoklamaları, halkın büyük çoğunluğunun muhalefet doğrultusunda düşündüğünü gösterdi. Bu yoklamalardan birine göre, halkın yaklaşık

yüzde yetmişi Körfeze asker yollanmasına ve Türkiye'nin aktif olarak savaşa karışmasına karşı. Daha önemlisi halkın yüzde yetmişten fazlası bu savaşa karışmanın "milli hedef"i olarak gösterilen Musul ve Kerkük'ü ilhak planlarına da karşı. Kamuoyu eğilimlerine ilişkin sayısal göstergelerle yetinilecek olursa, büyük bir siyasal bunalım yaklaşırken bütün avantajlar muhalefetin elinde gözüküyor. Öyleyse, savaşla gelen bunalım, bunalımın getireceği bir savaşa dönüşebilecek mi? Toplumsal muhalefet, Özal'ın bütün geleneksel ve modern kamuoyu oluşturma mekanizmalarını kullanmasına karşın savaşçı politikalarını topluma onaylatamadığı bir konjonktürde patlak verecek bunalımdan 12 Eylül rejiminden kurtuluşun imkanlarını bulup çıkartabilecek mi? Yoksa Türkiye, Özal'ın peşinde bir haksız savaşın yol açacağı yıkıma uğramaya mı mahkum edilecek?

Böyle bir dönüşüm olasılığı açısından bakıldığında sayısal göstergelerin yüzeysel ve yanıltıcı olduğu ortaya çıkıyor. Çünkü, savaş gibi bütün toplumun canını ve malını böylesine yakından tehdit eden bir tehlike karşısında çoğunluğun hükümetten onayını çekmiş olmasına karşın, ne düzen içi ne toplumsal muhalefet siyaset sahnesi üzerinde herhangi bir yeni etkinlik göstermiyor. Tersine izlediği enerjik politikayla siyasal gündeme hakim olan bugün de Özal'dan başkası değil.

Savaş Ve Siyaset

Prusyalı General Carl von Clausewitz'in ünlü özdeyişini Özal sımsıkı kavramış görünüyor: "Savaş, siyasetin başka araçlarla karışmış olarak sürdürülmesinden başka birşey değildir". Siyasetin devlet iktidarını ele geçirmek ve korumak dışında bir anlamı olmadığına göre, savaş olasılığının yol açtığı bunalımda, bütün dezavantajlarına karşın siyasal sahneye Özal'ın hakim olmasına da şaşmamak gerekiyor. Çünkü Özal savaşı, iktidarını sürdürmenin bir aracı olarak kullanırken muhalefetin gündeminde iktidar yok. Yani kitleler yok. O zaman muhalefet de yok!

Özal'ın savaşa bakışının merkezinde iktidar var. Savaş Özal için büyük burjuvazinin egemenliğini sürdürmenin ve kendi işbirlikçi iktidarını pekiştirmenin imkanlarını yarattığı ölçüde gerekli bir araç. Savaş Özal için bu imkanları nasıl yaratıyor?

Birinci nokta 12 Eylül rejiminin yarattığı bütün siyasal kurumların geçtiğimiz on yıl içinde güçlerini ve soluklarını tüketmiş olması. 12 Eylül anayasasının

Türkiye KDP

Türkiye KDP Temsilcisi ile görüşmeyi Almanya'da Demokrat adına İlker Maga yaptı.

Ortadoğu'da sıcak günler yaşanırken, sizce bundan nasıl etkileniyor ya da ileride nasıl etkilenebilecek?

Ortadoğu'nun politik tablosu değişmiş durumda. Kürtlerin bu değişiklik ve yenilikten pozitif olarak etkilenmelerini özellikle engelleyen güçler vardır. TC Devleti bunun tipik bir örneğidir. TC devleti Kürtlerin, Ortadoğu'nun yeni hesaplarırıdan dışlanmaları için bölgedeki bütün ödevlere "evet" demiştir.

Sizce Kürtlerin bu günlerde tavrı ne olmalıdır.

Bizce Kürtler, bugün " bir tavır" almalıdırlar. Yani Kürtlerin milli haklarının elde edilmesini garantileyen tavır. Her ülke, her örgüt ve herkes Dünya politikasında cirit atıp ilişki ararken, bu olay Kürtlere yasaklanamaz.

Güney Kürdistan açısından gelişmelere bakıldığında, KürdistanYurtsever Birliği lideri Celal Talabani Amerika'yla görüşürken, ülkedeki Kürtler Amerika'dan yana tavır almayı nasıl karşılıyorlar? Güney Kürdistan'daki Kürtlerin bir bölümünün Saddam Hüseyin'den yana tavır aldığı da biliniyor.

Bir Kürt politikacısı dünyanın her yerine ve her ülkesine gidebilmeli. Fakat Talabani'nin ABD ile nasıl bir görüşme yaptığı henüz belli değildir. Barzani gibi doğrudan ve devlet bakanlarıyla mı görüştü, yoksa Dışişleri Bakanlığı'ndan onuncu dereceden bir memurla mı görüştü bilmiyoruz. Eğer kendi dediği gibi "Bütün isteklerimi elde ettim" beyanı doğruysa, bu bir başarıdır. Buna karşın Irak Kürtlerinin diğer kesiminin ABD ile ilişkilere gidilmeli mi gidilmemeli mi tartışması Kürdistani cephe tarafından halen tartışılıyor. Güney Kürdistan'da bazı Kürt çevrelerin Saddam'ın yanında yer alması ise yeni bir olay değildir. Biliyorsunuz Saddam'ın öne sürdüğü sözde otonomi olayı vardır. BAAS Partisi'nde bulunan Kürtler mevcut olan otonominin başına geçirilmiş, ki Güney Kürdistan'da bunlara ÇAŞ deniyor. Bu ÇAŞ'ların eskiden olduğu gibi şu anda da Saddam'dan yana tavır almaları doğaldır.Kaldı ki bunlar Irak Kürt halkını temsil etmiyor ve edemezler. Irak Kürdistan'ında bütün siyasi güçlerin ve bütün Kürt partilerinin içinde yer aldıkları "Kürdistani Cephe" Kürtleri temsil ediyor.

Bu gelişmelerin tümü Kuzey 'ı nasıl etkiliyor? Olası bir Irak saldırısına Türk orduları da katılırsa, bundan nasıl etkilenecek?

Güney 'da boy gösteren her olay Kuzey 'ı da etkiliyor. Çünkü sorun Kürt sorunudur. Bunun dışında Irak'ın bir olası saldırısının Türkiye'deki mevzileri bellidir. Hem sonra Türkiye'ye saldırı olayı gerçekten biraz abartılıyor. Söz konusu olabilecek en ufak bir saldırı değil yalnız Türkiye'yi aynı zamanda bütün Ortadoğu'yu kapsamına alacaktır. Irak'ın silahıyla, askeriyle, bütün gücüyle Kuveyt ve Suudi Arabistan sınırlarında bulunduğu unutulmamalıdır. Bu demektir ki Irak, Türkiye'den önce saldıracağı yeri tespit etmiştir. İsrail, Mısır ve Suriye herhalde saldırının dışında tutulamazlar. Türkiye'yi doğrudan tehlikeye düşürebilecek ya da saldırıya uğratabilecek tek bir küçük ihtimal vardır. Bu da Musul ve Kerkük hikayesidir. Ancak böyle bir sorun karşısında hiç kimsenin kestiremeyeceği yeni bir durum ortaya çıkacaktır. ■

Komkar

Özal ve şürekası Körfez krizini özellikle Kürt halkına, onun ilerici-yurtsever güçlerine, Türkiye demokrasi güçlerine yönelmek için 413 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye ek olarak iyi bir fırsat belledi ve saldırıya geçti. Kürt halkı kendi deneyimlerinden hem emperyalist güçleri ve hem de bölgedeki sömürgeci devletleri çok iyi tanıyor. aralarında paylaşan ve sömürgeleştiren İran, Irak, ... ve Suriye ne kadar Kürt dostu iseler, bunların arkasındaki emperyalist güçler de o kadar Kürt dostudurlar. Bizim safımız, halkımızın safı ne Saddam'ın, ne de Amerika ve ötekilerin safı olmalıdır. Böylesi bir dönemde bize, işçi ve emekçilere, ilerici ve yurtseverlere düşen görev savaşa karşı çıkmak, anti-savaş bir kampanya ile Özal ve ekibini teşhir ve tecrit etmektir. Çıkabilecek bir savaşta yerle bir edilecek, taş taş üstünde bırakılmayacaktır. Saddam, Diyarbakır ve Batman'ı, Özal ise Musul ve Kerkük'ü vuracak; ölen, sakatlanan bizim insanımız, tahrip edilecek ülke ise bizim ülkemiz .... olacaktır. ■

Evet "Savaşa Hayır" Ama Hangisine?

Nadire Mater'in Ahmet Zeki Okçuoğlu ile yaptığı röportaj.

2 Ağustos'tan bu yana bütün bir Dünya savaş krizi yaşıyor, siz bir Kürt olarak savaş üzerine ne diyeceksiniz?

Türkiye'de çeşitli sol çevreler, Kemalist ve militarist güçlerin "hayır" dedikleri savaş sadece Saddam'a karşı olan savaştır. Oysa bölgede bunun dışında da savaşlar var. En büyüğü de Saddam'ın ve diğerlerinin Kürtlere karşı on yıllardır yürüttüğü savaştır. Bugün Saddam'a karşı verilecek muhtemel savaşa karşı çıkanlar, neden onun Kürtlere karşı verdiği savaşa karşı çıkmıyorlar? Aynı şey Türkiye'de de söz konusu. Yönetim burada Kürtlere karşı gerçek anlamda bir savaş veriyor, Saddam için kendilerini paralayanlar neden Türkiye'deki savaş için bir şey yapmıyorlar?

Türkiye'de "Savaşa Hayır" kampanyaları yürütülmeye çalışılıyor, bu noktada görüşünüz nedir?

Bu kampanyaya katılmıyorum. Ne kadar masum sloganlarla yürütülürse yürütülsün bu kampanyanın temelinde egemen güçlerin kaygıları yatmaktadır.

Nedir bu kaygılar?

Egemen güçler bölgede statükoyu bozabilecek her gelişmeye karşıdır. Onlar bölgede çıkacak bir kargaşanın Kürtlerin statükosunda bazı değişmeleri birlikte getireceğini çok iyi biliyorlar. Bir Kürt olarak böyle bir anlayıştan yana olmam beklenemez. Ben haklı olarak statükonun değişmesinden yanayım. Buna yol açabilecek her türlü gelişmeyi yürekten destekliyorum. Saddam, "savaşa hayır" diyor, Kenan Evren de. Hiç kimse benden böyle bir cephede yer almamı beklemesin.

Kürtler açısından ne tür olasılıklar söz konusu?

Bölgede muhtemel bir savaşın Kürtler açısından yol açabileceği üç ihtimalden söz edilebilir. Birincisi, bağımsız ve Birleşik Kürdistan; ikincisi Irak Kürdistan'ını Türkiye'ye katarak Türkiye'ye bağlı federal bir Kürt Devleti; üçüncüsü de Irak devletine bağlı bir federal ya da özerk Kürt devleti. Uluslararası koşullar ilk iki ihtimale pek olanak vermiyor. Şu sıra daha gerçekçi olanı üçüncü ihtimaldir.

Peki ya Türkiye?

Irak'taki bir çözüm, ister istemez Türkiye'yi yakından etkileyecektir. Bölgede Kürtlerin bir statü kazanmasından sonra Türkiye'nin Kürtlerin varlığının inkarı temeline dayanan geleneksel politikasını sürdürmesi mümkün olamaz. Bu nedenle Irak'ta Kürtlerin statüsünde bir değişiklik yapılmaması için Türkiye her yola başvuruyor. Ancak, bu tutumun eskiden olduğu gibi artık bir yarar sağladığını sanmıyorum. Bu durumda Türkiye açısından benimsenecek en doğru politika Bölge'de Kürtlerle işbirliğine gitmektir. Çünkü, Kürtler vardır ve artık hiçbir güç onların haklarına kavuşmasının önüne geçemez. Politikada gerçekçi olmak esastır. Bölge'de bir Türk-Kürt işbirliği her iki ulusun da çıkarlarına en uygunudur.

Bu durumda ABD'nin müdahalesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ortadoğu'daki gelişmelerin ABD-Irak çatışması olarak değerlendirilmesi doğru değil. Bir tarafta uluslararası hukuk temelinde hareket eden, Birleşmiş Milletler'in insiyatifi altında oluşan bir cephe, diğer tarafta da zorba Baas yönetimi var. Bu durumda, tabii ki en doğru olanı zorbalığa karşı kurulan cephede yer almaktır.

Peki Türkiye Özerk Kürdistan projesi karşısında ne yapar?

Bölgede Kürt sorununun ulaştığı boyutlardan sonra Türkiye'nin bu konuda yapabileceği bir şey olduğunu sanmıyorum. Türkiye, ister istemez Irak'ta bir özerk Kürt devletinin kurulmasını kabul edecektir. Ben Türkiye'nin şu sıralar bunu önlemekten çok bazı güvencelerin peşinde olduğunu düşünüyorum.

Sizce ABD neden bir Kürdistan projesi üzerinde duruyor?

ABD Kürtlerin aşığı değil. Başta ABD olmak üzere Dünya'nın önde gelen tüm devletleri Kürt sorununa bir çözüm getirmeden bölgede bir istikrar kurmanın mümkün olamayacağını artık çok iyi biliyor.

Sizin savaştan yana olduğunuz sonucuna varabilir miyiz?

Soru yanlış. Bölgede zaten bir savaş var. Saddam uluslararası hukuk kurallarını hiçe sayarak Kuveyt'i işgal etmekle bu savaşı başlattı. Ona karşı olarak yapılan şey ise onun başlattığı bu savaşa son vermek ve Bölge'de hukuku yeniden egemen kılmaktır. Bunun için de "hayır" denmesi gereken bir savaş varsa, o da Saddam'ın Bölge'de kural dinlemeden başlattığı savaştır. Bu savaşa müdahale savaş olarak değerlendirilemez. Bana göre, Saddam'ın başlattığı savaşı görmeden, ona müdahale edilmesine karşı çıkmak savaştan yana olmaktır.

Türkiye açısından, savaşın Kürtler üzerindeki devlet terörünü artırmakta da bir araç oluşturacağı yolundaki görüşlere ne diyorsunuz?

Türkiye'nin Saddam'a karşı bir müdahaleden yararlanarak K........'da katliamlara girişeceği görüşü gerçekçi değil. Böyle bir şey Türkiye'ye hiçbir şey kazandırmaz. Aksine çok şey kaybettirir. Bu gibi yöntemlerle artık bir yere varılamayacağını herkesten çok Türkiye'nin bilmesi gerekir. Böyle bir şey Türkiye'yi Saddam'ın konumuna düşürür. Bugün Saddam bu kadar çok lanetleniyorsa, bunun en büyük nedeni Kürtlere karşı işlediği cinayetlerdir.

Yani Kürtlerin tavrı ne olmalıdır?

Gelişen olaylar karşısında Kürtlerin benimsemesi gereken en doğru tutum hiç tereddüt göstermeden Saddam'a karşı oluşan uluslararası cephede yer almaktır. Zaten onu da yapıyorlar. Bunun dışındaki tutumların Kürt politikası olarak değerlendirilmesi mümkün değil. ■

ve yasalarının sınırlama ve kısıtlamalarının kabulü üzerine kurulan bütün devlet partileri bugün siyasal iflasın eşiğine varmış görünüyor. İşçi ve emekçileri bütünüyle siyaset dışında tutmayı kabullenerek yapılan siyaset bu partilerin giderek felce uğramasına ve parlamento sınırları dışında her türlü etkinlikle bağlarını kesmelerine yol açtı.

İkinci nokta, Özal rejimi ile kurulan "Kürt karşıtı" mutabakat ve "SS kararnameleri" darbesine dolaylı da olsa katılışları iki büyük burjuva muhalefet partisinin ....'daki temellerini 1990'da bütünüyle yıktı.

Böylelikle ezilen kitlelerle siyasal bağlar kurmaya getirilen yasakların kabulü bu partileri aktif siyasal mücadeleden uzaklaştırırken aktif siyasal mücadeleden uzaklaşmak da kitle bağlarını giderek tahrip etti. Bugün ANAP çoğunluğunun işleyişini tayin ettiği parlamento içine sıkışıp kalmış olmaları DYP ve SHP'yi bütün 12 Eylül karşıtlığı iddialarına rağmen rejimin bir eklentisi haline getirdi. Beri yandan ANAP'ın darbe sonrası aldığı onayı hızla yitirişi ve 12 Eylül rejiminin zulmünün mirasçısı olduğunun belirginleşmesi de iktidarın kitlesel dayanaklarını berhava etti. Böylece, parlamentonun kendisi, iktidar ve etkinliğini yitirdiği ölçüde temsili bir iktidar organı olmaktan ileri gelen itibarını da toplumun gözünde yitirmeye başladı.

Özal, iktidarı, bizzat kendisinin iktidarsızlaştırdığı bu parlamento ile paylaşmaktan kurtulma politikasının aleti olarak savaşı kullanıyor. Savaş, Özal için kendi hanedanının başlıca etkin unsur olacağı bir başkanlık rejimine geçmenin aracı olacak. Öte yandan böyle bir geçişin hem uluslararası alanda onaylanabilmesi hem de ABD'den ve NATO'dan sağlamış olduğu etkin desteğin sürmesi, Özal'ın emperyalist devletlerin Körfez'e müdahalesinde aktif bir rol oynamasına bağlı. Bu yüzden Özal'ın savaş bunalımında izlediği strateji kendi özel hedefleriyle bütünüyle tutarlı.

Öte yandan "savaş hali" halktan onay alamayan ya da bu onayı yitiren bir iktidara zoru meşru kılabilmek bakımından sonsuz nimetler sunuyor. Özal izlediği savaş siyasetiyle toplumsal muhalefeti de siyasal muhalefeti de kayıtsız koşulsuz bastırabilmenin olanaklarını ele geçirmeye çalışıyor. "Milli güvenlik", "seferberlik", "savaş hali" gibi gerekçeler grevlerin ve gösterilerin kayıtsız koşulsuz yasaklanabilmesini sağlamanın yanısıra siyasal muhalefete "düşman" işlemi uygulamaya imkan veriyor. Özal'ın savaş siyaseti özellikle bu iki olanağı daha şimdiden değerlendirmeye başladı.

"ABD ve SSCB Aynı Kampta"

..................................Her vesileyi kullanarak (.............) PKK'yı kamuoyundan tecrit etmek için yalan propagandalara dört elle sarılan emperyalistler ve (...................) devleti, Körfez kriziyle birlikte tüm basın-yayın organlarını seferber ederek, PKK'nın Saddam'ı desteklediği yönünde propaganda yapmaya başladılar. Bu alçakça propagandanın ardındaki hesap, Kürt halkının katili olan ve bugün de kamuoyunun nefretinin üzerinde toplanmaya çalışıldığı Saddam gibi birini desteklediği iddiasıyla, PKK'yı hem Kürt kitlelerden ve hem de dünya kamuoyundan tecrit etmek, terörist olarak olarak niteledikleri Saddam'la birleşmesinden dolayı, PKK'nin de "terörist" olduğuna inandırmaktır. Kirli özel savaşın bir parçası olarak geliştirilen bu propagandanın temelsizliği, PKK'nin her zaman olduğu gibi bu gelişme karşısında da bağımsız bir çizgi izlemesi ve gelişmeleri halkların çıkarları çerçevesinde ele almasıyla gözler önündedir. Irak'ın Kuveyt'i işgali ve ardından yaşanan gelişmelerin ortaya çıkardığı temel sonuçlar, muhtemel gelişmeler ve çeşitli güçlerin durumları nedir? Hem ABD ve hem de Sovyetler Birliği'nden destek alarak günümüze kadar varlığını sürdüren ve dişine kadar silahlanarak bugün Ortadoğu'da bir güç olmak için herşeyini ortaya koyan Saddam, Kuveyt'i işgali ile efendilerinin tüm hışmını üzerine çekti. Saddam'ın eylemi şüphesiz ki devrimci ya da halkların çıkarını gözeterek geliştirilmiş bir eylem değil ama onun iradesi dışında yolaçtığı bazı olumlu sonuçlar da vardır. Bunların başta geleni, ABD-Sovyet uzlaşmasını denemeden geçirmesidir. Dünyanın soğuk savaştan arındığını, tüm sorunların barış içinde halledilebileceği sonsuz barış döneminin açıldığını ilan eden bu güçler Ortadoğu krizi üzerine tüm barışcıl sözleri bir yana iterek, bir dünya savaşına yol açabilecek adımlar atmaya başladılar. Statüko parçalandı, uzlaşma politikası darbelendi. Ezilen yoksul halkların çıkarlarının ayaklar altına alınması temelinde bir barış peşinde olan güçlerin uzlaşma politikasının darbelenmesi ve oluşturdukları statükonun parçalanması tüm halkların olduğu gibi Ortadoğu halklarının da lehinedir. Ancak diğer taraftan, Saddam'ın tepeden inmeci, despotik ve şoven-milliyetçi emelleri halklar için bir tehlikedir. Son gelişmeler karşısında ABD-Sovyet bütünleşmesinin ulaştığı boyutlar gerçeği daha da net ortaya koymuştur. Artık eskiden olduğu gibi ABD ve Sovyetler Birliği iki ayrı kamp olarak dünya sorunlarına müdahele ederek bir denge unsuru olmamakta, giderek daha belirgin olarak aynı kampta yeralmaktadırlar. Çıkarları birçok noktada bütünleşmekte ve bu çıkar birliği 3. Dünya ülkeleri olarak adlandırılan yoksul ve ezilen ülkelerin aleyhine şekillenmektedir. Dolayısıyla Kanada ve Japonya'nın da dahil olduğu Kuzey zenginler topluluğu ile bunların dışında kalan geniş yoksul dünya topluluğu tarzında iki ayrı kamp giderek belirginleşmektedir. Bu temelde klasik ittifaklar politikası da değişmek durumundadır. Artık sosyalist tartışmalara ve ulusal kurtuluşculuğa katkı sunacak zemin, ABD-Sovyetler Birliği uzlaşma sahası dışında kalan alanlardır. Bu durum yansımasını devrimci mücadeleler ve ittifak anlayışlarında bulacaktır.

(...)

Ortadoğu krizinden en fazla etkilenen ülkelerden birisi de Türkiye'dir. Her ne kadar kamuoyu nezdinde gözboyayıcı birtakım şeyler Türkiye'nin mevcut durumda değer kazandığı,Batı'nın kendisinin önemini artık çok iyi görüp övgüler dizdiği, yardımların akacağı propaganda ediliyorsa ve belli oranda gerçekse de aslında kayıpların ve tedirginliğin daha büyük olduğu da bir gerçektir. Her şeyden önce, gerginlikten dolayı önemli maddi kayba uğramıştır, daha da önemlisi, ABD ve Avrupa'nın has uşaklığı rolünü tüm gücüyle yerine getirerek Ortadoğu halkları ile arasındaki köprüleri atmaya başlamıştır ve bu giderek tecrit olmasını beraberinde getirecektir. Yine bir savaş durumunda savaşta yer almaya hazırlan-maktadır ki, sonuçta Kerkük ve Musul'u işgal ederek tarihi emeline kavuşsa da böylesi bir adım onu batağa büsbütün çekecek altından kalkamayacağı risklerle yüzyüze kalacaktır. Herşeyden önce, böylesi bir işgale tüm Araplar ve İran karşı duracaktır. Bir avuç işbirlikçi dışında tüm halkı karşı koyacaktır. Bu da TC'nin geniş bir cepheyle karşı karşıya kalmasına yol açacak(...........) 'daki mücadelemizle başede-mezken bu sefer karşısına dikilen daha geniş bir cepheyle uğraşmak zorunda kalacaktır ki, bu da onun yıkımını getirecektir.

Ortadoğu krizinin ortaya çıkardığı gelişmelerle (.........) sorunu daha da büyük bir önem kazanmıştır. Emperyalistler ve Türk devleti bu durumu fırsat bilerek (...........) sorununa kendi çözümlerini dayatmak istemektedirler. Emperyalistlerin planı, Kürt küçük burjuva reformizmi ve ilkel milliyetçiliği ile işbirliği halinde otonom bir oluşturmak ve bunu TC'ye bağlamaktır. Açıkça, "Mesut Barzani'yi Türk parlamentosunda bir milletvekili olarak görmek" özlemlerinden sözetmektedirler. Aynı şekilde, Talabani ile çeşitli görüşmeler yapmış bulunmaktadırlar. Bu planın diğer bir yüzü ise , PKK'nın imhasıdır. Bu amaçla TC, dikkatlerin Irak'ta olmasından yararlanarak (..........)'da orman yakma, köy boşaltma, operasyon, baskı, işkence, tutuklama, öldürme faaliyetlerine hız vermiştir. Yine Irak'a karşı güç yığdığı maskesiyle (........)'a daha donanımlı büyük birlikler kaydırmıştır. Bütün bu gelişmeler TC'nin büyük korkusunu da ele vermektedir.

İşte bu korkuyla Türk devleti, ABD'yi ve Avrupalı emperyalistleri, Saddam'ın devrilmesi halinde oluşacak Ortadoğu haritasında bir Kürt devletine hangi biçimde olursa olsun izin vermemek konusunda ikna etmeğe çalışmaktadır. Ancak çok çaresiz kalması halinde de Güney (.........)'ı da kendi topraklarına katmak kaydıyla, ilkel-milliyetçi ve küçük-burjuva reformist liderler öncülüğünde ve kendi denetimi altında otonom bir fikrine de alışmaya çalışmaktadır.

Bunun için de, devrimci-demokrat güçlere büyük görevler düşmektedir. Her ülkenin devrimci- demokratları kendi halklarını kendi gerici yönetimlerine karşı bilinçlendirmek, örgütlemek ve ayağa kaldırmakla yükümlüdürler. Bu görev başarıldığında, Ortadoğu'da gerici savaşların yerini ilerici-devrimci savaşlar alacak, bir devrim odağı haline gelen Ortadoğu'dan yükselecek devrim dalgası adım adım diğer alanlara yayılabilecektir. Sosyalizm mücadelesine kan vermek ve ulusal kurtuluş hareketlerini zafere taşımak için son derece elverişli koşullar doğabilecektir. Yeter ki, devrim güçleri mevcut krizden doğru temellerde yararlanmayı bilsinler.

(.............) ulusal kurtuluş hareketi (................)önderliğinde bu rolünü sonuna kadar oynayacaktır. Türkiye devrimci-demokratik hareketi için de bu tarihsel rolü oynama koşulları her zamankinden daha da olgun hale gelmiştir. 2000'li yıllara bağımsız ve özgür halk gerçeklikleri ile ulaşma şiarıyla tüm devrimci güçler tarihi sorumluluklarını omuzlamaktadırlar

Zafer er-geç halklarımızın olacaktır!

ERNK-Avrupa Temsilciliği
27 Eylül,1990

Şevket Yılmaz: "Türkiye Çatışma Dışında Kalmalı"

Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhakını, öncelikle dünya barışı açısından çok tehlikeli bir saldırganlık olayı şeklinde gördüğümüzü daha ilk günlerde belirtmiştik. Bu konuda, diktatör Saddam'ı bertaraf edecek olan ambargo uygulaması ödünsüz sürdürülürken, sıcak bir çatışmaya gidilmeden, başlatılan barışçı yollar da sonuna kadar devam ettirilmelidir. Tabii ki, sadece "SAVAŞA HAYIR" sloganı ile savaş önlenemez. Onun için de Türk-İş olarak barışçı yolların devamını ve her ihtimale karşı bir savaş çıksa da Türkiye'nin bu çatışmanın dışında kalmasını arzulamaktayız.

Körfez Krizi nedeniyle peşpeşe getirilen zamlar, alım gücü zaten zayıf olan sabit ve dar gelirli insanlarımızı bıktırmıştır. aynı bahaneler, sözleşme masasına da taşınmak istenmektedir. Yıllardan beri yaşadığımız olağanüstü koşulların yükünü omuzlamış olan ücretli ve maaşlılara, yeni bir takım olumsuzlukları taşıtmaya kalkışmak, zorla ayakta tutmaya çalıştığımız sosyal barışı tamamiyle tehlikeye sokacaktır.

Biz, işçi haklarını savunmada ve önemli ülke sorunlarının halli konusunda bugüne kadar çeşitli eylemler yaptık. Tabii ki, bu noktada da üzerimize düzeni yapmaktayız ve yaparız. Bu eylemlerin şekli ve dozu ise, yetkili kurullarımızda tayin edilir.

İşçi sendikalarının faaliyetleri, gerek Anayasa, gerekse ilgili diğer yasalarla zaten kısıtlanmış ve yasaklarla kuşatılmıştır.

Yasalardan ve antidemokratik uygulamalardan doğan bu olumsuzlukların, "Körfez Krizi" bahanesiyle daha da kötüleştirilmesine müsaade etmiyeceğiz. Demokratik işçi örgütü olarak, ne yaptığımızın ve ne yapacağımızın bilinci içinde çalışmalarımızı sürdürerek çalışma hayatını çekilmez duruma sokan yasa hükümlerinin er geç değiştirilmesini sağlıyacağız. ■

Yeni Bir Rejim Doğuyor

Ancak, gözler önünde cereyan ettiği için farkına varılması çok güç olmayan bu hedefler çevresindeki etkinliklerin yanısıra devletin doruklarında ya da kentlerin kenar mahallelerinde ve - 'da daha şimdiden yeni bir rejimin fiili uygulamaları gözlerden nispeten uzakta işlerlik kazanmaya başladı.

Özellikle İstanbul'da kentin yoksul mahallelerinde "asayişsizliğe karşı yeni önlemler" gerekçesiyle askeri birlikler kent yönetimi üzerinde yetki sahibi kılındı. Halkın gündelik yaşamı askeri disiplin altına sokuluyor. Son haftalarda gecekondu semtleri alışılmış olanın üzerinde bir hareketliliğe sahne oldu. Yoksulların öfkesi kitlesel patlamalara yol açtı ve İstanbul'un bir kriz anında konvansiyonel yöntemlerle denetim altına alınamayacağı görüldü. Sanayide sert bir mücadelenin gölgesi kentin varoşlarına vurduğu anda fiili bir askeri yönetim işçi ve yoksul mahallelerinde kol gezinir oldu.

Savaşın dikkatleri ülke dışına çevirmesi ve kamuoyunun bugün olmakta olanlardan çok yarın olacaklar üzerinde yoğunlaşması; ....'da devletin askeri eylemlerinin kamuoyu tepkisi görmeksizin büyük halk kitlelerine yönelmesini kolaylaştırdı. Köylüler evleri, tahılları, hayvanları yakılarak, kurşunlanarak köylerinden kovalanıyor. Böylelikle gerillanın toplumsal dayanaktan yoksun bırakılmasına yönelik vahşi bir özel savaş tedbiri Körfez savaşının sis perdesi ile örtülüyor.

Özal'ın savaş ruh halinden yararlanarak büyük bir hızla devreye soktuğu hiçbir Anayasal dayanağı bulunmayan bir "kriz masası" devleti kararları bürokrasiyle paylaşmaksızın yönetme fırsatını Özal'ın avuçları arasına bırakıverdi. Bugün Türkiye'de yürütme gücünü fiilen, Özal dışında bilinen tek sabit üyesi Genelkurmay başkanı olan beş altı kişilik bir topluluk elinde bulunduruyor. "Yurtta Barış Dünya'da Barış" ilkesini ciddiye almaya kalkışan dışişleri bakanlığı bürokrasisi başta bakanıyla birlikte Körfez politikasının yürütülmesinden saf dışı edildi.

Özal, ülkenin dikkatleri Körfez'deki olası çatışmaya çevrilmişken fiili başkanlık rejimi uygulamasının önünde bir engel oluşturma eğilimi gösteren yüksek yargı kurumlarını ANAPlılaştırma ve etkisizleştirme işlemlerini de bütün hızıyla sürdürüyor. Yargıtay'dan sonra, Sayıştay ANAP'ın eline geçmek üzere. Özal bu iki üsten hareketle son darbeyi bugüne kadar sonsuz sayıda kanun ve kararnamesini iptal eden Anayasa Mahkemesine indirmeye hazırlanıyor: Çünkü Anayasa Mahkemesi üyelerinin bir bölümünün silahlı kuvvetleri Özal'ın emrine veren Meclis kararını iptal eğiliminde olduğu açıkça görüldü. SHP başvurusunun "red" kararı oybirliğiyle değil, çoğunlukla alınabildi.

Özal'ın iplerini hâlâ bütünüyle eline geçiremediği kurum silahlı kuvvetler. Generaller bugüne kadar sahip olageldikleri özerkliklerini ellerinden çıkartmaya istekli görünmüyorlar. Körfez savaşı olasılığı göreli önemlerini artırdığı için de Özal'ın savaşçılığına ihtiyatla yaklaşıyorlar. Savaşacak olanlar onlar olduğuna göre, şimdilik Özal karşısında manevi üstünlüğü ele geçirdikleri söylenebilir. Ama Özal da özel sekreterliği haline getirdiği Meclis'ten aldığı kağıtla şimdi "başkomutan" oldu. Bunun biçimsel bir "başkomutanlık" olarak kalmaması için her olanağı değerlendireceğine kuşku yok.

Özal Hanedanı Ve Büyük Burjuvazi

Körfez krizi öncesinde Özal hanedanı ve "prensler"i ile büyük burjuvazinin "veliahtlar"ı arasında ekonominin yönetimi üzerine ucu "karakol"a kadar varan kavgalar sürüyor, Özal seçmenlerinden sonra büyük burjuvaziden aldığı onayı da yitirmiş görünüyordu. Savaş politikasıyla, silahlı kuvvetler üzerinde yasal güç sahibi olan, burjuva muhalefeti etkisizleştirmeyi başaran, başkanlık rejimi yolundaki kurumsal engelleri aşındırma fırsatını yakalayan Özal, konjonktürden büyük burjuvazi ile arasında oluşan kimi yarıkları da kapatmak için yararlanmayı becerdi. Gerçi son günlerde TÜSİAD'ın yürürlükteki gerici-dinci eğitim politikasına yönelttiği eleştiriler dolayısıyla Özal ve hükümetiyle büyük burjuvazinin sözcüleri arasında yeni bir anlaşmazlık baş gösterdi ama, TÜSİAD tebliğinin açıklanışının ABD'nin "Yeşil Kuşak" projesini terketme eğiliminde olduğunun ortaya çıktığı günlere denk gelmesine bakılırsa bu çelişkinin, orta vadede hükümetin ABD politikalarına uyarlanmasıyla giderilebilmesi olanaksız görünmüyor.

Ama, temel çıkarlar ve ilişkiler sözkonusu olduğunda TÜSİAD ve hükümet arasında bu konjonktür içinde bir mutabakat oluştuğu söylenebilir. TÜSİAD'ın kimi sol çevrelerde "bir demokrasi dinamiği" olarak umutlar uyandıran başkanı Cem Boyner, Özal'ın savaş politikasının yanına geçtiğini açıkladığı gibi, önümüzdeki toplusözleşme görüşmeleri sırasında işçi sınıfıyla "kavga"nın kaçınılmaz olduğunu da ilan etti. Özal da bu kavgada burjuvazinin çıkarlarını korumaktan bir an için vazgeçmeyeceğini MESS Cum-

Özal'ın ABD Başkanı Bush'la yaptığı görüşmede Amerikan Dışişleri Bakanı Baker bulunduğu halde Ali Bozer yoktu. Belki de "Bozer toplantıya alınmadı" demek daha doğru olur. Özal artık protokol kurallarını da "takmıyor". Toplantıda neler konuşulduğunu artık sadece Özal ve Amerikalılar biliyor.

hurbaşkanı olarak yaptığı konuşmalarda ortaya koyunca geçtiğimiz aylarda sertleşen ekonomik politika anlaşmazlıkları siyasal ve toplumsal alanlarda uzlaşmaya varılmasıyla tatlıya bağlanmış oldu.

Özal ve rejimi, sanki Lenin ve Clausewitz'den kendileri için dersler çıkarmış gibi: Savaş askeri-polisiye diktatörlüğün sürdürülmesinin aracıdır ve savaşın yarattığı bunalımdan savaşı işçilere ve emekçilere karşı bir iç savaşa dönüştürmek için yararlanılmalıdır.

Kürt Muhalefeti

Savaş olasılığı, pratik faaliyet bakımından olmasa bile bir muhalefet tutumu saptanması bakımından parlamento dışındaki muhalefetin çeşitli sektörlerinin tavır alışlarında bazı ayırdedici özellikleri görünür kıldı. 1984'ten bu yana Türkiye iç siyasetinde toplumsal muhalefeti yaran bir ayrım savaşa karşı tavırda da kendisini yeniden üretti. Türk solunun hemen hemen bütün kesimleri "Savaşa Hayır!" yönünde tavır alırken, "Savaşa Hayır!'a Hayır!" biçiminde tepkiler de gelmeye başladı.

SS kararnameleri sonrasında 2000'e Doğru ile birlikte kapatılan Halk Gerçeği'nin yerine çıkan Yeni Halk Gerçeği adına Günay Aslan imzasıyla yapılan açıklamada "Savaşa Hayır!" çağrıları şöyle değerlendiriliyor: "Türkiye'nin stratejisinin içinde 'savaş' yok. Çankaya'nın 'savaş' senaryolarına alet olmak gaflet. Türkiye'de rejime karşı birçok cephede açılmış fiili savaş var. Bu savaşın altında kalmaktan korkanlar kurtuluşu hayali savaşlarda ya da savaşa hayırlarda bulmaya başladılar. Olmayan bir savaşa 'hayır' diye seslenmek ile var olan gerçek savaşı görmemek, gerici iktidarların kuyrukçuluğunu yapmaktır."

Türkiye .... Demokrat Partisi yurtdışı temsilciliği adına Demokrat muhabiriyle konuşan R. Wamedi ise, Türk Solu'nda egemen olduğu söylenebilecek olan olası savaşta ABD emperyalizmine karşı mevzilenme perspektifinin "..........i bir tavır" olmadığı görüşünde: ""Hey Kürt! ABD ile Batı dünyasıyla ilişki kurma! Yoksa ajanlaşırsın! gibi kupkuru sol tehditlere Kürtler'in karnı tok". Wamedi, Saddam rejimine karşı Kürtler'in ABD de dahil bütün güçlerle .... milli çıkarları doğrultusunda görüşebileceği kanısında.Ancak bu eğilimin tümünü kapsamına alan bir politika bütünlüğünü yansıttığı söylenemez. Buna karşıt düşünceler de var. Örneğin TKSP "Haksız Savaşlara Hayır" başlığıyla yayımladığı bildiride Kürtler'in dikkatlerini , savaşın "sömürgecilerin, emperyalistlerin, petrol krallarının, diktatörlerin çıkarları için Ortadoğu halklarına, tüm emekçilere açlık, sefalet, yıkım ve gözyaşı getireceğine dikkat" çekti. Aynı şekilde KOMKAR da "Ne Saddam Ne ABD " yanında saf tutulamayacağını açıkladı. PKK'nın aynı biçimde tavır takındığı biliniyor.

Saddam'ın ve BAAS rejiminin çöküşünün Kürt meselesinin Güney ....'daki burjuva çözümü için gerekli bir koşul olduğu perspektifi, Barzani ve Talabani önderliğindeki kurtuluş hareketlerince paylaşılıyor. Saddam ve BAAS'ın sonunu getirecek bir savaş konjontürü geleneksel Kürt politikası açısından bir altın fırsat olarak görülüyor. Dolayısıyla Kürt burjuva kurtuluş hareketleri açısından savaş, Irak topraklan üzerinden kendi devletlerini kurabilecekleri bir egemenlik boşluğu yaratacak mekanizmaları ateşlemenin aracı olacak. "Savaşa Hayır" diyerek tavır alan Kürt hareketleriyle, Kürtlerin egemenlik ve özgürlüğünün karşında bölgede ABD etkisinin artışın en az Saddam kadar zararlı bulan, yoksul köylülerin ve emekçilerin sözcüsü olan akımlar . Onlar ulusal mücadeleye de sınıf bakış açısından yaklaşma eğiliminde. İkinci kategoriden yaklaşımlar genel olarak Türk sol/ sosyalist akımların yaklaşımlarıyla örtüşüyor gibi olsa da temelde tüm Kürt hareketlerini Türklerden ayıran onların savaş konjonktürünün doğurduğu imkanlara olduğu kadar zararlara da kendi ulusal emelleri ve kendi coğrafyaları açısından yaklaşmaları . Savaşa hepsi de hiçbir resmi haritada yer almayan bölge

Sendikalar

Türkiye Maden İş Send. Gen. Bşk. Hasan Hüseyin Kayabaşı
Şu anda tabii biz Türk-İş bünyesinde üyeyiz. Konfederasyonla beraber birlik içerisinde bu problemleri çözmenin yolu aranacaktır. Ayın 24'ünde de zaten Başkanlar kurulu toplantısı yapılacaktır. Bu toplantıda körfez olayı değerlendirilip, hangi yol izlenmesi gerekiyorsa orda karar alınacaktır.
Tüm demokratik kuruluşların seslerini yükseltmeleri gerekiyor.
Bizim başlı başına hareket etmemiz sözkonusu olmaz. Biz birteşekkülün üyesiyiz. Bu da Türk-İş topluluğudur. 24'ünde yapılacak başkanlık toplantısında savaşa karşı kampanya açılması önergesi getireceğiz. Bazı arkadaşlarımızla beraber.

Ağaç-İş Genel Sekreteri Kazım Yıldırım
Ağaç-İş olarak eylem kararı almadık. Biz Türk milleti olarakvatanımız için canımızı dahi verebiliriz. Vatanımız için her türlü fedakarlıkta bulunuruz. Saldırı benim ülkeme gelirse, savaşa hayır demem. Biz bunun için savaşa hayır demiyoruz. Bu nedenle eylem kararı da almıyoruz.

T. Otomobil-İş Sendikası Merkez Yönetim Kurulu adına Celal Özdoğan
Sorunun çözümü için Türkiye'nin katkısının belirlenmesi için ülkedeki tüm siyasal partilerin en kısa zamanda ulusal mutabakatı sağlayarak, ülkemizin çıkarları, bölge ve dünya barışı ile istikrarı güçlendirici faktörlere önem vermesi ülkemizin uzun erimli çıkarlarına uygun düşmektedir.

TÜMTİS Gen. Bşk. Sabri Topçu
Mutlaka tavır alınmalı. Bugüne dek yapılan eylemlilikler olumlu ancak yeterli değil. Türk-İş Başkanlar Kurulu'nda alınacak tavrı tartışacağız. Eğer bir hareketlenme olmazsa beraber olabileceğimiz kadar çok sendikayla birlikte kitlesel tepki göstermek, hatta mevcut yasaları da değiştirmeye yönelik eylemler yapmak için çalışacağız. Salon toplantıları mitingler hatta genel grev yapılmalı. İşçi sınıfı üretimden gelen gücü kullanmalı.

Deri-İş Sendikası Gen. Bşk.V. Munzur Pekgüleç
Tüm bu yaşananlara karşı başta işçi sınıfı olmak üzere, emekçiler, demokratlar, devrimciler ittifak halinde olup "savaşa hayır" demeli. Sendikalar, demokratik kitle örgütleri, aydınlar, gençlik, ellerindeki tüm araçlarla tavır geliştirmelidir. İşçiler üretimden gelen güçleriyle devrede olurken, aydınlar kamuoyu yaratmak için çalışmalı, gençliklerinden dolayı cepheye en önce gidecek olan devrimci-demokrat gençler durumu açıkça protesto edip eylemler geliştirmelidir."

Petrol-İş Genel Sekreteri Hüseyin Doğdu
Sendikaların bu haksız savaşa karşı durmaları üyelerinin bu savaşa karşı aktif mücadeleye girmesini sağlamaları en temel görevdir. Türk-İş Başkanlar Kurulu toplantısında aktif bir mücadele kararının çıkması ve yaşama geçirilmesi için uğraşacağız. Başkanlar Kurulundan çıkacak sonuca göre, savaşa karşı mücadelemiz yeni bir boyut kazanacaktır.

Türkiye Sivil Hava. Sen. Gen. Bşk. Atilay Ayçin
Öncelikle ulusların tüm ilerici, yurtsever, devrimci ve demokratlarının ortak mücadelesinin örgütlenmesi gerekir. İşte bu ortak mücadele platformunun oluşturulmasında tüm demokratik kitle örgütleri gibi sendikalara da büyük görevler düşmektedir.Tarihsel konumu gereği sömürünün yok edilmesi mücadelesinin öncüsü olan işçiler kendi ülke halklarının onurlu direniş ve mücadelesinde de öncülük görevi ile karşı karşıyadır.
Tüm emekçi kitleleri, demokratik kitle örgütlerinin ve sendikaların oluşturacağı bir mücadele platformu önderliğinde seferber edip "SAVAŞA HAYIR!" mitingleri, panelleri düzenlemeli ve kamuoyunun duyarlılığının arttığı noktada üretimden gelen gücümüzü kullanarak bu haksız savaşa olan tepkimizi dile getirmeliyiz.

Tek Gıda İş Demokratik Muhalefet Birliği
Oysaki sendikaların görevi her şart ve koşulda varlık nedeni olan işçilerin çıkarını temel almaktır. Bir diğer görevi de baskıya ve sömürüye karşı çıkmaktır. Biliyoruz ki, bütün Emperyalist savaşlar haksızdır ve sömürüyü arttırma amacı taşır. Böylesi bir savaş tüm işçi ve emekçilere açlık, işsizlik, yaygın hastalıklar, fuhuş ve baskı getirecektir. Daha bugünden grevler, gösteriler ertelenmeye zamlar arka arkaya gelmeye başlamıştır.
Bu nedenle bizler Arap, Kürt, Türk ve diğer uluslardan işçiler, emekçiler olarak Emperyalistlerin çıkarları için birbirimizi boğazlayamıyacağız. Haksız Savaşlara HAYIR diyoruz! ■

---

devletleri arasında dağılmış kendi topraklan üzerinde cereyan edeceği noktasından hareketle bir değer biçiyorlar . Belki de bütün Kürtlerin mütteffik olduğu biricik siyasal tahlil " Saddam rejiminin devrilmesinin kendilerine zararlı olmayacağı". Türkler arasında rastlanabildiğinin tersine , Saddam'dan yana bir tek muhalif Kürt hareketi yok . Bunun intikam duygularını okşaması kadar, Irak'ta otonom da olsa bir Kürt devleti kurulması olasılığını içermesi, her eğilimden Kürt hareketi için krizden elde edilebilecek mümkün bütün olumlu sonuçların Saddamsız olmasını gerekli kılıyor.

Geleneksel Kürt kurtuluş hareketleri, bu çözüme ulaşabilmek için ABD'nin "savaş" dahil bölgedeki girişimlerine kategorik olarak karşı çıkmazken, devrimci hareketler bölgede artacak ABD ağırlığının Kürtlerin özgürlük ve egemenliğinin önündeki asıl kalıcı engel olacağı kanısında. Dolayısıyla Saddam'ın devrilmesi ile Türkiye'de ABD yanlısı rejimin devrilmesi onlar için eşit önemde . Bu nedenle Türkiye'de ABD yanlısı egemen sınıf medyaları, tersine bir dizi resmi açıklamada bulunmuş olmasına karşın PKK'nın "Saddam" dan yana tavır takındığı yönünde bir dezenformasyon kampanyasını yürütmeyi sürdürüyor.

Sonuç olarak Kürt muhalefeti savaş karşısında bölünmüş görünüyor. Geleneksel akımlar ABD'yi de içeren çözümleri onaylarken, daha çok yoksul sınıfların sözcüsü olan hareketler radikal çözümlerin peşinde.

Parlamento Dışı Muhalefet

HEP Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Karataş Demokrat'ın sorusuna verdiği karşılığın berisinde Irak ve Türkiye ....'nda beliren bu "Savaş'a Hayır'a

Hayır" perspektifiyle tartışıyor: "Savaşın çıkmasından yarar uman bazı düşünce ve siyasi akımlara katılmıyoruz. Bu savaşta Orta-Doğu halklarının hiçbir çıkarı yoktur. Ayrıca bu süreç boyunca Doğu ve Güneydoğu'da baskıcı politikalar daha da yoğunlaştırıldı: Köy yakmalar, tutuklamalar, katliamlar vb" HEP Genel Sekreter Yardımcı Demokrat'ın sorusuna karşılık olarak "savaşa hayır" demenin yetmediğini de belirterek "dağınıklık, bölünmüşlükten kurtulup, etkili pratik adımlarla ve eylemlerle gündemi belirlemek gerektiğine" inandığını belirtiyor ve bu anlamda "genel grev" öneriyor!

Parlamento'daki bütün partileri 12 Eylül rejiminin uzantısı olarak gören ve Bayrampaşa'daki yerel seçimleri kazanarak SHP'nin krize sürüklenmesine yol açan DSP'nin savaşın rejimle ilişkilendirilmesi karşısındaki tavrı burjuva partilerinin en radikal görünümlü olanının bile emekçilerin sürece müdahalesi anında takınacağı tavırı sergilemesi bakımından çok önemli sayılabilir. DSP adına Demokrat'a açıklamada bulunan Genel Sekreter Selçuk Sönmez'e göre, HEP'in bir çözüm olarak ileri sürdüğü genel grev, "ülkeyi dış politika açısından büyük bir zaafa sokar ve halkı da müşkül durumda bırakır". Şu halde çare ne olabilir? Selçuk Sönmez çareyi rejimden bekliyor: "İktidara düşen görev bir mutabakat ortamı yaratmaktır. Meclis'te grubu bulunan siyasal partilere de büyük görev düşmektedir." Özetle, Genel Başkanının kendisini "12 Eylül rejimiyle uzlaşmayan" tek (burjuva) önder olarak tanımladığı DSP'nin Genel Sekreteri çıkışın işçilerin etkin siyasal eylemlerinde değil, rejim içi uzlaşmalarda bulunabileceği kanısında.

Savaş, Rejim Ve İşçi Muhalefeti

Bir genel grev, fabrikalardan başlayan bir emekçi muhalefetinin örgütlenebilmesi ilk elde işçilerin kitlesel olarak yer aldıkları yegane işçi örgütleri olan sendikaların tutumuyla yakından ilişkili.

En büyük sendikalar konfederasyonu Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz Demokrat'ın "rejime karşı savaşmak gerekmez mi" sorusuna karşılık olarak, "Bu noktada da üzerimize düşeni yapmaktayız ve yaparız. Bu eylemlerin şekli ve dozu ise yetkili kurullarımızda tayin edilir" diyor. Bütün bu şekil ve doz tartışmalarından sonra varılacak olan hedef ise "çalışma hayatını çekilmez duruma sokan yasa hükümlerinin er geç değiştirilmesinin sağlanması".

Türk-İş'e bağlı etkili sendikalardan Petrol-İş de Türk-İş Başkanlar Kurulu'ndan aktif bir mücadele kararının çıkması için uğraşmak kararında. Genel Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Şemsi Denizer de Türk-İş Başkanlar Kurulunun kararını beklemekten yana. O da savaşa karşı. Hava-İş Sendikası adına Atilay Ayçin de kamuoyunu çeşitli etkinliklerle uyardıktan sonra üretimden gelen gücün kullanılabileceği kanısında. Ancak bu sendika yönetimlerinin açıklama-larındaki savaşa ilişkin tahlil farklılıklarına karşın bir ortak temelde buluştukları söylenebilir. Hiçbir belirleme savaşın yol açacağı bunalımın işçi hareketini toplumsal muhalefetin başına geçirmek bakımından sağlayacağı olanakların bilinçli bir değerlendirmesini içermiyor ve rejim ile savaş arasında herhangi bir ilişki kurmuyor. Öte yandan sendika yöneticileri için savaş bütünüyle gündelik yaşama dışsal bir süreç gibi algılanıyor. Irak ablukasının peşinden yağmur gibi yağan zamların yol açtığı ücret kayıplarının telafisi için girişilecek eylemlerle doğrudan doğruya işçilerin gündelik yaşamlarıyla siyasal rejim ve savaş arasında bağ kurulabilmesi olanağı görünüyor

Anayasanın ve yasaların sendikaların siyasal alana müdahalesini yasaklamış olmasının yanısıra, sendikaların genel olarak kendilerini iktisadi mücadeleler ile sınırlama eğiliminin bu sonuca yol açtığı düşünülebilir. Belki de savaşa ilişkin siyasal çözümlemeleri ve çözüm yolları önermeyi yürürlükteki "işbölümü" gereği siyasal parti ve gruplara terketme eğilimi sendikaları siyasal tavır almaktan biliçli olarak kaçınmaya sürüklüyor olabilir. Ama paradoks şu ki, sosyalist hareket de savaş karşıtı politikaları bir kitle seferberliğine dönüştüremeyişini işçi hareketiyle organik bağlardan yoksun oluşuyla açıklıyor.

Sosyalist Hareket Ve İşçi Sınıfı Muhalefeti

Sosyalist hareket in değişik sektör-

Türk-İş Başkanlar Kurulu Kararları

Türk-İş Başkanlar kurulunun 24-25 Eylül'deki toplantısının ardından açıklanan bildiride Körfez krizi ve hükümetin politikaları konusunda şu görüşlere yer verildi.

1. Türk-İş Başkanlar Kurulu, dünya barışını tehdit eden Körfez krizi sorunun savaşa başvurulmadan çözülmesi dileğini belirtirken, toprak bütünlüğünün savunulması dışında ülkemizin herhangi bir şekilde bir savaşın içine sokulmasına kesinlikle karşı olduğunu açıklar.

2. Körfez krizi yüzünden olumsuz etkilenen ülkelerin başında Türkiye'nin yer aldığı ortadadır. Krizin yarattığı ekonomik sıkıntıları fırsat bilerek, faturanın işçi, memur, köylü, dar ve sabit gelirli kesimin sırtına yüklenmesini kınamakta ve bu haksızlığın giderilmesi için hükümeti ve tüm işverenleri göreve çağırarak, kayıpların kısa sürede giderilmesini istemektedir. ■

lerinden savaş ve rejimin ilişkilendirilmesi bağlamında takınılan tavırlar üç kategoride toplanabilir görülüyor.Birinci kategoride, savaş karşıtlığının düzen içi kanallardan yürüyerek yaygın bir zemin üzerinde bir sınıflararası işbirliği sürecinin dinamiği olabileceği belirlemesinde bulunanlar yer alıyor; bunun tipik sözcüsü TBKP. TBKP sözcüsü Adımlar Dergisi Yazı İşleri Müdürü Hüseyin Çakır, "emperyalizm sona ermeden barış sağlanamaz" türünden "dogmatik" görüşlere karşı. "Emperyalist savaşı devrimci iç savaşa çevirmek" türünden önerileri ise "çağdaş dünyanın gerçeklerine yabancı" buluyor. "Devrim olmadan demokrasi olmaz", "sorunlar ancak sosyalist demokraside çözülür" gibi "maksimalist" yaklaşımlar "sol güçlerin marjinal kalmasına yol açıyor", Adımlar yöneticisinin Demokrat'ın savaşla rejimi nasıl ilişkilendirdiğine ilişkin soruya verdiği karşılığı soyut ifadelerden sıyırdığımızda TBKP'nin SHP, DYP ve ANAP'ın savaş karşıtı kesimleriyle bir demokrasi ittifakı kurmayı savunduğu sonucu çıkartılabilir. Savaş TBKP için "ulusal mutabakat" siyasetinin "başka araçlarla" sürdürülmesi anlamına geliyor.

İkinci kategoride yer alan eğilimlerin belirgin örneğini Özgürlük Dünyası çevresi oluşturuyor. Bu yaklaşımın merkezinde "ilkelerin" propagandası yer alıyor. TBKP'nin yaklaşımını Özgürlük Dünyası çevresi "pasifist" bir propaganda olarak değerlendiriyor. Özgürlük Dünyası'nın yaklaşımına göre, "tüm çalışanların genel grev ve direnişe" geçmeleri gerekiyor. Aksi halde savaş önlenemez. Bütün bunlara karşın savaş önlenemezse, "savaşan ülkelerin proletarya ve emekçi halklarının silahlarını kendi gerici-faşist hükümetlerine çevirmesi"ne sıra gelecek. Özgürlük Dünyası'nın açıklaması neredeyse kelimesi kelimesine yukarıdaki 1907 tarihli 2. Enternasyonal kararı gibi. Ama bütün bu "zorunluluk" ve "gereklilikler" in nasıl, hangi araçlar ve hangi örgütlerle gerçekleştirileceği konusu Özgürlük Dünyası'nın açıklamasında yer almıyor.

Üçüncü kategori içinde, sosyalist hareketin çoğunluğunun, kitle hareketinin ve devrimci hareketin karşı karşıya kaldığı sorunları aşarak oluşturulacak birleşik bir devrimci muhalefet arayışlarını yansıtan varyantları giriyor. Örneğin, Emeğin Bayrağı, İşçiler ve Politika, İşçilerin Sesi, Yeni Öncü, Emek, Mücadele vb . dergilerde ortak faaliyet zeminleri yaratılması arayışları savaş ihtimalleri belirdiğinden bu yana çok daha artmış görünüyor. Bu ortak faaliyet zemini yaratma arayışlarının kuvveden fiile çıkartılması girişimleri için oluşturulan "Dergiler Platformu" henüz somut bir etkinlik yönünde bağlayıcı kararlar geliştirememiş olmakla birlikte, "Sendika Şubeleri Platformu", ve "Dernekler Platformu" ile birleşik bir toplumsal muhalefet oluşturabilmenin başlangıçlarını yakalamaya çalışıyor. Bu kesimde genel olarak işçi sınıfının ve öteki çalışanların örgütleriyle birlikte düzen dışı bir alternatif oluşturma eğiliminin ve savaş karşıtı siyasetlerin bu zeminden hareketle geliştirilmesi gayretlerinin dikkatlerin odağında olduğu söylenebilir.

Başlangıçta Eylem Vardı!

Bütün bu sözler, saptamalar ve vaziyet alışlara karşın siyasal sahnede sosyalistlerin kitlesel bir savaş karşıtı etkinliğinin fiili ya da öncü gücü olarak belirdiği henüz söylenemez.Bunun tek istisnası, çeşitli "platformlar"da birbirini izleyen karşılıklı anlaşmazlıkların ardından kendi seferber edebildikleri güçle sokağa çıkan "Devrimci Sol Güçler" oldu. Valiliğin, düzenlenmek istenen mitinge izin vermemesi üzerine Davutpaşa'daki miting alanında toplanan "Devrimci Sol Güçler"in önderliğindeki sayıları 1000'i

İslamcıların Tavrı

İslami kesim içindeki devletçi, sağcı çevreler (Türkiye gazetesi, Fethullahçılar...) Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın baştemsilciliğini yaptığı koyu Amerikancı çizgiyi savunuyorlar. Bu savunularında, Özal'ın hiçbir zaman dile getirmediği "Musul ve Kerkük üzerindeki tarihi haklarımızı" hatırlatmaktan da geri durmuyorar. Kendilerini DP-AP-DYP geleneği ile özdeşleştirmiş olan Nurcuların Yeni Asya ve Yeni Nesil kanadı, Özal'ın ANAP içinde bile tam kabul görmeyen cüretkar Amerikancılığını Süleyman Demirel'den ödünç tezlerle sorguluyorlar.

Körfez Krizi konusunda İslami kesim içinde yaygın eğilim "ortayolculuk". RP lideri Prof. Necmettin Erbakan'ın inandırıcılığı ve işe yararlığı hayli şüpheli olan "müslüman ülkeler arasında, Batı'yı dışlayarak arabuluculuk yapma" girişimiyle en üst somut düzeyine varan bu tutum, büyük ölçüde sosyal-demokratların tavırlarıyla paralellikler taşıyor. RP'nin pratiğe de geçirmeye çalıştığı bu tutumun düşünce planındaki taraftarlarına başta Zaman Gazetesi Başyazarı Fehmi Koru'yu, Nakşibendiliğin en güçlü kolu olan İskender Paşa dergahını (İslam Dergisi) ekleyebiliriz.

Radikal İslamcılar ise büyük ölçüde Türkiye'deki sosyalist sol'u çağrıştırıyor. Irak'ın Kuveyt'i işgalinden çok, Batı'nın Ortadoğu'ya büyük güçler yığmasını sorgulayan bu çizgi bağımsız müslüman aydınlar (Kitap Dergisi..), Türkiye'ye özgü radikal İslamcı bir strateji oluşturabilme gayreti içindeki çevreler (Girişim, Vahdet...), İran İslam Devrimi ve İran İslam Cumhuriyeti'nden geniş bir şekilde etkilenen oluşumlar (Tevhid, Objektif dergileri) tarafından benimseniyor.

Son olarak, Körfez Krizi'nde açıkça Irak'tan yana olan küçük bir gruptan da sözetmek gerekiyor. Kendilerini "devrimci" olarak tanımlayan gençlerin oluşturduğu bu küçük çevre, çeviri ağırlıklı üç aylık dünya ve İslam adlı dergilerinin yayınladığı özel sayıda, sıcağı sıcağına tüm dünya müslümanlarını emperyalizme karşı Irak'ın yanıbaşında savaşmaya çağırdı. Irak ve Saddam Hüseyin'in sabıka dosyasının kabarıklığını kabul etmesine rağmen böylesine naif bir "Üçüncü Dünyacı" tavrın propagandasını yapan bu grup, dünya müslümanlarından çok Aydınlıkçılarla aynı saflarda yer aldı.

Genel olarak bakıldığında Türkiye'deki İslamcı kesimin, Körfez Krizi'nde, birinci ve sonuncu tavırlar dışında, taraf tutmamaya özen gösterdikleri, görülüyor. Kuşkusuz Körfez Krizi Türkiye İslamcılarını doğrudan doğruya, yakından ilgilendiriyor. Müslüman ülkelerin bir birlik oluşturabilmek bir yana, sürekli olarak kendi aralarında didişmeleri ve bu kavgalara müslüman olmayan, hatta kolaylıkla "İslam düşmanı" diye nitelendirdikleri ülkelerin de taraf edilmesi İslamcıların karamsarlıklarını derinleştiriyor. ■

İŞÇİLERİN SESİ

Ortadoğu'da şu anda "sıcak bir savaş" yaşanmazken Türkiye'de ilk kurşunun işçilere sıkılarak başlatıldığı savaş, zamlarla devam etmektedir. Bu savaşta karşı güç olarak görülenler; işçiler, emekçiler, dar gelirliler ve Kürt halkıdır.
Tüm bu gelişmelere karşılık toplum"emperyalist savaşa hayır" demektedir. Buna karşılık toplumun demokratik platformdaki örgütleri olan sendikalar, dernekler vb. kuruluşlar sorunu sadece "edilmeli...yapılmalı" gibi demeç ve basın açıklamalarıyla geçiştirmektedir. Oysa, karar mekanizmasında olanlar bizzat bu tepkiyi örgütlü bir şekle dönüştürme göreviyle yükümlüdürler. Bu doğrultuda, üretimden gelen güç (emek üretenler, hizmet üretenler) devreye sokulmalıdır. Somut eylem kararları alınmalı, toplumun her kesimi sahip olduğu örgütlülüklerle "emperyalist savaşa hayır" diyerek ayağa kalkmalı ve bu savaş emekçi halkların kurtuluşu doğrultusunda geliştirilmelidir. ■

SOSYALİZM

Savaşa, savaş ilan edebilmek için, devrimci bir programa sahip bir Devrimci İşçi Partisi'nin örgütleyiciliği gerekir. Şu anda tüm sosyalist gruplar, çevreler ve bireyler başında işçilerin yeralacağı ve tüm demokratik kitle örgütlerinden oluşacak bir platform çatısı altında ellerindeki her türlü olanağı seferber ederek savaş açma durumundadırlar. Eğer savaş bu karşı kampanyalara rağmen engellenemezse, "savaşa hayır" demekle yetinilemez. Savaş başladığı anda tüm toplumu etkileyecek ve sonuçta işçilerin, emekçilerin ve ezilen ulusun sırtından yürütülecek. Bu noktada devrimci sosyalist hareket kendine bağlı gençlik hareketinin anti-militarist kitlesel kampanyalarına paralel olarak işçi örgütlerinin ve tüm işçi ve emekçilerin silahlandırılmasını talep etmelidir. Tüm işyerlerinde askerlik yapmış deneyimli işçiler deneyimsiz işçileri askeri eğitimden geçirmelidirler. Savaş çıktığı anda pasifizm politikası işçi sınıfı için tek başına bir araç olmaktan çıkar. ■

Rejime karşı savaşmak gerekmez mi? diyorsunuz, bizde şunu demek durumundayız. Devrimci Sosyalistlerin varlık nedeni nedir ki? Bunu demekle yetinerek, okurlarınızın Toplumsal Kurtuluş'un 'Savaş'a yaklaşımına, olası meraklarını Toplumsal Kurtuluş sayfalarından, daha 'doyurucu' giderebileceklerini bilgilerine sunarız. ■

yeni demokrasi

İşçiler üretimden gelen gücünü, memurlar bürokrasinin çarkını döndürmedeki gücünü kullanarak harekete geçmeli çiftekeş köylüler, gerilla ile bütünleşmelidirler. Öğrenci gençlik savaşa karşı genel boykot silahına baş vurmalı, anneler-babalar genç çocuklarını askere göndererek militarizmin savaş gücünü beslememeli, gençler askere gitmeyerek anti-emperyalist, anti-faşist savaşa katılmalıdırlar. ■

Krizde Türkiye'nin oynayabileceği rol arttıkça, hele bu rol askeri çözüm ile icra edilebilecek bir yol ise, ABD bağımsız bir Kürdistan devleti tezini çok rahat, ya da hiç değilse açıktan savunamaz hale gelir. Ama kriz uzar, askeri çözüm gündemden çıkarsa, Irak ve Türkiye arasında bağımsız bir Kürdistan çok daha net savunulabilecektir. Bu bir yönüyle askeri çözüme yatkın Türk hükümetinin politikasının arka planı olarak değerlendirilebilir.
Biz ise yalnızca "savaşa hayır!", "emperyalistler Ortadoğu'dan elini çeksin!" vs. türü politikalardan başka, yeni durumun ne tür siyasi ve ekonomik krizlere gebe olduğunu bilip, önce özneleri sonra yığınları böyle bir krize hazırlayarak burjuvazimizi ortasından da tutamayacağı iki ucu da temiz olmayan değneğiyle başbaşa bırakacağız. ■

ÖZGÜRLÜK

Savaşın bu kadar yakın olduğu bir dönemde, "savaşa hayır" demek yeterli ve "pek anlamlı olmuyor". Reformist ve revizyonist çevreler pasifist bir "savaşa hayır" propagandası yürütüyor; oysa bu aşamada herşeyden önce, savaşın niteliğinin bir emperyalist yağma ve hegomonya savaşı olduğununun açıkça öne çıkarılması gerekmektedir. Başta işçi sınıfı olmak üzere bütün emekçilerin, devrimci, demokrat, komünist tüm güçlerin savaş karşısında aktif bir direnişi, tüm çalışanların savaşa karşı genel grev ve direnişi gerekmektedir. Bunlara karşın savaş önlenemezse; yeni bir taktik gerekecektir: Savaşan Ülkelerin proletarya ve emekçi halklarının silahlarını kendi gerici-faşist hükümetlerine, rejimlerine çevirmek. ■

emeğin bayrağı

Faşist askeri darbe devletten bağımsız özerk toplumsal örgütleri dağıtarak toplumu atomize etti. Marksist-leninist hareketle devrimci demokratik hareketin işçi sınıfı hareketinden ve emekçi yığınlardan yalıtık olması durumu devam ediyor.
Dar ve küçük çaplı "yıldırım eylemleri" öfkenin yığınsal bir güce, yığınsal bir karşı koyuşa geçmesinin manifestosu olarak görmek ve öyle değerlendirmek gerekiyor.
"Rejimi" hedeflemeyen, rejime karşı savaşımla birleşmeyen bir hareket yalnızca kendiliğinden bir hareket olur.
Tüm toplumsal dinamikleri harekete geçirmek bakımından birleşik devrimci bir direniş cephesinin yaratılması ve savaşı iç savaşa dönüştürmenin araçlarını yaratmak gerekiyor. ■

Sosyalistler 10 yıldır politika yapamıyorlar, ya da yapmakta zorlanıyorlar. Güçlerini birleştirebildikleri ve ortak hareket edebildikleri sağlıklı, ilkeli bir platformu bile yaratabilmiş değiller. Dergiler platformu bileşenleri tarafından farklı tarif edilen ve farklı misyonlar yüklenen, bunun da tartışılmasının sürdürüldüğü bir yer. Üstelik sosyalistlerin tümünü içermediği gibi, onların tümünü de harekete geçiremiyor. Dergiler ya da onların dolaylı bir şekilde temsil ettiği 'eski gruplar' üzerinden çağrılar yapmak, kampanyalar düzenlemek çekici olamadı.
Daha iyisini yaratıncaya kadar da bu zemini korumak gerekiyor. Ama var olan platformun iyi bir araç olmadığı saptamasını yapmak, daha iyisini yaratmak ya da en azından bunun tartışmasına girmek gerekiyor. Örneğin öneri sahiplerinden birisinin de biz olduğumuz 'sosyalist forum' ya da Demokrat'ta ifade edilen 'Muhalefet meclisi' tartışmayı bekleyen önerilerdir.
Savaş aleyhtarı bir kampanyayı süratle başlatmak ve nedenleri ne olursa olsun en geniş kesimi bu kampanya aracılığıyla harekete geçirmek gereklidir. Yarın herşey için çok geç olabilir. Türkiye'nin de içinde olduğu bir savaşta, zaten geri mevzilere itilmiş sosyalist hareketi çok ciddi tehlikeler bekler. ■

ÜLKE

Çankaya'nın gündemi belirleme cambazlığında ifadesini bulan "savaş" senaryolarına alet olmak bir gaflet. Türkiye'nin "Ortadoğu'da bir savaşa, Kürtler söz konusu olduğunda girecegi" görünen bir olgu. Burada da gönüller rahat olsun, zira, "en keskin solcu"lardan, "en güzide general"lere uzanan bir "anti-emperyalist" blok ve mutabakat da ortada. Militaristler ile "sosyalist"lerin "anti-emperyalist" cephede Saddam'la aynı safta buluşmalarını görmek için "solcu" olmak bile gerekmiyor.
Devletin hayatın her alanında 55 milyon insana karşı yürüttüğü açık bir savaşa karşı çıkmak için "hayali savaş"ı beklemek bile gerekmiyordu. On yıldır "Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu"sunda, insanlık suçunu işleyen rejime karşı, tepki geliştirilmezken, "savaş" naralarından fırsıp "savaşa hayır" diye feryat edenleri anlamak hayli güç. Türkiye'de rejime karşı birçok cephede açılmış fiili savaş var ve her geçen gün biraz daha boyutlanarak sürüyor. Olmayan bir savaşa hayır diye seslenmek ile var olan gerçek savaşı görmemek, gerici iktidarların kuyrukçuluğunu yapmaktır. ■

DEVRİMCİ SOSYALİST BLOK
için Güçbirliği

12 Eylül'cü Özal Rejimi Yıkılsın!
Çözüm İşçi ve Emekçi Hükümetidir!
12 Eylül'cü Özal rejiminin devrilmesinin alternatifi öteki burjuva partilerinden herhangi birinin iktidarı olamaz. Bu partiler de ANAP hükümeti kadar ABD'ye ve Batı Avrupa'ya, IMF ve NATO'ya bağımlıdırlar ve işçilerin ve emekçilerin özgürlük ve sosyalizm mücadelesine karşıdırlar. İşçiler ve emekçiler kendi partilerinin önderliğinde kendi öz hükümetlerini kurma yolunda, her üretim ve yerleşme biriminde kendi yönetimlerini kendi örgütlülükleri ile kurmaya hazırlanmalı ve bu temel üzerinde bir işçi emekçi hükümetinin çekirdeğini oluşturmalıdırlar.
Böyle bir kitle seferberliği ve aktif bir karşı çıkışla Özal rejiminin savaş kışkırtıcılığına son verilmedikçe savaş olasılığı her an Türkiye'nin başında duracaktır. İşçiler ve emekçiler sınıf savaşının gereğini yapmadıkça, kendi iradeleri dışında dayatılan haksız savaşların piyonları olarak can vermeleri, ülkenin yıkımı ve bunun maliyetinin de yine işçiler ve emekçilerce ödenmesi kaçınılmazdır.
Savaşı sona erdirmek ve barışı sağlamak için gereken güç işçi sınıfında vardır. Devrimci işçi partisinde birleşen siyasal mücadele ile 12 Eylül'cü Özal rejimi yerine işçi ve emekçilerin kendi örgütlenmeleri üzerinde yükselen bir işçi hükümeti kurmak. Savaştan çıkışın yolu buradan geçmektedir!
Sendikalar, Kitle Örgütleri, Dernekler, Kitle Seferberliğini Birleştirmeye!
Fabrikalarda, işletmelerde, okullarda, bütün toplumsal ve ekonomik etkinlik alanlarında savaşa karşı kitle örgütleri bütün taleplerin rejimle bağlantısını kurmalıdır. Eylemliliklerini eşgüdüm içine sokmalı ve "Savaşa Hayır!" talebini düzene karşı bir hareket talebine dönüştürmelidirler. Bunun için bir merkezi eşgüdüm örgütlenmesi yaratmak üzere birleştirici çabalara girişilmelidir! ■

hedef

Çeşitli düzeylerde, diğer devrimcilerle ortaklaşa faaliyet sürdürebilecek platformlar yaratma çabalarımız vardır. Devrimciler bugün grupsal çıkarlarını değil, devlete karşı konumlarını öne çıkarmalıdırlar.
Somut olarak; savaşa karşı olan hemen herkesin içinde yer alabileceği platformlar yaratmak, bunu "savaşa ve mevcut rejime hayır" kampanyasına ve örgütlenmeye dönüştürmek gerekir. Bu olanaklıdır. Bugünden her çevreden herkesle savaşa karşı komiteler kurmaktan bu işe başlamak, varolanları birleştirmek gerekir. ■

İŞÇİLER ve Politika

"Körfez'de sürmekte olan savaş kışkırtıcılığına karşı ne yapmalı?" sorusuna verilecek yanıt, "bu savaştan en fazla etkilenenler ve etkilenecek olanlar kimlerdir?" sorusuna verilen yanıtla birlikte ele alınmalıdır. Tek tek grupların, akımların, dergi ya da gazetelerin yaptıkları (şüphesiz ki bunlar sürdürülmelidir) ya da yapacakları sorunun çözümünü üretmez. Krizden en fazla işçiler ve emekçiler etkilenmektedirler. İlk savaş çığlıkları atıldığında grevler yasaklandı, toplu sözleşmelere ve işçi eylemlerine dil ve el uzatıldı. Cumhurbaşkanı Özal, MESS başkanlığı günlerindeki gibi sendikalara ve işçilere dil uzattı. Özal-ANAP zamanları üstüste geldi ve gelmeye devam edecek. Demek ki en etkili muhalefet içteki sınıf savaşının bir tarafı olan işçi sınıfının önderliğindeki, sermaye sınıfına karşı bir toplumsal muhalefet olur. Yapılması gereken bunu sağlamaktır. Bir taraftan enternasyonalist perspektifle Ortadoğu işçilerini ve halklarını ABD ve Avrupa halklarına karşı desteklemek, öte yandan ise emperyalizmin işbirlikçisi politikalar geliştiren Özal-ANAP iktidarına karşı sınıf mücadelesini yükseltmek gerekir. Bunun için tüm sosyalistler elele vermeli, işçi sınıfının önderliğindeki bir toplumsal muhalefeti yaratmalıdır. ■

Tüm toplumsal kesimleri bulundukları konumdan "savaşa hayır!" tutumunun ötesine geçirmenin yolu sendikaların, DKÖ'lerin, memur hareketinin, siyasi parti veya grupların kendi düzlemlerinde birliktelikler oluşturarak savaş karşıtı eylemliliklere girişmelerinden geçiyor.
Bu konuda, İstanbul'da sendika şubeleri, dergiler platformu ve dernekler platformunun attığı kısmi bir adım var. Bu girişime değişik toplumsal kesitlerin (memur hareketinin vb.) katılımı yönünde bir çalışma da var. Savaşa karşı oluşan duyarlılığı, rejime karşı mücadele aşamasına yükseltebilmek için, söz konusu kesimlerin eylemsel olarak harekete geçmesi, eylemliliğin programını oluşturması ve dışında kalan yığınlara mesajlar iletip birlikteliklerine katması gerekmektedir.
Tüm kesimlerin birlikte hareketi, birlikte mücadelesinin sağlanması sonucu belirleyecektir. ■

adımlar

Körfez bunalımı karşısında, "emperyalist savaşı devrimci iç savaşa dönüştürme" gibi çağdaş dünyanın gerçeklerine yabancı, başlayacak bir savaşın birçok şeyin sonu demek olacağını kavramayan görüşlerle davranılıyor. Oysa ülkemizde çok geniş bir barış gücü ortaya çıkmıştır. Şimdi gerekli olan bunu kalıcı bir barış hareketine dönüştürmektir.
Demokrasi sorununu küçümseyen, "devrim olmadan demokrasi olmaz", "sorunlar ancak sosyalist demokraside çözülür" gibi maksimalist yaklaşımlar sol güçlerin bu önemli sorunda marjinal kalmasına yol açıyor.
Sorun şimdi barış ve demokrasiden yana güçlerin etkili bir birlikteliğini sağlamaktır. Bunun için de yeni, yapıcı, diyalog ve işbirliği yanlısı bir politika anlayışı gereklidir. ■

aşan gösterici topluluğu savaş karşıtı sloganlar söyleyerek kendilerini dağıtmaya gelen güvenlik güçleriyle çatıştılar. Gazetelerin verdiği bilgiye göre 80'den fazla insan gözaltında. Sosyalist dergilerin muhabirleri de gösterici oldukları gerekçesiyle gözaltına alındı.

Bir ayı aşkın bir zamandır süregiden bunalımın iktidar ve muhalefet açısından bilançosu böyle.

Oysa, savaş gibi en temel sorunlardan birinde Özal rejimi halkın onayından yoksun. Çoğunluğun onayı olmaksızın girilen savaş macerasının askeri ve ekonomik külfetleri doğrudan doğruya çalışanların sırtında. Daha ilk ay dolmadan ve fiilen herhangi bir askeri durum doğmadan savaş ödeneklerinin harcanmasıyla boşalan devlet kasaları, zamlarla ve vergilerdeki artışla işçilerin ve emekçilerin karşılığı ödenmemiş emeğiyle doldurulmaya girişildi. İşçiler, memurlar, öğrenciler, teknik elemanlar, sağlık görevlileri, müslümanlar, liberaller, sosyal demokratlar, komünistler, herkes bu haksız savaş girişiminin yol açtığı maddi ve manevi külfetlere, savaşın yol açacağı yıkım ve katliamlara karşı. 10 yıldır ilk kez rejim ile halk arasında böylesine geniş bir zemin üzerinde böylesine derin bir ayrılık oluştu. Ama bu, Özal rejiminin kendi hükmünü sürdürmesini henüz engelleyebilmiş değil. Engellemesi de beklenemez.

Sözler, yalnızca sözlerin karşılığı olabilir. "Savaş!" çağrısı "Savaşa Hayır!" çağrısı ile karşılanabilir, "Barış" fikri "Savaş" fikrinin kavramsal karşıtı olabilir ama " savaş"ın aracı olduğu politikanın boşa çıkartılabilmesinin ondan daha güçlü ve etkili bir politikayı gerektirdiği apaçık. "Kendinde iktidar diye birşey olamaz. İktidar her zaman bir iktidar fazlasıdır". Toplumsal Muhalefet öyle görülüyor ki, ancak böyle bir ikinci iktidar odağı haline gelebildiği, muhalefet edişini bu ikinci iktidarın örgüt ve araçlarının yaratılmasının ortamı kılabildiğinde bu iktidar fazlasını elde etmenin olanağını yakalamış olabilecek.

Clausewitz'in dersini hatırlayalım: Savaş politikanın (iktidar mücadelesinin) başka araçlarla karışmış olarak sürdürülmesidir. Özal rejimi, politikasını savaşla ya da savaşsız yürütebilir. Bu onun iktidar mücadelesini yürütmekten vazgeçtiği anlamına gelmeyecektir. Peki sosyalist hareket Özal'ın elinde bulundurduğundan daha fazla iktidara sahip olmanın olanaklarını bu bunalımdan çıkartmayı başarabilecek mi? Bu sorunun karşılığını savaş karşıtı açıklamalarda değil, ezilen sınıfların rejimi aşan eylemlilikleri içinde bulabileceğiz. ■

Ertuğrul Kürkçü

Demokratik Muhalefet

MESLEK ODALARI:
(İstanbul'daki 21 meslek odasının başkanlarının yaptığı ortak açıklamadan...) "Bölgede çıkabilecek savaşın büyük bir yıkıma ve kitlesel ölümlere yol açacağı kesindir... Bazı basın organlarında yer alan savaşın "kaçınılmaz", "zorunlu ve hatta ülke açısından yararlı olduğu" anlayışını doğru bulmuyor, aynı anlayışa sahip olan yetkililerin görüşlerine şiddetle karşı çıkıyoruz.
Ülkemizdeki bireyleri, grupları, partileri, yetkilileri yani herkesi duyarlı olmaya çağırıyoruz."

KADINLAR :
(Demokratik Kadın Derneği, Emek Kadın Grubu, İnsanca Yaşamda Kadın Derneği ve Kadın Bülteni tarafından yayınlanan bildiriden...) "Eşiğine geldiğimiz bu savaş emperyalist güçlerin çıkar savaşıdır. Savaş, kadınlar için, hayatın her alanında kadınlara yönelik baskı, aşağılama ve sömürünün artması, kendilerinin ve bedenlerinde büyüttükleri canların yokoluşunu, sakatlanışını yaşamak demek. Hele hele Kürt kadınlar için, bir soykırım yaşamak demek."

SANATÇILAR :
(24 Eylül'de "Sanatçılar Platformu" için yapılan çağrı toplantısında açıklanan bildiriden...) Biz aydın ve sanatçılar olarak, yeni baskıları, haksız uygulama ve yasakları, sefaleti ve açlığı getirecek emperyalistler ve işbirlikçilerinden başka kimseye kar sağlamayacak bu savaşa ve kapıda bekletilen yeni "12 Eylül"e karşı herkesi tavır almaya çağırıyoruz.
Ve diyoruz ki;
ABD dolarları ve petrol şeyhleri için dökülecek kanımız yok!"

BELEDİYE MEMURLARI :
(Sendikalaşma Komisyonu Başkanı Vicdan BAYKARA) "Bizler Belediye çalışanları (memurları) olarak, sendikal hak mücadelesinde birlikte olduğumuz diğer kamu çalışanlarıyla böyle bir savaşa karşı olduğumuzu basın açıklamaları, gazete ilanları ve diğer etkinliklerimizle belirttik. Kendi iç çalışmalarımızda da bu konu üzerinde durduk, anlattık.
Bu yaptıklarımızı yeterli görmek doğru olmaz. Yapılanlarla yetinmek yapabileceklerimizden kaçınmak olur. Emperyalist savaşa karşı çıkışlar yapılmalı. Çevremize, bulunduğumuz birimlere böyle bir savaşın nedenlerini, ülkemize bunun neler getireceğini ve getirdiğini (zamları, hak arama yollarının engellendiğini, mitinglerimize bu nedenle izin verilmediğini vb.) anlatmalıyız."

MALİYE MEMURLARI :
(Mader Yönetim Kurulu üyesi Kazım ŞAHİN) "Emperyalist politikaların geçerli olduğu günümüzde yapılanları yeterli görmek sanırım inandırıcı olmaz. Yeterli olabilmesi için halkların büyük bir çoğunluğunun savaş istemediği bir ortamda bu sessiz kalan muhalefeti örgütleyip alanlara döktüğümüzde, savaş politikalarını geri aldırabildiğimizde yeterli görülebilir.
Yapılması gereken; sindirilen halkımızın yeniden hak arama, sömürüye ve baskıya karşı koyma noktasında örgütlenerek egemenlerin karşısına dikilmesinden ve bu emperyalist savaşa hayır demekten geçer."

ÖĞRETMENLER :
(Eğit-Der İstanbul Şubesi Sendikal Haklar Mücadele Komisyonu Üyesi İsmet AKTAŞ) "Eğit-Der'li öğretmenler olarak bizler de bildiri, toplantı ve gösterilerle savaşa karşı tavır geliştirmeye ve sesimizi duyurmaya çalıştık. Ancak bunları yeterli görmüyorum. Tüm muhalefet odaklarını ve güçlerini emperyalizme, savaşa ve savaş politikalarına karşı harekete geçirecek ortak bir program etrafında mücadele yürütülmelidir.
Biz öğretmenlerin öğrencilerimize ve velilere savaşın ülkemize ve halkımıza yansıyan/yansıyaçak boyutlarını açıklamak gibi özel bir görevi vardır diye düşünüyorum."

ÖĞRENÇİLER :
(Türkiye Öğrenci Dernekleri Platformu) "Biz Türkiye Öğrenci Dernekleri Platformu olarak Türkiye'nin Irak'a karşı sokulmak istendiği bu savaşa "Hayır" diyoruz. Öğrenci gençlik ABD'nin Ortadoğu egemenliği ve petrodolarları için savaşmayacak. Öğrenci gençlik ezilen halklarla birlikte bu savaşa karşı savaşacak.
Şu an Türkiye'nin sokulmak istendiği bu savaşa ve ülke içinde yaşanan fiili savaş durumuna sürdüreceğimiz iki haftalık (1-15 Ekim) kampan-yamızla, insan zincirimizle, mitinglerimizle, yürüyüşlerimizle, kısacası dişimizle, tırnağımızla Türkiye Öğrenci Hareketi olarak "HAYIR" diyeceğiz. ■

RÖPORTAJ

Doğu Perinçek:

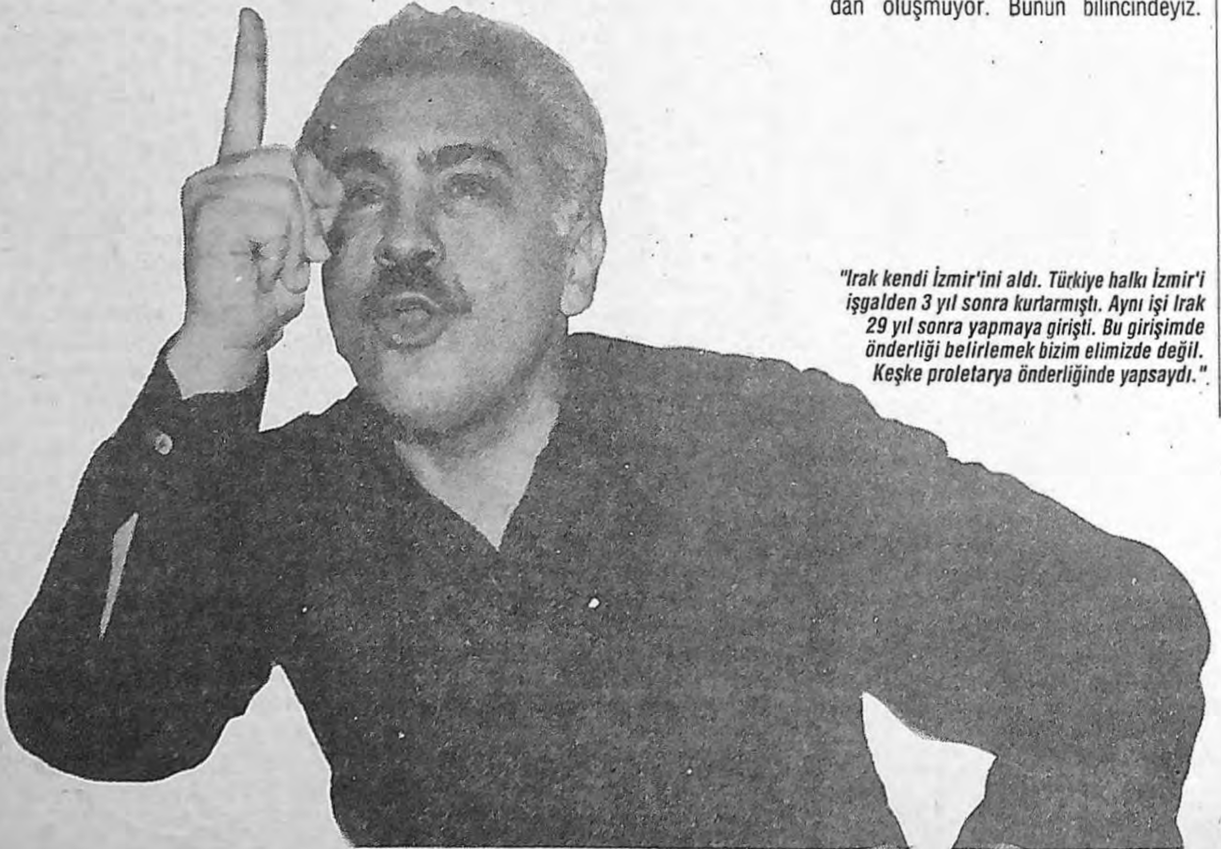
"IRAK KENDİ 'İZMİR'İNİ ALDI"

Kısa bir zaman dilimi içerisinde genel yayın yönetmenliğini yaptığınız 2000'e Doğru dergisi kapatıldı, siz tutuklandınız. Son olarak da derginiz yazarlarından Turan Dursun öldürüldü. Bu çok yönlü saldırıların, Türkiye'de çok duyarlı konular olan Kürt sorunu ve şeriatçılık gibi olayların üzerine gitmenizden kaynaklandığı biliniyor. Bu sorunlar karşısında çözüm önerilerini kısaca belirtebilir misiniz?

Diyarbakır DGM'de 7 Ağustos günlü duruşmada da belirttim: Kürt meselesi, Kürde rağmen, Kürdü ezerek, Kürdün isteklerini, Kürdün iradesini, Kürdün özlemlerini hiçe sayarak çözülemez. Kürt meselesi, Kürt milletinin kendi geleceği hakkında vereceği karara kayıtsız şartsız saygıyla çözülür. Hayvan haklarının bitip insan haklarının başladığı yerde, milletlerin kendilerini özgürce yönetme hakları vardır.

İstanbul DGM kararıyla aklanmış olan Paris Kürt Konferansındaki konuşmamda, çözümü gerçekleştirecek gücü ve çözüm yolunu şöyle vurgulamıştım: "O Silopi'de, o Cudi'nin eteklerinde dağlara kol kanat geren halkın mücadelesiyle, 1989 baharında bir milyon işçiyi kapsayan Türkiye'nin güzelim işçi sınıfının mücadelesiyle çözüm başlamış demektir... Türkiye devriminin dinamikleri, Kürt dinamiği ile işçi dinamiği harekete geçmiştir... Kürt ve Türklerin de Fransız usulü bir devrim yapma hakları yok mudur?... Doğu'nun halkları olarak sorunlarımızı kendi beğendiğimiz yöntemlerle çözme hakkına sahibiz. Kürt sorunu basit bir kültürel sorun değildir, halkların iktidar olma sorunudur." Halkların mücadelesi, gönüllü ve eşit bir birleşmeyi gerçekleştirebilir. Bunun en uygun biçimi ise, devrimci-demokratik bir federasyondur.

Şeriatçılığa gelince: Kuşkusuz bugün sınıf mücadelesinde cephe cepheye gelen saflar, inananlar ve inanmayanlardan oluşmuyor. Bunun bilincindeyiz.

"Irak kendi İzmir'ini aldı. Türkiye halkı İzmir'i işgalden 3 yıl sonra kurtarmıştı. Aynı işi Irak 29 yıl sonra yapmaya girişti. Bu girişimde önderliği belirlemek bizim elimizde değil. Keşke proletarya önderliğinde yapsaydı."

Öte yandan işçi sınıfı devrimcileri olarak Ortaçağın dinci ideolojisini reddediyoruz ve toplumumuzun aydınlanma yönündeki bütün kazanımlarının mirasçısıyız. Kemalist devrim, laik ve materyalist kuşaklar yetiştirdi. Fakat burjuvazi artık geniş yığınları dinci ideolojiyle düzene bağlıyor. 12 Eylül cuntası bu tavrı iyice netleştirdi. Bugün laikleşme ve aydınlanma hareketinin motoru, artık Kürt yoksul köylü hareketi ve Türkiye işçi sınıfının mücadeleleridir.

Ortadoğu ölçeğinde bakarsak, laik halk güçleri emperyalizme karşı zaman zaman bazı İslamcı güçlerle yan yana gelebilecektir. Ne var ki, bizler bu nedenle bağımsız ideolojik konumumuzdan ve toplumumuzu aydınlatma sorumluluğumuzdan vazgeçecek değiliz. Kaldı ki laik olmayan bir hareket, emperyalizme karşı tutarlı bir mücadele de yürütemez. Ayrıca biz diğer Ortadoğu ülkelerinden çok farklıyız, aydınlanma yönünde onlardan çok uzun yol almışız. Bizde İslam bayrağı altında bir antiemperyalizm ve halk hareketi olanağı yok. Emperyalizme karşı mücadele ve laiklik bizim toplumumuzda birbirine çok daha sıkı kenetlenmiş. Dahası, emperyalizme karşı mücadele ve toplumsal hareket, şeriatçılığı tasfiye edecek ve demokrasiyi getirecek biricik dinamiktir. Modernlik taslayan burjuvazinin çoktan yere attığı aydınlanma bayrağını artık proletarya taşıyor.

Daha önce de defalarca tutuklandınız, cezaevinde yattınız. Bu seferki biraz daha farklı mı, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

1972 ve 1980'de kitle hareketinin dibe vurduğu koşullarda tutuklanmıştık. Bugün işçi hareketi olsun, Kürt yoksul köylü hareketi olsun istim üstünde. Gazete başlıklarına bakın, generaller değil, maden işçileri var. Önümüzdeki baharlar, bizim baharlarımız olacak. Çözücü yerinden doğruluyor. Fark, farkın da ötesindedir. Sürecin efendisi bu kez onlar değil, halktır. Ortadoğu'da eli kulağında olan anti-emperyalist yükseliş de cabası. Kısacası 50 milyon insanımıza hapisaneden kurtuluş vaat eden bir akışın içindeyiz. 2000'lere gidiyoruz.

Güncel bir soruyla devam edelim. Ortadoğu krizi nedeniyle Yüzyıl dergisinin 3. sayısında yer alan değerlendirmenizde, sol çevreler bakımından nispeten aykırı bir tercihte bulunarak Irak'ı desteklediniz. Bu tavrınızın 1980 öncesinde de savunduğunuz Üç Dünya Teorisi ile bağlantısı var mı?

ABD emperyalizmine karşı Arap halklarını ve Irak'ı desteklemek, Sola niçin aykırı olsun? Tersine, emperyalizme ve Türk hakim sınıflarına en aykırı gelen tutum budur. Onlar, Solun olayı "it dalaşı" olarak değerlendirip tarafsız kalmasını istiyorlar. Bugün çıkabilecek bir savaşı, hem ABD hem de Irak ve Arap halkları açısından "haksız" ilan eden arkadaşlar, hakim güçlerin tavrından kopabilmiş değiller. Türkiye burjuvazisinin Ecevit gibi göreli liberal kesimleri de, her iki tarafa mesafeli bir politika izlemiyorlar mı? Öte yandan emperyalistler ve hakim sınıflar içinde ABD'ye karşı Irak'ı destekleyen tek bir güç yok. Buna karşılık Filistin halkından Küba'ya kadar dünyanın bütün anti-emperyalist güçleri ta-

"Bugün işçi hareketi olsun, Kürt yoksul köylü hareketi olsun istim üstünde. Gelecek baharlar, bizim baharlarımız olacak"

rafsız değil, taraflılar; konumlarına göre adım adım Irak'ın ve Arap halklarının yanında saf tutuyorlar.

Bir hesap hatası yaptı mı, onu tartışmıyoruz. Fakat ilke açısından bakarsak, Irak kendi "İzmir"ini aldı. Türkiye halkı İzmir'i işgalden 3 yıl sonra kurtarmıştı. Aynı işi Irak 29 yıl sonra yapmaya girişti. Bu girişimde önderliği belirlemek bizim elimizde değil. Keşke proletarya önderliğinde yapsaydı. Ama unutmayalım: İlke, milletlerin kendi kaderlerini belirleme hakkıdır; yoksa milletin kaderini proletaryanın belirlemesi hakkı değildir. O zaman toplumsal devrim dışında bir "milletler prensibi"nden söz etmenin anlamı olmazdı. Bir milletin birleşmesinde önderliği, o milletin kendisi içindeki sınıf mücadelesi belirler. Bir millet, burjuvazi önderliğinde de birleşse, biz buna saygı göstermek durumundayız. Zor kullanılması bu tavrı değiştirmez. Milletlerin birleşmek için zor kullanma hakları da vardır. Ve bunu "kutsal idealler" için değil, petrol gibi maddi çıkarlar için yaparlar. Sınıflar maddi çıkarlar için mücadele ederler.

Kuveytliler bu işe razı değil deniyor. Bir emperyalizm üssünde yılda ortalama 25 bin dolar geliri varsa, elbette razı olmaz. Ama o petrol, millet olarak tanımlanamayan küçük bir azınlığa değil, burjuvazinin yönetiminde de olsa millete ait. Biz, 1922'de İzmir'e girerken İzmirlilere sorduk mu, referandum yaptık mı, "Emperyalizmin üssü olmaktan kurtulmak ister misiniz" diye. Hiç kimse sormaz. Çünkü "İzmir milleti", "Kuveyt milleti" diye karar özneleri yok. Onlar ancak milletin parçası olarak iradeye katılabilirler.

Kaldı ki bugün gelinen aşamada mesele artık Irak'ın Kuveyt'i ilhakı değil. Aslında dün de değildi. ABD Irak'ı hizaya getirmek istiyordu. Irak hamlesini yapınca, artık hizaya getirmenin de ötesinde teslim almak kararında. Daha geniş bir açıdan bakarsak, başından beri amacı Irak'ın ötesinde Ortadoğu'daki mevzilerini güçlendirmek.

Çıkabilecek bir savaş, "haksız" değildir; ABD açısından haksız, fakat Irak ve Arap halkları açısından haklı bir savaştır. Irak'ın Kuveyt'i ilhakını onaylamasak bile, artık böyledir. ABD ile Irak'ın savaşa tutuşması durumunda, tarafsızlığı propaganda etmek, antiemperyalizm adına cinayet olur. Haklı-haksız savaş ayrımı yapmak ve taraflı olmak, savaşa girmek anlamına gelmez.

Bugün Irak'ı ABD emperyalizmine karşı desteklemenin temelini Lenin'in tahlilinde buluruz. Lenin ve Komünist Enternasyonal, emperyalizme tavır alan veya emperyalizmin tehdidi altındaki ezilen halkları ve ülkeleri desteklediler. O ülkelerin, bırakalım burjuvaziyi, krallarin-emirlerin yönetiminde olması bile, Leninleri "tarafsızlığa" yöneltmedi.

Daha 1920'den önce Lenin, dünyanın ezenler ve ezilenler diye iki kampa bölündüğünü tahlil etmişti. Bu bölünmenin hem milletler hem de ülkeler düzleminde olduğunu sık sık vurgulayarak belirtmişti. Mao, Üç Dünya tahlilini 20. yüzyılın bu belirleyici bölünmesi temelinde yaptı. Ne var ki 1970'lere gelindiğinde, Lenin'in "İki Dünya"sı, "Üç Dünya" olmuştu. Emperyalistlerin dünyasında artık iki tür ülke vardı: ABD ve SB gibi dünya efendiliği için başa güreşenler ile dünya hegomonyası iddiasına kalkışacak güçte olmayanlar.

1980'lerin ortalarından beri yeni bir süreç başladı. Emperyalist dünyada kuvvet ilişkileri köklü değişiklikler geçiriyor. ABD ve SB'nin oluşturduğu iki kutuptan çok kutuplu bir tabloya gidiliyor. Artık Japonya ve birleşen Avrupa da yeni kutuplar olarak beliriyor, dünya ölçeğinde paylaşım sahnesine çıkıyorlar. Rekabetin ekseni ise Atlas okyanusundan Pasifik'e kayıyor. 1986 yılında Saçak'ta çıkan "Çok Kutuplu Dünyaya Doğru" başlıklı yazımda ve "Stalin'den Gorbaçov'a" adlı kitapta bu yeni süreci tahlil etmeye çalıştım.

Bugün SB'nin ABD'ye teslim oluşu apaçık meydanda. "Sosyalist kamp"ın dağıldığını da artık herkes görebiliyor. Lenin'in saptadığı ezen-ezilen dünya çelişmesi her zamandan daha belirleyici oldu. Bütün gözlemciler, şu an mızrak uçlarında ABD ve Irak'ın yer aldığı bir Kuzey-Güney savaşının başladığını söylüyorlar. Bu Kuzey-Güney savaşı, günümüzde sınıf mücadelesinin uluslararası alandaki biçimidir. Bir yanda ABD'nin başını çektiği emperyalizm vardır. Karşı yanda dünya proletaryası, dünya köylülüğü ve "Güney" ülkeleri burjuvazilerinin emperyalizme sınırlı ve geçici de olsa tavır alan kesimleri. Proletarya, bu mücadelede önderliği "tarafsız" kalarak değil, Güney burjuvazilerinden daha kararlı ve daha tutarlı bir pratikle kazanır. Tarafsız kalanlar, Saddam'ın bile gerisine düşerler. Bugün cephenin kurulduğu Irak'ta olduğunuzu düşününüz, savaşın "haksız" olduğunu söyleyerek arkanıza hangi işçiyi, hangi köylüyü alabilirsiniz? Böyle bir tavır, Arap halklarından "hain" damgasını yer, emperyalizme karşı halk güçlerine önderlik edemez, Saddam'a alternatif yaratamaz.

Yazınızda, Saddam rejiminin en açık ifadelerini Halepçe katliamında bulan Kürtlere yönelik politikaları rejimin bir "leke"si olarak değerlendiriliyordu. Böylesi politikalar sadece "leke" olarak geçiştirilebilir mi?

Halepçe'de kırım uyguladığı zaman Saddam rejimine karşı kararlı tavır alanlar, daha önemlisi bizim ülkemizde Cudi dağına kimyasal bomba atma planlarını sergileyenler, ABD emperyalizminin Irak'ın tepesine füzelerini yağdırma tehdidine de aynı öncü tavrıyla karşı çıkarlar. Bu üç tavır, birbirine sımsıkı bağlıdır. Hepsinde de ezenlere karşı ezilenlerin safında olan bir kararlılık vardır. Dikkat edilirse burjuvazi her üç olayda ezenle birlikte davrandı.

Kanımca bu soruyu, Saddam'ın kırımı veya Türk yönetiminin kimyasal silah tehdidi karşısında sessiz kalanlara yöneltmek gerekir. O zaman yerine oturur.

Sizin üzerinde durduğunuz "emperyalizme darbe vurma" ölçütüne göre düşündüğünde, İran'daki islam devrimini de desteklemek gerekmez mi? Ya da 1980 öncesinde "sosyal emperyalizme" darbe vurduğu için Şah rejiminin desteklenmesi politikası ile Saddam rejiminin desteklenmesi arasında mantıki-politik bir bağ kurulabilir mi?

"Emperyalizme darbe vurma" ölçütünü Lenin koymuştu. Emperyalizm ve proleter devrimleri çağının tahlilinden çıkarmıştı bu ölçütü.

Irak, Temmuz başından bu yana geliştirdiği pratiğiyle emperyalizmi rahatsız etti mi, etmedi mi? Önümüze bu soruyu koymalıyız. Cevabı emperyalizmin pratiğinde buluruz. Bakınız Demokrat! dergisi olsun, Yüzyıl olsun, emperyalizme karşı Irak'tan daha kararlı ve daha tutarlı bir ideolojik konumdadırlar. Ama ABD emperyalizmi, uçak gemilerini, füze rampalarını ve ordularını bizim Cağaloğlu'ndaki bürolarımızın karşısına değil, Irak'a karşı yığmış bulunuyor. Hem de ne yığınak! Vietnam savaşından beri görülmemiş, hatta onu aşabileceği söylenen bir güç! Demek ki Irak, emperyalizme hatırı sayılır bir darbe indirmiş. Gerçek ortada, tartışılacak bir yanı yok. Dünyaya baktığımız zaman, şu an emperyalizm en çok Irak'a karşı. Irak rejiminin katilliğini, caniliğini vb. de şu an en çok emperyalizm işliyor. En önemlisi: Bu cepheleşme emperyalistler arası bir çelişmeden kaynaklanmıyor.

"ABD emperyalizmine karşı Irak'ı desteklemek, sola niçin aykırı olsun? Tersine, emperyalizme ve Türk halkim sınıflarına en aykırı gelen tutum budur"

Cepheler kurulmuş. Kamplaşma ve çatışma bizim irademiz dışında oluşmuş. Bizim irademize bırakılan, emperyalizmin görülmemiş şiddette saldırı tehdidiyle yüz yüze kalan ezilen bir ülkenin ve ezilen bir halkın yanında olmak veya olmamaktır. Kaldı ki, ABD ile Irak arasındaki cepheleşme, dünya ölçeğinde daha büyük bir cepheleşmenin parçasıdır. "Kara liste"de Filistin halkı, Ortadoğu'nun bütün ilerici güçleri, Kürt devrimci örgütleri, Küba, Arnavutluk, Kore vb. var. Irak bu açıdan emperyalizme karşı direnmenin şu an ön cephesi durumundadır. Topun ağzında olan güçler bunun farkında.

İran'daki İslam devrimini de emperyalizme darbe indirdiği yerde ve darbe indirdiği ölçüde desteklemek gerekir elbette. Bu tavır, Humeyni rejiminin İran halkına ve devrimcilerine uyguladığı zorbalığa karşı kararlı bir tutumla uyum içindedir. Politikada her destek, belli bir hedefle, konumla ve zamanla sınırlıdır. Herhangi bir gücü, her hedefe karşı, her konumda ve sürekli desteklemek olamaz. Çünkü hiçbir güç saf değil ve aynı kalmıyor. Vietnam'ı kurtuluş savaşında destekledik diye Kamboçya'yı işgal ettiği zaman da onaylamak zorunda değildik ve onaylamadık değil mi?

Sovyet sosyal emperyalizminin atağa kalktığı dönemde de geçerli devrimci tavır buydu. Biz hatayı Sovyet sosyal emperyalizminin taşıdığı potansiyeli olduğundan büyük görmede yaptık. Yoksa SB ile Üçüncü Dünya ülkeleri arasındaki çelişmede SB'nin karşısında yer alırken değil. SB'nin o zamanki konumu artık iyice açığa çıktı.

Pratik olarak imkansız görülse de, politik bir tercih olarak TC.'nin Irak'ın yanında savaşa girmesini de önerir misiniz?

Türk devletinin Irak'ın yanında yer almasının "pratik olarak imkansız" olduğunu siz de çok güzel saptıyorsunuz. Bu saptama, çok anlamlı değil mi? Demek ki, Türk hakim sınıflarının herhangi bir kesiminin bugün izleyemeyeceği bir politika varsa, o da Irak'la dayanışma içinde bulunmaktır. Çünkü Türkiye burjuvazisinin Batı emperyalistleriyle ekonominin ötesinde çok yönlü sıkı bağları var. Irak ile dayanışma için, emperyalizmin denetiminden tam kopuş gerekiyor. Bu denetimin bir cephesi de ideolojik alandadır, iletişim bombardımanıyla sağlanıyor.

Türkiye'de bir emekçi iktidarı olsaydı, Irak'a ambargo uygulanmasına katılmazdı. ABD'ye karşı mücadele ettiği oranda Irak ile dayanışma içinde olurdu. Doğrudan doğruya savaşa girmek başka bir şey! Bir saldırı, doğrudan bir tehdit olmadıkça, hiçbir halk savaşa girmek istemez. Dayanışma ve destek yalnız birlikte savaşarak verilmez.

Varsayımları değil, günümüz gerçeğini konuşalım. Halk olarak, Türkiye devletini ABD denetimindeki rollerin ne kadar uzağında tutabilirsek, o kadar olumlu bir iş yapmış oluruz. Daha önemlisi, emperyalizme karşı bağımsız emekçi güçlerini mücadele içinde inşa etmektir. TC'nin ABD jandarmalığı yapması, devrimcileri sevindirmez, onların sorumluluğunu ağırlaştırır. "Bize ne" diyemeyiz. O yönetimi sırtında taşıyan biziz. Onların yaptıklarından da sorumluyuz..

Böyle bir söyleşiyi daha özgür olduğunuz koşullarda yapmayı isterdik, kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz.

Demokrat! dergisine yürekten teşekkürler, Mezapotamya'dan selamlar ve devrimci arkadaşlık duygularıyla. ■

ZIRVAYA TIRMANIŞ

Can YÜCEL

Şu satırları okuduğunuz sırada, Sayın Cumhurbaşbakanımız 10 günlük Amerika Maratonuna çoktan soyunmuş olacak. Dolayısıyla bu yazıda verdiğimiz haberlerle söylentiler bayatlamış olacaklar. Bunu bir aylık dergi oluşumuza bağışlayın! Zevceleriyle birlikte Birleşmiş Milletlerin Çocuk Zirvesine katılmak üzre, "ANA" adındaki uçakla New-York'a müteveccihen hareketlerinde, kendilerini uğurlamaya gelen seçkinler arasında, zirve-ertesi, Başkan Busht'la yapacağı ve sade kaderimizi değil, tarihimizle coğrafyamızı da içerecek pazarlığında yüreklendirici nitelik taşıyan şu dikkat çekici levha dikkat çekmekteydi:

"ARAPTAN DAHA ARAP BEYAZDAN DAHA BEYAZ"

Yine uğurlamaya gelen kabakalık içinde dolaşan bir söylentiyi de size ulaştırmakta beis görmüyoruz: Zirve'de "Çocuğun Bekası" adı altında çekeceği nutkun zirvesini aşağıda fotokopisini sunduğumuz belge oluşturmakta imiş. 1924'de Gazi Mustafa Kemal'in Cemiyet-i Akvam'a sunduğu bu Beyannâme, bu konuyu uluslararası bir platforma ilk kez getiren bir belge olarak büyük önem taşıyor elbet. Üstelik, Hazret-i Turgut'un Turgut Reis kâri bir manevrayla Zirve Körfezine böylece dalışı kendilerinin ne akl-ı evvel bir siyasetbaz olduğunu yeniden ispatlamakta..."Çocuğun Bekâsı" adındaki nutkun içeriği üzerinde yine hazırûn arasında dolaşan bir başka söylenti daha var: Hazret, nutkunun daha sonraki bölümünü olduğu gibi TÜSİAD'ın eğitim raporuna ayıracak, böylece iş dünyasıyla nasıl bir liberalist bütünlük içinde düşünüp amel ettiğini "çocukların bekâsı" sorunuyla candan ilgilenen Wall-Street çevrelerine göstererek, Körfez Krizi dolayısıyla katlandığımız fedakârlıkları UNİCE fonundan, yani Dünya Çocukları fonundan karşılamaya çalışacakmış. Aldığımız istihbarata göre de, dünyada 199 ülke arasında içinde Türkiye'nin de bulunduğu yalnız 12 ülkede zorunlu öğretimin 5 yıl olduğu noktası üzerinde duracakmış. Sözkonusu raporun içeriği üzerinde dergimizin öbür yapraklarında gerekli açıklama ve rakkamlar verildiğinden daha fazla ayrıntıya girmeyeceğiz. Ama şurasına muhakkak gözüyle bakılıyor ki, Sayın Cumhurbaşbakanımız, "Çocuğun Bekâsı" adındaki nutkunu olduğu gibi bu rapordaki verilere hasredecekler, ve hele iktidara geldiklerinden beri "Çocuğun Bekâsı" konusunda nasıl az zamanda çok iş başardıklarını küffara dangg diye anlatacaklar!... ■

Kimin "Arka Bahçe"si?

ORTADOĞU'NUN TARİHSEL ARKA PLANINDA BİZİ İLGİLENDİREN BAZI HUSUSLAR

M.Tanju Akad

Ortadoğu dünya tarihinde çok özel bir yere sahiptir. Uygarlığın, yani yerleşimin, dolayısıyla da dinlerin çıkış yeridir. Aynı zamanda tarihsel bir geçiş yeri olarak, tıpkı Balkanlar ve Kafkasya gibi etnik ve dini bir karmaşa yığınıdır. Bu oluşum Ortadoğu'nun siyasi yapısında bölünme geleneğini ve parçalanmışlığı ayrılmaz biçimde yerleştirmiştir.

Türkler, Araplar, Acemler, Çerkesler, Kürtler, her cinsten Haçlılar, Ermeniler, Gürcüler, Moğollar, Rumlar, Yahudiler, Dürzüler, Haruniler ve daha sayısız kavim bu topraklarda birbirlerine girmişler, ayrıca kendi içlerinde parçalanmışlardır. Kimi zaman asimile olmuş, kimi zaman katledilmiş, kimi zaman da ittifaklarla güçlenerek sofradaki paylarını büyütmüşlerdir.

Haçlılardan Emperyalizme

Ortadoğu'nun özelliğini en iyi belirten olgu son bin yılın büyük bölümünde dünya politikasının odak noktası olmasıdır. Bu, haçlı seferlerinde olduğu gibi, Hint ticaret yollarının denetimi için sonraki yüzyıllarda ve nihayet petrol dolayısıyla olmuştur. Avrupalıların ilk kolonileşme çabaları 11 ve 12. yüzyıllarda kutsal topraklarda olmuş, ancak burada tutunamamışlar ve yüzgeri dönmüşlerdir. Nasıl ki Araplar gerekli nüfusa sahip olamadıkları için İspanya'yı, Türkler de Tunaboyu'nu terkettilerse, Haçlılar da binbir güçlükle kıyısına yapışabildikleri Lübnan ve Filistin'den atıldılar, ve ancak Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra dönebildiler. Ne var ki Kızıldeniz ve Basra kıyıları ve nihayet Mısır için bu geçerli değildi. 16. yüzyıldan itibaren önce Portekizliler sonra da İngilizler ve bu arada zaman zaman atılım yapmakla birlikte başarısız olan Fransızlar başta Hürmüz, Aden, Muskat, Bahreyn, Bender Abbas ve Süveyş'te olmak üzere dört yüzyıl boyunca birçok yerde üsler elde ettiler ve bunlar için savaştılar. Almanlar ise ancak 1890'dan sonra Türkiye üzerinden Basra'ya inmek istemişler ama geç kalmışlardı. İkinci Dünya Savaşı'nda Irak ve İran'daki faaliyetleri de akim kalacaktı. Ancak, bütün bu yüzyıllar boyunca yabancı işgal bölgeleri genelde transit ticareti veya ikmal noktalarından ibaret kaldı. Bölgede ilk kapsamlı batı yerleşik yönetimi 19. yüzyılda Mısır'ın İngilizler tarafından işgali ile gündeme geldi. Birinci Dünya Savaşı İngiliz ve Fransız işgalini bugünkü sınırlarımıza kadar getirdi. Öte yandan yine 19. yüzyılın sonlarından itibaren Filistin'de Yahudi sorunu başladı ve bildiğimiz gibi İsrail gibi içinden çıkılmaz bir hal aldı. Yine de, doğu yolunun kilidi olan Süveyş ile dünya petrol rezervlerinin yaklaşık üçte birinden fazlasına sahip olan Arap-İran toprakları üzerindeki denetim uzun yıllar temel sorun olarak kaldı.

Arap dünyası değişen dengelere paralel olarak yüzyıllar süren bir süreç içerisinde Türk işgalinden İngiliz-Fransız işgaline geçerken uluslaşamamış olmasının sıkıntılarını yaşadı. Politika buralarda hep yabancılar, işbirlikçi şeyhler ve bir avuç ikinci sınıf bürokrat arasında dönüp durdu. Öyle ki İngiliz sömürge yönetimleri günlük işleri gördürecek yerel kadroları yetiştirmek için bile onyıllarca uğraştılar. Bu konuda belki Mısır'ın birazcık farklı bir gelişim gösterdiği söylenebilir. Napolyon Bonapart'ın seferi sırasında modern bir organizasyonun etkinliği ile tanışan Mısır, Kavalalı Mehmet Ali Paşa zamanında bunu elde etmek istedi. Birçok batı tipi okul açıldı ve fabrikalar kuruldu. Ne var ki fellahlar üzerindeki aşırı vergilerden, elde edilen devlet geliriyle kurulmuş sözkonusu fabrikalar kötü yönetim, kalifiye personel yokluğu, bakımsızlık, beceriksizlik gibi nedenlerle kısa sürede devlet bütçesinin kaldıramayacağı kadar zarar üretti ve kapandı. Kavalalı'nın modern bir sanayi ve güçlü ordu arzuları da tarihin sayfaları arasına karıştı.

Lider Arayışı

Yıllar sonra, petrol zengini Arap liderleri de Kavalalı'nın hayallerini tekrarlamak, büyük ordular kurarak Arap dünyasını kendi arkalarında birleştirmek istediler. Arap dünyasında Abbasiler'den Osmanlı işgaline kadar liderlik Kahire, Şam ve Bağdat arasında dönüp durmuştu. Politik bağımsızlıktan sonra da aynı döngü yeniden başladı. Önce Nasır hamlesini yaptı. Ancak ne eski (hakiki Alman) Nazilere kurdurduğu silah fabrikaları ve gençlik örgütleri ne de Rusya'dan aldığı silahlar ile, Arap dünyasında prim yapacak yegane olay olan İsrail'i yenmeyi başaramayınca tüm itibarına rağmen işi bitti. Bu yıllarda tarihi Şam-Kahire ittifakını yenilemeye çalışan Birleşik Arap Cumhuriyeti girişimi de fiyasko oldu, sadece ölü doğan birleşik devletin adı Mısır'a yadigar kaldı. Sırasıyla Hafız Esad ve Saddam Hüseyin gibi düşman Baas kardeşler de ülkelerinde diktatörlüklerin en kanlısını kurarak fetih rüyalarına yattılar. Hafız, Golan'da yediği dayaktan sonra Lübnan'ı da bir

lokmada yutamayınca biraz sessiz ve derinden oynamaya başladı. Saddam ise on yıldır ipin üzerinde. Tabii arada not etmeden geçemeyeceğimiz Kaddafi gibi renkli liderler de ortaya çıktılar ama bunlar ihtiraslarıyla orantılı yeteneklere ve olanaklara sahip olmadıkları için politikanın daha çok magazin bölümüne kaydılar.

Arap halklarına gelince, bunların politikaya katılmaları öncelikle Filistin'deki İsrail yayılmacılığına karşı, 1920'lerde başlamış, ancak feodal önderler altında başarısızlığa uğramışlardır. Filistin gibi sürekli mücadele içinde olan veya Yemen ve Cezayir gibi kurtuluş mücadelesinin çetin geçmiş olduğu yerlerde kitleler nisbeten daha geniş bir katılım göstermiş, ancak genelde monarşist veya askeri tip diktatörlüklerin çemberini kıramamışlardır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiliz ve Fransız egemenliğinde yaratılan iki kuzey Arap ülkesi bugün askeri diktatörlükler, iki güney ülkesi de gerici monarşilerle yönetilmekte, körfezdeki küçük üreticiler de petrol ve dış destekle ayakta tutulan birer adacık hüviyetindedir. Bu tablo batının yöredeki egemenliği için elverişli bir tablo oluşturmaktadır. Kaldı ki İsrail'in yanısıra Türkiye ve Mısır gibi batı yanlısı iki büyük komşu ülke Arapların hareket alanını kısıtlamaktadır.

Filistin sorununa gelince, bu talihsiz halkın kendisi ve temsilcileri, tüm bölünmüşlüklerine karşın (Suriye'nin güdümündeki bazı gruplar hariç), hiç olmazsa çoğunluk itibariyle çatı örgütü FKÖ'de birleşmişlerdir, ama sonuca varabilecek dengeleri bir türlü yaratamamışlardır. Onlara destek sağlayan her ülke bedel olarak vesayet istemiş, aksi taktirde katliama girişmişlerdir. Suriye'nin Lübnan'da yaptıkları, Ürdün'de onbinlerce Filistinlinin katledildiği Kara Eylül (1970) yanında küçük bile kalır. Komşu ülkelerle İsrail arasına sıkışmış Filistinliler onları kullanmak isteyen Saddam gibi köpekbalıklarının kucağına oturmaktadırlar ki- buna tavadan ateşe atlamak desek daha uygun düşerdi.

Ortadoğu'nun işleri karışıktır vesselam. Ama biz birkaç hususa daha değinmek zorundayız.

Arapların Birleşmesi Sorunu

Maşrık ve Mağrip (sırasıyla Doğu Arapları ve Kuzey Afrika) de aynı dili konuşan, ortak bir büyük tarihe ve kültür unsurlarına sahip Arap halklar yaşamaktadır. Bağdatlı bir mimar hiçbir sıkıntı çekmeden Kazablanka'da, Halepli bir tüccar da Tunus'ta yaşamını sürdürebilir. Özellikle iyi bir eğitim görmüş Filistinliler zaten Arap dünyasının her yerinde bunun bir ispatıdır. Ama bütün bu halklar irili ufaklı bir düzineden fazla devlete bölünmüşlerdir ve bu durum ayrı uluslaşma süreçlerini ilerletmiştir. Kaldı ki herşeye rağmen homojen olmayan yapılar, tarihi hasımlıklar ve yerel çıkarlar köklü bir şekilde yerleşmiştir. Araplar çok daha elverişli koşullarda, ortak düşmanlarına karşı birleşememişken, bugün üstelik de aralarından birinin zorbalığı altında birleşmeleri düşünülemez. Bunu yalnızca Irak'a Prusya rolünü yükleyenler düşünebilirler.

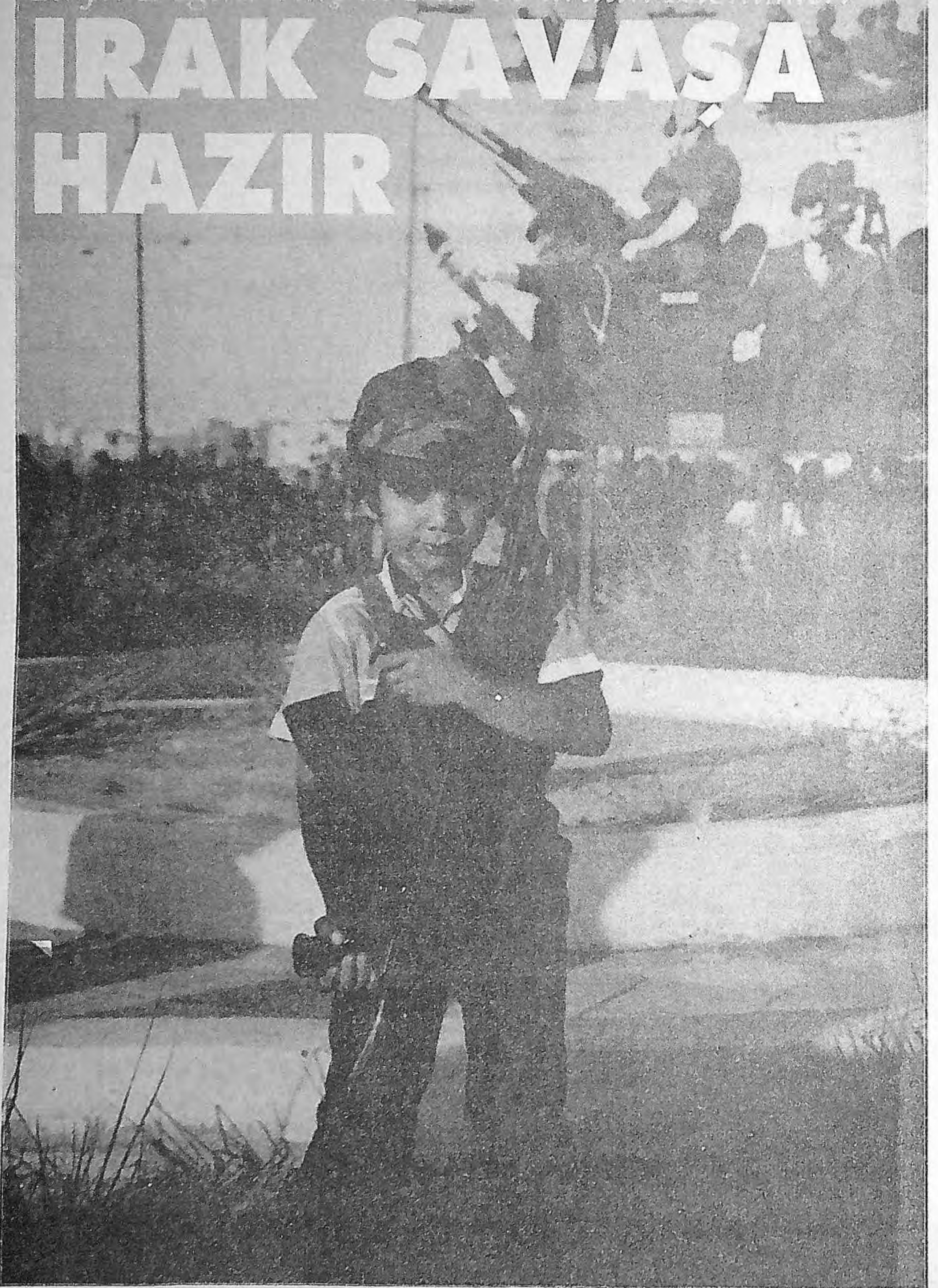
Uluslaşma sürecinde yol almış halklar feodal prenslikler dönemindeki gibi kolayca birleştirilemez, başka bir egemenliği o kadar kolay kabul edemez. Zaten bunu birçok kez göstermişlerdir. Lübnan'da Arapların Suriye'ye katılma konusunda çatışmaları, Ürdün'ün nüfusunun yarısından fazlasını oluşturan Filistinlileri ezmesi, Mısır'ın Şam ile B.A.C. macerasının kısa sürede bitmesinden yıllar sonra büyük yürüyüş yapan Libyalıları sınırdan kovması gibi örnekler göstermiştir ki; birleşme, değil zorla, en barışçıl ve gönüllü şekilde bile imkansızdır. Kendi yaralarını saramayan rejimler (sırasıyla Nasır, Kaddafi, Hafız ve Saddam gibi) bitleri kanlandıkça macera aramışlar, arada sosyalistleri kesmişler, İsrail'e kafa tutmuşlar, o zaman dahi bir beceri gösterip kurtarıcı rolünü sonuca götürememişlerdir. Belki geçmiş yıllarda büyük bir İsrail zaferi bu ülkelerden birisini tartışmasız lider konumuna (birçok kez belki) getirebilirdi. Prusya, Almanya'yı ancak Fransa zaferinin sağladığı olanaklar üzerine birleştirebilmişti. Ancak Araplar için artık bu olasılık da pek kalmadı. Bundan böyle Araplar komşu devletler içinde işbirliğini artırmaya çalışacaklardır ki esasen yıllardır tam da böyle olmaktadır. Böylesi zaten daha iyidir. Az sayıdaki büyük devlet altında toplanmanın günümüzde halklara ne götürüp götürmeyeceği iyi hesaplanmalıdır. Araplar için ileri sürülen sözkonusu mantıkla tüm Latin Amerika'yı da tek bir devlet altında birleştirmek mümkündür. O halde onlara da Prusya olacak bir Brezilya diktatörünü mü destekleyeceğiz. Kaldı ki aynı mantıkla Hitler'in Avusturya'yı ilhakı (Anchluss) ve Südet'leri ele geçirmesi de savunulabilir.

Kaldı ki, Pantürkistlerin bile bir kısmı artık dünya Türklerinin ilişkisini kültürel alışveriş düzeyinde düşünürken, bazı Türklerin Pan-Arapçılık yapmasının anlamı ne oluyor? Aman diyelim! Gerçi geriye tek bir şey daha kalıyor, o da diktatörlerin anti-emperyalist olabilecekleri tezi. Bunun nereden çıkartıldığını ise anlamış değilim, çünkü bunların hepsi emperyalizmin gözde müttefiki olabilmek için gözlerini kırpmadan halklarını bir kez daha satarlardı.

Eklemeden geçemeyeceğimiz bir not: Geçmişte devrimcilere "elimizi kanlı ellerinize uzatmayacağız" diyerek faşistlere dolaylı destek olan Ecevit, şimdi Saddam'ın ellerini nasıl sıkıyor? ■

İngilizler tarafından Arap yarımadasındaki en geniş toprakların kralı yapılan İbn-i Suud 1945'te Churchill ile birlikte görülüyor. İngilizler tükendikçe yerlerini Amerikalılara bıraktılar ama Suudiler batılıların en sadık müttefiki olarak kalacaklardı.

24 • EKİM 1990
DEMOKRAT
Lütfü Doğan Tılıç'ın Irak ve Ürdün İzlenimleri
IRAK SAVAŞA
HAZIR

Eylül başında Irak'a giren yüzlerce yabancı gazetecinin tümünün ülkelerine geçtikleri haber belki de bu cümleyle başlıyordu. Gerçekten de bir savaş ortamına gitmek üzere ülkelerinden ayrılan gazetecileri şaşırtıcı bir sakinlikte karşıladı Bağdat. Sanki bir Amerikan saldırısının ilk hedefi olacak kent burası değildi. Gündüz beyinleri pişiren sıcaktan kaçan insanlar geceleri yine caddeleri dolduruyordu. Tepesine bomba yağdırabilecek uçaklara aldırmaksızın kent ışıl ışıldı. Dicle Bağdat'ın ortasından telaşsız akıyor, kıyısı boyunca uzanan balıkçı lokantaları akşamları açılıyordu. Balıkçı lokantalarının boşluğu ve koca Dicle sazanlarının havuzlarda müşterisiz yüzüp duruşları belki de birşeylerin normal gitmediğinin işaretiydi. Ancak o kadar belli belirsiz bir işaret ki!

Türkiye'de, savaş çıktı çıkacak diye beklerken Bağdat'ta insanı tersi bir duygu sarıyor. Gerçi bu gözlemlerin üzerinden günler geçti ve kriz daha da çözümsüzleşiyor ama Bağdat'taki hava çok da değişmedi. Irak savaşa hazırlanıyor ancak panik içinde değil.

Saddam Hüseyin için her türlü olumsuz nitelemeye alışmış olanlar Ürdün'ün başkenti Amman'da değişik bir havayla karşılaşıyorlar. Batı'daki yargılar birden bire tersine dönüyor. Kiminle konuşsanız, kime sorsanız Saddam hakkında olumlu şeyler söylüyor. Arap yoksullarının birleşme eğilimi burada çok somut bir şekilde görülüyor. Birleşmenin ortak paydasını Amerikan karşıtlığı oluşturuyor. Ürdün'de Irak'takilerden çok daha coşkulu ve kendiliğinden gösteriler düzenleniyor. Amerikan aleyhtarı ve Irak yanlısı gösterilerin Arap dünyasının her köşesini sardığı bir gerçek.Araplar sorunu ortaya koyarken ve tartışırken Batı'da kullanılanlardan farklı kavramlar kullanıyorlar. Farklı kavramların kullanıldığı Arap dünyasında sorun da farklılaşıyor. Burada "işgal" sözcüğü, Irak'ın Kuveyt'i işgalini değil, İsrail'in sürdürdüğü işgali anlatıyor.

Saddam Hüseyin Arapların anladığı dili biliyor. Onların kulağına hoş gelen kavramları da. İsrail diyor, Filistin diyor, kutsal topraklardaki yabancıları gösteriyor ve Allah'ın adını belki de şimdiye kadar hiç anmadığı kadar çok anıyor. Başarılı olduğu kesin. Batının argümanları Arapların bir kulağından girip öbüründen çıkarken, O'nunkiler kafalara yer ediyor.

Örgütlü Bir Ülke

Irak'ta herşeyin alabildiğine örgütlü olduğu hemen dikkati çekiyor. Bu örgütlülüğün temelinde ise BAAS Partisi var. 17 milyonluk Irak'ta BAAS'ın 2 milyondan çok üyesi bulunuyor. Ancak örgütlülük bununla bitmiyor. BAAS'ın dümen suyundaki yüzlerce örgüt ülkeyi sarmış. Mesleki örgütler, gençlik örgütü, kadın örgütü, ordu, polis ve şimdi bir de gönüllüler. 1.5 milyonluk ordu, 5 milyondan fazla gönüllü ve 500 bin kadar polis BAAS'ın doğrudan denetimindeki militarist güçler.

Örgütlülük Bağdat sokaklarındaki gösterilere de yansıyor. Birgün avukatlar yürüyor Amerikan elçiliğinin önüne, birgün turizm sektörü çalışanları, bir başka gün kadınlar... Onları sokaklara bağlı bulundukları sivil örgütlenmelerin döktüğü o kadar açık görünüyor ki. Diğer Arap ülkelerindeki kendiliğinden gösterilere sahne olmuyor Bağdat. Sokaklarda konuşabildiğimiz her Iraklı, Saddam'a aşık. Amerika'ya karşı savaşmaya hazır. Konuşamadıklarımızın duygularını bilemeyiz elbette. Çünkü, Bağdat'taki her anti-Amerikan gösterinin katılanları kadar uzaktan seyredenleri de var. Örgütlülük olumlu bir nitelik ancak coşkunun bile örgütlü olması doğal değil.

Irak'taki Örgütlülüğün temelinde BAAS Partisi var. 17 milyonluk Irak'ta BAAS'ın 2 milyondan çok üyesi bulunuyor. Ayrıca BAAS'ın dümen suyunda yüzlerce örgüt de cabası

Diğer Arap ülkelerindeki kendiliğinden coşkulu gösterilerle karşılaştırıldığında, Bağdat'taki "örgütlü coşku" insanın aklına bazı sorular getiriyor. Belki de Iraklı olmayan Arapların çoğu için Saddam, Arap milliyetçiliğinin şahlanışını, zenginliğin bölüşülmesini ve emperyalizme rest çekişi temsil ediyor. Iraklıların da Saddam'ı böyle gördükleri kesin. Ancak onların gördükleri başka şeyler de var. Nerdeyse iktidarın mesajlarından başka hiçbir şey yayınlamayan TV, birbirinin tıpatıp aynı olan gazeteler, muhalefet edememenin sıkıntısı ve heryerde hissedilen baskı. Bir de Iraklı mültecilerin anlattıkları işkence öyküleri...Yine de soruna bölgede bugün yaşananlar açısından bakıldığında belirleyici olan Saddam'ın birinci yüzü denebilir.

Bağdat'ta insan Türkiye'de pek göremeyeceği manzaralarla karşılaşıyor. Bir taksi şoförü dikiz aynasının altına İsa'yı çarmıha gerili gösteren haçı asmış müşteri taşıyor. Nüfusun yüzde 90'dan fazlasının müslüman olduğu bu ülkede kimseden bir tepki görmeden hristiyan olduğunu ilan edebiliyor. Bağdat'ın Karada semtindeki Süryani Katolik Piskoposluğu binası oldukça görkemli ve yeni. Yok denecek kadar alçak duvarlarından bahçede Meryem Ana heykeli önünde haç çıkaranlar görünüyor. Irak'ta dinsel azınlıkların bir sorunu yok. Bu yüzden Saddam, sadece bir çok müslümanın gözünde değil bir çok hıristiyan Arabın gözünde de büyük bir lider.

Körfez Krizinin Arap dünyasını böldüğü saptamaları da Amman'a ayak basar basmaz belli ölçüde anlamsızlaşıyor. Irak dışındaki Arapların önemli bir kısmı Saddam'ı Arap birliğini sağlayacak ve İsrail'i işgal ettiği topraklardan sürecek lider olarak görmeye başlamışlar. Bir Amerikan saldırısının bu eğilimi daha da güçlendireceği söylenebilir. Ortaya çıkacak karmaşada İsrail de darbe yiyecektir. Başta Filistinliler olmak üzere birçok Arap adeta böyle bir fırsatı bekler gibi.

BAAS'ın ülkedeki yaygın ve güçlü örgütlülüğü, Batı'da yapılan birçok senaryonun büyük ölçüde geçersiz olduğunu gösteriyor. Herhangi bir şekilde BAAS ülkenin kontrolünü kaybetse bile onun yerine doldurabilecek bir örgütlenme görünmüyor. BAAS liderliğine karşı bir askeri darbe olasılığı da görünmüyor. BAAS'ın şimdiki liderliği ülkeyi 1968'den beri kesintisiz yönetiyor. Oysa 68 öncesinde ülkede her 2-3 yılda bir yönetim değişiklikleri yaşanıyordu.

Uzun süredir Irak'ta bulunan bir Batılı diplomat, Batı'nın yaptığı bir başka yanlış hesabın Bağdat'tan dönebileceğine işaret ediyor: "Rejim öyle sanıldığı gibi bir fiskeyle yıkılacak gibi değil. Herkes bir örgütlülük içinde. Ambargo sonucu halkın canına tak edecek ve sokaklara dökülüp Saddam'ı devirecekler sanılıyor. Bu çok zor. BAAS örgütlenmesi o kadar yaygın ki sokağa dökülecek kitle de yok."

Önce Ekmeğin Rengi Değişti

Irak ambargonun etkilerini hissediyor. Ama ne Türkiye'de ne de Batı'da sanıldığı kadar değil. Süt ve çocuk maması yokluğu en şiddetli hissedilen iki madde. Kucaklarında elleri biberonlu

Irak KDP

Irak'taki rejim, Kürt halkını yönetmek için bütün metodları kullanmıştır, 1983'te 8 bin Borzanlı halkın tutuklanması, 88'de Halepçe'de binlerce kürdün katledilmesi, yine 88'de Bahtinan bölgesindeki saldırılar, kürt halkını yoketme planlarının başlıca örnekleridir. Kürt halkı ve peşmerge güçleri, Irak Kürdistanı'nda direnişe devam etmektedir. Son dönemlerde yeni eylem türlerinin gerçekleştirilmesinde peşmerge güçleri başarılı olmuşlardır. Politik ve diplomatik açıdan da çabalarımız önemli sonuçlar vermektedir. Kürt halkının gerçek bir otonomiye ulaşması, Irak'a demokrasinin yerleştirilmesi ve insan haklarının eksiksiz uygulanması, bizim başlıca amaçlarımızdandır.

Bizim de içinde yeraldığımız Kürdistani Cephe (6 Partiden oluşuyor) Körfez Krizi konusunda resmi tutumunu Ağustos ayı içinde açıkladı. Buna göre, Irak, BM'e üye olan bağımsız bir devleti ilhak etmiştir. Irak, uluslararası prensipleri çiğnemiştir ve Kuveyt'ten çekilmelidir.

Biz Kürdistanlı güçler olarak herzaman dünya kamuoyunu uyardık. Çoğu bu gerçeği görmezlikten, bizim açıklamalarımızı duymazlıktan geldiler. Bugün bu ülkeler, bunun faturasını ağır bir şekilde ödemekteler. Irak'ın bu girişimi, tüm dünyayı kapsamına alan bir ortamın doğmasına yolaçtı.

Biz Kürt halkı olarak, Irak dahilinde sözkonusu olabilecek herhangi bir değişiklikte Kürt ulusunun haklarının gözönünde bulundurulmasını ve bu hakların garanti edilmesini talep ediyoruz.■

bebekleriyle gösteri yapan kadınlar Bağdat sokaklarının en etkileyici görüntülerini oluşturuyor. Ürdün gazeteleri Iraklı çocuklara yardım çağrılarıyla dolu.

Bakkallarda her türlü mal var. Ancak, hiçbir yerde bisküvi bulunmuyor. Ambargonun başlamasıyla birlikte insanlar ekmek yerine geçebilecek maddelere hücum etmişler, kasap vitrinleri ve manavlar dolu.

59 yaşındaki Kerküklü Türkmen bir taksi şoförü "önce ekmeğin rengi değişti" diyor. "Ambargo başlamadan beyaz ekmek yerdik. Şimdi ekmeğe arpa katıyorlar. Ama, ben açlık çekeceğimizi sanmıyorum. İran'la sekiz yıl savaştık, şu Bağdat'ta hiçbir şeyin yokluğunu görmedik." Yaşlı şoför bu defa durumun biraz farklı olduğunun farkında değil. Farkında değil, çünkü henüz ciddi bir sıkıntı çekmiyorlar.

Kış aylarıyla birlikte şimdi uç vermeye başlayan tüpgaz sıkıntısı önemli boyutlara ulaşabilir. Biraz da bu yüzden Irak bedava petrol önerileri yapıp duruyor. Çünkü tüpgaz petrol üretiminin bir yan ürünü. Petrol stoklarının tamamen dolu olması nedeniyle petrol üretilemediğinden tüpgaz da üretilemiyor.

Belki de ambargoya uzun süre dayanabilmek için bazı maddeler kuponla satılıyor. Bunların başında ekmek geliyor. Iraklıları günün her saatinde ekmek kuyruğunda görmek olası. Bir kişinin günde üç ekmek hakkı var. Ekmekler 150 gramlık ve Türkiye ile kıyaslandığında çok da ucuz. Tanesi 15 fils.Türk parasıyla bir kiloluk ekmek 100 lira ediyor. Burada insan keşke benzin yenilir içilir bir şey olsa diye düşünüyor. Litresi 35 lira olan benzin en ucuz tüketim maddesi.

200 dinar Iraklılar için oldukça iyi sayılan bir maaş. 1 dinar 1000 fils ediyor.Bağdat'ta bir apartman dairesi 150 dinar, 5 kiloluk bir karpuzu 1 dinara alabiliyorsunuz. Bunu karşılık elma lüks meyvelerden ve kilosu 7 dinara satılıyor.

Ambargonun gerçek anlamda etkili olması çok uzun süreli olmasına bağlı. Ancak uzun süre ambargonun delinmeden sürdürülmesi de olanaksız gibi. Irak'ın İran'la 1250 kilometrelik bir sınırı var. Ambargonun en büyük deliğinin buradan olması bekleniyor. Saadi mahdi Salih Irak Ulusal Parlamento başkanı. Partinin önde gelenlerinden ve Bağdat Halk Ordusu Komutanı. Halk Ordusu'nun bir gösterisini izlerken, 8 yıllık savaş boyunca insanların sürekli sınırı geçip ticaret yaptıklarını anımsatarak İran'dan mal gelip gelmediğini soruyorum. Gülümseyerek, "İran'la çok uzun bir sınırımız var" diyor. "Biz Amerika'nın kolayca ablukaya alabileceği küçük bir ada değiliz. Şimdi İran'dan büyük çaplı bir sevkiyat olup olmadığını bilmiyorum. Ama, merak etmeyin, oradan her şey gelecek." Kimileri 8 yıllık savaştan ve kaybolan onca hayattan sonra Saddam'ın İran'ın taleplerini kabul etmesini aptalca buluyor. Ancak bu hesaplaşmada İran'ın alacağı tavır Irak için o kadar yaşamsal ki.

Bir Batılı diplomat "İran en kritik ülke" değerlendirmesini yapıyor. "Şimdi Irak'a da şirin görünüyor, Batı'ya da. Oltalarını attı bekliyor. Pazarlık gücünü alabildiğince artırmaya çabalıyor. Rejim, kendini yenilemek ve Batı ile ilişkilerini düzenlemek için ambargoyu delerim tehdini kullanacak. Ancak İran'ın Irak'tan alabileceği bir şey yok. Asıl Batı'ya muhtaç." Ambargo açısından İran'ın kilit ülke olduğu değerlendirmesi doğru.Fakat Iran'ın Irak'tan alabileceği bir şey olmadığı değerlendirmesi pek gerçeği yansıtmıyor. Son günlerde İran'da iç savaşın kızıştığı haberleri yer alıyor basında. İran'da rejimi zorlayan muhalif güçler Irak'ta üsleniyor. Irak şimdi İran'a bu örgütlerin kafasını da sunacak. Halkın Mücahitleri'nin Irak'tan yaptığı radyo yayınları sustu bile. İran Kürtleri de artık Irak'tan yüz bulamayacaklar. Bunların karşılığı ambargonun İran sınırından delinmesi olacak.

İran'a verilen onca taviz ambargonun Irak yönetimince ne denli ciddiye alındığının göstergesi. Bu anlamda bir başka gösterge de çiftçilerin askere alınmayışı. Devrim Komuta Konseyi 6 Eylül'de yayınladığı bir emirle çiftçilerin askerlikten ve gönüllüler ordusundan muaf tutulduğunu bildirdi. Ambargo, Irak için, tarlaları da cephe kadar önemli hale getirdi.

Bütün dünyayı karşısında bulmak hiç de kolay bir durum değil. Irak yönetimi yalnızlık duygusunun halkı sarmaması için iletişim araçlarını özellikle de televizyonu kullanıyor. Irak radyo ve televizyonu ile gazeteler en küçük bir destek mesajına ya da gösterisine büyük yer veriyor. Arap liderlerinin Saddam'a gönderdikleri mesajlar gazetelerin manşetinde, Amerika'da yapılan her savaş aleyhtarı gösteri Irak televizyonunda. Yönetim böylece yalnızlık duygusunu halkın kafasından kovalamaya çalışıyor.

Halka güven vermek ve özgüveni pekiştirmek için kullanılan bir başka olgu da gönüllüler, Irak 5.5 milyonu bulan gönüllü sayısını sürekli vurgulayarak bir taraftan dışarıya gözdağı

verirken, bir taraftan da kendi halkına moral veriyor.

Halk Ordusu

5.5 milyonluk Halk Ordusu'na katılmaya hazır Irak dışındaki ülkelerde de yüzbinlerce Arap var. Muhammed Rashdan Ürdün Irak'la Dayanışma Komitesi Sekreteri. "Eğer, Hükümet topluca gidip Irak Halk Ordusu'na katılmamıza izin vermezse, burdaki gönüllülere tek tek Bağdat'a gidip Ordu'ya katılmalarını söyleyeceğiz" diyor. Bir çok ülkede Araplar kendi yönetimleri izin vermese de Irak'ın yanında yer almaya hazırlanıyor.

Diğer Araplar gelmese de Irak'ın büyük bir gönüllüler ordusu var. "Bu gönüllülerin ne kadarı gerçekten gönüllü acaba?" diye düşünenler az değil. Ancak, 5.5 milyon insanın rejimin baskısından korktuğu için gönüllü olduğu iddiasının gerçekle ilgisi yok. Iraklıların gönüllü olmaları için nedenleri var. Bağdat sokaklarında hiçbir insan bir ülkeye saldırmış olmanın psikolojisi içinde değil. Tersine Iraklılara saldırıya uğramış bir halkın psikolojisi hakim. Onları gönüllü olmaya iten de bu psikoloji. Gönüllüler kalaşnikovlarını ve cephanelerini de evlerine götürüyorlar.Zoraki gönüllülerin böyle silahlandırıldığı düşünülemez.

"Amerika Suudi Arabistan'ı bize karşı korumak için askerlerini gönderiyor. Peki, neden İsrail'in Batı Şeria ve Gazze'yi 23 yıldır işgal altında tutuşuna ses çıkarmıyorlar?" Bunlar Bağdat'ın ünlü Sadun caddesinde küçük bir dönercide çalışan 15 yaşındaki delikanlının sözleri. "İsrail'e ne demeli? Dışarıdan gelip Filistin'i aldılar. BM bir çok karar aldı. Ama hiçbir kuvvet bizi kurtarmaya gelmedi. Hem Amerika'ya Granada'ya çıkma, Kaddafi'yi öldürme hakkını kim veriyor?" Kamptaki gönüllülerin hepsinin ağzında bu sözler.

Gönüllüler arasında 14 yaşındaki çocuktan 70 yaşındaki ihtiyara kadar herkes var. Kadınların eğitimde de gözleri sürmeli, dudakları rujlu. Öyle Amerikalı kadın askerler gibi atletik boylu boslu değiller. Uzunu da var, kısası da. Çocuklar, kadınlar ve dedeler... Çöle yığılan rambolara karşı savaşmaya hazırlanan Iraklı gönüllüler bunlar.

Huseyn el-Ubeydi Bağdat Lisesi'ndeki kampın komutanı.43 yaşında bir avukat. Komutası altındaki 560 kişinin en genci 18, en yaşlısı 70'inde. Huseyn el-Ubeydi savaş çıkarsa bütün dünyanın alt üst olacağını söylüyor."İlk darbeyi de İsrail yer" diyor. Eğitim görmüş, aydın bir insan olarak nasıl yıllardır tek parti yönetimi altında yaşamayı içine sindirebildiğini soruyorum. "Tek parti sistemi ülkenin koşullarının zorunlu bir sonucuydu" diyor. "Ama o koşullar da değişiyordu. Anayasa taslağı hazırlanmış ve tartışmaya açılmıştı. Yakında çok partili sisteme izin veren bir yasa geçecekti parlamentodan. Ama, şimdi ülkenin savunması her şeyin önünde geliyor."

"Bütün Ülkelerin Arapları Birleşin!"

Saddam Hüseyin ve Irak yönetimi yaşanmakta olan çelişkiyi salt kendileriyle Amerika ve Batı arasındaki bir çelişki olmaktan çıkarmak için var güçlerini sarfediyorlar. Çatışmayı Arap ülkeleriyle Batılı istilacılar, tüm müslümanlarla kafirler arasındaki bir çatışmaya dönüştürmek Irak'ın tek çıkış yolu olarak gözüküyor. Saddam'ın çabaları Arap dünyasındaki kendiliğinden gelişmeyle birleşiyor.

Ancak hala kafaları karıştırabilecek bir nokta Sabah ve Fahd ailelerinin, Mübarek'in müslüman oldukları halde karşı tarafta yer almaları. Irak basını bu kesimleri gözden düşürmek için aleyhlerine olabilecek her şeyi kullanıyor. İngilizce yayınlanan "The Baghdat Observer" gazetesinin ilk sayfasında yer alan bir haber şöyle: "Amerikalı bir doktorun hazırladığı tıbbi bir belge devrik Kuveyt rejiminin Dışişleri Bakanı Sabah Ahmed El-Sabah'ın Avrupa genelevlerinde defalarca frengiye yakalanıp tedavi gördü-

17 milyonluk Irak'ta BAAS'ın 2 milyondan çok üyesi bulunuyor. Ayrıca BAAS'ın dümen suyunda yüzlerce örgüt var. 1.5 milyonluk ordu, 5 milyondan fazla gönüllü ve 500 bin kadar polis BAAS'ın doğrudan denetimindeki militarist güçler.

Roger Garaudy: "Asıl Sorun ABD'nin Sömürgeci Haydutluğu"

Filozof Roger Garaudy FKP nin ideologlarından biriydi, parti ideolojisini saptıranlardan sayılarak partiden uzaklaştırıldı, daha sonra Alternatif-Yeşilci oldu. 1982 denberi "bir koltuğunda İncil, ötekinde Marx'ın Kapitali" müslüman.

Sayın Profesör, önce Marx üzerine konuşalım. Kesin olarak Ruhuna Fatiha Okumak gerektiği düşüncesine katılıyor musunuz?

Marx hiçbir zaman bugünkü kadar canlı ve güncel olmamıştı. Komünist partilerin çöküşleri onun ölümünden sonra (gecikmiş) intikamı. Onun komünizm çözümü/formülü Sovyetler Birliği'nin tersi olan Paris komününe dayanıyordu. Marxizm bir Eylem Öğretisi, bir çelişkileri amaç/hedef ile analiz eden bir bilimdir. Marx'a (asla) hiçbir zaman elveda demeyeceğiz.

Siz müslümansınız, Kuveyt'te olanlardan sonra -Tunus'lu şair Tahar bin Jeboun'un belirttiği gibi- Arap olmak ve Muhammed izinden gitmek zor olmayacak mı?

Eğer İslamı birçok İslam ülkesini yöneten hainlerle, özellikle Kral Fahd gibi İslamın salt bir karikatürünü temsil edenlerle özdeşleştir miyorsanız zor değil. Bugün Arap ülkelerinde ABD'ye karşı gösteri yapan kitleler, buna karşı muhteşem bir bilinçlenme sürecine tanıklık ediyorlar.

Fakat bunlar "Yaşasın Saddam Hüseyin! Yaşasın Yeni Selahaddin! diye, batı üzerinde bir dehşete yolaçmak isteyen güçlü diktatör diye bağırıyorlar!

Sorun acınacak yöntemleri olan Saddam Hüseyin'de değil. Saddam tankları yollamak yerine, Kuveyt Emiri'ne karşı çıkan güçleri destekliyebilirdi. Asıl sorunu ABD oluşturuyor. ABD üçüncü dünyaya karşı yeni bir savaş biçimi geliştirmeye başlamaktadır. Bu anlamda iki gerekçeye sığınıyorlar: Birincisi, Ulusal Devletler Hukukunun savunması. Peki bunlar Granada'ya saldırdıklarında ve BM bunları kınadığında ve deniz kuvvetlerini Panama'ya yolladıktan sonra, bu ülkenin temsilcilerinin BM Güvenlik Konseyinde konuşması yine bunlar tarafından engellenirken ne olmuştu? İsrail Kudüs'ün hukuki konumunu değiştirip, Batı Yakasını işgal ettiğinde ne olmuştu? Birleşmiş Milletler bunu da kınamıştı. Fakat ABD sadece veto kartını çıkarttı. Ben Bush'un Devletler Hukukunu savunduğunu sanmıyorum. O orman hukukunu savunuyor.

Bush ve Saddam arasında bir tercih ortaya konursa, "Diyalog Filozofu" Garaudy tercihini Bağdatlı adamdan yana mı kullanır?

Bush saldırgandır. Çalışma tarzı/yöntemi savunuluyor, çünkü bu yöntem eski sömürgeci haydutluğun ruhuna denk düşüyor/yansıtıyor. Iran'a saldırdığı zaman Saddam'a destek olunmamış mıydı? Hatta kimyasal silah kullandığı zaman ? Ah, şu iki yüzlülük! Mısır müftüsünün ve Arabistan Kralı Fahd'ın iki yüzlülüğü. Bunlar, "İslam Saddam'ı asla affetmiyecektir" diyorlar. Kuran'ı mı savunuyorlar? Mısır Kıral Fahd'ın salt parasını istiyor.

Bir savaş tehlikesi nasıl önlenebilir söyleyebilir misiniz Profesör?

BM'in bütün kararlarını yürürlüğe sokmak gerekir. Granada çıkartmasının yargılanmasından, İsrail'in işgal ettiği topraklardaki eylemlerinin yargılanmasına buradan Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i terk etmesinin istenmesine kadar tüm kararların yürürlüğe sokulması. Ve ABD'nin valizini toplaması. Bush'un bir zamanlar dünyanın en büyük ispiyonculuk merkezi CİA'nın şefi olduğunu hiç unutmadım. Aynı şekilde, Saddam Hüseyin ile buluştuğumda, üzerimde 68 Mayıs'ında öğrencilerin üzerine sürülen polislerinki gibi saldırgan bir izlenim yaratmış olduğunu da unutamam. Laiklik üzerine düşünceleri çılgınca. Fakat tekrarlıyorum, sorunun özü Saddam Hüseyin değil, İslama ve üçüncü dünyaya yönelen sömürgeci saldırıdır.

Bir müslüman olarak kuzey ve güney arasında bir çatışmanın yakınlaşmakta olduğunu görüyor musunuz?

Yakınlaşıyor muyuz? Tam ortasındayız! İkinci dünya savaşından daha kötü bir zamanın eşiğinde. Sanki Hitler Almanyasına karşı çıkılıyor gibi. Afrika ve islam dünyasının sömürgecilik tarafından çizilen ve ondan arta kalan sınırları bir insan dalgası ile ortadan kaldırılacaktır. Saddam Hüseyin'in kazanması ya da kaybetmesi ikincil önemde bir soru. 2000 li yıllarda on milyar dünya nüfusunun dokuzu üçüncü dünyaya dahil olacaktır. Kendi istekleri ile açlıktan ölmek ya da halk kırımına razı olacaklarını düşünenler kendilerini aldatmasınlar. ■

Bu söyleşi "die tagesteitung (TAZ) da 25.8.90 tarihinde yayınlandı. Almancasından çev: Taner Aday.

ğünü kanıtlıyor " Onca parası olan şeyhin frengili yerlerde düşüp kalkacağı pek akla yatmasa da Arap kitlelerinin çoğunluğunun şeyhlere ve emirlere karşı Saddam'ın yanına kaydığı görülüyor.

Solcusundan fundemantalistine, Arap ülkelerindeki bir çok eğilimin Amerika'ya karşı çıkışı Saddam'ın hanesine bir puan olarak yazılabilir. Ürdünlü toplumbilimci Dr. Esad Abdul Rahman, "çatışmanın bir tarafında Amerika'nın olması, özellikle de İslam'ın kutsal topraklarına yabancıların yığılması hergün daha fazla Arabı ve müslümanı Irak'ın yanına çekecektir" değerlendirmesini yapıyor. "Irak çelişkiyi daha bölgesel değil de daha global olarak göstermeyi başardıkça yoksul Arap kitleleri arasındaki popülaritesi artacaktır. Bir çok Arap ülkesindeki yönetimin resmi pozisyonu ile Arap kamuoyunun düşünceleri arasındaki uçurum gittikçe büyüyor. Birçok yerde, bu kamuoyu baskısı, yönetimleri aslında almak istemedikleri kararlar almaya zorladı. Birkaç istisna dışında, Arap dünyasındaki çatışma zengin Araplarla yoksul Araplar arasında bir "sınıf mücadelesine" dönüşmüş bulunuyor."

İnsan, ister istemez bu değerlendirmenin hayata geçtiği oranda pek çok şeyin daha farklı olacağını düşünüyor. Keşke yoksul Araplar işgalci yabancılara ve zengin Araplara başkaldırsa!

Zenginler Ve Yoksullar

Araplar arası ilişkiler her zaman dış müdahalelere sahne olmuş, çoğu zaman da dış müdahaleler tarafından belirlenmiştir. Arap dünyasının jeostratejik durumu, boğazlar uluslararası su yolları ve bölgenin dinsel-etnik kompozisyonu dış müdahalelerin geleneksel nedenleridir. 2. Dünya Savaşı sonrasın-

"peki Amerika saldırırsa ne olur?" Iraklılar bu soruyu hiç de ürkmeden yanıtlıyorlar. Çöldeki Rambo'ların işi zor!

da dış müdahalelerin temel nedenini oluşturan iki şey ortaya çıktı: Petrol ve Arap-İsrail çatışması.

Arap birliği, Araplar arasında her zaman güçlü bir rüya idi. Araplar, yine dış müdahaleler etkisiyle, bu rüyayı da değişik dönemlerde değişik şekillerde gördüler. Başlangıçtaki maksimalist Arap birliği düşüncesinden zamanla Araplar arası dayanışma düşüncesine kayıldı. Ancak, birlik düşüncesi hiçbir zaman yok olmadı. Araplar arası ilişkiler de vahdet al-hedef (amaç birliği) ile vahdet al-saf (safların birliği) arasında dalgalandı durdu. 1961-67 dönemi ideolojik kutuplaşmaların yaşandığı, buna paralel değişik politik ve geçici ittifakların oluştuğu bir süreçti. 70'lerde petrol üreticisi ülkelerin ön plana fırlamasıyla, özellikle ekonomik nitelikli kurumlar patlaması yaşandı ve bu kurumlar Araplar arası ilişkilerde önemli bir rol oynadı. Bütün bu süreç boyunca Arapların tartışmasız bir "al-sakika al-kubrası" (yani ablası biz abi demeyi yeğliyoruz) vardı; Mısır. Mısır yıllarca kendisini Arapların lideri olarak gördü ve öyle de kabul edildi. ancak 1977'de Araplar arası toplantıların %70.5'i Kahire'de yapılmışken 1978'de bu oran %40.2'ye düştü. Petrol üreticisi ülkeler ileri fırlarken Araplar arası ilişkilerde bir lider boşluğu doğdu. İşte Irak bugün bu boşluğu doldurmaya oynuyor.

Geçmiş yıllarda petrol üreticisi ülkelerin ileri fırlaması çarpık bir durum ortaya çıkarmıştı. Zenginlik olan ülkelerde zenginliği koruyacak güç, güç olan ülkelerde de zenginlik yoktu. Petrol şeyhlikleri meşruiyetlerini bir taraftan küçük nüfuslarına akıttıkları büyük paralardan ideolojik olarak da İslam'dan alıyorlardı. Suudi Arabistan rejiminin ideolojik meşruiyet kaynağı Vahhabilik, diğer Körfez ülkelerininki de sünni islamdı. Irak bölgede petrol zenginliğine ve güce dayalı tek ülkeydi. Görece kalabalık bir nüfusu, yüksek tarımsal kapasitesi, endüstriyel temeli, iyi eğitim görmüş bir seçkinler grubu, sağlam bir bürokrasisi ve ordusu vardı. Bir de petrolü. Bütün bunlar Nasır'ın Mısır'ı artı finans kaynakları demekti. Mısır'ın İsrail'e yenilmesi ve bir çok Arap rejiminin Batı'ya bağımlılığının artması sonucu doğan liderlik boşluğuna Irak'ı bu faktörler iteliyordu. İran-Irak savaşı Irak'ın Arapların "al-sakika al-kubrasi" olma rolünü oynamasını geciktirdi. Olup olamayacağı ise yaşanmakta olan krizin sonucunda ortaya çıkacak.

Sonuç olarak krizin Arapları zenginler ve yoksullar olarak böldüğü ölçüde, bu durum Irak'a bir başka avantaj sağlıyor. Zengin Körfez ülkelerinden hiçbiri Araplara liderlik edecek özelliklere sahip değiller.Bu ülkelerde herşeyin temelinin petrol olduğu bir düzen hüküm sürüyor. Geçmişten kalan tek şey Bedeviler, teknolojinin kimi olanaklarını kullansalar da Bedeviler çölü terketmeye bir türlü razı olmuyorlar. Riyad'da Kral Fahd'ın onlar için yaptırtığı apartmanlar da villalar da bomboş duruyor. Bedevilerin kente yerleşmemeleri aynı zamanda denetim altına girmemeleri anlamına geliyor ve Körfez ülkelerinin siyasi yapılarında ne tür bir rol oynayacaklarını kimse kestiremiyor.

Körfez ülkelerinin sınıfsal yapısı Bedeviler dışında iki tür lumpen kapitalistten oluşuyor.Birinci tür uluslararası düzeyde hükümetler veya çok uluslu şirketlerle iş yapıyor. Güçlerini iktidardaki aileye yakınlıklarından alıyorlar.Yaptıkları işte herhangi bir risk aldıkları da yok. Genellikle bir süre hükümette çalıştıktan sonra özel iş yapmaya başlıyorlar.

İkinci tür lümpen kapitalistin özel bir adı da var; al-kefil. Hiçbir Suudi olmayan, Suudi Arabistan'da kendi başına iş yapamıyor. İş yapabilmesi için kendisine bir Suudinin kefil olması gerekiyor. Kefil, kefil olduğu kişinin kazancının %50'sini alıyor. Bu yüzde bazen artıyor bazen de azalıyor. Kefilin yaptığı genellikle basit bir işgücü ithali. Zengin Körfez ülkelerinin hemen hiçbir vatandaşı çalışmadığı için, kendileri için çalışacak işgücünü diğer Arap ve Müslüman ülkelerden, Filipinler'den ithal ediyorlar. Kefil, kefil olduğu kişinin her hareketini kontrol ediyor. Mısır, Suriye, Filistin, Lübnan ve Yemen gibi Arap ülkelerinden son yıllarda Körfez ülkelerine çalışmaya giden ve bir tür geçici köle muamelesi görenlerde bu ülkelere karşı bir tepkinin oluştuğu da söylenebilir. Bu yüzden Beyrut'taki "Arap Birliği Araştırmaları Merkezi" tarafından 80'li yıllarda değişik Arap ülkelerinde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, halkın yaklaşık %70'inin "Arap birliğinin kendi yararlarına olduğu" inancını taşıdığı görülüyor. %91.7'si de birlik çocuklarımızın durumunu olumlu etkileyecektir" inancında.

Şimdi zenginlerin bu yapısal güçsüzlüklerine bir yenisi ekleniyor: ideolojik meşruiyetlerinin yok oluşu. İdeolojik meşruiyetini dinden alan bu devletler hrıstiyanlarla birlik oluşlarını ve bir tek gayri-müslimin dahi girmesine izin verilmeyen topraklara Amerikalıları davet etmelerini açıklamak zorundalar. Gerçi işçilerinin, emek-çilerinin kısacası gerçek anlamıyla halklarının olmayışı onlara bir kolaylık sağlıyor. ancak yine de bu ülkelerin diğer Arapların gözünde meşru olmaları da çok önemli. Çünkü Arap dünyasının milli gelirinin yaklaşık yarısı, Arap nüfusunun % 6'sını oluşturan bu azınlık tarafından tüketiliyor.

Irak Kararlı

Arap dünyasının bu çapraşık yapısı içinde Irak'ın Kuvey'i yutması yoksulları pek de rahatsız etmiş görünmüyor. Kriz sonrası yaptığı ilk basın toplantısında Özal da , bundan böyle yoksulların gözünün zenginlerin üzerinde olacağını vurgulayarak onları uyarmıştı.

Bağdat'ta konuştuğumuz herkes Kuveyt'ten çekilmeme konusunda kararlı. Sorun tam anlamıyla kilitlenmiş durumda. "Peki ya bu durumda Amerika saldırmaz mı?" sorusunu en yetkilisinden en yetkisizine konuşabildiğimiz her Iraklı gelecekleri varsa, görecekleri de var havasında yanıtlıyor. Bunun dışındaki tek yanıt bir genel müdürden geliyor: "Amerika saldıramaz.Ben % 50 buna inanıyorum. Amerikalıların hayatı kıymetlidir. Burada birkaç düzine Amerikalı ölse Amerika'da yer yerinden oynar. Oysa, onlar da biliyorlar ki Körfez'de binlerce asker kaybedecekler. % 50 de, Amerika saldırmak zorunda diye düşünüyorum.Bir numaralı süper güç olarak bölgeyi ve dünyayı yeniden şekillendirmek istiyorlar. Burada geri adım atarlarsa bütün prestijlerini kaybederler. Her üçüncü dünya ülkesi onlara kafa tutmaya kalkar. Bu da onların göze alamayacakları bir risk."

"Peki Amerika saldırırsa ne olur?" Iraklılar bu soruyu hiç de ürkekçe yanıtlamıyorlar.Türkmen Kültür Dairesi Müdürü Abdulatif Benderoğlu, "Amerikalılar saldırırsa bütün Ortadoğu alt üst olur" diyor. "Bizim 17 milyonluk bir nüfusumuz var. 2 milyon da kalsak biz bu topraklarda direniriz. ama, bu savaşın sonunda Amerika bir numaralı süper güç olma konumunu kaybeder."

Bağdat'tan bakıldığında Amerika'nın ileri sürdüğü kartların düşünüldüğü kadar güçlü olmadığı görülüyor. BAAS yanlısı otonom yönetim, Kürtlerin büyük çoğunluğunun denetimi altında olduğunu iddia ediyor. Binlercesinin Amerika'ya karşı savaşmak için gönüllü olduğunu söylüyor. Saddam'a karşı hareket olabileceğine ilişkin hissedilir bir koku yok. Irak, Amerika'nın öyle kolay yutacağı bir lokma olmadığı izlenimini veriyor. Yine de, Kürtlerin neler yapabileceğini ya da Kürtlere neler yaptırılabileceğini, yalnızca Bağdat'taki resmi açıklamalara bakarak değerlendirmek doğru olmaz.

10 günde bir ülkenin gerçeklerini tümüyle kavramak kuşkusuz ki olanaksız. Yine kuşku yok ki, Bağdat'ta gözlenen manzara Saddam yönetiminin göstermek istediklerinin izini de taşıyor. Kesin olan bir başka şey de, biz görmemiş de olsak Irak'ta muhaliflerin olduğu. Onlar Saddam'ı ve Körfez krizini nasıl değerlendiriyorlar? Bağdat izlenimleri bu soruyu da yanıtlayabilseydi daha doyurucu olacaktı. Herşeye karşın bölgeye önemli bir değişim dalgasının gelmekte olduğu kesin. Savaş çıksa da çıkmasa da Ortadoğu yeni yapılanmalara gebe. ■

Irak'tan Dönen ENKA İşçleri Zor Durumda

Irak'taki Bekme Barajı şantiyesinde çalışan ENKA işçileri, işverenin ve Musul'daki Türk Konsolosluğu'nun çıkardığı zorluklara rağmen Türkiye'ye dönmeyi başardılar, ancak kazanılmış haklarını alamadılar.

ENKA işvereni işçilerin istifa ettiklerini bahane edip kıdem tazminatlarını ödemiyor. İşçiler bu durumu "can derdine düşmüş insanların istismarı" olarak değerlendiriyorlar, "istifa eden arkadaşlarımız olağanüstü koşullar altında bir an önce Türkiye'ye dönebilmek amacıyla istifa ettiler, istifa etmeyen bir çok arkadaşımız da var" diyorlar. Yaklaşık 100 kadar ENKA işçisi, Balmumcu'da bulunan Genel Müdürlük binası önünde yaptıkları basın toplantısı ile işvereni protesto ettiler, kazanılmış haklarının bir an önce ödenmesini istediler.

İşçiler Irak'ta çok güç koşullarda çalıştıklarını anlatıyorlar. İşçi sağlığına hiç önem verilmeyen şantiyede 19 işçi iş kazası nedeniyle yaşamını yitirmiş. Tepki gösterenlerin sınırdışı edildiği, bu nedenle 2500 kişinin çalıştığı şantiyeye 2.5 yıl içinde toplam 8 bin işçinin giriş-çıkış yaptığı belirtiliyor. İşçilere orada bulundukları süre içinde hiç ödeme yapılmamış. Öyle ki, hastalanan arkadaşları tedavi olabilmek için Türkiye'de bulunan ailelerinden para istemek zorunda kalmışlar. Kriz başladığında dönüş için başvuran işçileri Konsolosluk, Irak makamlarının vize vermediği gerekçesiyle bir süre oyalamış. İşçiler bu durumla ilgili olarak "insan hayatının söz konusu olduğu böylesi bir dönemde şirket organizatörlerinin ve Türkiye'deki Musul Konsolosunun tavırları işçilerin hayatı ve çıkarlarını korumak değil, şirketin mal varlığını korumak yönündeydi." diyorlar. Engellemelere rağmen geri dönmeyi başaran işçiler bu kez, 5.,6. ve 7. aylara ilişkin ödemelerin kendilerine yapılmadığını, kıdem tazminatlarını ise alamayacaklarını öğrenmişler. ENKA yetkililerinden maaş ödemelerinin ne zaman yapılacağını öğrenemeyen işçiler, basın açıklamalarında "Savaş bahane edilerek kazanılmış haklarımız gaspedilmek istenmektedir. Can derdine düşmüş insanların bu durumu istismar edilerek kıdem tazminatlarımız, üç aylık ücretlerimiz ve sigorta primlerimiz verilmemektedir. Kıdem tazminatlarımızın verilmeme gerekçesi olarak istifa etmemiz gösterilmektedir. İstifa etmeyen birçok arkadaşımız bulunmaktadır. Ayrıca, istifa eden arkadaşlarımız da olağanüstü koşullar altında bir an önce Türkiye'ye dönebilmek amacıyla istifa etmişlerdir. Kazanılmış bütün haklarımızın bir an önce ödenmesini talep ediyoruz" diyorlar. ■

FKÖ Temsilcisi Fuat Yasin

"İNTİFADA RADİKALLEŞECEK"

L.Doğan Tılıç

uat Yasin FKÖ'nün Ankara'daki yeni temsilcisi. İlk görüşmemiz son derece sıcak bir ortamda geçiyor. Abu Firas'la kurduğumuz sağlam dostluğa O'nunla devam edeceğimize kuşku yok. Sohbetimiz kaçınılmaz olarak Körfez Krizi etrafında dönüyor. "Sorularınızı bir diplomat olarak değil bir dost olarak, arkadaş olarak yanıtlayacağımdan emin olabilirsiniz" diyor Fuat Yasin. "Söyleyeceğim her şey 13 yaşında Filistin'i terketmiş ve o günden beri 42 yıldır yurdunu görememiş bir insanın duygularıyla yüklü olacak. 42 yıl kendi vatanını yalnızca harita üzerinde ve fotoğraflarda seyretmek çok ağır bir duygudur. Dilerim benim çocuklarım kendi topraklarımızda köyümüzde yaşama şansını kazanırlar."

Körfez Krizi Filistinlilere Fuat Yasin'e ve çocuklarına ne getirecek? Irak ve Kuveyt tüm dünyanın gündeminde bir numaraya oturmuşken Filistinliler ne yapıyor? Kısacası, Körfez Krizi Filistin davasını nasıl etkiliyor? FKÖ'nün Türkiye temsilcisiyle sohbetimize bu soruyla başlıyoruz.

Kriz aslında bütün bölgeyi, daha doğrusu tüm dünyayı etkiliyor. Şimdi, Amerikan yönetiminin başını çektiği yabancı güçler bölgeye yığıldıktan sonra, topraksız ve işgallerden çok çekmiş bir halk olarak bizim sonuna kadar direnme ve savaşma hakkımız doğdu.

Irak'ın Kuveyt'i işgalinden sonra olup bitenlerden gerçekten büyük çapta etkilendik. Birçok açıdan ve herkestenfazla etkilendik, Filistinliler olarak. Bu krizden kimileri ekonomik, kimileri askeri, kimileri siyasi, kimileri de psikolojik açıdan etkileniyor. Biz ise, bu açıların tümünden birden etkileniyoruz.

33 aydır Filistinliler işgal altındaki topraklarda İsrail ordusuna taş atarak direniyorlar. Böylece, intifada ile, bağımsızlık ve özgürlük için duyulan ulusal istencin ne denli güçlü olduğunu gösteriyorlar. İsrail işgalini istemiyoruz. Geçen 33 ay bunu kanıtlamak ve İsrail'in kafasına sokmak için yetmedi mi? 23 yıldır İsrail'in sürdürdüğü açık ve askeri işgale karşı dünya, özellikle de Amerikan yönetimi, neden sağır ve dilsiz gibi davranıyor.

Bu kriz doğunca, Amerikalılar ve müttefikleri dev bir askeri yığınakla Kuveyt'in hakimiyetini yeniden kurmak için kolları sıvadılar. Tamam! Biz meşruiyete ve uluslararası yasaların uygulanmasına karşı değiliz. Ama, neden meşruiyet ve uluslararası yasalar Filistin konusunda geçerli değil diye sormak da hakkımız.

Şimdiye kadar İsrail'in işgaline karşı direniyorduk. Öyle görünüyor ki, şimdi kardeşimiz, dostumuz dediğimiz.

Kimdir bu direnmeniz gereken dostlar? İsim verir misiniz?

Bazı ülkelerdeki Arap dostlarımız ve kardeşlerimiz. İsim vermek istemiyorum. Eğer içlerinde hala düşünmekte olanlar varsa onlara doğru karar verme şansı tanımak isterim. Bu yüzden kimseyi şimdiden suçlamıyorum.

Araplar arası boyutu sorunun biryüzü. Bir de öteki yüzü var: Yabancı müdahale ve özellikle yapılmakta olan askeri yığınak. Biz bunu en tehlikeli işgal biçimi olarak görüyoruz. Halkımız Arap halkları ve Türkler de dahil olmak üzere bölgedeki birçok halk, burada yıllarca sömürgecilikten kurtulma mücadelesi verdi. Şimdi birkaç gün ve birkaç hafta içinde bölgeye yığılan bu birlikler sömürgeciliğe karşı verdiğimiz uzun mücadelenin meyvelerini bir çırpıda yok etmek anlamına geliyor.

Yapılan askeri yığınak ve sonuçları Irak işgalinden çok daha tehlikelidir. Biz bunun farkındayız ve bu yüzden başından beri meseleyi Araplar arası bir mesele olarak tutmaya çalıştık. Maalesef gelişmeler istediğimizin tersi oldu.

Şimdi Filistin halkının ve liderliğinin bir tek yolu var: Bölgeye Amerika'nın önderliğinde gelen yabancı askeri birliklerin işgaline karşı çıkmak. Bundan başka seçeneğimiz yok.

Yani Kuveyt'in Irak tarafından işgaline karşı çıkıyorsunuz ama yabancı güçlerin bölgeye yığılmasını çok daha tehlikeli buluyorsunuz.

Tamamen öyle.

Krizin birçok açıdan Filistin sorununu etkilediğini söylediniz. Peki bu nasıl bir etki? Olumlu mu, olumsuz mu? Yani şimdi Filistin sorununun çözümü daha mı yakın, daha mı uzak?

Açık konuşmak gerekirse, biz sorunun çözümüne hiçbir zaman yakın olmadık. Filistin liderliğinin barış için insiyatif koyduğu geçen 2 yıl boyunca da hiçbirşey elde edemedik. Herşeyi, ama herşeyi kabul etmemize rağmen hiçbirşey elde edemedik. Bütün Batı ve dünya ülkeleri Filistin davasının haklılığından söz ettiler. Konuştular... Kabul etmek gerek ki, bu

konuşmalar intifadaya katılanlara kendilerini daha fazla feda etme cesareti verdi. Yine Filistin direnişi ilerledi. Batı bir tek adım atmadı. Bize hiçbir şey vermediler.

Ya Amerikan yönetimi? Onlarla başlattığımız uzun diyalog sürecinin sonucunda ne elde ettik? Tunus'taki Amerikan elçisi muhatabımızdı. 18 ay sürekli diyalog içindeydik ama iş bunun prosedürünü konuşmaya gelince yan çizdiler. Şimdi bizden, ne bekliyorlar. Biz gerçekten de sabır küpü denecek bir halkız. Ama sabrın da bir sonu var!

Yani, geçen 2 yıl boyunca Batılı anlamda meşruiyet sınırları içinde kalarak, tüm diplomatik yolları, diyalog olasılıklarını ve barışçıl çözüm şansını zorladınız. Sonuç koca bir hiç oldu. Şimdi sabrınızın da sonuna geldiniz. Ve bölgede içine girilen kriz ortamında, intifada başka biçimler daha radikal biçimler alabilir. Söylediklerinizi böyle anlayabilir miyim?

Evet, evet. Size katılıyorum. İntifada başka biçimler alacak. İntifada 33 aydır gelişerek sürüyor. Ve artık kritik bir noktaya geldi.

Taşları bırakıp silaha sarılma noktası mı?

Evet. Silah değil ama intifada başka biçimler alacak. Ben buradan mücadele eden insanlara hangi yolu seçmeleri gerektiğini söyleyecek durumda değilim.

Şimdi bu değerlendirmelerden sonra, kriz Filistin sorununu olumsuz etkiliyor demek pek kolay görünmüyor sanki. Eğer intifada daha doğrudan bir çatışmaya dönüşecekse, bu neden diğer Arapların da ayağa kalktığı bir ortamda olmasın diye düşünülebilir. Nitekim şimdi bölgedeki yoksul Arap kitlelerini güçlü bir anti-Amerikan dalga sarıyor.

Açık konuşmak gerekirse, kriz bizim için ne iyi oldu ne de kötü oldu diyebilirim. Yalnız şu var; biz Filistinliler olarak hep kötü günler yaşadık. Bu kriz sizin için kötü oldu diyenlere, "eski günlerimizden de kötü değil ya" denilebilir.

Filistin liderliği bölgede gelişecek karışıklık ortamında başka mücadele biçimleri seçebilir. Eskiden Filistinlilerin İsrail'e karşı intifadası vardı, şimdi bölgeyi İsrail'in abisine karşı bir intifada ruhu sardı.

Doğru!

Yani bu genel hava Filistin ayaklanmasına da daha uygun bir ortam mı yaratıyor.

Biz bundan umutluyuz. Her zaman farkında olduğumuz birşey var. Filistin sorunu ne zaman gündemde olursa, dosyalardan, hasır altından çıkarsa bu bizim için iyidir. Yılların deneyimi bunu gösterdi. Batı'da ve Amerikan yönetiminde Filistin sorununu hasır altında tutmak, gün-

deme getirmemek temel eğilimdir. Onlar bu sorunu zaman çözer diye düşünüyorlür "Filistinliler ölür, gençler de unutur ve Filistin sorunu biter." Filistin konusunda hakim anlayışları hala bu.

Ne olursa olsun Filistin sorununun gündemde olması bizim için iyidir. Kriz pratik olarak bunu sağlarsa davamıza olumlu bir etki yapmış olur.

Amerikalılar bölgedeki sorunları çözmeye ve barışı sağlamaya çok istekliyseler neden bölgedeki tüm sorunları bir sepete koyup bir yerden çözmeye başlamıyorlar? Umarız dostlarımız, ki dünyada çok dostumuz var, bu fırsattan yararlanıp "Tamam, adil olalım. Sorunun birini çözüp diğerini görmezden gelmeyelim. Kuveyt sorununu çözelim ama diğerlerini de çözelim" desinler.

Biz Filistinliler olarak nerede, ne zaman, nasıl olursa olsun işgale karşı çıkarız. Biz yıllardır işgalin kurbanıyız. Kimse bizim işgali desteklediğimizi söyleyemez. Kuveyt konusunda, Suudi Arabistan konusunda, yani zenginler konusunda adil olalım, ama yoksullar konusunda da adil olalım.

Yani Irak'ın işgal ve ilhak için gösterdiği nedenleri haklı bulmuyorsunuz.

Bütün bunlar bir masada tartışılabilirdi. Gerçekten nelerin Irak'ı işgal noktasına ittiğini bilmiyorum. Irak çekilmeli. Ama problemi çözmenin temel yöntemi barışçıl çabalardır. Bölgedeki bu kriz ne ilk kriz ne de tek kriz, son kriz olmayacağı da kesin. Peki, bu devasa askeri yığınak neden yapılıyor? Yıllardır Arap topraklarını işgal altında tutan İsrail'e karşı neden uygulanmıyor aynı yaptırımlar? Şimdi askerlerini bölgeye yığan Amerikan yönetimi, BM'in İsrail'e karşı alacağı kararları hep ilk veto eden ülke olmuştur.

Bunu anlamak zor değil. İsrail bölgedeki Amerikan çıkarlarını koruyor, Amerika'da İsrail'in çıkarlarını.

Tamam. O halde biz de kendi çıkarlarımızı korumak zorundayız. Eğer iş çıkar korumaksa, onların yaptığı şekilde bunu biz neden yapmayalım?

Krizin FKÖ'yü etkileyişi üzerine, sizin şimdiye kadar söylediklerinizle çelişen bir değerlendirme var. Deniliyor ki, son 2 yılda FKÖ önemli ölçüde destek ve meşruiyet kazanmıştı. Şimdi Saddam'ın yanında yer alarak bütün şansını kaybetti, kendi ipini çekti. Ne dersiniz?

Önce şunu açıkça belirteyim: Biz Saddam'ı desteklemiyoruz. Sanıyorum Saddam'ın da bizim desteğimize ihtiyacı yok. Biz Kuveyt'in bir devlet olarak varlığına karşı değiliz. Bizim temel prensibimiz Araplar arası çatışmalarda bir tarafı tutmamaktır. Bizim iç ilişkilerimize karışılması durumunu doğurmamak için hiçbir Arap ülkesinin iç işlerine de karışmayız. Biz Saddam'ı desteklemiyoruz. Bu bir. Ancak bölgedeki yabancı varlığına şiddetle karşıyız. Bu noktada da sonuna kadar Saddam'la birlikte oluruz. Bu iki. Şunu sormak gerek: Batı Filistin için bugüne kadar ne yaptı? Güzel sözler söylediler ve bu güzel sözler için onlara teşekkür ederiz. Ama bizim pratik, somut adımlara ihtiyacımız vardı. Sağolsunlar, liderimizi kabul edip konuşuyorlardı. Ama o konuşmalardan birşey kazanmadık. Şunu vurgulamak istiyorum: Bizim meşruiyet ve destek kaynağımız Batılılar ya da Amerika değil. Biz meşruiyetimizi işgal altındaki topraklara ve 70'den fazla ülkeye dağılmış yaşayan halkımızdan alıyoruz.

Biz Orta Amerika'nın muz cumhuriyetleri değiliz. Belki bölgeyi tahrip edebilirler ama onların dünyanın her yerinde uğrayacakları kayıplarını kimse kestiremez

Kriz patlak verdiğinden beri İsrail'in sesi pek çıkmıyor. Sizce bu dikkat çekici değil mi?

İsrail'in sessiz durduğunu sanmıyorum. Sessiz görünüyorlar, çünkü Amerikalılar ağızlarını kapatmalarını söyledi. Ağızlarını açsalar işler daha da karışacak. Amerikalılar, "Bölgeye biz geliyoruz. Sizin yapamadığınız işleri yapacağız. Şimdilik biraz susun" dedi onlara.

Bölge büyük değişikliklere gebe. Amerikan askerleri bölgeden gidince çok şey değişecek. Gitmezlerse yine çok şey değişecek. Bu yüzden İsrail çenesini kapatıp sıranın kendisine gelmesini bekliyor. Uygun zaman geldiğinde İsrail Amerika'nın kendisine biçtiği rolü oynamak için sahneye çıkacaktır. Sürekli askeri yardım alıyorlar. Çok kısa zaman sonra rollerini oynamaları gerekecek. Amerika bölgeye savaş gemileri getiriyor. İsrail'den büyük savaş gemisi mi olur?

Ama İsrail şimdi konuşmaya başlarsa Amerika'nın peşine takılan Arap ülkelerinin de kafası karışabilir.

Şimdi herkesin kafasındaki soru savaşın çıkıp çıkmayacağı. Amerika'nın saldırıp saldırmayacağı. Belki bu sorunun yanıtını kimse bilmiyor. Belki de Amerika saldırmak için değil çok uzun süre kalmak için bölgeye yığınak yapıyor. Neler olabileceği konusunda sizin içinizden ne geçiyor? Kesin bir yanıt değil ama kişisel düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum?

Aklımdan geçenlerin olmaması için dua ediyorum. Ne yazık ki, kişisel kanım Amerikalıların savaş için geldikleri şeklinde. Sorunu birkaç saatlik ya da birkaç günlük bir saldırıyla çözmek istiyorlar. Tabii çözebilirlerse! Şimdi, ambargo, abluka diyerek zaman kazanmaya çalışıyorlar. Hazırlıklarını tamamlayınca askeri bir saldırıya geçecekler. Operasyonun adı bile belli. Halı dövmek. Yani bir kaç vuruşla halının tüm tozunu atacaklar. General Dugan'nın sözlerini anımsayın. Adam Amerikan planını bütün açıklığıyla açığa serdiği için görevden alındı. Amerika saldıracak ama bunu mümkün olduğu kadar çok ülkeyi bir şemsiye altında toplayarak yapmak istiyorlar.

Birçok kafa kesilecek. Onlar sanıyorlar ki Saddam'ın kafası kesilecek. Irak ezilecek ve bu iş bitecek. Ben öyle olacağını sanmıyorum. Bu bölge Kore hatta Vietnam değil. Panamaya, Granada'ya, Falkland'a benzemez. Biz Orta Amerika'nın muz cumhuriyetleri de değiliz. Belki bölgeyi tahrip edebilirler, bazılarımız kaybedebiliriz. Ama onların dünyanın her yerindeki kayıplarının boyutu ne olacak kimse kestiremez. Herşey alt üst olur. Bu yüzden savaşın çıkmaması için elimizden geleni yapıyoruz.

Amerikalılar böyle düşünmüyor. Sonuçta kendi çıkarlarını kendileri tahrip etmiş olacak. Eğer bir savaş patlarsa, bu Arap halkları ve bölgeye gelenler arasında bir savaş olacak. Amerikalıların kafası işte bunu anlayamıyor. Batılı bizi tanımıyor. Sıradan bir Arabın, Moritanya'da ya da Ürdün'de, Lübnan'da ya da Yemen'de yaşayan sıradan bir Arabın yıllarca işgallerden ve sömürgecilerden neler çektiğini düşünmüyorlar. O yoksul Arabın kaybedecek neyi var ki. Savaşmak zorunda bırakıldıklarında o insanlar savaşacaktır. Savaşacağımızdan kimsenin kuşkusu olmasın.

Körfez krizi çıktığından beri birçokşey görülmüyor, unutuluyor. Butto düştü, kimsenin aldırdığı yok. Bu arada intifadanın da unutulabileceği duygusuna kapıldığınız oluyormu?

İntifada ancak intifadayı unutmak isteyenler tarafından unutulabilir. İntifada devam ediyor. Halkımız bu ayaklanmayı propaganda olsun diye başlatmadı. Eğer kitle iletişim araçları intifadayı görmezden gelirse tabii bundan memnun olmayız. Ama çok da şaşırmayız.

Yani, kim ne derse desin, taşlar İsrail askerlerinin etine değmeye devam edecek.

Tabii, tabii. ■

Bölge Valiliğinin Açıklamaları ve Bazı Kuşkular

"OLAĞANÜSTÜ" HABERLER

İlker Maga

Bir insan kaç kez ölür?.. Cevabı basit. Bir kez! Ama bu insan (lar) gerilla komutanlarındansa, üstelik bir türlü "ele geçirilemiyorsa"... İşte o zaman iş karışır.İşe, bizim pek alışık olmadığımız, doğaya aykırı "öldürme" taktikleri girer. Örneğin Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin "gerilla öldürme taktikleri" gibi..

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin Gülünesi Bildirileri

Olağanüstü Hal Valiliği, bu "ilginç" öldürme taktiklerini, günlük gazetelerin, radyo ve televizyonun Güneydoğuyla ilgili olaylarda "vazgeçilmez, aynı zamanda yegane haber kaynakları" olan "Olağanüstü Hal Bildirileri"nde yapıyor.

Biz, söz konusu bildirilerin ele geçirebildiğimiz kadarını inceleyebildik. Zaten bildirilerde genellikle öldürülen, yakalanan ya da operasyonlarda gözaltına alınan kişilerin adları verilmiyor, sadece sayı belirtiliyor. Ad, ancak gerilla komutanlarından birisi öldürülünce (!) açıklanıyor.

Olağanüstü Hal bölge Valiliği Basın bildirisi No: 57. Tarih: 14 Nisan 1988. İşte, 1964 doğumlu, Tunceli merkez Sütlüce köyüne kayıtlı Kemal Kuru, ilk kez bu bildiride öldürülüyor. Bildiride, Musa kod adlı Kemal Kuru'nun "21.10.1984 tarihinde Tunceli Ovacık Karayolu üzerinde bir turistik tesisin bombalanması, 25.5.1985 tarihinde Tunceli Merkez Çiçekli Karakolu'na bağlı iki astsubay ve üç erin yaralanması bir erin ve iki yurttaşın şehit edilmesi, silah gaspı, 30.8.1986 tarihinde Ovacık Yenisöğüt köyünde Ali Rıza Polat'ın öldürülmesi olaylarına karıştığı belirtiliyor. Olağanüstü Hal Bölge Valiliği Bildiri No: 65. Tarih 31 Mayıs 1988. Aradan bir ayı aşkın süre geçiyor. Daha önce Valiliğin "öldü" diye açıkladığı "Tunceli iline bağlı Sütlüce köyü nüfusuna kayıtlı 'Musa' kod adlı Kemal Kuru "bu kez" diriltiliyor. Bu bildiride de Kemal Kuru'nun çeşitli tarihlerde bir komiserin ve iki yurttaşın öldürülmesi, bir de polisin yaralanması olaylarını gerçekleştirdiği açıklanıyor. Oysa Kemal Kuru'nun mezarda olması gerek.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği Bildirileri No: 73. Tarih- 12.7.1988. Bu kez "öldü" diye açıklanıp kamuoyuna

Onlar gerilla değillerdi. Çatışmada öldürülmediler. Zeydan'ın özel koruması tarafından elleri ve gözleri bağlı halde taburun ortasında kurşuna dizildiler

duyurulması gereken önemli gerilla "Kasım" Kod adlı Numan Bağcı. Söz konusu bildiride bu gerillanın, 11 Temmuz 1988 günü saat 7.30'da çatışma sonucu silahlarıyla birlikte "ölü olarak ele geçirildiği" bildiriliyor. "Kasım" Kod adlı Numan Bağcının, söz konusu dönemde, bölgede adı duyulan önemli gerilla komutanlarından biri olması dikkati çekiyor. Çünkü bildiride Numan Bağcı dışında kimsenin adı açıklanmıyor. Elbet olayla ilgili bir çok "eylemler" sıralanıyor bildiride.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği Bildirileri No: 115. Tarih: 27.2.1989. Aradan yedi ay gibi bir süre geçmiş. Bu sürede ceset çoktan toprakla bir olur. Ama gelin görün ki, yukarıda Bölge Valiliği'nin numara ve tarihini verdiğimiz bildirisinde Numan Bağcı tekrar diriltiliyor ve üstelik ölü olması gerektiği bir dönemde, yani 19 Ekim 1988'de ona yeni eylemler yaptırılıyor. Bildiride Siirt'in Kozluk ilçesi Akçakışla köyünde eylem yaptığı bildiriliyor. "Kasım" Kod adlı Numan bağcı'nın 26.2.1989 tarihinde çatışmada öldürüldüğü açıklanıyor. Bağcı, bir kez daha öldürülüyor.

Bir de günlük gazetelerin Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'ne "doğrulatmak zorunda kaldıkları olaylar" var. "Metin" Kod adlı Şahin Baliç gibi... 1989 yılının Mart ayında değişik tarihlerle hemen hemen bütün gazeteler, Şahin Baliç'in Irak sınırında öldürüldüğünü yazdı. Kaynak ise Bölge Valiliği'nden adı bir türlü açıklanmayan yetkiliydi. Oysa Şahin Baliç o dönemde PKK'un Bekaa Vadisi'ndeki Mahsun Korkmaz Akademisi'nin komutanıydı. Baliç'in fotoğrafı 2000'e Doğru Dergisinin toplatılan 49. sayısında yayınlandı. Fotoğrafın çekildiği dönemde Baliç "ölmüş olmalıydı".

Sanırız günlük gazetelerin, radyo ve televizyonun (iki milyon iki yüzbin okura ulaşan günlük gazeteler ve 50 milyonluk izleri olan televizyonun) "vazgeçilmez, tek haber kaynağı" olan Olağanüstü Hal Bölge Valiliği açıklamalarının "ciddiyetini", anlatabildik.

"Çocuklarımız Kurşuna Dizildi"

Hakkari'nin Yüksekova ilçesine bağlı Yukarıtülveren köyü yakınlarında 6 Ağustos 1990 Pazartesi günü "güvenlik güçleriyle çıkan çatışmada öl-

dürüldükleri" Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nce kamuoyuna duyurulan yedi kişinin, açıklamada olduğu gibi "çatışmada değil, Yüksekova Jandarma Taburu'nda Pinyanişi Aşireti korucuları tarafından kurşuna dizildikleri" bildirildi. "Silopi benzeri" olayda öldürülen yedi kişiden ikisinin adı, olay üzerinden bunca zaman geçmesine karşın açıklanmadı. "Öldürüldükleri" açıklanan kişilerin cenazeleri ailelerine teslim edilmedi. Cesetlerin hangi şekilde gömüldükleri bilinmiyor. Olayla ilgili otopsi raporu ise yok.

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin olayla ilgili 7.8.1990 tarih, 249 numaralı bildirisinde ise "Alınan istihbarı bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda, devlet güvenlik güçlerince yürütülen operasyon sonucunda, 06.08.1990 günü bir grup terörist ile temas sağlanmıştır. Çıkan silahlı çatışmada (7) terörist ölü, (1) terörist ise sağ olarak silahlarıyla birlikte ele geçirilmiştir" denilmişti. Bildiride ayrıca iki kişinin de bölgede gerillalara "yardım ve yataklık" yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alındığı belirtilmiş, bir de "ele geçirilen cephane" listesi verilmişti.

"Öldürüldükleri" açıklanan yedi kişiden kimliği belirlenen Salih Ürün, Mehmet Ürün, Ömer Ürün, Sadık Yakut, Ömer Özgün'ün yakınları, "Çocuklarının Pinyanişi Aşireti lideri Mustafa Zeydan'ın isteği üzerine askerler tarafından koruculara teslim edildiğini, daha sonra Zeydan'ın özel koruması tarafından elleri ve gözleri bağlı halde taburda kurşuna dizilerek öldürüldüklerini" savundular. Öldürülen beş kişinin yakınları, ayrıca çocuklarının hiçbir siyasi yapıyla ilişkilerinin bulunmadığını açıkladılar. Öldürülenlerden Ömer Ürün'ün beş ay önce pasaport aldığına dikkat çeken yakınları, "Gerçekten dağda savaşıyor olsaydı devlet pasaport verir miydi?" diye sordular.

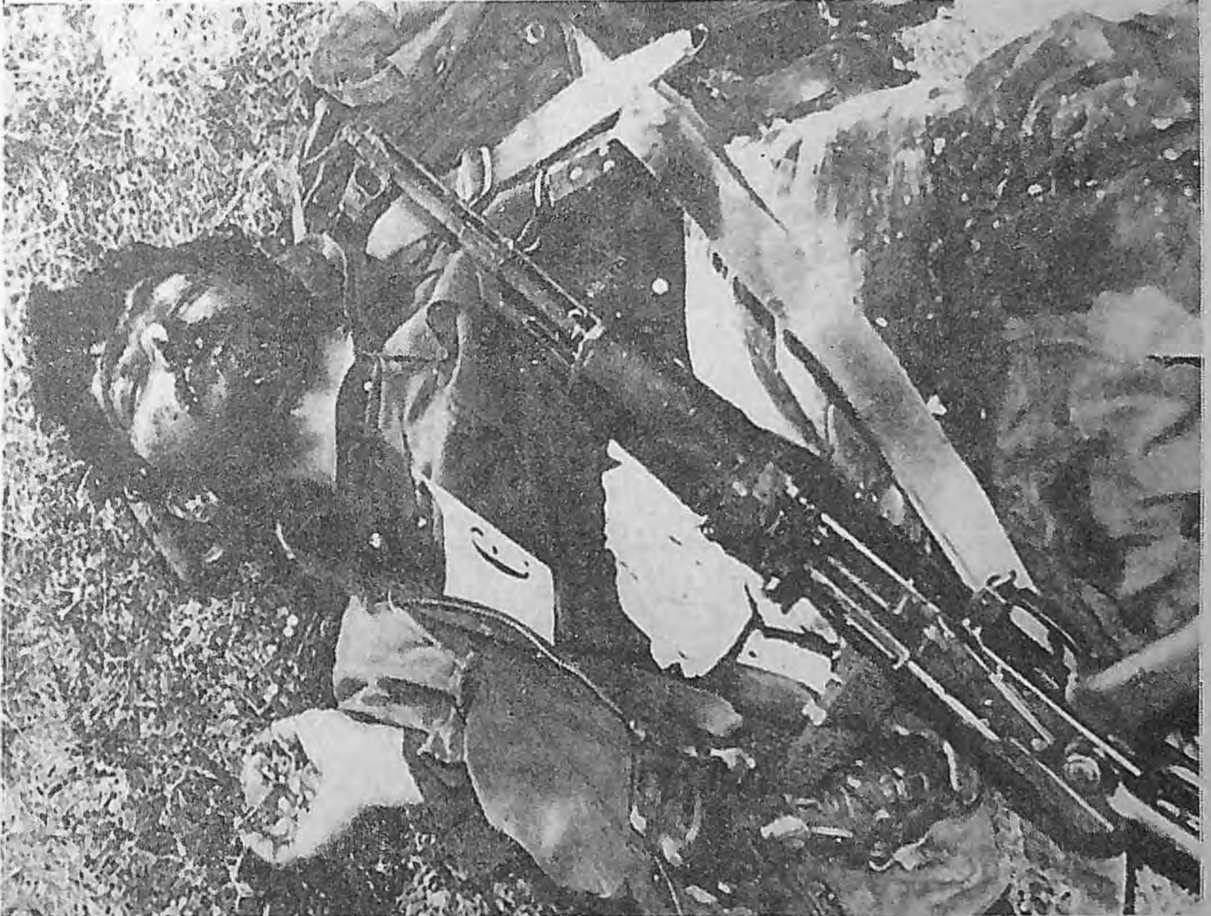
Öldürülenlerin aile yakınları, olayın Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin bildirisinde anlatıldığı gibi gelişmediğini belirterek şu açıklamayı yaptılar:

"Yaptığımız araştırmaya göre bu olayın tek sorumlusu Mustafa Zeydan'dır. Geçtiğimiz baharda Zeydan'ın evine roketli bir saldırı olmuştu. Bu olaydan intikam almak için saldırıdan çocuklarımızı sorumlu tutup kurşuna dizdirdi. Kurşuna dizdirmeden önce de korucular çocuklarımızı taburun önünde taşlamışlar. Oysa bu çocuklar daha bir hafta önce Yüksekova'ya çalışmaya gitmişlerdi. Eğer Ömer dağda savaşsaydı devlet ona beş ay önce pasaport verir miydi? Askeri yetkililer çocuklarımızın suçsuz olduklarını bildiklerinden cenazeleri vermediler. Cesetlerin hangi şekilde gömüldüğünü bilmiyoruz."

Ürün ailesinden Haydar ile Mehmet Ürün olayla ilgili hiçbir resmi makama başvurmayacaklarını vurgulayarak "Biz meseleyi aşiret kanunları çerçevesinde çözeceğiz" dediler.

Olayı soruşturan Yüksekova Cumhuriyet Savcılığı yetkilileri söz konusu yedi kişinin "PKK üyesi değil, ancak bölgede örgütlenmeye çalışan başka bir örgütün üyesi olduklarını" öne sürdüler. Yetkililer, "Bu kişilerin ellerinde silahla çekilmiş fotoğraflar var. Ayrıca olaydan önce sağ ele geçirilen birinin itirafları var. Olay bölgesinde bir kamyon dolusu cephane ele geçirdik" dediler. Savcılık yetkilileri, cenazelerin Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin emri üzerine ailelere teslim edilmediğini açıkladılar. ■

Öldürüp, öldürüp diriltiyorlar...

Hakkari-Manisa Hattında Kürtler

SÜRGÜNDE YENİ YOL

İHD İzmir Şubesi

155 insan, 14 aile Hakkari - Beytuşşebab'dan yola çıktı. Siirt, Diyarbakır ve son durak Manisa, 1990 5 Temmuz'unda. Bu bir sürgün, yöntem esası değiştirir mi? İnsan Hakları Derneği İzmir Şubesi Cezaevleri ve İşkenceyi İzleme Komisyonu olarak Ufuk Sarıoğlu, Avukat Bayram Özcan ve Avukat Veysel Akay 11 Ağustos günü onlarla görüştüler, izlenimlerini Demokrat'a gönderdiler.

Burası Manisa-Turgutlu'dan on kilometre kadar uzakta bir sebze tarlası. Ahırda üç aile yaşıyor, 29 nüfusla; 4 günlük bebekten 11 yaşına kadar. Nüfusun 16'sı çocuk, nineyle dede de 80 civarında. Hakkari, Siirt, Diyarbakır güzergahından gelen 155 kişinin kalanları Manisa ve Salihli çevresinde yaşamaya çalışıyor.

Ahıra doğru ilerlerken onlarca gözün paniği kuşatıyor bizi, kıpırtı yok, yalnızca kuşku gözleniyor. Yaşlı bir erkek yaklaşıyor: "Merhaba, hoşgeldiniz, başgöz üstüne geldiniz!"

İnsan Hakları Derneği'nden geldiğimizi söyleyince, kuşkular biraz dağılıyor gibi, bizi içeri buyur ediyorlar. Ortada bir kilim serili, birkaç yatak ve yorgan üstüste, öteki köşede ise bir iki kap kacak dağınıklığı. Kilimin üzerine çöktük. Çocukların ağlayışları ve gülüşleri birbirine karışıyor, radyodan yayılan müzik gibi.

Saçaklar Dam Oldu

Yabancılık, güvensizlik bir yana, dil zorluğu da var. 28 yaşındaki aile reisi, Türkçe biliyor, az biraz da okuma yazma, ismini vermiyor, İHD'nin gıda ve yiyecek yardımı yapabileceğini duyduktan sonra anlatmaya başlıyor:

"Hakkari'den Siirt'e geldik, Valisine çıktık, Alay Komutanı'na çıktık. İkisi de derhal ili terketmemizi söylediler. Paramızın olmadığını, bir yere gidemeyeceğimizi ilettik. 14 aileydik, verilen para hiçti. Trenle buraya geldik. 20 gün kadar istasyonda saçakların altında yattık çoluk çocuk. Perişandık. Manisa Valisi'ne çıktık bize iş verin, yer temin edin dediysek de, yardımcı olmadılar."

İnsanlar böylece dağılıyorlar, barınak ve iş aramaya başlıyorlar. Bu ahırda kalanlar çapa işi yapıyor.

Hakkari'den Turgutlu'ya neden?

Soruya soruyla karşılık veriyorlar: "Siz bizi nasıl biliyorsunuz?"

Sizlere ne önerildi?

Beytuşşebab'a köy sorumlusu ile gittiğimizde, "35 ailesiniz, gücü yerinde olan herkese silah verelim, ayda 500 bin lira maaşla geçinir gidersiniz. Hepimiz müslümanız, halkımız birdir, bakın dışardakiler köylere inip propaganda yapıyor, çoluk çocuk öldürüyorlar" dediler. Biz söylenenlere inanmıyorduk. Silahları dışardakilere karşı kullanmamızı istiyorlardı. Oysa, biz onların kökünü (soyunu) biliyoruz.

Burası Turgutlu. Ahırda 3 aile yaşıyor 29 nüfusla; 4 günlük bebekten 80 yaşında nineye kadar 29 nüfus. Hakkari'den sürülmüşler koruculuğu kabul etmedikleri için

Çevre köylerde korucu var mıydı?

Çevremizdeki köyleri geçen sene aynı nedenle boşalttılar. Bize yakın Akçiçek köylülerini de ilkbaharda asker ve korucular gelip Beytuşşebab'a götürdüler.

Yolculuğunuz nasıl geçti?

Siirt'e kadar yanımızda polisler geldi. Siirt'den Diyarbakır'a geçtik. Şiirt Valisine dilekçe yazdım, kendisiyle görüştüm, aynı şekilde Diyarbakır Valisiyle de görüştüm, bize yardımcı olsunlar diye. Ama bize toplam 14 aile, 155 insan için verdikleri 6 milyon liranın dışında oralarda kalmamıza yardımcı olmadılar, buralardan gitmek zorundasınız, dediler.

Buraya gelince ne yaptınız?

Manisa'nın Turgutlu ilçesine geldik, 20 gün tren istasyonu çevresinde saçakların altında açıkta yattık. Bu süre içinde istasyon görevlileri ve Turgutlu karakol polisleri geldi, sürekli bize burayı terkedin dediler, kendinize yer bulun dediler. Ben de durumu önce Manisa valisine, sonra da Turgutlu Kaymakamlığı'na ilettim, yardım istedim. Onlar da yardım edemeyeceklerini, Doğu'dan çok gelen olduğunu, bu nedenle mümkün olmadığını söylediler.

Nasıl dağıldınız?

14 aileden üçü Manisa'ya gitti, biz de bu damda üç aile kalıyoruz. Ötekiler de Turgutlu'nun çeşitli yerlerinde barınmaya, yaşamaya çalışıyorlar.

Çevredekilerle ilişkilerinizde dil sorun oluyor mu?

Türkçeyi benden başka iki kardeşim az biliyor. Şemsettin 18, Nevzat 16 yaşında. Kalanlar hep Kürtçe.

Buralara gelmek nasıl birşey?

Kimse kendi yurdundan terk edilmeyi istemez, biz de istemedik. Köyümüze dönmek istiyoruz, ama bu koşullarda olanaksız. Bu sürgün olayı bize büyük bir hakarettir ve büyük bir zulümdür.

Bir Sürgün'ün Düşündükleri Yurdunu Terk Etmeyi Kim İster?

Bir hafta sonra (18.8.1990) İHD grubu -Ahmet Aksüt, Ufak Sarıoğlu, Bahri Çetinkaya, Yadigar Sarıoğlu ve Serap Arıahırda yaşayan ailelerin yanında, gıda ve yiyecek yardımlarıyla birlikte. Aradaki soğukluk yerini sıcağa bırakıyor. Aziz Özlem evli ve 2 çocuklu, Beytüşşebab Pirinçli köyünden. Özlem, Ufuk Sarıoğlu'nun sorularına verdiği yanıtlarla Hakkari-Manisa hattı öncesi ve sonrasının panoromasını çiziyor.

Ne zaman ve neden yerinizden yurdunuzdan ayrıldınız?

Bayramın birinci günü (5 Temmuz 1990) köyden ayrıldık. Devlet güçleri korucu olmamız için baskı yapıyordu. Silahı alıp korucu olmazsanız, köyünüzü terkedersiniz şeklinde tehdit ediliyorduk. Hatta geçen kış ortasında bizi köy sorumlusu eşliğinde Beytuşşebab ilçesi askeri taburu-

na götürdüler, orada da silah almamız için zorladılar. Kabul etmedik, bu nedenle köyümüze sürekli baskın düzenleniyordu. Bize çok sıkıntı çektirdiler, devlet güçleri ve Jirki aşireti.

Yani zorla verilen silahları almadığınız için mi sürüldünüz?

Bu nedenle baskılara dayanamayıp yaşadığımız topraklardan ayrılmak zorunda bırakıldık. Ayrılırken, köyümüzü yaktılar. Dışardakilerin (peşmergelerin) köye gelip barınmamaları için evleri yaktılar.

Size baskı yapanları tanıyor musunuz?

Evet, Jirki Aşireti Reisi Tahir Adıyaman ve binbaşı MuhsinYıldırım, ikisi de zaten işbirliği içindeydiler. Tahir Adıyaman devletin adamıymış. Bunlar bize, "size güvenmiyoruz, ya Beytüşşebab'a götüreceğiz, ya da köyünüzü terkedeceksiniz" diyorlardı.

Neden Beytüşşebab'a gitmediniz? Peki size neden güvenmiyorlar?

Beyteşşebab'a gitsek, kesin köy korucusu yaparlardı. Biz fakir köylüyüz, tarlamızda çalışırız, hayvanlarımızı güderiz. Olaylarla ilgimiz yoktu. Onlara göre dışardakiler (peşmerge) köyümüzden gitmişler, dolayısıyla bizlere de güvenmiyorlar.

Koruculuk İstemediler

"Sürgün mü?"

"Evet, köy korucusu olmayı kabul etmedik, silah almayı kabul etmedik. Biz yoksuluz, köyümüzde elektrik, yol, okul yok. Bütün yıl çalışırız."

Sorulara verilen yanıtlar birbirine denk gelmiyor. "Koruculuk nasıl oluyor"a "rahatsızlık var" diyorlar. "Ne tür rahatsızlık"a "biz onları, tanımıyoruz, bilmiyoruz" diyorlar. "Tanımıyoruz" dedikleri peşmergeler, onlardan bir kötülük görmediklerini, kendilerine silah almayın dediklerini anlatıyorlar. Çevre köyler silah almış da.

Anlatımlarına göre, aslında geçen kıştan beri askerler ve MİT görevlileri köye geliyor, silahları alıp onların korucu olmalarını istiyorlar, yoksa köyü yakacaklarını söylüyorlar. Köylüler de vazgeçerler diye bekliyor.

Köyün bir başka sorunu da Jirki aşireti. Aralarında anlaşmazlık var. Köylüler iki adamlarını Jirki aşiretinin reisi Tahir Adıyaman'a gönderiyorlar, köyü boşaltıyoruz diye. Gidenler gözaltına alınıyor; sonra da biri askere, biri hapishaneye. Fazla zaman kaybetmeden askerler boşalan köyü yakıyorlar. Böylece köylülere göre, peşmergelerin evleri kullanması önleniyor.

155 köylü malını arazisini bırakıp yola düşüyor, artık tek dertleri canlarını kurtarmak, konuşmalar tutuk tutuk, güvensizliği tam atamıyorlar. "Hala bizden çekiniyor musunuz" sorusuna verdikleri "sizin içinizde de MİT yok mu sanki" karşılığı da bunu göstermiyor mu?

Yardım Edin

Artık korkacak ne kalmış ki? Bu soru havada kalıyor, yerini "bize yardım edin" diyen 80'lik ninenin sesi alıyor:

"Bize yardım edin. Bu kadar nüfusla ne yapacağız? 12 nüfusum var, çoluk çocuk babaları öldürüldü, oğulumu kim mi vurdu? Boşverin karıştırmayın. Öbür olan hapiste."

Nine durdu, ağlıyor şimdi usulca, sürdürüyor:

"Bize söz vereceksiniz, sakın bize kalleşlik etmeyin. Biz kimseye karışmadık, çocuklarımızı görüyorsunuz."

155 kişi Ege'nin orasında burasında, birbirlerinden haberleri yok, nasıl olsun ki? Önce karınlarını doyurmak zorundalar, o yüzden iş dayatıyor. İş bulmak için İzmir'e mi gitmeleri gerek? Öğrenmek istiyorlar, Orman Müdürlüğü'nün orada olduğunu duymuşlar da.

Geri dönmek? Şimdilik, hayır. Ege'de çok Kürt bulunduğunu duymuşlar: "Ancak, hep beraber!"

Adını söylemeyen Nine, Nino deyin diyor, son anda arabanın camından eğiliyor: "Bize kalleşlik yapmayın!"

Ve onlarca el sallanıyor arkamızdan, yeniden gelin dercesine.

7 Gün Sonra Yeniden

Bir hafta sonra yeniden birlikteyiz. Güvensizlik duvarları hayli aşıldı. Nino, Dervaz Özdemir adıyla, gene tercüman aracılığıyla konuşuyor:

"Baskılara dayanamadık, canımız tehlikedeydi, gelmek zorunda kaldık." ■

155 köylü malını arazisini bırakıp yola düşüyor, artık tek dertleri canlarını kurtarmak. Konuşmaları tutuk, güvensiz ve endişeli... Manisaya geldiklerinde 20gün tren istasyonunun saçakları altında yatmışlar. Şimdi ailelerden üçü sebze tarlasının ortasında bir ahırda yaşıyor.

Danimarka Helsinki Komitesi Başkanı Eric Siesby:

"GÜNEYDOĞU'DA HELSİNKİ ANLAŞMASI İHLAL EDİLİYOR"

Semra Somersan

Kendisiyle yaptığım görüşmede Olağanüstü Hal Bölge vali yardımcılarından Bay Atilla Aban'ın 'Türkiye'de etnik azınlık yoktur' sözlerini hayretle karşıladım. Kanaatimce Helsinki Nihai Senedi'ne imza atmış bir ülke olarak Türk Hükümeti'ne düşen buradaki Kürt nüfusun etnik kimliğine saygı göstermektir. Bir etnik azınlık grubuna kendi dillerinde konuşmayı, yayın yapmayı yasaklamak Helsinki anlaşmasının ciddi bir ihlalidir."

Önümüzdeki günlerde Avrupa Konseyi'nde "Türkiye'de insan hakları" konusunda tanıklık yapacak, Danimarka Helsinki Komitesi Başkanı, Kopenhag Üniversitesi Hukuk Profesörü Eric Siesby Eylül ayı içinde Güneydoğu Anadolu'da Olağanüstü Hal Bölgesi'ne yaptığı inceleme gezisinin sonuçlarını böyle özetledi. Kasım ayı başında Uluslararası Helsinki Federasyonu'nca oluşturulacak ve Avrupa'da üst düzey parlamenterleri Türkiye'ye getirecek heyete başkanlık edecek olan Eric Siesby, daha önce, Yunanistan'daki seçimler sırasında, ülkedeki Türk azınlığının durumunu incelemiş ve konuyla ilgili olarak Uluslarası Helsinki Federasyonu'na bir rapor yazmıştı. 1984 yılından beri Türkiye'de insan haklarını Türkiye'nin de imzalamış olduğu Helsinki Nihai Senedi'ne uygun olarak incelemekte olan Eric Siesby, Olağanüstü Hal Bölgesi'ne ilişkin görüşlerini özetlerken "Bugünkü koşullarda, Türk hükümetinin, Kürt azınlığın, duygu, düşünce, görüş ve gereksinimlerini bilmesine imkan yok. Bu son derece tehlikeli bir durum" düşüncesine yer verdi. Maliye Bakanı Adnan Kahveci'nin bir önerisi üzerine Diyarbakır, Mardin, Nusaybin, Şırnak ve Siirt'e inceleme yapan Eric Siesby, Olağanüstü Hal Bölgesi'ne ilişkin gözlemleri konusundaki sorularımızı şöyle yanıtladı:

Bundan çok kısa bir süre önce, Mayıs ayı başında Güneydoğu'da inceleme yapmıştınız. Neden tekrar geri gittiniz?

Aslına bakarsanız bu geziyi tamamen maliye bakanı Adnan kahveci'nin önerisi üzerine yapmaya karar verdim. Kendisi Olağanüstü Hal Bölgesi'ni daha yakından tanımam için burada uzun bir süre kalmam gerektiğini söyledi, ve böyle bir inceleme gezisi yapmamı önerdi.

Olağanüstü Hal Bölgesi'ndeki incelemenizi nasıl gerçekleştirdiniz?

Bölgeye gitmeden önce Ankara'da Hükümet temsilcileri ile görüştüm. Hem ANAP, hem muhalefet partilerinden milletvekilleri ile konuştum. Kürt milletvekilleri ile görüştüm. Güneydoğu'ya gittikten sonra Olağanüstü Hal Bölgesi vali yardımcılarından Atilla Aban ile uzun bir konuşma yaptım. Ayrıca Bölge'nin değişik kent ve kasabalarındaki pek çok avukat ve insan hakları temsilcileri ile görüştüm. Bunun dışında da Bölge de önemli olaylara görgü tanığı olmuş kişilerle çok sayıda mülakat yaptım.

Şu andaki durumla ilgili izlenimleriniz nelerdir?

1940'larda, ben henüz genç bir delikanlı iken, Danimarka beş yıl süreyle Nazi Almanyası'nın işgalinde kaldı. Dalayısıyla ben oküpasyon altında kalmış bir bölgede yaşamanın ne demek olduğunu çok iyi biliyorum. Güneydoğu'ya gittiğim zaman içimde benzer duygular uyanıyor. Polis baskısı, her yerde jandarma ve asker, yüzlerce boşaltılmış köy, toplu cezalandırma olayları, örneğin bir köyde yaşayan herkesin cezalandırılması, asker tarafından köylülere dayak atılması, mahsülün yakılması, evlerin yakılması, ya da köylünün hayvanlarının öldürülmesi. Bütün bunlar, köyde yaşayan bazı kişilerin PKK'ya gıda ve sığınak verdiği iddiasıyla yapılıyor. Ya da diğer durumlarda, köylünün "suçu" köy korucusu olmayı kabul etmeyip, devletin verdiği silahları taşımayı reddetmesinden doğuyor. Köylülerin, kendilerinden saydıkları kişilere karşı silah kullanmayı reddetmesini anlıyorum. Danimarka'da Nazi işgali sırasında benzer eylemde bulunan kişiler hain olarak anılırdı.

PKK'nın eylemleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

"Polis baskısı, heryerde jandarma ve asker, yüzlerce boşaltılmış köy, toplu cezalandırma olayları, örneğin bir köyde yaşayan herkesin cezalandırılması, asker tarafından köylülere dayak atılması, ya da köylünün hayvanlarının öldürülmesi." İşte Siesby'yi oküpasyon altında gençlik yıllarına götüren olaylar...

PKK'nın eylemlerini çok ciddi bir toplumsal rahatsızlığın belirtileri olarak görüyorum. Ve korkarım ki bugün burada Türk Hükümeti'nin güttüğü politika, bu rahatsızlığın tedavisi için doğru çare değil. Kanaatimce, Helsinki Nihai Senedi'ne imza atmış bir ülke olarak, bu antlaşmanın getirdiği yükümlülükler doğrultusunda, Türk Hükümeti'ne düşen, buradaki Kürt nüfusun etnik kimliğine saygı göstermektir. Bu da gerginliği azaltacaktır.

Olağanüstü Hal Bölgesi vali yardımcılarından Bay Atilla Aban'la yaptığım görüşmede, Vali Yardımcısı'nın "Türkiye'de etnik azınlık yoktur" sözlerini hayretle karşıladım.

Bölgeden gelen bilgilerin güvenilir olmaması, sansür ve matbaaların kapatılma tehdidi nedenleriyle, bugün Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki durum hakkında sağlıklı bir kanaate sahip olmak mümkün değil. Örneğin, daha Danimarka'da iken haberini aldığım, 10 Haziran 1990'da Çevrimli köyündeki 27 kişilik katliam hakkında birbiriyle çelişen bilgiler edindim. Sonradan köyü ziyaret eden gazetecilerle, köylülerden bir tanesinin bile konuşmak istememesi bende şok etkisi yaptı. Bu, talihsiz halkı saran korkunun iyi bir göstergesi. Birkaç köy korucusu olay hakkında gazetecileri aydınlatmak istemiş, ama bu kişilerin de tanıklığı gazetecilere pek inandırıcı gelmemiş.

Olağanüstü Hal Bölgesi'ndeki diğer azınlıkların durumunu da incelediniz mi?

Çok eski bir Hristiyan mezhebi olup hâlâ İsa'nın Arami dilini konuşan Süryanilerin durumunu inceledim. Dayrülzafaran ve Mar Gabriel ismiyle bilinen iki büyük Süryani manastırını ziyaret ettim. Burada rahipler ve Metropol'le (Süryanilerin Türkiye'deki dini lideri) konuştum. Öğrendiğime göre Türk nüfusundaki bu Süryani azınlığın sayısı gittikçe azalıyormuş. Bu büyük ölçüde Süryanilerin kendilerini pek dost bir çevrede yaşamadıklarını hissetmelerinden kaynaklanıyor. Genellikle Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na girmek istediği bir dönemde gayrimüslim azınlığa bu tür dostane olmayan davranışlar gösterilmesi büyük talihsizlik. Oysa Batı Avrupa'daki Müslüman nüfusu artıyor, her tarafta cami yapılıyor. Hernekadar eski nüfusla Türk nüfus arasında zaman zaman gerilim olsa da, bunlar kesinlikle dini hoşgörüsüzlükten kaynaklanmıyor.

Mardin'in Midyat kazasına bağlı köylerde bu yıl içinde dört Süryani öldürülmüş. Olağanüstü Hal Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu'na göre, cinayetleri işleyen PKK imiş. Ancak yörede yaşayan kişiler, manastırdaki rahipler, köydeki Suryaniler ve Metropol Samuel Aktaş cinayetleri işleyenin kesinlikle PKK olmadığını söylüyor ve hiç olmazsa bir olayda fanatik müslümanların sorumlu olduğunu belirtiyorlar.

Siesby bölgedeki durumla ilgili gözlemlerini sonuçlandırırken durumun rahatlaması için Kürt dili, Kürt edebiyatı ve Kürtçe yayınların serbest bırakılması gerektiğini söyledi, ve görüşlerini şöyle özetledi: "Bir etnik azınlık grubuna , kendi dilleri ile konuşmayı, yayın yapmayı yasaklamak, Türkiye'nin imzaladığı Helsinki antlaşmasının ciddi bir ihlalidir. Aynı zamanda Olağanüstü Hal Bölgesi'nde dernekleşmeye izin verilmelidir. Bugünkü koşullarda, Türk hükümetinin,Kürt azınlığın duygu, düşünce,görüş ve gereksinimlerini bilmesine imkan yoktur. Bu da son derece tehlikeli bir durum."■

Bir Aydınlanma Savaşçısı Katledildi Ama...

KARANLIK YENİLECEK

Engin Günay

Turan Dursun 4 Eylül günü evinden çıkıp alışverişe giderken siyah bir Renault'dan açılan yedi el ateşle katledildi. Benzer bir dizi olayda olduğu gibi bu cinayetin de son derece profesyonelce işlendiği, ipucu bulunmadığı söyleniyor yetkililerce. Cadde ortasında güpegündüz yaşanan olay üzerine çevredeki evlerde oturan, inşaatta çalışan insanlar pek konuşmak istemiyorlar. Polisin tavrı ise çok ilginç; cinayetten sonra sanki katilleri Turan Dursun'un evinde bulacakmış gibi gizlice evine giriliyor, evi didik didik aranıyor, kağıtları yırtılıyor, çalışmaları dağıtılıyor, evin altı üstüne getiriliyor. Bu görüntü polisin gerçekte neyin peşinde olduğunu ortaya koymaya yetiyor.

Turan Dursun, vasiyeti üzerine dini tören yapılmadan toprağa verilen çok az sayıda insandan biriydi. 6 eylül günü saat 11.00'de Yüzyıl dergisinin Cağaloğlu'ndaki merkezinin önünde başlayan törende ilk konuşmayı Turan Dursun'un yazdığı dergilerden Emeğin Bayrağı adına Haşim Kılınç yaptı. Yüzyıl dergisi genel yayın yönetmeni Hasan Yalçın konuşmasında katillerin polis tarafından değil, özgür basın tarafından ortaya çıkarılacağını vurguladı. Cinayeti açığa çıkarmak için TGS bünyesinde bir çalışma grubu oluşturulacağını belirtti. TGS İstanbul Şube Başkanı Yavuz Şimşek'in konuşmasıyla tören sona erdi ve Turan Dursun'un cenazesi Ankara'ya uğurlandı. İstanbul'daki törene basın mensuplarının katılımının düşük olması dikkat çekiciydi. Dikkat çeken başka bir nokta da törene katılanların sayısına yakın çevik kuvvet polisinin varlığıydı. Ankara'daki törende de benzer bir durum yaşandı. Haber için gelen gazeteciler dışında pek fazla basın mensubunun bulunmayışı ve polislerin sayısının cenaze törenine katılanlardan fazla oluşu dikkatlerden kaçmıyordu. Törenin sonunda Yüzyıl Dergisinin Ankara İstihbarat Şefi Soner Yalçın ile muhabirlerden Deniz Öğüt gözaltına alındılar, törene katılanlardan bir kısmı da polis tarafından tartaklandılar. Soner Yalçın ile Deniz Öğüt ertesi gün serbest bırakıldıklarında vücutlarında darp izleri saptanmıştı.

Turan Dursun'un böyle bir sonu beklediği, hemen her gün tehdit mektupları aldığı, ancak bu tehditlerden yılmadığı biliniyor. 12 yaşına kadarki anılarını içeren "Kulleteyn" adlı romanını yayıncısına teslim ettikten sonra, öldürüldüğü taktirde kitabının telif hakkının oğullarına verilmesini istemiş, aynı isteği kitap yayınlandıktan sonra iki kez daha tekrarlamıştı. Kitabında adı geçen bazı kişilerden çekindiğini söyleyerek bunların isimlerini değiştirmişti.

Kimdi Turan Dursun ve niçin böyle ölümün üzerine üzerine gitmişti? Turan Dursun herşeyden önce düşünen bir insandı. Ama düşüncesini ölümüne savunan, tehditlerle gerilemeyen, düşüncesinden taviz vermeyen bir düşünce adamıydı. İçinden geldiği ortaçağ karanlığında bir mum alevi yakalamış, bununla bilincini aydınlattıkça kendi yöntemince karanlığa karşı savaş açmış, tanrılara başkaldır-

mıştı. Küçük yaşta başladığı yoğun din eğitimi ile alanında kendini çok iyi yetiştirmiş, müftülük yapmış, Hanefi mezhebine göre kendisinden icazet alınan kişi anlamına gelen "mücaz" mertebesine erişmişti. Ancak, aynı zamanda düşünen bir insan da olduğu için inançlarından kuşkuya kapılmıştı. Kuşku bilimsel düşüncenin anahtarıdır. Kuşkuculuk bilimselliğe giden yolu açar. Açılan yoldan sonuna kadar gitmek ise cesaret işidir. Turan Dursun işte karanlıktan aydınlığa giden yolda sonuna kadar cesaretle yürüdü. En koyu dinsel bağnazlığın dehlizlerinden geçerek sonunda aydınlığa, özgür düşünceye ulaştı.

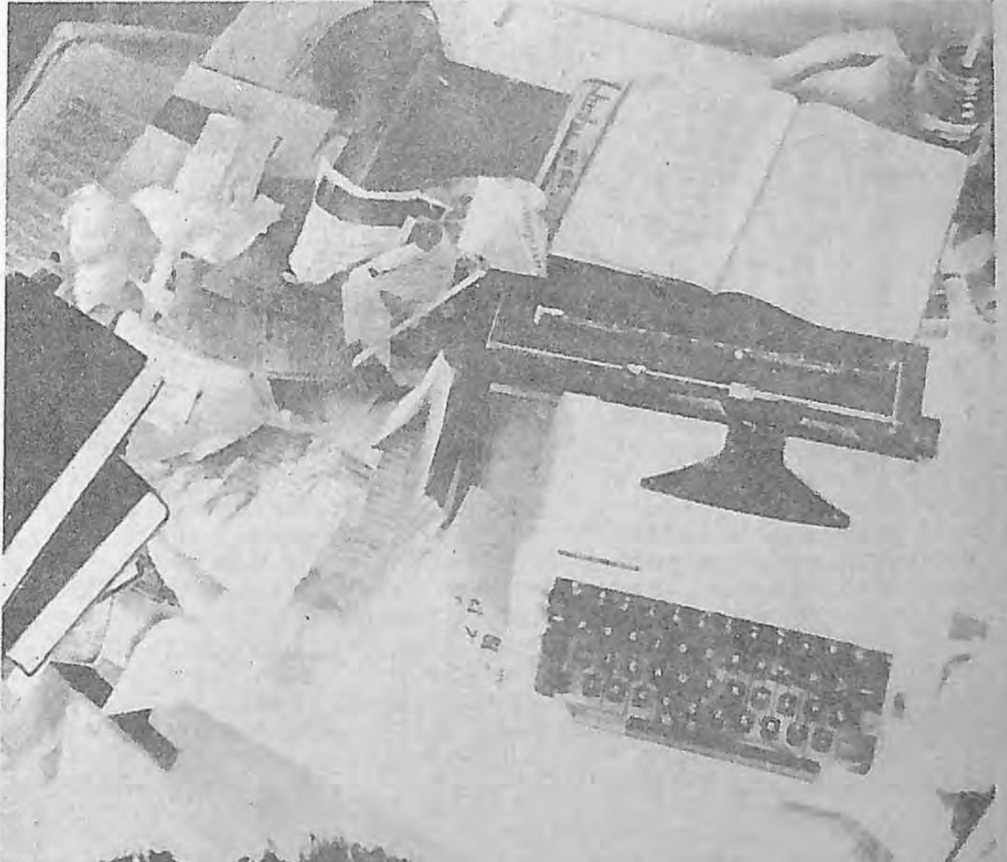
Turan Dursun dinsel gericiliğin her türüne karşı olduğunu söylüyordu. Dinsel kökenden kaynaklanan her türlü düşünceye karşı çıkıyordu. Örneğin, aleviliklerini sosyalizmin, marksizmin üzerine çıkaran bazı alevi solcuları da şiddetle eleştiriyordu. Demokrat'a okurlardan gelen benzer içerikte bir yazının yayınlanmasından sonra dergimizi telefonla arayarak yazarın görüşlerini(*) paylaştığını, yazışmak istediğini söyleyerek kutlamıştı.

Ancak, özgür düşünceye, düşünce özgürlüğüne düşmanlığın egemen olduğu Türkiye'de Turan Dursun'un düşmanları çoktu. Şeriatçı bağnaz gericilik, kendi dillerini kendilerinden daha iyi bilen, şeriatı kendi kaynaklarından eleştiren bu adam karşısında güçsüz ve tahammülsüzdü. Bu nedenle Turan Dursun'un eleştiri silahı ancak silahların eleştirisi ile karşılanabilirdi, öyle de oldu.

Cinayet hakkında benzerlerinde olduğu gibi "rivayet muhtelif". Tahran radyosu olayı yarım saat sonra "Türkiye'nin Salman Rüşdi'si öldürüldü" biçiminde birinci haber olarak verdi. Türkiye'deki ılımlı islamcı çevreler ise cinayetin Ortadoğu krizine denk geldiğine dikkat çekerek laik ve aydın kesimle müslümanların arasını açma senaryolarının gündeme getirildiği şeklinde yorumlar yapıyorlar. Yine bazı çevreler "Ortadoğu savaşına karşı çıkma olasılığı olan islamcı kesimlerin, Turan Dursun cinayeti öne sürülerek baskı altına alınması mı amaçlanıyor?" sorusunu ortaya atıyorlar. Belki yine Turan Dursun'un Yüzyıl dergisinde yayınlanan son yazılarından biri ölümüne ışık tutabilir. Turan Dursun, Muhammed'in hadislerinden birinde: "Hiçbir belde yoktur ki, Deccal orayı çiğneyecek olmasın, Mekke ve Medine bunun dışında yalnızca. Medine'nin her kapısında, her giriş ve çıkışında sıra sıra olmuş melekler vardır. Bu melekler orayı korurlar" dediğini vurguluyor. "Ve şimdi müslümanlarca birer 'Deccal' sayılan 'kafir'lerin askerlerini görüyoruz sözü edilen 'kutsal beldelerde', 'Deccal' uçaklarını da semalarında" diyor, ve "Efendi Tanrı'nın evini melekler mi kafirlerin uçakları mı koruyacak?" diye soruyordu. Bu soru kendi ölümünün de Ortadoğu krizine denk gelmesi ile birleşince daha bir anlam kazanmıyor mu?

Turan Dursun, arkasında bunun gibi sayısız soru, makalelerini derlediği "Din Bu" ile 12 yaşına kadarki yaşamını romanlaştırdığı "Kullateyn" isimli kitapları, İbni Haldun'un "Mukaddime"sinin çevirisini ve basıma hazırladığı beş ciltten oluşan "Kutsal Kitapların Kaynakları" ile "Kur'an Ansiklopedisi"ni bırakarak yaşamdan ayrıldı. Öldürüldüğü sırada anılarının devamını yazıyordu. Tamamlayabilseydi, Türkiye'nin içine sürüklenmek istenen karanlığın aydınlanmasına katkısı olabilecekti kuşkusuz. Karanlığın cüceleri işte bundan korktular. ■

(*) Demokrat!, Sayı:3, Alevilik: Sosyalistler Taraf Olabilir mi?, Orçun B. Demirci

Polis, cinayetten sonra sanki katilleri Turan Dursun'un evinde bulacakmış gibi gizlice evine giriyor, evi didik didik aranıyor, kağıtları yırtılıyor, çalışmaları dağıtılıyor, evin altı üstüne getiriliyor. Bu görüntü polisin, gerçekte neyin peşinde olduğunu ortaya koymaya yetiyor.

Onu Yalnız Bıraktık

HEPİMİZ SUÇLUYUZ

Cüneyt Akman

Neden Cezayir'de olmuştur, neden başka yerlerde oluyor? Çünkü oralarda tabularla savaş yok. O zaman din çok az bile olsa giderek gelişerek diğer kesimleri altedebiliyor, **Siz karanlığa ışıkla gitmezseniz, o karanlık yayıldıkça yayılır"** Kendisiyle ölümünden kısa bir süre önce yapılan röportajda Turan Dursun kimi ülkelerdeki İslamcı gelişmeleri böyle yorumluyordu. Kim onun karanlığa karşı mücadelede görevini yerine getirmediğini söyleyebilir? Bir din adamı olmasına rağmen layıkıyla yaptı bu görevi, laikler seyrederken...

Mürted müftü dedi İslamcılar... Böylece hedef gösteriyorlardı. Mürted olmanın yani dinden dönmenin cezası İslamda ölüm ya... Ama bu İslamcı-gelenekçi ihvanlar bizzat kendileri İslamın geleneğini çiğnediler. Ulemadan birini suçlamak için fetva verilmesi bunun yanında veren ya da verdirenin bu kişinin tezlerini din bakımından çürütmesi İslam geleneğince uygulanagelmiş bir şartken Turan Dursun'un bizzat yaptığı çağrılara rağmen İslam dünyası bu işi yapacak bir tek "alim" çıkaramadı. Kaçtılar çünkü Turan Dursun'un doğruları söylediğini onlar da biliyordu.

İşte çürümüş düşünceler yarattıkları bütün kuramlarla birlikte maddeten ölmeden evvel böyle fikren ve ruhen ölürler.

Ellialtı yaşında tek başına bir adam İslamcıları ne ölçüde dehşete düşürebilirmiş; gelen tehdit mektupları ile İslamcı gazetelerin yalan ve iftira politikasında açıkça kendini gösterdi. **Niye bu kadar korktular?** Çünkü din iki şeyin üstünde durur: devletin desteği ve kişinin inancı. Çürüyen düşünce insanların inancını yitirirse artık devletin de işine yaramaz olur.

Bu yüzden korktu İslamcı ulema. En namusluları Dursun'un tezleri karşısında kendi inançlarını bile korumakta zorlanıyordu. Çünkü Dursun onların za-

ten bildiği ama kalblerinin arkasına atıp unutmak istediklerini yüzüne vuruyordu. Ulemanın çoğunluğu ise imanını korumak için Suudi yahut İran parasına ihtiyaç duymakta...

İslamcılar zor durumda. Kendileri inanmasa bile halkı inandırmak için "dünya İslam çağına girdi, Batı inanç bunalımında" türü palavralar attıktan sonra bunu desteklemek için hıristiyanlara para karşılığı İslamı öven kitaplar yazdırıyor; İslamcı gazeteler meşhur kimi batılıların müslüman olduğu yolunda asparagaslar yayınlıyor. Mucizeler de cabası. Yok bal peteğinde arapça bilmem ne yazıyormuş vesaire. Bunların herbirinin yazı işleri çalışanları "yarattıkları" mucizelerle peygamberi bile geçtiler.

Hepimiz suçluyuz. Onu yalnız bıraktık. "Ben (din için) yüzyılların getirdiği ölümüm" dememiş miydi. Canının korkusuyla vurdu İslamizm. Mücadelesine birkaç tane olsun aydın daha katılmış olsaydı böylesine açık bir hedef oluşturabilir miydi? Üstünde düşünülmesi gereken bir sorudur bu. Çünkü "ya şimdi, peki ya sonra"nın cevabı burda yatar. Şimdi ne yapılacak?

Düşünceler kaba güçle yenilemez... "Turan Dursun'un fikirleri yaşıyor, yaşayacak vs" Böyle şeyler söylenecekti ve söylendi. Sadece bu lafları söylemek iyi niyetli palavralar atmaktan başka bir şey değildir. Turan Dursun öldürüldü. Bir daha yazamayacak. Şu an için onun kadar konusuna vakıf biri -hiç değilse Türkiye'de-yok. **Eğer mücadelesi sahiplenilmezse katiller kazanmış olacak.**

Bir bütün olarak dini hedef almanın gereğine inanmayabilirsiniz; üslubunu eleştirebilirsiniz; söylediklerinin içeriğine katılmayabilirsiniz... Sizin gibi düşünen pek çok solcu var kimileri İslamcı kesimlerle kısmen iyi geçinme yanlısı üstelik. Ama Turan Dursun'un dinsel dogmatizme karşı verdiği ölüm kalım savaşını önemsememek. Böyle bir oportünizm ile malul Endonezyalı ve İranlı solcuların neye yol açtıklarını düşünün. Sadece kendilerini değil tüm demokratları ne kanlı bir yıkıma sürüklediklerini...

Dinsel doğmatizme karşı verilecek savaşın önemi hiçbir yerde ve hiçbir zamanda şu an Türkiye'de olduğu kadar önemli olmadı. Türkiye'ye İslamcı faşizmin mayası çalınmıştır. Bu faşizm İslamın bütün boş inanç ve dogmalarını, ama sadece bunları, alarak kafasına göre yeni ve bambaşka bir ideoloji haline getiriyor. Bu canavar evrimini tamamlayıp zafere ulaşabilirse kaybeden, kanlı ve dipsiz karanlıklara yuvarlanan sadece Türkiye halkları olmayacak, doğunun bütün mazlum halkları da aynı kötü kadere kurban edilecektir.

İran radyosu Salman Rüştü'den başka **Muammer Aksoy, Turan Dursun, Aziz Nesin ve Yaşar Kemal**'in de öldürülmesi yolunda çağrı yapmıştı. Salman Rüştü'yü İngiliz devleti koruyor. Aksoy ve Dursun öldürüldü.

Türkiyeli devrimci ve demokratlar demokrasi ve çağdaşlık mücadelesinde devlete ne derece güvenileceğini bilecek kadar deneyimlidir. Bu saldırıları durdurmak ancak demokratik güçlerin kararlı mücadelesiyle olur.■

İslamda Suikast Geleneği

Ka'b bin Eşref vakası: Haydi Kur'andan daha üstün bir şiir yazın da görelim yollu ayetleri ciddiye almış genç ve sevilen bir şairdi Ka'b bin Eşref. İslam aleyhine oldukça etkileyici şiirler yazdı. Şiirleriyle başa çıkılamayınca öldürüldü. Taberi* şöyle nakleder: Tanrı elçisi onları (katilleri) yollamaya çıkarak onlarla birlikte Baki el Garkad'a kadar vardı" Peygamber katilleri geçirdikten sonra yola devam eden çete yeni evli Kab'ı ın evine varır, katillerden biri onun dostluğunu kazanmıştır, kandırarak dolaşmaya çıkarır ve çölde öldürürler. Ardından Ka'b ı destekledikleri gerekçesiyle Medine'de Yahudi katliamına girişilir. "Tanrı Elçisi 'ele geçirdiğiniz Yahudilerin erkeklerini öldürünüz' dedi."

Ebu Rafi Vakası: Ka'b a yardım ettiği bahanesiyle bu kez başka bir yerde oturan Yahudi cemaatinin liderlerinden Ebu Rafi öldürtülür. "Tanrı elçisinden kendilerine onu öldürmek için müsaade etmesini istediler. Tanrı elçisi onlara müsade etti." Gönderilen çete Yahudilerin kalesine gizlice girer yine hile ile adamın yatak odasına girer ve Ebu Rafi yatakta öldürülür.

Öldürülen Halifeler: Böylece bir peygamber sünneti haline gelen suikast kısa sürede bizzat en ulu müslümanlara karşı kullanıldı. Öyle ki Peygamberin en yakın arkadaşları olan 4 halifeden üçü suikastle öldürüldü: Ömer, Osman, Ali. Ebu Bekir'in ölüm sebebi ise banyo alırken soğuk alması. Hem de Arabistan da hem de Ağustos ayında.

Ömer bin Hatab: Batılılarca İslamın gerçek kurucusu ya da İslamın Aziz Paul'u denen Halife Ömer 644'te Basra yöneticisi Al Mughira b.Şuba'nın kölelerinden birinin hançeriyle öldürüldü. Ortada bir komplo olduğu konusunda bütün tarihçiler hemfikirdir.

Ali bin Ebu Talib: İlk dört halifenin sonuncusu olan Ali Peygamberin amcasının oğlu, damadı, en sevdiği arkadaşı, fedaisi, İslam gazalarının en parlak kahramanı, ve muhtemelen ilk müslüman olan erkekti. O da müslüman hançerinden kurtulamadı. İslamın ilk şeklinin fanatik savunucusu olan bir grubun üyelerince üstelik camide namaz kılarken öldürüldü.

Osman bin Affan: Üçüncü halife Osman'ın öldürülüşü belki de en dramatik olaylardan biridir. Osman 656'da öldürüldü. Kuran okurken... Komplo önceden hazırlanmıştı. Katiller büyük bir cüretle halifenin evini kuşattılar. Şam Valisi Muaviye uzunca süren bu kuşatma sırasında asker göndermeyi geciktirdi. Ali gözünün önünde olan bu cinayet teşebbüsüne karşı sessiz kaldı. (Osman'ın yerine Ali seçilecekti) Olayları kışkırtan peygamberin dul karısı Ayşe olay sırasında orada olmamak için acele bir seyahate çıktı. Katilleri bizzat yöneten kişi ise ilk halife Ebu Bekir'in oğlu Ayşe'nin kardeşi Muhammed bin Ebu Bekir idi. Din adına bu cinayeti işleyenler Osman'ın karısını yaraladıktan sonra evi yağmalamaktan da geri kalmadılar.

Hasan Sabbah: Böyle bir geleneğe sahip olan İslam dininin Katiller (Assasyanlar) adıyla meşhur olmuş bir mezhebinin bile olmasını garip karşılamamak gerekir. Hasan Sabbah'ın kurduğu bu özel İsmailiyye dalının taraftarlarınca işlenmiş en önemli cinayet ünlü Selçuk Veziri Nizamülmülk'ün öldürülmesiydi.

Bu geleneği sahiplenen İslamcılar bugün de sadece dine karşı olarak gördüklerini değil hatta daha fazla müslümanlığından şüphe edilemeyecek kişileri - örneğin 1983 yılında Üsküdar müftüsü- öldürüyorlar. ■

11 Yıl Sonra Cevat Yurdakul Cinayeti

KARANLIKTA KALAN SORULAR

Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul dün sabah makam otomobiliyle göreve giderken, silahlı kişilerin saldırısına uğrayarak öldürülmüş, yanında bulunan kayınpederi Muammer Önel ile makam şoförü Ethem Kurtlapada ağır yaralanmıştır. Olay sırasında saldırganların kurşunlarına hedef olan hızarcı Ali İğneci de ölmüştür.

Gazetemize telefon eden bir kişi cinayeti "Türkçü İntikam Tugayı"nın üstlendiğini söyleyerek, bütün işkenceci zalimlerden hesap sormaya devam edeceğiz, dedi. Telefondaki kişi Yurdakul'un Türk gençliğine iktidarın emriyle işkence ve zulüm yaptırdığı ve sömürü düzenini koruduğu için yok edildiğini söylemiştir. 29. 9. 1979" CUMHURİYET

Cumhuriyet

Adana Emniyet Müdürü öldürüldü

Urfa Belediye Başkanı ve eşi saldırıda ağır yaralandı

Olayı protesto etmek için polisler göreve çıkmadı

Cevat Yurdakul'un öldürüldüğü 28 Eylül tarihi Ocak 1979-Ekim 1979 arasında görev yapan Ecevit hükümeti dönemiydi. Adalet Bakanı Mehmet Can, İçişleri Bakanı ise Hasan Fehmi Güneş'ti. Yurdakul ise 24 Mart 1979 günü Adana Emniyet Müdürlüğü görevine başlamıştı.

1979 Eylül'ünde Adana faşist terörün en yoğun yaşandığı illerdendi. 1979 Nisan - 19 9 Ekim arası biri polis memuru 32 kişinin faşistler tarafından öldürüldüğü belirlenmişti. MHP Adana davasında yüzleri bulan öldürme, olayın boyutlarını gösteriyor.

Neden Yurdakul? Yurdakul Adana'da faşist teröre karşı etkin bir mücadele yürütmeye çalışıyordu. Öyle ki, Gaziantep MHP milletvekili Cengiz Gökçek ve Sivas MHP Milletvekili Ali Gürbüz 30. 8. 1979 günü "Yurdakul görevi bıraksa da, yurtdışına kaçsa da, yakasını elimizden kurtaramayacaktır" sözleriyle görüşlerini dile getireceklerdi.

Cevat Yurdakul'un Emniyet Müdürü olduğu dönemde Adana'da 7 cinayet işledikleri öne sürülen Yunus Uzun, Ferhat Tüysüz ve Derviş Kıbçak gibi faşistlerle, Adakobirlik Genel Müdürü Akın Özdemir, Prof. Fikret Ünsal ve TİP kurucusu Ceyhun Can'ın katil zanlıları yakalananlar arasındaydı.

Adana MHP davasında Yurdakul'un öldürülmesi nedeniyle yargılanan sanıkların ifadelerinde, Yurdakul'un Adana'daki ülkücülere baskı yaptığı bu nedenle Türkeş'in verdiği emirle öldürüldüğü anlatıldı. Yurdakul'u öldürdüğü belirlenenlerden biri bugün hala firardadır. Cinayete katılanlardan bir kısmı adi suç hükümlerine göre çeşitli cezalara çarptırılmışlardır.

Dönemin Sıkıyönetim komutanı Nevzat Bölügiray "Sokaktaki Asker" adını verdiği anılarının bir bölümünü de Cevat Yurdakul Cinayeti'ne ayırdı. Bu bölüm, bir cinayetin soruşturulması anlamında önemli bir belgedir.

Reşat Uğur Öncan Anlatıyor

Ben 1979 yılında Ankara Polis Enstitüsü'nü bitirip komiser olarak Adana'ya atanmıştım. Emniyet müdürümüz Cevat Yurdakul'du. Cevat Yurdakul tarafsız bir kişi olarak görev yapıyor, Adana'yı kana bulayan saldırıların üstüne gidiyordu. Bu özelliğiyle MHP'lilerin ve bazı devlet görevlilerinin şimşeklerini üzerine çekmişti. MHP'liler Cevat Yurdakul'un varlığı nedeniyle polislerin tamamını kendi lehlerine kullanamıyorlardı. Sıkıyönetim Komutanı ise, kendi emniyet müdürüne sahip çıkmıyordu. Hatta dönemin başbakanı Ecevit, Cevat Yurdakul'un emniyet müdürlüğüne asaleten tayini konusunda uzun süre direnmişti.

28 Eylül 1979 günü saat 08.20 dolayında Cevat Yurdakul sokak ortasında ve makam arabasının içinde katledildi. Yurdakul'a yönelik saldırı sırasında, çevrede işyeri olan yaşlı bir kişi de hayatını kaybetti. Ben cinayetten hemen sonra telsizimden olayı öğrendim ve doğru olay bölgesine gittim. İlk şoku atlattıktan sonra çevrede bulunanlardan ilk soruşturmayı yaptım ve olayda kullanılan arabanın gittiği istikameti öğrendim. Hemen hareket edip arabayı buldum ve görgü tanıklarının verdiği bilgilere dayanarak katil zanlılarının Eğitim Enstitüsü öğrencisi olduklarını öğrendim. Eğitim Enstitüsü'ne giderek, kayıt defterlerindeki fotoğraflardan cinayet sırasında tesadüfen öldürülen yaşlı adamın oğlunun, ki o da olay yerindeydi, teşhisiyle katil zanlılarını tespit ettik ve bunu resmi bir tutanakla belgeledik. Bu kişilerin MHP'li olduklarını öğrenince hemen soruşturmayı bu yönde geliştirdik ve sonuçta katil zanlılarının Nevşehir'e hareket ettiklerini öğrendik. Bunun üzerine Sıkıyönetim'den Nevşehir'e gitmek için izin istedik. Bizim bölgeyi terketmemiz için Sıkıyönetim Komutanı'nın izni gerekiyordu. Bize bu izin verilmedi. Cinayetten sonra, olay yerinde ve katil zanlılarının arabayı terkettikleri bölgede operasyon için Sıkıyönetim'den askeri birlik istedik, fakat o gün uzun süre Sıkıyönetim'in telsizleri

bizim ekip dahil hiçbir polis ekibinin telsizlerine cevap vermiyordu. Biz Sıkıyönetim'le telsiz bağlantısı kuramıyorduk. Bölügiray'ın karargahının telefonları nedense çalışmıyordu.

Bölügiray O Sırada Neredeydi?

Nevzat Bölügiray hatıralarında, 28 Eylül günü nerede olduğunu anlatırken bazı şeyleri gizlemeye çalışıyor. Bölügiray, kitabında, Cevat Yurdakul'un ölümünü 28 Eylül günü öğleden sonra Antep yakınlarındaki bir bölgede yapılan tatbikat sırasında öğrendiğini, daha sonra Antep'e karayoluyla gittiğini, oradan da helikopter hazır olduktan sonra Adana'ya ulaştığını söylüyor. (90 ve 91. sayfalarda) Aynı Bölügiray 92. sayfada "Adana'ya saat 12.00 sıralarında geldim" diyor.

Anlatımlardaki saat farkı nereden ileri geliyor? Bölügiray öğleden sonra duyduğu bir olayla ilgili olarak Antep'in bir bölgesinden Adana'ya nasıl gelebiliyor? Bölügiray, aynı gün sabah 08.20'de işlenen ve kendi bölgesinin emniyet müdürünün ölümüyle sonuçlanan bir cinayeti nasıl olup da öğleden sonra duyabiliyor? Karargahla doğrudan telsiz bağlantısı olduğunu, olayı telsizden duyduğunu kendisi kitabında açıkladığına göre, Yurdakul'un ölümünü neden beş altı saat sonra duyuyor?

Bütün bu soruların cevabı bana göre açıktır: General Bölügiray, bu çelişkili anlatımlarıyla bir şeyleri gizlemeye çalışıyor, bir şeyleri saklama sıkıntısıyla böyle bir anlatım yöntemi izliyor. Bölügiray gizlediği şeyleri açıklamak zorunda, ben diyeceğim ki, Bölügiray, o gün Adana'daydı, bütün gelişmelerden haberdar-dı, Sıkıyönetim'in telsiz bağlantılarını bizzat kendisi kestirdi.

Şimdi, Bölügiray'ın diğer bir iddiasına cevap vereceğim.

General Katilleri Yakalamamızı Engelliyor

Adana eski Sıkıyönetim Komutanı, hatıralarında devlet görevlilerinin vazifelerini yapmadığını iddia ediyor ve bunu Yurdakul cinayeti sırasındaki olaylara dayanarak kanıtlamaya çalışıyor. Ben bunun yalan olduğunu söylüyorum.

Bölügiray'ın iddialarının aksine, Yurdakul olayı sırasında görev yapmayan kendisi ve sıkıyönetimdir. Şöyle ki:

İlk bölümde açıkladığım gibi, cinayet yerine vardıktan sonraki tüm zamanda, sürekli sıkıyönetimi aradım, telsizlere cevap vermiyorlardı. Polis merkezini aradım, onlar da sıkıyönetim telsizlerinin ve telefonlarının cevap vermediğini söylüyorlardı. Karargahta kimsenin olmaması mümkün değildi, nöbetçi subayı ve diğer görevlilerin orada olmaları gerekiyordu.

Bütün çabalarımıza rağmen Sıkıyönetim'le öğleden sonraya kadar bağlantı kuramadık. Biz operasyonlara devam ediyorduk. Katil zanlılarının Nevşehir'e kaçtığı istihbaratını alınca bir ekip olarak Nevşehir'e gitmek istedik, fakat buna daha sonra ulaştığımız Sıkıyönetim komutanı izin vermedi. Bunun üzerine

Cevat Yurdakul

biz 2. Şube Müdürü Kemal Şahin'e durumu iletmek üzere Emniyet binasına gittik. Kendisinden Nevşehir'e gitme konusundaki problemi çözmesini istedik. Kemal Şahin, bize İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'in Adana'ya gelmek üzere yolda olduğunu, bakan gelince bu problemi çözebileceğimizi söyledi. Biz, zorunlu olarak bakanı beklemeye başladık.

Bölügiray'ın o sırada polisin görev yapmadığı iddiası yalandır.

İçişleri Bakanı Adana'da

Akşam üzeri, İçişleri Bakanı Emniyet'in bahçesine gelerek burada topluca oturmakta olan polislere başsağlığı diledi. Bu sırada polisler Sıkıyönetim'i suçlayan sözler söylüyorlar, zaman zaman bağırışmalar oluyordu. Bunun üzerine, Hasan Fehmi Güneş "içinizden bir heyet gelsin, görüşelim" dedi. Biz kendi aramızda konuşarak bir heyet oluşturduk ve bakanın yanına gittik. Heyette Mali Şube Müdürü Komiser İbrahim Tepebaşı'nın yanı sıra ben ve başka arkadaşlar vardı. Hasan Fehmi Güneş, öldürülen Cevat Yurdakul'un makam odasındaydı, yanında Jandarma Alay komutanı ile istihbarat Dairesi Adana sorumlusu olduğu söylenen ve Başkomiser Ertan olarak bilinen kişi vardı. Bizim bakandan ilk istediğimiz bu kişilerin dışarı çıkması oldu. Çünkü, özellikle Başkomiser Ertan'ın Cevat abinin öldürülmesinde rolü olduğuna inanıyorduk. Öldürülmeden bir gün önce Cevat abi başkomiser Ertan'ın da içinde yer aldığı bazı şube müdürleri ile komiserleri 28 Eylül sabahı, saat 08.30'da makamında özel gündemli bir toplantıya çağırmıştı. Bu toplantı, Emniyet'te her zaman yapılan toplantılardan değildi. Daha sonra duyduğumuza göre, o sırada Cevat Yurdakul, 2 önemli konu üzerinde çalışıyormuş. Bunlardan birisi, Adana MHP önde gelenlerinin ve bazı resmi kişilerin de karıştığı bir silah kaçakçılığı istihbaratı imiş. Diğeri ise, Adana'nın sayılı fabrikatörlerinden birisinin adı karıştığı ilaç hammaddesi yolsuzluğu istihbaratı.

Biz, istihbaratçı Başkomiser Ertan'ın, MHP'lilerle ve diğer bazı resmi kişilerle yakın ilişkisini biliyorduk. Bu nedenle Emniyet Müdürü'nün öldürülmesi olayında parmağı olduğuna inanıyorduk.

İçişleri Bakanı isteğimizi yerine getirdi ve Başkomiser Ertan'la Jandarma Alay komutanı odadan çıktılar. Daha sonra biz bakandan, soruşturmanın güvenliği için başkomiser Ertan'ın ve ekibinin açığa alınmasını, (Hasan Fehmi Güneş'e bu konudaki kuşkularımızı anlattık) Cevat Yurdakul için halkın da katılacağı büyük bir cenaze töreni düzenlemesini ve operasyona devam etmek için bize Nevşehir'e gitme konusunda izin verilmesini istedik. Bakan isteklerimizi kabul etti ve Cevat Yurdakul cinayetiyle ilgili olarak kısa sürede ipucu bulduğumuz ve görevimizi tam yaptığımız için bizi tebrik etti. Bakanın onayı üzerine bir yandan soruşturmayı sürdürürken bir yandan da cenaze törenine hazırlanıyorduk. Nevşehir'e törenden sonra gidecektik.

Biz Açığa Alınıp Tutuklanıyoruz

29 Eylül'de ilginç gelişmeler oldu.

Bölügiray'ın emriyle cenaze kaçırıldı, tören yapılamadı. Cinayeti soruşturan ekip olarak biz açığa alındık. Bununla da yetinmediler, aynı gün bizi gözaltına alıp tutukladılar. 14 kişi tutuklandık. Aramızda 1 emniyet müdürü, 8 komiser, 5 de polis memuru vardı. Ayrıca 186 memur hakkında da soruşturma açılmıştı. Suçumuz, görev yapmamak, sıkıyönetim kanununa muhalefetmiş...

Cinayeti soruşturan ekibi görevden alan ve tutuklattıran General Bölügiray, şimdi kalkmış, memurların görev

yapmadığını iddia ediyor. Bölügiray'ın bizi tutuklattırması ve diğer gelişmeler, generalin Cevat Yurdakul'un ölüm olayında çok yönlü sorumluluğu bulunduğunu kanıtlamıyor mu? Bölügiray, bizim sürdürdüğümüz soruşturmanın sonuçlarından çekindiği için bizi görevden aldı. Üstelik, İçişleri Bakanını hem aldatarak hem de O'nu hiçe sayarak. Bölügiray'ın bizi açığa alıp tutuklattırmasının altında cinayeti gizleme gayreti, gerçeklerin aydınlanmasını engelleme çabası vardır: Bu bizim için açıktır.

Bölügiray'ın yaptıklarına aslında şaşırmadım. Ben Adana'ya tayin edildikten sonra, kamuoyunda insan kasabı olarak bilinen ve gerçekte de öyle olan MHP'li Ferhat Tüysüz'ü ekibimle birlikte yakalamıştım. Bu olaydan sonra Cevat Yurdakul beni yanına alarak Sıkıyönetim Komutanı'nın makam odasına götürdü ve beni Bölügiray'a överek takdim etti. Bölügiray, hiçbir şey söylemeden ve oldukça sert bir yüz ifadesiyle "anlaşıldı, anlaşıldı" dedi. Biz de bunun üzerine odadan ayrıldık. Cevat Abi de oldukça şaşırmış ve üzülmüştü. Ben Bölügiray'ın yanından ayrılıp karakola döndükten 2 saat sonra yanıma bir albay geldi. İfademi alacağını söyledi. Gerekçe olarak şunu söyledi: "Sen, Ferhat Tüysüz'ün yakalanmasından sonra düzenlediğiniz tutanakta, mükafat almak için bir sürü polisin ismini yazmışsın. Bu devleti aldatmaktır. Komutanın emriyle hakkında soruşturma açıldı."

İlginç değil mi? Katili yakalamanın karşılığı Bölügiray'ın emriyle soruşturmaya çekilmek oluyor. Ve bunları yapan Bölügiray, şimdi kamuoyunun karşısına tarafsız birisi olarak çıkıyor?

Bölügiray İçişleri Bakanını Aldatıyor

Adana Eski Sıkıyönetim Komutanı ve 12 Eylül generallerinden Bölügiray'ın görev yaptığı sırada Hasan Fehmi Güneş'i yani devletin içişleri bakanını da aldattığı açığa çıkmış oluyordu. Şöyle ki:

Ben 8 arkadaşımla birlikte 30 Kasım 1979'da tahliye oldum. Bölügiray, bizim Adana ve çevresinde çalışamayacağımız kararını vermiş. Soruşturmadan bir sonuç çıkmayınca bizi zorunlu olarak geri göreve aldılar. Fakat Adana'da çalışamayacaktık. Durumumuzu ve Cevat Yurdakul'un ölümünden sonra başımıza gelenlerin sebeplerini öğrenmek üzere Ankara'ya Hasan Fehmi Güneş'le görüşmeye gittik. Yanımda Emniyet Genel Müdürlüğü Personel Dairesinde görevli 2 arkadaş daha vardı. Hasan Fehmi Güneş, Aynur Aydan skandalı nedeniyle istifa etmişti. Evinde eşinin yanında kendisiyle görüştük. Kendisi olayın içinde olduğu için bazı şeyleri bize açıklamak durumundaydı. Hasan Fehmi Güneş bize şunları söyledi:

"Ben boş bir kağıda, aşağıda isimleri yazılı memurlar açığa alınmıştır, şeklinde bir cümle yazıp, kağıdın altını imzaladım. Bu kağıdı, ekte sizin o zaman bana verdiğiniz isim listesiyle birlikte Sıkıyönetim Komutan'ına verdim ve o isimlerin (Başkomiser Ertan ve ekibi) benim emrimi içeren kağıdın altına yazılarak işlemin yürürlüğe konulmasını

Nevzat Bölügiray

söyledim. Fakat Bölügiray, benim imzam olan kağıda, sizin verdiğiniz ve benim de uygun gördüğüm kişilerin ismini değil, sizin isimlerinizi yazmış ve sizleri açığa alıp tutuklattırmış."

Bizim şaşkınlığımız devam ederken, Hasan Fehmi Güneş, bir başka ilginç olayı daha açıklığa kavuşturdu. Bizimle birlikte tutuklanan ya da açığa alınan arkadaşlardan bir kısmı, sıkıyönetimde, Bölügiray'ın "bunlar İçişleri Bakanına hakaret ettiler" suçlamasıyla yargılanmışlardı. Hasan Fehmi Güneş, aslında böyle bir olayın olmadığını, kendisi Adana'da iken kimseden hakaret görmediğini söyledi. Bunu, "daha sonra Ankara Sıkıyönetim Komutanlığına bu konuda ifade vermek üzere çağrıldığımda öğrendim ve şaşırdım" dedi. Eski İçişleri Bakanı, o zaman Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Savcılığı'na böyle ifade verince, bu suçlama nedeniyle açılan dava düştü.

Bölügiray'ın Milliyet'te yayınlanan iddialarına karşı Hasan Fehmi Güneş neden gerçekleri açıklamadı? Neden bazı devlet görevlileri bildiklerini kendileriyle birlikte mezara götürüyorlar?

Ben, göreve döndükten sonra Şubat 1980'de Ankara'ya oradan da Ordu'ya sürüldüm. Bir süre merkezde kaldıktan sonra önce Perşembe ilçesine, sonra da Aybastı'ya sürüldüm. Daha sonra ise ünlü faşist vali Reşat Akkaya'nın telsiz emriyle Yozgat'a sürüldüm. Yozgat'a vardığımda MHP'lilerin beni beklemekte olduğunu görünce, "böyle bir devlete hizmet edilmez" şeklinde bir gerekçeyle istifa ettim. (Haziran 1980) Herhalde Bölügiray'ların, Akkaya'ların devleti benden kurtulmak istiyordu, Tabii MHP'liler eliyle yapacaklardı. Yozgat'ta bu planı uygulama imkanı bulamadılar.

Sonuç

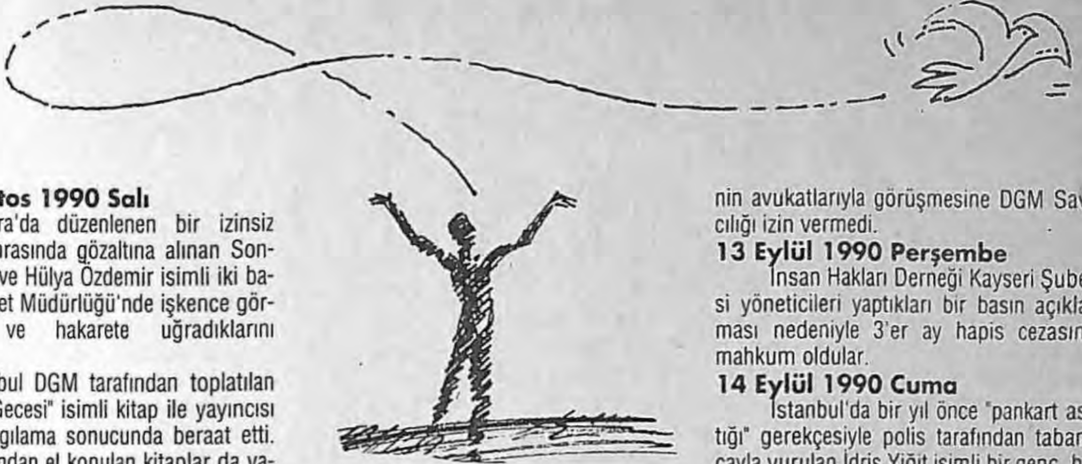
Benim yaşadığım olay, Türkiye'de 12 Eylül'den önce yaşanan yüzlerce örnekten sadece biridir. Bölügiray ve Evren gibileri, yaşanan gerçekleri, bunların resmi belgeleri olduğu halde, çarpıtarak anlatmaktadırlar. Bunu bilerek yapmaktadırlar. Onlar darbeyi ve darbe sonrasında izledikleri "iç-düşmanı yoketme" stratejilerini haklı çıkarmak için tarihe yalan üzerine dayalı müdahalelerde bulunmaya çalışmaktadırlar. Bu müdahalelerin boşa çıkartılması gerekir. Bu açıklamayı bu amaçla yaptım.

Türkiye'de devletin yukardan aşağıya faşistleştirilmesi sürecinde çok önemli bir köşe taşı olan 12 Eylül operasyonunu düzenleyenler, sadece 12 Eylül sonrasının değil, aynı zamanda 12 Eylül öncesinin de sorumlularıdır. Bölügiray gibileri, Cevat Yurdakul örneğinde kanıtlandığı gibi, 12 Eylül gibi bir darbenin önündeki engelleri birbir temizlemek için 80'den önce sistemli bir politika izlemişlerdir. Bölügiray'ın anıları bir yönüyle kendisini ele vermektedir.

Darbeciler ve onların arkasındaki güçler, 12 Eylül'den önceki olayların kendi dışlarında cereyan ettiği şeklinde bir açıklama tarzını tercih ediyorlar. Bu şekilde, halkın vicdanında ve tarih karşısında sorumlu olmadıklarını ifade etmek istiyorlar. Ben bizzat yaşadığım olaylardan hareketle şunu söylüyorum: Darbeye gerekçe olarak ve kamuoyunu 12 Eylül'ün meşruiyeti noktasında ikna etmek için sunulan olayların bir kısmından o dönemin devlet görevlileri doğrudan sorumludurlar. Cevat Yurdakul cinayeti bunun kanıtlarından birisidir.

12 Eylül'le her düzeyde ve her alanda hesaplaşılmadan Türkiye'nin demokratikleşme yoluna girmesi mümkün değildir. Bu hesaplaşmanın bir yönü de, tarihsel gerçeklerin, 12 Eylülcülerin çarpıttığı tarihin, halka açıklanmasıdır. Bu açıklamalara konu olacak bir çok bilgiye sahip olan milletvekili, bakan, genel müdür, memur vardır Türkiye'de. Bunlar konuşmaya başlamalıdır. ■

İnsan Hakları Günlüğü

21 Ağustos 1990 Salı
Ankara'da düzenlenen bir izinsiz gösteri sonrasında gözaltına alınan Songül Özyurt ve Hülya Özdemir isimli iki bayan, Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördüklerini ve hakarete uğradıklarını açıkladılar.

İstanbul DGM tarafından toplatılan "Dörtlerin Gecesi" isimli kitap ile yayıncısı yapılan yargılama sonucunda beraat etti. DGM tarafından el konulan kitaplar da yayıncısına iade edildi.

23 Ağustos 1990 Perşembe
Helsinki İzleme Komitesi (Helsinki Watch) Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a "Doğu Perinçek'in tutuklanmasını kınayan ve ivedilikle serbest bırakılmasını isteyen" bir mesaj gönderdi.

24 Ağustos 1990 Cuma
Ankara Barosu Avukatlarından Meryem Erdal, bir dizi sınırlayıcı hüküm getiren yeni Cezaevleri genelgesinin (Asayiş ve Güvenlik Genelgesi) iptali için Danıştay'a başvurdu.

25 Ağustos 1990 Cumartesi
Avustralyalı Profesör Rudolf Michalke ile sekreteri Eva Gantiolar, "Hıristiyanlık propagandası yaptıkları" iddiasıyla İstanbul'da gözaltına alındılar ve daha sonra sınır dışı edildiler.

27 Ağustos 1990 Pazartesi
Ağrı'nın Doğubeyazıt İlçesi'nde geçtiğimiz hafta içinde yapılan "kepenk kapatma" eyleminden sonra gözaltına alınan 30 kişiden 8'i tutuklandı.

30 Ağustos 1990 Perşembe
Türk Tabibleri Birliği tarafından başlatılan "Savaşa Hayır" kampanyasının çeşitli etkinlikleri Ankara Valiliği tarafından "komik gerekçelerle" yasaklandı.

31 Ağustos 1990 Cuma
Emek Dünyası Dergisi Yazıişleri Müdürü Abuzer Kılıç ile dergi yazarlarından Hüseyin İçli, 7'şer yıl 6'şar ay hapis cezasına mahkum oldu. Yazıişleri Müdürü Abuzer Kılıç'ın cezası 13 milyon 675 bin lira paraya çevrildi.

1 Eylül 1990 Cumartesi
İnsan Hakları Derneği Diyarbakır Şubesi Başkanı Hatip Dicle, Siverek'te taksicilik yapan Adnan Bağca'nın 11 Haziran 1990 tarihinden bu yana kayıp olduğunu bildirdi. Hatip Dicle, "Ellerine ulaşan bilgilerin, Bağca'nın gözaltına alındıktan sonra kaybolduğu yolundaki kuşkuları güçlendirdiğini" söyledi.

Hemşireler Derneği Genel Başkanı Lalezar Mürşitpınar, Ankara'da yapılan "Barış Gösterisi"nden sonra gözaltına alındı. İki gün gözaltında tutulan Mürşitpınar, savcı tarafından serbest bırakıldı.

3 Eylül 1990 Pazartesi
"Duvarlara yazı yazdığı" iddiasıyla 1,5 yıldır İstanbul DGM'de yargılanan 15 yaşındaki lise öğrencisi beraat etti.

4 Eylül 1990 Salı
Şeriat karşıtı yazılarıyla tanınan ve dinci çevrelerin tepkisini çeken Gazeteci Yazar Turan Dursun, İstanbul'da uğradığı silahlı saldırı sonucu yaşamını yitirdi.

6 Eylül 1990 Perşembe
Neriman Papiş isimli bir kadını "işkenceyle öldürdüğü" bildirilen İstanbul Emniyet Müdürlüğü Hırsızlık Masası Amiri Başkomiser Mehmet Tokuş hakkında 5 yıl hapis cezası istemiyle dava açıldı.

9 Eylül 1990 Pazar
Gazeteci Yazar Turan Dursun'un Ankara'daki cenaze töreni sırasında gözaltına alınan Yüzyıl Dergisi Muhabirleri Soner Yalçın ve Deniz Öğüt, polislerinkendilerini dövdüğünü ve hakarete uğradıklarını bildirdiler.

12 Eylül 1990 Çarşamba
Hacettepe Üniversitesi öğrencisi Kenan Beysüren, 12 Eylül'ü protesto eden bir gruba polisin açtığı ateş sonucunda yaralandı.

Ankara'da gözaltına alınan Seval Balçıklı ve Erol Sarıkaya isimli iki öğrencinin avukatlarıyla görüşmesine DGM Savcılığı izin vermedi.

13 Eylül 1990 Perşembe
İnsan Hakları Derneği Kayseri Şubesi yöneticileri yaptıkları bir basın açıklaması nedeniyle 3'er ay hapis cezasına mahkum oldular.

14 Eylül 1990 Cuma
İstanbul'da bir yıl önce "pankart astığı" gerekçesiyle polis tarafından tabancayla vurulan İdris Yiğit isimli bir genç, bu suçlamayla yargılandığı davada beraat etti ve tahliye oldu.

Ankara Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'de görevli Komiser İbrahim Dedeoğlu ile polis memurları Mehmet Ozan ve Yusuf Akar hakkında 5'er yıl hapis cezası istemiyle işkence davası açıldı.

17 Eylül 1990 Pazartesi
Cizre'nin Düzova Köyü'nde yaşayan Hediye Tanrıbilir isimli bir kadın "gözaltına alındıktan sonra intihar ettiği" açıklanan oğlu Abdurrahim Tanrıbilir'in ölümünün şüpheli olduğunu bildirdi. Yaşlı kadın, "Gözaltına alındıktan sonra üç saat içinde intihar eden oğlumun durumu düşündürücüdür" dedi.

18 Eylül 1990 Salı
Avrupa'da politik göçmen olarak yaşayan TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz, Türkiye'ye döndükten sonra önce gözaltına alındı sonra da tutuklandı. Ahmet Kaçmaz, avukatlarının itirazı üzerine tahliye edildi.

Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmasını Olağanüstü Hal Bölgesi için askıya aldı. Bu karar "ulusal güvenlik" gerekçesiyle alındı.

19 Eylül 1990 Çarşamba
Hakkari ve ilçelerinde çalışan 8 memur, Güneydoğu Kararnamesi'nin verdiği yetkiye dayanan Olağanüstü Hal Bölge Valili tarafından sürgün edildi.

20 Eylül 1990 Perşembe
Ankara'da gözaltına alınan 4 aylık hamile Nevruz Türkdoğan, gördüğü işkenceler sonucunda çocuğunu düşürdü. Nevruz Türkdoğan, hamile olduğunun bilinmesine karşın, polisler tarafından dövüldüğünü söyledi.

Fevzi Argun

Zonguldak'ta 25 Yıl Sonra İlk Eylem

BU KEZ PATLAYAN GRİZU DEĞİL

Ülfet Taylı

Zonguldak yüzleri kömür karası, ölüme alışkın insanların kenti. "Bismillah" deyip girilen "çok şükür" diye çıkılan ocağın o gün kimi yutacağı belli değil. Gelgelelim kömür Zonguldak insanının sofrasında aş, sobasında ateş. 5 nesildir bir yazgı gibi katlanıyor grizuya, karbon gazına, ciğer hastalıklarına. Grizu patlıyor da, öfkesi kolay patlamıyor. 1965'te, Satılmış Tepe ve Mehmet Çavdar'ın jandarma kurşunu ile ölümü pahasına patlamış bir kez. Mehmet düşmüş ama ocağın derinliklerinde yitip gitmemiş sesleri. Zonguldaklıların kolay açığa çıkmayan öfkesini tutuşturan iki kıvılcım olmuşlar. Çocuğa sorsan biliyor, tanıyor onları.

25 yıl sonra bir kez daha Zonguldak'ta grizu değil, işçiler patladı. Günlerden 12 Eylül, Gelik'te 16.00 vardiyası işçileri direnişe geçtiler. Ardından Asma, Üzülmez, Kozlu, Dilaver, Amasra...3 gün girmediler ocağa. "1 milyon verilmezse ne maden işçisinin çocuğu okula gidebilir, ne de ocakta üretim olur" dediler. Madende ölenleri umursamayanlar, 400 bin lira ücreti yeterli görenler bu kez sesi ta Çankaya'dan duydular. Yanıt geldi;

"Herşey bir denge içinde gider. Dengeyi bozduğunuz takdirde tekrar eski günlere dönmemiz işten bile değildir. Bu dengeyi sadece hükümetler değil, sendikalar, işveren kuruluşları bütün hepsinin bir arada götürmesi lazım."

İşçiler tam da 12 Eylül'ün yıldönümünde "denge" derken kendilerini ölüme çalıştıran, işverenlere ise bire bin kazandıran çarktan, bu çarkın böylece işleyip gitmesinden sözedildiğini anladılar. Nasıl yanıt verecekler? Bunun için toplusözleşmede uyuşmazlıktan sonraki gelişmeleri beklemek gerekiyor. Halil Elibaş kazmacı. Kozlu'da çalışıyor. 18 yıllık işçi, eline 400 bin lira geçiyor. "4 çocuğum var, ikisi okuyor. Kayıt için okula gittiğimde yalnızca birinin kitaplarının 120 bin lira tuttuğunu öğrendim. 2 çocuğumun kitap parası benim maaşımın yarısını götürecek. Kış geliyor, kömür almayacak mıyım? Ne yiyip içeceğim? Direnmekten başka yolum var mı?" deyip özetliyor durumu. Ayağındaki çizmeleri gösteriyor; "Sırf şu lastik çizmeler bile yarı ömrümüzü götürmeye yetiyor bizim. Teknik gelişiyor, benim çalışma koşullarım değişmiyor. Kelle koltukta. Allaha emanetiz işte." Teknoloji değişmiyor. Çünkü hükümetin politikası gereği yatırım yapmak yerine kömür ithal etmek yoluna gidiliyor. İthal kömürün daha ucuz olduğu yalanı söyleniyor. Yıllardır kâr etmediği iddia edilen Taş Kömürü İşletmesi'nde işçinin alınteri demirçeliklere, santrallere, ağır sanayi fabrikalarının kazanlarına, fırınlara akıyor, oradan da patronların kasalarına. İşçiye işletmenin zarar ettiği, aldığına razı olması öğütleniyor. Dahası razı olmazsa işletmenin kapısına kilit vurulacağı, ya da özelleştirileceği yani işsiz kalacağı, çalışma koşullarının daha da kötüleşeceği tehdidi savruluyor.

25 yıl sonra bir kez daha direniş. Günlerden 12 Eylül. Gelik'te 16.00 vardiyası işçileri direnişe geçtiler. Ardından Asma, Üzülmez, Kozlu, Dilaver, Amasra...

Yalnızca Kozlu'da bu yıl içinde "iş kazası" sonucu 3 kişi ölmüş. "Daha dün yangın vardı" diyorlar, "ama yaralı çıkacağız, ama ölümle karşılaşacağız. Parmağına taş vurmasından, bağırsakların patlamasına kadar her türlü kaza yanıbaşımızda."

En basit önlemlerin bile alınmadığını anlatıyorlar. "Mesela" diyorlar, "emniyet görevlilerinin bizden önce ocağa girip grizuyu, karbonu kontrol etmesi gerekir, ocaktan bizden sonra çıkmalıdırlar. Toplusözleşmede de var bu. Ama uygulamada ne gezer? Bizden 2 saat sonra inerler ocağa. Üstelik en çok primi de onlar alır."

Prim sisteminin kitaplarda sözü edilen olumsuzluklarını bütün açıklığıyla Zonguldak'ta görmek mümkün. Yıllarca sendika ve devlet elele verip ücreti yükseltmek yerine prim sistemini güçlendirmişler. Primler alabildiğine keyfi, yöneticilerin "takdirine" göre belirleniyor. İşçileri ehlileştirmede, birbirlerine düşürmede bir araç. İşçiler kendi aralarında yaptıkları tartışmalarda en çok "konuşma sen, primin kaç para, milyonu buluyor" sözleriyle ifade ediyorlar kızgınlıklarını.

İşçilerin bir kısmı sürekli, bir kısmı da dönüşümlü çalışıyor, yani bir ay çalışıp diğer ay köyüne gidiyorlar. Gruplu işçilerin kırsal kesimle bağları daha güçlü. Köyüne gitmeyip madende, diğer grupta çalışmaya devam edenler de oluyor. TTK işçi açığını gruplu işçilerin bir kısmının sürekli çalışmasıyla kapamaya çalışıyor. Önceden Kars'tan, Malatya'dan, Sinop'tan, Trabzon'dan, Kütahya'dan, Elazığ'dan, Van'dan çalışmak için Zonguldak'a gelinirken, şimdi işsizlik sürekli artıyor. Direniş yalnızca toplusözleşme döneminde işverenden talep edilen avans değil, aynı zamanda bütün bu olumsuzluklara duyulan tepkinin açığa vurması. Bir yandan siyasal iktidarın genelde tüm işçileri yoksullaştırmaya, özelde de Zonguldak'ta işçi ücretlerini alabildiğine düşük tutarak yerli ve yabancı sermayeye satmak üzere allayıp pullamaya dönük politikasına duyulan tepki. Diğer yandan ta 1950'li yıllarda başlayan devlet sendikacılığı geleneğine tepki, son genel kurulda seçilen yöneticilere devlet sendikacılığından kopuş noktasında bir uyarı. Hem de kendi mücadele tarihlerindeki dinginliğe, edilgenliğe bir başkaldırış.

Direnişin başlamasından iki gün sonra Asma'da bir sendika yöneticisi ile

işçiler arasında şu konuşma geçiyor:

-Bazı kişiler toplu sözleşmenin başarılı olmaması için provokasyon yapıyorlar. Siz üç beş gün idare edebilirsiniz ama iş ne olacak iş?

-Bırak işi işveren düşünsün başkan. Sen kimi temsil ediyorsun?

-Bakın kırıcı dökücü olmayalım. Grev aşamasına geldiğimizde yapacağımızı biliriz. Biz gerekeni zaten söylüyoruz. Burayı kapatamazsınız diyoruz. Gücümüzü sizden alıyoruz.

-Boşa konuşuyon, haybeye konuşuyon. Bizi ikna etmeye çalışacağına gidip işvereni ikna etsene. Yanımızda yer altını çiziyorlar "Geçen sözleşmede satıldık, ama bu sefer, buraya kadar herşey iyiydi" diyorlar. Direniş aynı zamanda henüz yapamadıklarını da gözler önüne serdi. Yılların devlet sendikacılığı geleneğinin bir çırpıda "sendika kapılarını işçilere açmakla" yıkılamayacağını ortaya koydu. Görüşmeler sırasında işveren, önce işçilerin toplusözleşme nedeniyle doğan alacaklarına karşılık 1 milyon lira avans verebileceğini belirtmiş, sendika da bunu işçilere iletmişti. Ancak işveren topu daha sonra Kamu-Sen'e attı ve Kamu-Sen ödemenin yapılmayacağını açıkladı. Bu açıklama 300-400 bin lira maaşla geçinsendikaya duydukları yılların ürünü olan güvensizlik, bunun henüz kırılamaması da etkili oldu. İşçiler yönetimi denetleyebilecekleri mekanizmalardan yoksundular. Eski yönetimle farklılıklar işçilerin gözünde henüz yeterince açığa çıkmış değildi. Bu noktada sendikanın direnişi bitirme çabaları işçilerle sendika yöneticilerini sık sık karşı karşıya getirdi. Bu kopukluğun giderilmesi ve toplusözleşme dönemi boyunca işverenin karşısına örgütlü bir güç olarak çıkılabilmesi önümüzdeki dönemin gündemini oluşturacak. Sendika (Genel Maden-İş) ve Kamu-Sen arasında sürdürülen görüşmeler hız-

Ocaklara inerken en basıt önlemlerin alınmadığını, toplu sözleşmelere işverenin uymadığını söylüyorlar. Sendikaya güvenleri kalmamış. Sendika onların gözünde devletin herhangi bir kurumu...

alacaksanız alın, yoksa önümüzden çekilin.

Zonguldak işçileri yaptıkları hiçbir direnişte sendikalarını yanlarında görmemişler. Sendikaları devletin herhangi bir kurumu gibi olmuş gözlerinde. Son genel kurulda önemli yapısal değişiklikler gerçekleşmiş. Yeni yönetim sendikanın kapılarını işçilere açacağını, hak alma konusunda kararlı olacağını, uzlaşmacı ve teslimiyetçi olmayacağını söyledi. Toplusözleşme görüşmeleri başladığında işçiler bu farklılığı somut olarak gördüler. Komiteler kuruldu, talepler ortaklaşa hazırlandı. İşçiler bu olumlu gelişmelerin meye çalışan üstelik okulların açılması nedeniyle en çok paraya ihtiyaçları oldukları bir dönemde 35 bin işçiyi harekete geçirmeye yetti. Sendika önce sahip çıktı direnişe. Kendisi için uygun gördüğü noktada da bitirmeye çalıştı. Ancak ne direniş kararı işçilerle birlikte alınmıştı, ne de bitirmeye yine birlikte karar verildi. Bu yüzden sendika ile işçiler arasında süren tartışmalar sağırlar diyaloğuna dönüştü. 1 milyon lira avans istemiyle başlayan direnişin önümüzdeki günlerde sertleşecek toplusözleşme mücadelesine hazırlık olarak değerlendirilmesi gerektiği yeterince anlatılamadı. Kuşkusuz bunda işçilerin la uyuşmazlık noktasına gidiyor. Kamu-Sen 60 günlük yasal sürenin 58 gününde parasal önerilerinden söz etmedi bile.

Toplusözleşmesi uyuşmazlığa giden yalnızca Zonguldak'taki 35 bin işçi değil. TKİ bünyesindeki 13 işletmede çalışan işçiler de toplusözleşme görüşmelerini sürdürüyorlar. Bu işçiler Türkiye Maden-İş sendikasına üye. Yaklaşık 100 bin işçinin toplusözleşmesinin çakışması birlikte hareket edebilme olanağını doğuruyor. Bu olanak iyi kullanıldığında kömürün sıcaklığı tüm ülkeye yayılacak demek. İşçi hareketinin kalbi Zonguldak'ta atacak. ■

Ankara'da Doktorlar da Var

"Ankara'da savcılar da var" Demokrat'ın ilk sayısında bu başlıkla bir yazı okuduk. Yazı, Türkiye'de gözaltıyla başlayan zincirin bir halkasını güncel boyutuyla ele alıyordu.

Bu zincire Ankara'da Doktorlar da var, diyerek bir halka daha ekleyelim.

Evet, Ankara'da doktorlar da var. İşkence sürecine katılan, "teröristlere işkence yapılmasını müstahak" gören, işkence altında alınan ifadelerin, cezaya dayanak olmasını, hazırladığı sağlam raporlarıyla kolaylaştıran doktorlar var.

Bu doktorların, Hipokrat yeminine bağlı kalıp kalmadıkları bizleri pek ilgilendirmiyor. Bizleri ilgilendiren, işkenceye destek olmaları. Bu yüzden isimlerinin bilinmesi gerekli. Yarın belki de, canımızı emanet edeceğimiz kimi doktorların, aslında birer insanlık düşmanı oldukları unutulmamalı.

Evet. Ankara'da, Sağlık Ocaklarında ve Adli Tabipliklerde görev yapan kimi doktorlar, insanlık ve meslek onurlarını, gözlerini kırpmadan, kendi elleriyle boğuyorlar.

Hakimin Gördüğünü Hekim Göremedi

Kutay Meriç 2.5.1989 tarihinde gözaltına alınıyor. 20 gün boyunca sorguda kalıyor. Emniyetten DGM savcılığına götürülmeden önce, Adli Tabiplik Ankara Şube Müdürlüğüne götürülüyor. Ağır işkencelerden geçen Meriç'e adli tabiplikçe sağlam raporu veriliyor. Raporun altında Dr. M. Nuri Aydın imzası var. Tarih: 22.5.1989.

Kutay Meriç, tutuklandıktan sonra, Ankara Merkez Kapalı Cezaevinden, kontrol için tekrar hastaneye sevkini istiyor. 24.5.1989 tarihinde Dr. Hıdır Kızıltaş Meriç'i grafilerinin çekilmesi için Numune Hastanesine gönderiyor. Grafi sonucu; iki kol kırık. "sağ ulnada kırık hattı, sol ulnada inkoklet kırık".

İki gün arayla iki ayrı rapor. Birisi bir doktorun raporu, diğeri grafi sonucu. Bu farklılığı Dr. Aydın'ın mesleki cahilliğine versek mi? Yanlış olur. Çünkü, Dr. M. Nuri Aydın, işkence sürecine inatla katılmaya devam ediyor. Kırık kolları, ezikleri görmüyor.

Haydar Bozbağ, 2.5.1989 tarihinde gözaltına alınıyor. Kutay Meriç ile aynı süreçleri yaşıyor. "Haricen darp ve cebir izine rastlanmadı". Raporun altında yine aynı imzayı görüyoruz: Dr. M. Nuri Aydın. Tarih; 22.5.1989

Bundan iki gün sonra Dr. Hıdır Kızıltaş imzalı, işkence izlerini tespit eden ön raporda ve 23.5.1989 tarihli mahkeme tutanaklarında, Bozbağ'ın bileğindeki 'askı' izleri kayıtlara geçiyor. Mahkeme Başkanının görebildiği işkence izlerini, Dr. Aydın nasılsa göremiyor.

Örnekleri çoğaltmak mümkün. Gözaltına alınıp aynı süreçleri yaşayan Müslüm Tataroğlu, Eyüphan Başar, Semih Genç, Leman Önal.. Bütün bu isimler, adli tabipliklerde ya da sağlık ocaklarında işkence izlerini tespit ettiremediklerini mahkeme tutanaklarına geçiriyorlar.

Ato Devrede

Ankara Tabip Odası işkence konusunda oldukça duyarlı. ATO, Kutay Meriç'in avukatı Şenal Saruhan'ın şikayeti üzerine, Dr. Nuri Aydın hakkında soruşturma açıyor. ATO'dan soruşturmanın gizliliği nedeniyle resmi bir açıklama alamadık. Ancak, konu ile ilgili ATO Yönetim Kurulu üyesi ve İnsan Hakları Bürosu Başkanı Dr. Erkan Sümer ile görüştük. Dr. Sümer, soruşturma sürerken görüş bildirmesinin mümkün olmadığını önemle belirtti. Sümer, genel bir değerlendirme yapmaktan ise kaçınmadı. "İşkenceye herşeyden önce bir insan olarak tahammülümüz yok. Kaldı ki, bu sürece katılan bir hekim olursa, tahammülsüzlüğümüz kat kat artıyor. Bu hekimleri yakından takip ediyoruz. Bu noktada ihmali görülen hekimler hakkında mesleki soruşturma açacağımızı herkesin bilmesini istiyoruz."

ATO'nun bu tavrının örnekleri var. ATO Yenimahalle Sağlık Ocağı doktorlarından Cahide Baysal'a altı ay meslekten men cezası verdi. Dr. Cahide Baysal, Cemali Timuçin'in şikayeti üzerine soruşturmaya uğradı. Timuçin işkence görmüş, işkence izlerini rapora geçiremediği için şikayetçi olmuştu. Ayrıca, Cahide Baysal hakkında açılan ceza davasından da, üç ay ceza almış, cezası tecil edilmişti. Dr. Sümer bu durumu şöyle değerlendiriyor. "Polisin dediğini yapıyor, sonra da sahipsiz kalıyorlar." ■

İnönü Alpat

Eğit-Der Kongresi Yapıldı

Eğit-Der 2. Olağan Kongresi 31 Ağustos-1 Eylül tarihleri arasında yapıldı. Kongre baştan sona iki farklı anlayışın sendikalaşma ile ilgili kuruluş yöntemi, programı, örgütlenme ve mücadele konusundaki yaklaşımlarının tartışılmasına sahne oldu.

Tartışmaların tarafları Eğitim-İş ve Eğit-Sen yanlılarıydı. Divan seçimleri yapıldığında Eğitim-İş yanlılarının delegeler arasında çoğunlukta oldukları anlaşıldı. Çalışan öğretmenlerin asil üye olamamaları nedeniyle delegeler, emekli öğretmenlerden oluşmaktaydı. Ancak kongre salonunu dolduran Sendikal Haklar Mücadele Komisyonları temsilcilerinin önemli bir bölümünün Eğit-Sen'in programına yakınlık duydukları gözlendi. Oy kullanma hakkı olmayan komisyon temsilcilerinin Kongrede yapılan seçimin sonuçları üzerinde etkisi olmadı ve seçim sonunda Eğitim-İş yanlılarının listesi 92 oy alırken, Eğit-Sen yanlılarının listesi 63 oy aldı.

Birinci gün komisyon üyesi çalışan öğretmenlerin konuşma yapma taleplerinin delegelerin çoğunluğu tarafından kabul edilmek istenmemesi yoğun tartışmalar ve protestolara yol açtı. Tartışma ve protestoların ardından çalışan öğretmenlerin beşer dakika konuşmalarına izin verildi. Konuşmalarda, özellikle Eğit-Sen yanlısı öğretmenler, Eğitim-İş'in öğretmen kitlesinin iradesini yansıtmaktan uzak olduğu, tepeden grupçu bir anlayışla kurulduğu iddiasında bulundular.

Seçimler sonunda Genel Başkan olan Mustafa Gazalcı, "Eğit-Der'in emekli öğretmenlerin derneği olduğunu belirtti ve yönetimin Eğit-İş'i destekleyeceğini açıkladı. Kongre sonrasına ilişkin görüşlerini dile getiren Eğit-Sen yanlısı öğretmenler ise, "Seçimi kaybettik ama, Eğit-Der platformunda olacağız. Eğit-Der'in kuruluş amacından uzaklaştırılmasına, çalışan öğretmenlerin sendika mücadelesinden dışlanmasına izin vermeyeceğiz" dediler. ■

Memur Hareketi

SENDİKALAŞMADA YENİ ADIMLAR

Ziya Gül

Memurlar, yıl boyu sendika istemlerini daha belirgin biçimde ifade ettiler. Özellikle Haziran Temmuz ayları ücret talepleri sendika mücadelesi biçiminde genişleyerek, memurların gündemini oluşturdu.

Yaz eylemleri, düşük ücrete tepkiden başlayıp, çözümün grevli toplu sözleşmeli sendikaya kavuşmada olduğu bilincini yaratıyordu. Bu eylemler, kendiliğinden eylemlerdi. Ancak gelişirken eyleme önderlik edecek irade ve örgütlülükleri yaratarak ve yükselterek geliştiler. Böylece memurlar, yakıcı ve yakın sorunları için sokağa çıkarlarken, toplumsal muhalefette yer alacaklarını da gösteriyorlardı. Önümüzdeki süreçte memurların muhalefeti, sendika mücadelesi biçiminde gelişme gösterecektir.

Yaz eylemliliklerinde eylemleri yönlendiren memurların kendi bulduğu, kurduğu ve hep birlikte katılıp karar aldığı komite, konsey, komisyon örgütlülükleri ortaya çıkıyordu. Bu yapılan, işlev ve nitelik bakımından birer 'iş' örgütlenmeleri, yaşamı kavrayıp, değiştirmeye çalışan birer canlı doku, kollektif çabayı hedefe yönelten birim örgütlenmeleridir.

Yaz eylemlilikleri sürecinde, dikkat çeken en önemli yan, koordinasyon eksikliği, kısa ve uzun vadeli hedef ve programsızlıklardır. Komisyon, komite, konsey örgütlenmeleri, tabandan gelen katılımı geniş, demokratik örgütlenmelerdi. Ancak onların daha gelişkin, daha etkileyici eylemlilikleri ortaya koyabilmesi için sıçrama yapması, nitelik değiştirmesi gerekiyor. Bu örgütlenmeler, demokratik merkeziyetçi yapılara kavuşurken, kendi aralarında da ortak hedef, grevli toplu sözleşmeli sendika için koordinasyona gitmeleri gerekmektedir. Bunun somut ifadesi, bu süreçte sendikaların işkolları bazında kurulabilmesi gerçeğidir.

Ağustos sonrası memur eylemliliklerinde ivme düşmüştür. Öyle görülüyor ki, Aralık ve Ocak ayları, bütçe ayları, memurların ücret artışlarının konu edildiği aylar, memurların dikkat ve duyarlılıkları, ücret artışı konusunda yoğunlaşacaktır. Çok muhtemeldir ki, memurlara gene kölece ücret reva görülecektir. Bu yaklaşıma karşı memurların yaz eylemlerine göre, o sürecin deneyimlerini de bilerek, daha etkili eylemlere hazır olması gerekmektedir. Daha etkili eylemler, bu eylemlere önderlik edecek örgütlülükler ister. Bu da fiili sendikalardır. Bu konuda ne çok aceleci olmak, ne de memurların sendika konusundaki duyarlılıklarını dikkate almamak doğrudur. Sendika kuruluşu için nesnel koşullar vardır. Asgari katılım ve birikim de gelişme göstermektedir. Bu durum, harekete geçmek için olumlu bir zemin ve zaman oluşturmaktadır.

Öğretmenler, belli ki bu konuda daha önce harekete geçmişler, yılbaşından itibaren fiili çalışmasına başlanan Eğit-Sen, bugün kuruluş aşamasına gelmiştir. Mayıs ayında Eğitim-İş, Ağustos ayında da Kam-Sen kurulmuştur. Eğit-Sen, Merkez Komisyonu Sözcüsü Münevver Erdoğan "Çalışmalarımız son aşamasına geldi. 20 Ekimde İstanbul'da tüm sendika mücadele komisyonlarının katılımı ile Kurucular Kurultayı düzenleyeceğiz. Ve Kasım başında yasal başvuru yapmayı düşünüyoruz. Fiili kuruluşumuz, tüzel kişilik de kazana-

Kitle İnsiyatifi

Ülkemizde 1990 yılı içerisinde gündeme gelen ve kamu çalışanları kesiminde halen süregitmekte olan sendikalaşma çalışmaları yaşanıyor. Bu çalışmalar çerçevesinde eğitim emekçilerinin de sendikal faaliyetinin söz konusu olduğunu biliyoruz. Bu aşamada olayın bizleri öncelikle ilgilendiren yanı sendika kurma çalışmalarının nasıl yürütülmesi gerektiğidir.

Öncelikle ifade edilmesi gereken konu, bu sorunun hepimizi yani tüm eğitim emekçilerini ilgilendirdiğidir. Grevli, toplu sözleşmeli sendikal örgütlülüğün yaratılması sürecinde geniş eğitim emekçileri kitlesi adına karar alma yetkisi kitlenin insiyatifi dikkate alınmaksızın kimseye devredilmemelidir. Aksi bir durum, yani öğretmen kitlesinin eğilimlerini hesaba katmayan bir yaklaşım sonucunda doğabilecek örgütlülüğün beklentilere cevap vermesi düşünülemez. Bugün yaşanan gelişmeler dikkat çekmeye çalıştığımız olumsuzlukların öğretmen hareketi içinde uç verdiğini gösteren ipuçlarıyla doludur. Yasal engeller yetmezmiş gibi, öğretmen hareketinin kendi içinden kaynaklanan tepeden inmeci ve grupçu tutumlar örgütlenme çalışmasının yanlış yollara kanalize olmasına yol açabilecektir. Son dönemde varolan öğretmen örgütlenmelerinden biri olarak Eğitim-İş, bize kalırsa kitlenin iradesini dikkate almaktan uzak bir çizgi içindedir. Bugün tüzel kişiliğini kazanmış olan bu yapı, uzun dönemde öğretmen hareketi açısından önemli sorunların yaşanmasına neden olabilecek, adeta "sendika ağalığı"nı yeniden hortlatmaya dönük bir yönelime girmiştir. Gerçek değerde bir sendikaya kavuşmak istiyorsak, çalışmaların bugünden öğretmen kitlesinin insiyatif ve eğilimini merkeze alan bir rotada yürütülmesi zorunludur. Bu anlamda bizler, sendikal mücadelemizi Eğit-Sen içinde bütünleştirmemizin bu yönde bir gelişmenin ilk adımı olduğu kanısındayız. Çalışmalarımızı kitlenin mücadele yönelimleri üzerine oturan bir örgütlülük bünyesinde yürütürsek başarı kazanma şansımız vardır. Gerisi hayal... ■

Adana'dan bir grup öğretmen

cak. 'Eğit-Sen'e Doğru' Dergimizin 2. sayısı 20 Eylülde yayınlandı. Artık fiili sendika gibi işleyen bir yapıya kavuştuk." diyor.

Yaz eylemliliklerinde kitlesel bir biçimde sendikal mücadeleye iştirak eden belediye memurlarının, sağlıkçıların, demiryolcu ve ziraatçilerin sendika kuruluşuna gider yolda komisyonlar kurdukları ve bu komisyonlarını merkezileştirerek, fiili sendika gibi işleyen yapılara yöneldikleri gözleniyor. Bu yapıların yasal başvurularla tüzel kişilik kazanmaları, memur örgütlenmelerinin önündeki aşama olarak görülmektedir.

2.200.000 Kamu Personelinin bulunduğu ülkemizde memurların sendikalaşması sorunu, ülkemizdeki demokratikleşme çabalarıyla paralellik arzeder. Toplumun en ezilmiş ve en edilgin ve tâbi bir biçimde yetiştirilen memurlarının, grevli toplu sözleşmeli sendika hakkını elde etmeleri, ülkemizde çalışanlar açısından önemli bir dönemeç olacaktır. ■

Sorun Hepimizin Sorunu

Bilindiği gibi geçtiğimiz Temmuz ayının gündemi memur eylemleriydi. Devrimci-demokratların etkin bir konumda olduğu Temmuz eylemliliği ve ardından gelişen süreç memurhareketinin eksiklikleri konusunda da fikir vermektedir. Kendi birimimiz olan Maliye çalışanlarının örgütlülüğü MADER kuruluşu ve örgütlenme faaliyetleri iki yılı kapsamasına rağmen, Türkiye'nin somut durumundan da kaynaklanan nedenlerle bir çatı örgütlenmesini aşamamış, yani örgütlülüğünü işyeri ve birim temeline oturtamamıştı. Örneğin bugüne kadar MADER'in çeşitli sosyal etkinliklerine yeterli kitleyi katmamıza, hatta bu kitleyi Temmuz eylemleri içine çekebilmemize rağmen eylemlerin sonucunda gelen saldırıları (polis, idare baskısı, sürgün vb.) göğüsleyecek kitleselliği sağlayamadık. Bu da örgütlülüğümüzün eksik ve zaaflarını açık biçimde gösteriyordu.

Kalıcı ve yeterli örgütlülük ve programdan uzak, büyük ölçüde günlük ve ekonomik plandaki istemler bugünkü sorunları aşmaya yeterli olmadı.

Açıktır ki; ekonomik ve demokratik sorunlarımızı çözümleyebilecek en etkili örgütlülük sendikadır. Öyle bir örgütlülük yaratılmalıdır ki, oluşacak sendikaya herkes sahip çıkmalı, üyeye, yöneticiye ya da temsilciye yapılan saldırı herkese yapılmış sayılmalı, işyerlerindeki en küçük sorun bile tartışılmalı, çözüme ulaştırılmaya çalışılmalıdır. Böylesi bir örgütlülük işyerlerinde kurulacak işyeri komiteleri ve bu komitelerin seçtiği temsilcilerin sendikal mücadelede önderliği, kitlenin kararlarının üst organlara taşınabilmesi, tartışma, bilgilenme, mekanizmalarının sağlıklı biçimde işleyebilmesi ile mümkündür. İşte sendika mücadelesini önüne koyan bir örgütlülük hükümetin 1991 yılı için kamu çalışanlarına vereceği zamla ilgili gerekli tavrı oluşturabilecek ve zam talebinin yanısıra asıl olarak sendika talebini öne çıkarabilecektir.

Mader'li Memurlar

Kurultayın Ardından

SHP TABANI "BU PARTİ"Yİ İSTEMİYOR

Melih Pekdemir

Demokrat matbaaya girmek üzere iken SHP'nin olağanüstü kurultayı sonuçlandı ve İnönü genel başkanlığı kazandı. Baykal özellikle Parti Meclisi seçiminde tam bir hezimete uğradı. Böylece, Baykal'ın "kemikleştirme" politikası geri tepti ve bu politikanın karşı tarafı kemikleştirdiği ortaya çıktı. İnönü seçilse de Baykal ekibi yönetimde kalır hesapları da bu şekilde geçersiz oldu.

Evet, herkesin körfez savaşını kanıksadığı günlerde SHP'deki iç savaş politik yaşantıya renk katmıştı. Irak'ın Kuveyt'i işgalinden beş hafta sonra, gazeteler manşetlerine ilk kez başka bir olayı yerleştirebildiler. Ve Ortadoğu'da savaş çıkmazsa, SHP'deki savaş bir süre daha manşetleri işgal edecek gibi.

19 Ağustos Bayrampaşa seçim yenilgisinin SHP'deki çözülmeyi getiren son darbelerden biri olduğu söylendi. Uzun süredir SHP ilmik ilmik sökülüyordu... 26 Mart yerel seçimlerinde ANAP'ın grafiğindeki düşüş nedeniyle bir süre "ilerleme" dönemini yaşayan SHP, Özal'ın direksiyonu toparlayarak (siyaset trafiği kurallarını ihlal pahasına) kendisini "sağlaması" ve öne geçmesiyle yeniden gerilere düştü. Özal'ın cumhurbaşkanı olması ve böylece sivil diktatörlüğün tek şefliğe yönelmesi, şefliğin kararname diktasıyla askerileşmesi ve son körfez krizindeki savaş politikaları ile bunun pekişmesi karşısında, kelimenin gerçek anlamıyla bir şey yapamayan SHP, bırakın "ana muhalefeti" sıradan bir muhalefet bile olamadı. Ve iktidara geldiği yerel yönetimlerde de iktidar adayı filan olamayacağını bir güzel kanıtladı. Daha ne olsun?

Bayrampaşa yenilgisi SHP'nin altının boş olduğunu gösterdi, deniliyor; ama SHP Kürt milletvekillerini ihraç ederken ve kararname diktasını onaylarken (diğer Türk partileri gibi) Güneydoğu'da da altını zaten boşaltmış, devlet raporu gibi kaleme aldığı Kürt raporuyla bu boşluğa mührünü basmıştı. Bayrampaşa "Doğu"daki boşalmanın "Batı"da yaşanıyor olduğunu gösterdi, o kadar.

Yani Bayrampaşa bahane...

8 Eylül günü, bu seçim yenilgisi nedeniyle İnönü, Erol Çevikçe'yi azarlamış, Baykal da "vay benim adamıma ha!" deyip basmış istifayı ve partide olağanüstü durum hasıl olmuş. Olağanüstü kurultay işte "bu nedenle" toplanmıştı!

Kendini Etkisizleştiren SHP

12 Eylül rejimi solu etkisizleştirme programının bir parçası olarak CHP'yi etkisizleştirme programını da uygulamıştı; daha doğrusu CHP'nin düzenden hoşnut olmayan tabanını, bir kurum olarak CHP'den ziyade CHP'lileri etkisizleştirme... Bunu 12 Eylül döneminde faşizme karşı olan CHP'lileri gecekondu operasyonlarında kitlesel olarak ve işkence tezgahlarında bireysel olarak ezerek etkisizleştirme politikasıyla; 12 Eylül döneminden sonra ise bizzat bir kısım CHP yöneticileri eliyle etkisizleştirme yöntemiyle başarmaya çalıştı. Eski CHP'nin düzen-içi muhalefet misyonundaki sivriliklerin törpülenmesi işlemini, "12 Eylül mağduru-

İnönü'nün seçilmesi ve Baykal'ın seçilmemesi SHP'de neleri değiştirecek? Görüldü ki, bu sorunun yanıtı pek önemli değil

Zincirbozan kahramanı" Deniz Baykal üstlendi. SHP özellikle Baykal sayesinde kendini etkisizleştirme sürecini yaşadı. Baykal'ın bu raundu kaybetmesine karşın SHP tabanının sesine kulak verilmediği takdirde bu süreç hala yaşanmaya devam edeceğe benziyor. 12 Eylülcülerin isteği üzerine "çağdaş" Özal AP'yi nasıl "çağdaşlaştırarak" ANAP'ı yaratmışsa, "çağdaş" Baykal da CHP'yi "çağdaşlaştırarak" SHP'yi yaratacaktı.

Paradoks burada. Ve rejimin çarpıklığı bu paradoksu üretiyor. Devletçiliğe karşı olduklarını beyan eden Özal ve Baykal'ın partilerinden SHP aslında tam bir devlet partisi! "Ne devletçiliği, kimin devleti için devletçilik" gibi sorular bir yana (yani toplumun kurtuluşu için devletçilikten medet ummaktaki gaflet bir yana) bu partilerin devletçiliğin çağdışılığı üzerine ahkam keserken, emekçileri bir başka çağdışı düzene mahkum etmeleri demogojinin daniskası elbette. İşbirlikçi tekelci çevreler, 12 Eylül'de istedikleri gibi biçimlendirdikleri ekonomik düzen-siyasal rejime SHP'yi yeni bir kimlikle payanda yapmak arzusundalar. Böyle bir arzunun sonucunda, CHP'den farklı olarak, SHP'ye düzen-içi-muhalefet yapması bile fazla görülüyor.

CHP bir zamanlar kendini "umut" olarak sunabilmişti. SHP kendini "umut" olarak bile sunamıyor. Çünkü CHP, resmi sol parti olarak, halktaki hoşnutsuzluğu düzen-içi-muhalefette sınırlı tutmak gayreti içindeydi. Şimdi rejimin düzen-içi-muhalefete bile fazla tahammülü yok. İhtiyacı olduğu halde tahammülü yok. Baykal işte bunu kabul ediyor ve iş adamları bunun için Baykal'a aferin diyordu. İnönü, bu "aferin"i kendisi de hak etmek için çaba gösterecek mi? Böyle bir çaba içinde olmadığı konusunda hiçbir kesin tavrı yok.

Milliyet'teki bir habere göre işadamları SHP'deki çözülmeyi "kişilerin parti içi mücadelesi" olarak değil, sosyal demokrat felsefenin belirleneceği "tarihi bir değişiklik" olarak yorumluyorlarmış; işadamlarına göre SHP "gelenekçi ve devletçi" CHP çizgisi ile, dünyadaki diğer sosyal demokrat partiler türünden sağ partilerin arasına katılacağı ve özel teşebbüse güvenen bir çizgi arasında tercih yapacakmış. Ve Baykal bu konuda daha "çağdaş" özelliklere sahipmiş. İstanbul Sanayi Odası Başkanı Memduh Hacıoğlu, "dünyada terkedilen bir kavram olan karma ekonomiden yana tutumlarından vaz geçeceklerini sanıyorum" derken, bir başka işadamı, "tabandan gelen baskı" nedeniyle SHP'nin dünyadaki bugünkü sosyal demokrat partiler gibi sağ parti haline gelmekte gecikmiş olduğuna dikkat çekiyor. Yani SHP yöneticileri tabandan gelen sol muhalefet baskısını Baykal ve şimdi İnönü eliyle aşabilirse, işadamlarının istediği parti olabilecek. Peki o zaman SHP'den (daha doğrusu resmi nitelikte de olsa, sol cenahta görünmüş olan CHP'den) geriye ne kalacak? Yanıt belli: Rejimin solu etkisizleştirme programının bir parçası olan CHP'yi etkisizleştirme çabası, SHP'nin kendisini etkisizleştirmesiyle düzen-içi-muhalefet düzleminde büyük ölçüde tamamlanmış olacak.

"Kendisini "sosyal demokrat" olarak ta-

nımlamaya çalışan, ama sosyal demokrat bile olamayan bir resmi sol devlet partisi. Baykal'ın eline bütünüyle geçseydi bunun, (işadamlarının istediği gibi) Özal'ın hemen solundaki bir sağ parti olacağına kuşku yoktu. Ve böyle bir parti, tekelci burjuvazi gözünde güven sağlamış sayılacaktı. Elbette şimdi İnönü'nün elinde kalınca bu durum mevcut güvenin bütünüyle sarsılması anlamına gelmeyecek. Tabanın önerdiği politik çizgi reddedildiği takdirde, olsa olsa, "yenilikçi" kanadın etkisi ölçüsünde, SHP Özal'ın hemen solunda değil de, biraz daha solunda bir sağ parti olma sürecine devam edecek.

Kongre'de İnönü, yeniden genel başkan olup sosyal demokratları birleştirmek istediğini söylerken; Baykal, genel başkanlığa değil, başbakanlığa adayım diyordu. Bunu ne zaman söylüyordu? Özal'ın Ortadoğu krizi ortamında büyük kumar oynadığı bir zamanda. Büyük oynayan büyük kazanır ve büyük kaybeder. Özal bu krizden "kazançlı" çıkarsa (ki sol hareketin ve toplumsal muhalefetin hazırlıksızlığıyla bu kazanç artacaktır) ne Baykal'a ne İnönü'ye başbakanlık görevi düşer! Özal, büyük kaybederse, diğer zinde güçler vaziyete el koymadığı takdirde, egemen çevrelerin Baykal'ı ya da İnönü'yü zinde güç görebilecekleri bir kapı belki de aralanabilir.

SHP'lilerin de çok iyi bildiği gibi, SHP'nin kendisini etkisizleştirmesinin ve haldeki parti krizinin en önemli nedeni Kürt krizi! Gerçekten de, Kürt milletvekillerinin partiden ihracı, kararname diktasına verilen koşulsuz destek ve en son İsmail Beşikçi'nin deyişiyle "aslında devletin resmi raporu" olarak İnönü ve Baykal tarafından ortaklaşa kaleme alınan Kürt raporu ile SHP Kürtlerin gözünde bitmiş, etkisizleşmiş bir partidir. İstifa eden il örgütlerinin yerine yenisini kuracak üç beş kişiyi bile zor bulmaktadır.

Evet, SHP'nin kendini etkisizleştirme sürecinde bir dönüm noktası olacağı benzeyen kongre sonrasında, her şey ve demeçler, dediler-demediler bir yana, elbette şu soru önemli: İnönü'nün seçilmiş olması ya da Baykal'ın seçilmemiş olması neleri değiştirecek? Ama görülüyor ki, bu sorunun yanıtı pek önemli değil. İşçilere sırt çeviren ve Kürtleri düşman gören bir SHP şu haliyle iktidara gelse ne olur, gelmese ne olur. SHP belli ki, şu haliyle iktidar a dayı olmak bir yana, muhalefet bile değil. Kendisini etkisizleştiren bir parti... Baykalcı'lar bile kongreden önce, Baykal seçimi alırsa SHP biter demeye başlamışlardı. Ve bugüne dek savunulan ortak politikalara bakıldığında, SHP'deki bunalımın doğurgan bir bunalım olmayacağı anlaşılıyor. Bu nedenle de SHP'deki çekişmenin politik değil, kişisel çekişme olduğu konusundaki tesbit, bir kısım işadamı dışında değişik çevreler tarafından paylaşılıyor. Politikaların değil, kişilerin koştuğu bir kulvar hakkında yorum yapmak altılı ganyan tahmini kadar önemli bir şey sayılmalı.

Farklı politikaların değerlendirmesi politik tahlillerde yatıyor. Politikaların değil, kişilerin karşı karşıya olduğu bir dönüm noktasının niteliği ise, olsa olsa kişilerin tahlilinde, psikilojik tahlilde aranabilir. Özellikle İnönü söz konusu olunca ...

Politikacı İnönü

Ama, hakkını yememek gerek! İnönü bu arada "politika"yı öğrenmeye başladı. Bilindiği üzere, İnönü demokratik toplumsal muhalefetin örgütlenmelerini açık ya da örtük olarak gayrı meşru bulur, açlık grevlerini bile "terör" eylemleri diye adlandırırdı. Ama, aynı İnönü, şaşırmayın, Halkevleri, İHD, TAYAD, meslek odaları gibi demokratik kitle örgütlerine görüşme çağrısında bulundu. Bunlardan kimi davetı kabul etti, kimi etmedi; ama burada ilginç olan İnönü'nün demokratik kitle örgütlerini ancak parti içi kriz vesilesiyle hatırlayabilmesiydi. İnönü de artık "politikacı" olmuştu. Sıkı politikacı Baykal'ı yenerek yeniden genel başkan seçilmeyi başarmakla bunu bir kez daha kanıtlamış oldu!

Deniz Baykal için yapılacak psikolojik tahlilin politik cadaki izdüşümü belki "ikbal hesabı" olabilir. Yılların hizipbaşından nasıl bir genel başkan çıkabileceğini soranlara çoğu kez, onun güçünü örgütten aldığı söyleniyordu. Ama, cümle alem biliyor ki, Baykal ekibi sahte üye yazımıyla yaptırdıkları delege seçimleriyle örgütü ele geçirme hünerine sahipler; kendilerine biat etmeyen parti örgütlerini tasfiye ederek örgüte güçlü olabiliyorlar. Bu şekilde pekala yeniden güç kazanabilirler. Ve bu, SHP'deki "iç demokrasi"nin göstergesi sayılır! Öyle bir demokrasi ki, İnönü ve Baykal'dan başka seçenek yok. SHP'de yöneticiler eliyle dayatılan "Filipin tipi" demokrasi var. Hayır, yanlış oldu: SHP'de tam da "Türkiye tipi" demokrasi var. Böyle rejime böyle parti!

Ama, SHP'nin tabanı "böyle parti" istemiyor. Kongrede bu da görüldü. Kongredeki SHP'liler tepkileriyle, partinin nasıl bir politika izlemesi gerektiğini açık olarak gösterdiler. Baykal işadamlarından aldığı aferinleri çoğaltmak için, Türkiye toplumunun sağa kaydığı, bir SHP'li ile bir RP'li arasında fark olmadığı gibi bir "sosyolojik tespit"ten yola çıkarak, sağcı bir çizgiyle yüzde 60'lık oy tabanına seslenmeye başlamıştı. Kongre salonu ise, SHP tabanında sol bir rüzgarın estiğini gösterdi. 12 Eylül politikalarını savunan Baykal'ın karşısında İnönü, "Partimize yansıyan 12 Eylül kalıntılarını temizleyelim" çağrısında bulunduğu için "soldan çıkış" yapmış olma avantajına sahip oldu ve kongreyi böyle kazandı, denebilir.

ABD temsilcisi geldiğinde duyulan tek tük alkışlar karşısında FKÖ temsilcisini bütün salonun coşkuyla alkışlaması, SHP'lilerin arzuladığı Ortadoğu politikasıydı: ABD emperyalizmine hayır! İnsan hakları konusundaki duyarlılık, SHP yöneticilerinin Kürt politikasının reddiyesiydi. MÇP'nin temsilcisinin yuhalanması ve "faşistlere de mi hoşgeldin diyeceğiz" şeklindeki tepkiler SHP'lilerin kimden yana olduğunun göstergesiydi. SHP yöneticileri işte bu politik tercihlerden ders alabilecekler mi? Yoksa, SHP'nin kendisini etkisizleştirmesi için bu politikaların tersini izlemeye devam mı edecekler? ■

Halkevlerinde Dar Geçit

SOMUTLAMA VE NETLEŞTİRME (I)

Hakkı Zabcı

Bu yazı, halkevlerine ilişkin tartışmaların üçüncü ve sonuncusu. Ancak, yazının uzunluğundan dolayı iki bölüm halinde verilebilecek. Zaten, herbiri bir öncekinin devamı. Üçü bir bütün. "Politika üretmek", "kitleselleşmek" ve "somutlamak" birbirinden ayrılmaz, birbirini tamamlayan, birlikte varolan olgular...

Yazdıklarımda, ayrıntılara girmemeye özel özen gösterdim. Öyle ki, derinlemesine incelenmesinde zorunluluk olan konuları dahi "alt başlıklar" biçiminde geçiştirdim. Bu nedenle, herbiri ayrı birer yazı konusu olabilecek genişlikteki "anlatımlar" aynı yazı içerisinde kısaca yer aldı. Güttüğüm amaç, okuru, özellikle de halkevi ile ilgilenenleri düşündürtmek, araştırtmak ve tartıştırmaktı. Bu yöntemi, bu son yazıda da aynen uyguluyorum.

Bazı dostlardan, yüzyüze sohbetlerimizde, yazdıklarımla ilgili uyarıcı eleştiriler aldım. Eleştiriler, benim, anlatmak istediklerimi anlatamadığım ve yazılanların yanlış anlaşılmalara yol açabilecek anlatım bozuklukları taşıdığı noktasında düğümlendi. Halkevleri konusundaki "yetersizliğim" de ayrıca vurgulandı. Yeterli bilgilenme ile donanmadığım ve başarılı bir "anlatımcı" olamadığım anlaşılıyor.

Herşeye rağmen, kimi duyarlı okurların, başka bir deyişle, toplumsal mücadelede yer alan veya almakta tereddüt etmeyecek olgunluktaki kişilerin bu yazıları tartışıyor, hatta, aşıyor olmaları çok olumlu bir gelişme.

Bundan böyle, bu sayfaların somut uygulamaların aktarıldığı, somut üzerinde değerlendirme ve yorumların yapıldığı sayfalar olması en büyük dileğim. Bunun yanı sıra, çok başarılı olmasa da, başlattığım bu tartışmaların toplumsal mücadelenin içinde yoğrulanlarca daha üst noktalara ve derinliklere götürüleceğinden de hiç kuşkum yok.

Yanıtlarını Siz Verin

"Arkası Yarın" TV dizilerinin jeneriklerinde bir önceki bölümün hatırlatması yapılır. Nerede kalmıştık der gibilerden... Bundan önce yazılanlarla ilgili olarak, konuları deşmek anlamında, yanıtlarını sizin vermeniz koşuluyla, aşağıdaki soruların sorulmasını zorunlu görüyorum.

1- Devrimci anlayışta, kitleselleşme ile demokratikleşme arasındaki organik ilişki nedir?

2- Kitleselleşme ile kitle kuyrukçuluğu arasındaki fark nedir?

3- Devrimci anlayıştaki kitleselleşme ile "sivil toplumcu" anlayıştaki kitleselleşme arasındaki farkı belirleyen temel ayıraç nedir?

4- "Demokrasi gelirse mi halk iktidara gelir, yoksa, halk iktidara gelirse mi demokrasi gelir?" sorusunun yanıtına göre devrimci mücadele ile demokrasi arasındaki bağlantı nedir?

Toplumsal olaylarda, somutlama ve netleştirmenin belirlediği ÇÖZÜMLEME bir örgütlü mücadele işidir ve somut bir programa göre biçimlenir

Bu sorulara, özgürce vereceğiniz her yanıt, öküzün altından buzağıyı uzaklaştıracak, tartışmaları netleştirecek, boyutlarını genişletecektir. Vereceğiniz yanıtlardan sonra, yazılanları bir daha gözden geçirme "tahammül"ünü gösterebilecek misiniz?

Somutlamada Ön Koşul: İdeolojik Yeterlilik

Dünya hızla dönüyor. Teknoloji almış başını gidiyor. İletişim araçları hiç bir engel tanımıyor. Düşündüklerinizi veya oluşturabildinizse "program"ınızı uygulamaya sokup "somutlaştırmak" için bu azgın çağı yakalamanız yetmiyor, GELECEĞİN getireceklerini, OLASI gelişmeleri omuzlayabilecek, onları kavrayabilecek ve onlarla baş edebilecek bir "performans" a da sahip olmanız gerekiyor. Bu bir "ideolojik yeterlilik" sorunu. Buna ulaşamazsanız, aynı, "3-5-2 sistemi"ni uygulamaya yeltenen ama beceremeyen futbol takımlarının acıklı akıbetine uğrar, girişimlerinizde bir türlü dikiş tutturamazsınız.

İdeolojik yeterlilik beraberinde "enternasyonal" olma zorunluluğunu da getiriyor. Açıktır ki, enternasyonal olma ne "kuyrukçuluk"la olur, ne de "montajcılık"la. Toplumcu mücadelelerde enternasyonallik, hareketin evrensel ve özgül karakterlerinin çok iyi harmanlanarak, dünyadaki benzer hareketlerle tanışmaları ve uluslararası düzeyde hem yandaşlarına, hem de karşıtlarına karşı "meşruiyet" kazanmalarıyla gerçekleşir.

İdeolojik yeterlilik ve enternasyonallik "sol idealizm" ile "reel sosyalizm" ayrışmasını da kolaylaştırır.

Örneğin, Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nde son yaşanan değişiklikler için "modern revizyonizm" in çöküşü ya da "bürokratik diktatörlükler"in yıkılışı değerlendirmeleri açıklığı sağlayabiliyor mu? Esasta, yıkılan ve çöken SOL İDEALİZM değil mi? Reel sosyalizmin önü açık. Bütün üstün özellikleriyle tüm arayışlara yanıt verebilecek durumda...

Enine boyuna araştırılacak, tartışılacak bir konu.

Toplumsal Olaylarda Çözümleme

Toplumsal olaylarda, sorunların çözümü, çözüm için konan etkinliğin NET ve SOMUT olmasına bağlıdır. Herhangi bir davranış biçiminin somutlanması ve netleştirilmesi, o davranışın sağlayacağı çözümde "bilimsellik" koşuludur. Bilimsellik niteliğine sahip olamayan her toplumsal davranış kaş yapayım derken göz çıkartan, halkın zararına sonuç veren bir eylem biçimi olarak kendisini gösterir.

Sarıyer halkı, halkevinin davranışlarındaki "ciddiyet"in kendilerine verdiği güvenle ve acil su gereksinimlerinin dayatmasıyla soruna dört elle sarılıyor, gelişmeleri büyük bir duyarlılıkla günü gününe izliyor.

Toplumsal Etkinliklerde, Önce Öz Ve İçeriği İle Davranışlarımızı Somutlar, Sonra Bu Öz Ve İçeriğe Uygun Biçimi Oluşturarak Netleşmeyi Sağlarız.

Toplumsal çözümlemelerde, davranışlarımızla çözümlenecek olayın birlikte somutlanması, davranışı yapan (BİZ) ile etkinliğin "muhatabı" topluluğun (KİTLENİN) birlikte netleşmesi esastır. Bunlardan herhangi birisinin eksikliği veya organik ilişkisinin zayıflığı somutlanmanın da, netleşmenin de gerçekleşmesine engel olabilecek olumsuzlukları beraberinde getirir.

Konuyu kısa bir örnekle açıklamaya çalışalım:

Sarıyer Halkevi, Sarıyer'in acil su sorununa el atıyor. Yeraltı su rezervlerini bilimsel yöntemlerle araştırıyor. Yeterli suyun varolduğunu, hatta açılan kuyularla bu rezervlerin bazı büyük otel ve villa sahiplerince kullanıldığını ortaya koyuyor. Halk da, halkevinin davranışlarındaki "ciddiyet"in kendilerine verdiği güvenle ve acil su gereksinmelerinin kural tanımaz dayatmasıyla soruna dört elle sarılıyor, gelişmeleri günü gününe büyük bir duyarlılıkla izliyor. Belediye'ye karşı, İSKİ'ye karşı, fabrikalara karşı olan çekingenliğini üzerinden atıyor. Halkevi, konu ile ilgili afişleme yapıyor, fotokopi ile çoğaltılmış sevimli el yapması bülten türü gazetelerini halka dağıtıyor.

Şimdi, konuyu aşama-aşama sıralayalım.

1- Halkın acil su sorununun varlığı,

2- Su rezervlerinin yeterli olduğu,

3- Mevcut su rezervlerinden halkın yararlanamadığı ve yoğun su sıkıntısı çektiği buna karşılık az sayıda ayrıcalıklı kişi ya da kurumların bu rezervleri kullandıkları,

4- Su sorununun bütün açıklığı ile halkevi çalışanlarınca ortaya konulduğu ve bu çabaya halkın da katıldığı,

5- Çözümün olgunlaşması için etkin araç ve yöntemlerin halkevi tarafından kullanıldığı, ortaya çıkıyor.

İşte, somutlama budur.

Ancak netleşme süreci halen devam ediyor.

Su sorununu birlikte somutlayan Sarıyer Halkevi ile Sarıyer halkı bu sorunu birlikte çözdüklerinde, çözemezlerse bile, çözümü için olası çatışmaları birlikte sürdürebildikleri ölçüde birlikte netleşmeleri söz konusu olacak... Bu noktada en büyük tehlike çözümsüzlük ya da çözüm için olumlu çabaların kesintiye uğraması veya olası çatışmalara karşı güçsüz kalınması. Her iki halde de birlikte netleşme gerçekleşemeyeceği gibi halkevi ile halk arasındaki organik ilişki de, bir daha kurulması çok zorlaşacak şekilde kesintiye uğrayacak...

Anlaşılacağı üzere, toplumsal olaylarda, somutlama ve netleştirmenin belirlediği ÇÖZÜMLEME bir örgütlü mücadele işidir ve somut bir programa göre biçimlenir.

Çatışma Noktası

Bir sermaye şirketi düşünün. Bu şirketin % 51 hissesine sahip olanlar onun yönetimine de sahip olurlar. Yönetimin elinde bulundurduğu hisselerin oranı ne kadar yüksekse, hareket serbestisi ve güvenliği de o kadar yüksek olur. Şirket yönetimi muhalifleri tarafından zorlanmaya başlanınca yönetimin etkinliğinde de hissedilir bir gerileme olur.

Toplumsal olaylarda da bu böyledir. Egemenler ittifakının düzenin siyasi organlarının birer izdüşümü olan toplumsal, kültürel, ekonomik mekanizmaları üzerindeki söz hakları emekçilerin ittifakının örgütlü gücü karşısında % 51'in aşağısına düşme eğilimi başgösterirse, egemenler varlıklarının devamı için, kesinkes müdahaleye başvururlar. Müdahaleyi zorunlu kılan nokta % 51 ile % 49 arasındaki % 2'lik alanı kapsayan hassas noktadır. Egemenlere karşı varlıklarını ve elde ettiklerini koruyabilmek için emekçiler de direnmek ve bu çatışmayı kabullenmek, müdahaleyi göğüslemek zorundadırlar.

Muhalefet hareketi, bu noktada, en uygun eylem biçimlerini seçmek durumundadır. Aksi halde, "...pirince giderken evdeki bulgurdan olmak"ta her an olasıdır.

Eylem biçimi olarak "yapılamayacak şeyleri önermek" veya "yapılabilecek şeylerden kaçınmak" şeklinde izlenecek politikalar yok oluşun başlangıcı olarak felaketlerin hazırlayıcısı olurlar.

Uygun eylem biçimlerinin saptanabilmesi de, önceki yazılarda sözünü ettiğimiz siyasi envanter çalışmalarının ışığında üretilen politikaların ve bunların uzantısı olan somut programların verilerine göre olanaklı hale gelebilir.

Ne kadar ufak, ya da önemsizmiş gibi görünürse görünsün her toplumsal olayın kendi çelişkisinde bu noktaya gelindiğinde çatışma kaçınılmaz olur.

Çatışma noktasına gelebilmek dahi, toplumsal mücadelede, toplumsal muhalefetin gelişmişliğinin bir ölçütü olarak kabul edilebilir. Muhalefetin örgütlülüğü ve devamlılığı ile müdahale ve çatışma noktasındaki dayanıklığı ve başarısı örgütlenme ve kitleselleşmenin birlikte netleşmesini sağlayacağını gösteren göstergelerdir. Böylelikle, örgütlenme ve kitleselleşmenin ibreleri ne kadar yükselirse demokratikleşmenin de ibresi o denli yükselecektir...

Toplumsal Ve Kültürel Etkinliklerde Gündem ve Yöntem

Toplumsal mücadele siyasi mücadelenin güncel boyutudur. Aynı bağlantıyı ekonomik-demokratik mücadele ile kültürel mücadele için de yapabiliriz. Verilen bu tür kavgalar "kimin" işine yarıyorsa "onun" siyaseti "icra" ediliyor demektir.

Bütün sorun "icra" edilecek etkinliklerin ilgili siyasi programa uygun bir uyum içinde olmasıdır. Başka bir deyişle, doğru veri ve değerlendirmelere göre saptanmış siyasi programın toplumsal, kültürel, ekonomik ve demokratik boyutlarına ilişkin "gündem"in uygulanmaya konması, kitleselleşme, somutlanma ve netleştirme eylemlerinin ivme kazanmasını ve toplumsal mücadeleyi "devrimci tarz" da zenginleştirmesini sağlayabilir.

Böylelikle, devamlı gündemde kalacak sorunlar ile devrevi ve günlük gel-geç sorunların saptanması ve güncelin yaka-

lanması gerçekleşebilir.

Etkinlikler, bu gündeme uygun bir biçimde somutlanabilirse sağlayacakları toplumsal yararlar da bir hayli büyük olabilir.

Sözgelimi "savaş ihtimali hali"nin getirdikleri: Taşıma ücretleri arttı, artıyor.... Temel ihtiyaç maddelerinin tamamına zam geldi, geliyor... Yoksul halkın geçim sıkıntısı biraz daha büyüdü, büyüyor. Askere alınma olasılığı özellikle çalışmak zorunda olan, ev geçindiren gençleri tedirgin etti etmeye devam ediyor...

Savaş ihtimali hali ile siyasi rejimin kemirgen hali birbirinin üstüne "gümp" diye oturuyor. Savaş ihtimalinin getirdikleri ile siyasi rejimin getirdikleri çakışıyor. Bütün bunlardan bir gündem çıkartılabilir. Bu gündeme uygun kültürel ve toplumsal üretimde bulunabilinir.

Bir başka sorun, üretilebilirse, "üretilen bu etkinlikler nasıl 'icra' edilecek?" sorusu.

Son aylara bir bakalım. Kapısı mühürlenmemiş kaç tane halkevi şubesi kaldı. Gerekçeler, hep "malum" nedenler. İstanbul ve Ankara'da halkevlerinin düzenlemek istedikleri kaç tane gece ya da şenliğe izin verildi. Hep "malum" nedenlerle yasaklar getiriliyor. Sorun, gece ya da şenliklere getirilen engellerle kalmıyor, kimi sanatçılara da akıl almaz yasaklar konabiliyor.

Bu en "masum" hakları almaktan, kesinlikle vazgeçmeden "bürokratik" engelleri ve mekansal sorunları aşmanın bir yolunu bulmalı.

İzin verilmiyor mu; etkinliklerin niteliklerini değiştirip, meşruiyet zemininden ayrılmamak koşuluyle, mekanları zenginleştirelim. Yollar, sokaklar, otobüsler, vapurlar, evler, kahveler, gecekondu bahçeleri, fabrikalar.. herbirisi birer mekan. Bu mekanlara uygun daha az kişiye seslenen, fakat daha çok mekanda tekrarlanan etkinlikler.... ■

Sarıyerli'den Demokrasi Dersleri

23 Eylül 1990 pazar günü, Sarıyer'de, halkevinin davetlisi olarak bir FORUM'a katıldım. Davetiye halkevinden ama, düzenleyici halkevi değil. HALK KOMİTELERİ inisiyatifinde bir toplantı. Forumda, Sarıyer Belediye Başkanı ve teknisyenleri ile İSKİ Ge. Müd. Ergun Göknel ve ekibi halkın karşısında. Oturdukları yerden, yüzyüze geldikleri "boş vaadler değil, su istiyoruz" yazılı koskocaman bir bezden afiş var.
Toplantı bir düğün salonunda. Salon hıncahınç dolu. Kadınlı, erkekli, genci, yaşlısı...
Olağanüstü bir coşku, olağanüstü bir özgüven...
Son günlerde, hatta son yıllarda yaşadığım en güzel günlerden biri. Edindiğim izlenimleri sizlere aktarmak, o güzelliği sizlerle paylaşmak istiyorum. Kısaca...
1- Belediye Başkanı forumu açıyor. Demokrasi diyor, katılımcılık diyor... İSKİ Genel Müdürü ile izleyicileri, su sorunu kapsamında, soru-yanıt diyaloğuna sokmak istiyor. Gencecik bir bayan, halk komitesi üyesi, hemen başkanın yanında, müdahale ediyor. "Bugüne kadar hep böyle yaptınız, ama artık yapamayacaksınız, demokrasi diyorsunuz, demokrasiyi uygulayacak, biz de konuşacağız" dediğinde yer yerinden oynuyor. Alkışlar dinmek bilmiyor. Halk komiteleri, halkın gözünde herşey... Bu anlaşılıyor. Belediye Başkanı da bu MEŞRUİYETİ kabul ediyor. Etmek zorunda kalıyor. Edene değil, ettirtene bak derler... Söz artık komitelerde. Gencecik bir hanımdan koskocaman bir demokrasi dersi. Ders bir.
2- Halkevlerinden aşina olduğum "vakur" bir genç adam "...sorunlarında halkevleri devreden çekilmiştir. Halk komiteleri halkın birinci dereceden, ilk elden temsilcileridir" bildirimini yaptığında yine bitmek bilmeyen alkışlar. Aynı genç adam çok düzenli ve titiz bir araştırma sonucu çıkardığı anlaşılan "üst yapı ve alt yapı envanterleri" verilerini ve bu verilerden çıkardığı sonuçları bir bir sıralamaya başlıyor. Adeta, gelen teknik heyete ders veriyor, bilimsellik budur der gibilerden. Tane tane konuşuyor. Kendinden emin. Konuya hakim, sorunların özünü kavratacak derecede basitleştirmesini biliyor. Konuşmanın sonunda "yaşamak hakkı siyaset yapmak hakkıdır" diyor ve noktayı koyuyor. Artık, satır başı "hesap sormak" oluyor. Salondan tam bir destek. Ders iki.
3- İSKİ Genel Müdürü sinirleniyor. "Biz buraya politika yapmaya gelmedik" diyor. "Eğer mesele politika yapmaksa, ben burda, herkesten daha iyisini yaparım; bunlar doğmadan ben politikanın içindeydim" diye sözünü bağlıyor.Salondan yoğun itirazlar... "Su sorunu politik bir sorundur" bağrışmaları. On yaşlarında bir çocuk kürsüye gelip söz istiyor. Herkeste bir tebessüm. Minnacık elleriyle mikrofonu tutuyor ve "istikbal gençlerdedir, diyorsunuz. Akıl yaşta değil baştadır" cümlesiyle tartışmayı bitiriyor. Ders üç. Öğretmen, on yaşında bir çocuk.
4- Toplantının ya da forumun doyum noktası anı gelip çatıyor. Gençlerin, Fatma abla dedikleri, orta yaşın biraz aşağısında bir kadın. Tipik bir halk kadını. Davranışları kararlı ve cesur. Değme hatiplere taş çıkartır bir konuşma yeteneğine sahip. Konuşuyor. Salonda çıt yok. Bir kadın olarak, çektiklerini bir bir anlatıyor. Konuşmuyor, adeta, haykırıyor. Konuşmasının sonuna doğru "...sabaha karşı saat dört. Ellerimde iki büyük bidon, yollardayım, su arıyorum. İtler havlıyor ortalıkta. Derken, körkütük sarhoş birkaç adam. Ne arıyorsun, bu saatte buralarda diye laf atıyorlar. Su arıyorum diyorum. Gel sana "su yolu"nu gösterelim diyorlar. Lanet olsun böyle hayata. Lanet olsun bu aşağılık hakaretlere. Bu çileye lanet... İsyan ediyorum. İsyaaan." sözleri güm, güm kafalara tokmak gibi iniyor. Hepimizin tükürüğü boğazımıza yapışmış, yutkunamıyoruz. Siyasetin en üst noktası. Gerçek demokrasiye geçiş noktası. Ders dört.
5- Sarıyer'linin Fatma ablasının konuşmasından sonraki konuşmaların bir etkisi yok. Onun üstünün üstü yok. Sorulara geçiliyor. Birbirinden içerikli, özenle hazırlanmış sorular. Her soru ciddiyetin ve sorumluluğun bir belgesi. Sorunlarına sahip çıkan nitelikli bir topluluk. Halkın politika ürettiğini, üretebileceğini dosta, düşmana bütün açıklığı ile gösteren bir topluluk. Dahası var. Sorulara alışagelmişin dışında dürüst yanıtlar veren bir İSKİ Genel Müdürü. Yutturmaca yok, kandırmaca yok. Zaten yutacak kimse de yok. Toplantı karşılıklı "mutabakat" ile bitiyor. İlişkiye devam, demokrasinin inşaasına devam... Ders beş.
Gün 1990'nın 23 Eylülü. Yer, Sarıyer. Etkinliği koyan Sarıyer halkı. İşte: İş, İşte: Üretim, İşte: Halk Komiteleri.
Kimilerine "ithaf" olunur. ■

Hakkı Zabcı

Üniversiteler Açılırken

YENİ DİNAMİKLER, YENİ MÜCADELE ALANLARI

Güliz Demirelli

Üniversitelerde yeni bir yıl başlıyor. Sınavları kazanan öğrenciler kayıtlarını yaptırarak üniversitelere ilk adımlarını attılar bile. Şimdi tüm öğrenciler yeni bir döneme hazırlanıyorlar.

Aslında öğrenci gençlik için bitmiş ya da başlayan bir şey yok, sadece kısa bir ara bu. Üniversitelerde yıllardır çözülememiş eğitimin güdüklüğü, sosyal etkinliklere açık bir ortamın olmayışı, diyalogsuzluk, yurtların öğrenim kredilerinin yetersizliği gibi bir çok sorun varlığını sürdürüyor. Yaşam standartları her geçen gün daha fazla düşüyor, ekonomik güçlükler her gün daha fazla öğrencilerin belini büküyor. Geçen öğrenim yılı kronikleşen sorunlara yenilerinin eklenmesiyle bitmişti. Bir KHK ile üniversite kolayca paralı hale getirilmişti. SS Kararnameleri üniversitede de yansısını buldu. Binlerce öğrencinin siyasi şubeye cezaevlerine sokulmasına üniversitelerin toptan gözaltına alınması eklendi. Diğer yandan öğrenci gençlik mücadelesi bir üst düzeye sıçrama arifesinde.İstanbul öğrenci derneklerinin merkezileşmesi tartışması somut adımlara dönüştü.

Demokratik Öğrenci Hareketi Açılış Arifesinde Ne Yapıyor?

Öğrenci Dernekleri bu öğrenim döneminin ilk çalışmasını kayıtlar süresince gerçekleştirdiler. Geçen yıllardan farklı olarak organize ve kesintisiz bir rehberlik çalışması yaparak iyi bir dayanışma örneği verdiler. Tanıtım bültenleri hazırladılar. Kayıt işlemleri, fakülte ortamı, dersler, vizeler üzerine yeni öğrencilerin sorularını yanıtladılar, dostluklar kurdular. Bazı fakültelerde ders kitapları ve araç gereç üst sınıflardan toplanarak yeni öğrencilere verildi. Bu çalışma yeni öğrencilerin ve velilerinin şaşkınlıkla karışık memnuniyetleri ile karşılandı. (Toplumsal dayanışmanın köreldiği günümüzde karşılıksız yardımların insanları şaşırtması ne kadar doğal) Öğrenci dernekleri henüz bir çok üyesinin fakültede olmamasına, bir bölümünün gerekli duyarlılığı göstermemesine rağmen az sayıda üye ile önemli bir organizasyonu gerçekleştirdi. İlk çalışma bu yılki mücadele koşulları için önemli ipuçlarının da yakalanmasını sağladı. Bir çok fakültede öğrenci derneği masaları idare ve polisin koordineli saldırılarına uğradı. İdare bu saldırıların dayanağını; "öğrencilerden bağış topluyorlar bu yasa dışıdır" biçiminde ifadelendirdi. Oysa öğrenci derneği üyeleri bağış toplamak bir

Üniversitenin yeni öğrencileri, öğrenci hareketine eskisinden daha fazla ilgili. Yeni dinamiklerin katılımı öğrenci hareketine duyacakları güvenle mümkün

yana öğrencileri ve velileri kandırarak haksız kazanç sağlayan fırsatçıları ortaya çıkardılar. (Örneğin; bir fakültede okul görevlisi tarafından iki sarı zarf ve bir telli dosya 30.000 TL'ye satılırken öğrenci derneği üyeleri Dekanlığı da bilgilendirerek olaya müdahale ettiler. Velilere paraları iade edildi. Bu ihtiyaç öğrenci derneği masası tarafından 1000 TL'ye karşılandı.) Polis gözaltına aldığı öğrencileri bir suç unsuru bulamadığı için bir gün sonra serbest bırakıyordu. İdare ve polisin asıl hedeflediği, sene başından bir gözdağı vermek ve yeni öğrencilere de böyle işlere kalkışırlarsa neler olacağını göstermekdi.

Öğrencilere, üniversitedeki mücadeleye ve öğrenci derneklerine sempatiyle bakan yeni üniversitelilerin yorumu oldukça ilginç! "Daha ilk günden tanıştık" Öğrenci dernekleri rehberlik çalışmaları boyunca idareye ve polise karşı çoğu zaman yanlarında öğrencileri ve aileleri buldular. Bu konuda bir velinin sözleri oldukça çarpıcı: "Bu çocuklar bize yardım ediyorlar, işte uhu işte makas, ne var bunda? Neden engelliyorsunuz?"Rehberlik çalışmasında sıcak bir ortamın yaratılması, canlı dialogların gelişmesi, yeni öğrencilerde olumlu bir izlenim uyandırdı. Yaşama daha ilgili, beklentilerle gelen bir kuşakla karşı karşıya olmakla birlikte öğrenci derneklerinin varlık biçimlerinin çeşitlenmesi ve daha geniş öğrenciye ulaşması da önemli bir gelişme.

Önümüzdeki Süreçte Bu Olumlu Başlangıcı Nasıl Sürdürecekler?

Geniş öğrenci kitlesini kucaklayan kesintisiz, tutarlı çalışmalar yapabilecekler mi? Kendi gündemlerini oluşturabilecekler mi? Buna güçleri yetecek mi? Bu çalışmanın yarattığı beklentiler bunlar.

Yeni dönemin başlamasıyla birlikte öğrenci derneklerinin merkezileşmesi doğrultusunda okullarda hararetli tartışmalar yaşanacak. Merkezileşme tartışması geçen yıl önemli bir gündemdi. Bir grup öğrenci merkezileşme sürecinden ayrılarak kendi düşünceleri doğrultusunda bir merkezi dernek kurmuştu. Bu ayrılmadan sonra öğrenci dernekleri platformu tartışmalarını netleştirerek merkezileşme takvimini oluşturdu ve haziran ayında yapılan Birlik Şenliği ile bu süreci başlattı. Bu takvime göre kasım ayına kadar öğrenci derneklerinde delege seçimleri yapılacak. Kasım ayında delegelerden oluşturulacak Birlik Ku-

rultayı nasıl merkezileşileceğine karar verecek. Bu doğrultuda yönetim kadroları ve işleyiş oluşturulacak.

Yine önemli bir gündem Paralı Eğitim. Geçtiğimiz nisan ayında paralı üniversite resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmişti. Öğrenciler kendi fakültelerinde değişik yollarla buna karşı çıktılar. Diğer yandan öğretim üyelerinin, hukukçuların KHK'nin iptali için girişimleri protestoları yaygınlaştırdı. Bu çalışmalar geniş öğrenci kitlesiyle sonuç alıcı bir süreç işletebilmenin zeminini hazırladı. İstanbul öğrenci dernekleri platformu, protestoları Türkiye çapında güçlü tepkilere dönüştürme amacıyla Türkiye Platformu çağrısı yaptı.

Öğrenci derneklerinin önemli bir gündemi de polisin üniversiteden çıkarılması olacak. Geçen yılın sonunda SS kararnamelerinin üniversitedeki yansımalarından biri de üniversitede polis denetiminin yeniden yoğunlaşması olmuştu. Öğrenci derneklerinin çabasıyla yaratılan nispi serbestlik ciddi bir baskı ile ortadan kalktı. Polisin varlığına değişik protestolar geliştiyse de bu sorun güncelliğini koruyor.

Öğrenciler Savaşa Karşı

Bu tablo ülkede yaşanan savaş halinin üniversitelere yansıması ile tamamlanıyor. Öğrenciler genel olarak savaş karşıtı olmakla birlikte şu anda savaş çıkabileceğine inanmıyorlar. Savaş halinin yansımaları olarak süreklileşen zamlar onları da etkiliyor ve gündemlerini oluşturuyor. Aileler ise savaşa karşı daha duyarlılar. Savaş halinin getireceği ekonomik sıkıntıları, çocuklarını okutmakta zorlanacaklarını düşünüyorlar. Genelde toplumda özelde üniversitede günlük yaşamımıza yansıyan savaş halinin neyin bedeli olduğu, topluma yüklediği zorunluluklar henüz yeterince kavranabilmiş değil. Üniversitenin açılışıyla birlikte diğer kesimlerde olduğu gibi üniversitenin de savaş durumu bahanesiyle baskı altına alınması ve zamlar yeni ve farklı dinamiklerin gelişmesine sebep olabilir.

Öğrenci Dernekleri üniversitelerin açılışı arifesinde geçen yıl kaldıkları noktayı iyi tespit edip gelecek dönemin mücadele hedeflerini oluşturma doğrultusunda yoğun çaba harcıyorlar. Geçtiğimiz günlerde Türkiye öğrenci dernekleri platformu paralı eğitim sorununu savaş gündemiyle genişleterek toplandı. Bu toplantının sonuçları basın açıklaması ile kamuoyuna duyuruldu. Paralı Eğitim halen yürürlükte ve bu yıl kısmen uygulanmış durumda. (Bu yıl bir üniversiteyi bitirip ikinciye kayıt olanlara KHK uygulandı. Ayrıca öğrencilere çek verilerek devlet-üniversite ilişkisinde paralı eğitim lehine bir adım atılmış oldu.) Bu konuda TÖDP teşhir kampanyaları düzenlemeyi öngörüyor. Gelişmelere hep birlikte uyanık olmayı ve kararlı kitlesel bir muhalefet geliştirmeyi hedefliyor. Diğer yandan TÖDP basın açıklamasında: "emperyalist çıkarların yönlendirdiği bir savaşta öğrenci gençliğin dökecek kanı yoktur" diyor ve anti-emperyalist bir bakışla savaş karşıtı gösteriler gerçekleştirmeye hazırlanıyor.

Evet, üniversitelerde yeni bir yıl başlıyor. Bir taraftan üniversitenin yapısal sorunları diğer yandan yeni gelişen gündemler... Çok yönlü karmaşık sorunları çözebilmek için kararlı bir mücadele hattını sürdürebilmek gerekiyor.

Üniversiteye yeni gelen öğrenciler Demokratik öğrenci hareketine eskisinden çok daha fazla ilgili. Yeni dinamiklerin mücadeleye katılması ancak Demokratik öğrenci hareketinin kesintisiz yükselen mücadelesine güvenmesiyle mümkün olacak. ■

Çalışan Yoksul Gençlik: "Kendimi Yaşamak İstiyorum"

Üniversiteler açılırken, okumayan, çalışmak zorunda olan yoksul gençler ne yapıyorlar. İşte onlardan biri...
Hidayet Demirtaş yirmi dört yaşında. Ankara'nın Piyangotepe'sinin tepesinde oturuyor. Buraya, yıllar önce, Erzurum'un Horasan'ından göçmüşler. Askerliğini yapmış, okur-yazar, Türk, İslam. Künyesi böyle. Hem yoksulluktan, hem de "mecburiyet"ten ilkokuldan sonra okuyamamış. Yaşı kemale erdikten sonra "akşam okulu"na yazılmış. Bir zanaat sahibi olsaymış, niye okusunmuş. Okuyor halen. Ama, açıktan...
Hidayet ile kuralsız, destursuz bir küçük sohbetimiz oldu. Biz bize...
Hidayet, önce, dünyaya gülümseyerek bakabiliyor musun? Yani, gelecek için ne düşünüyorsun?
Hiçbir şey düşünmüyorum. Düşündüm mü hasta oluyorum. Bütün gün başım ağrıyor. Lüks olsun diye değil, karnımı doyurmak ve evi "asarmak" için çalışmak zorundayım. Bugünü atlattım mı yarına Allahkerim diyorum.
Kendimi ve kendim gibileri yaşamak istiyorum. Ama böyle değil. İnsan gibi...
İnsan gibi yaşamıyor musun? Önce ne iş tutuyorsun, ordan başlayalım.
İnsan gibi yaşayıp yaşamadığıma sen karar ver. Sabah altı, akşam dokuz. Bir depoda çalışıyorum. Ayda ikiyüzellibin. Sigorta falan da yok. Taşıma sorumlusu diyorlar, hamalın kibarcası. Piyasada geçerli bir hünerim olsaydı... Bizim patron küçük cinsten. Yani bize az verecek ki kendi geçinsin.
İkiyüzellibinin yetmişbini yol parası. Gerisini bozdur bozdur harca. Çaylar şirketten...
Pazarları da Dışkapı'ya hamallığa gidiyorum. Ankara'da insan pazarı çok ucuz. Eşek satsan insandan daha çok para eder.
İsyan etmek istiyorum, edemiyorum. Dizgine vurulmuş at gibiyim. Fırlamak istiyorum, fırlayamıyorum...
Biraz ailenden, mahallenden söz etsen?
Annem bağ-kur emeklisi. Yüzyirmibeşbin lira maaş alıyor. Abim var, Avustralya'da. O da olmasa çıra gibi yandık. Burda kelepir bir ev almıştı. Kirasını biz alıyoruz.
Oturduğumuz ev tepede. Bırak arabayla gitmeyi, yaya gitmek bile zor. Yol bozuk. Zaten, gecekondu demek, mahrumiyet demek. Alt yapı yok gibi. Ayın, dayın olmasa birşey yaptıramıyorsun. Neyse ki, komşular hep bizim memleketli. Borç alıp veriyoruz. Kendi içimizde iyiyiz. Ama, dışa karşı hepimiz ayrı bir başız. Hükümete karşı bir iş oldu mu ortalıkta hiç kimse olmaz. Evvelden öyle değildi. Ben çocukken, abilerimiz bayağı

hünerli adamlardı. O zaman birlik vardı. Delikanlılar harbi delikanlıydı. Şimdikiler dandik, tel maşa.
Bugüne ne diyorsun? Gazeteler savaş naraları atıyor. Gün yok ki zam olmasın...
Savaş mı? Ne savaşı. Savaş mavaş yok. Bir kişinin istemesiyle savaş mı olurmuş? Özal'ın istemesiyle savaş mı çıkar? Bizi ilgilendirmeyen savaştan bize ne? Başkasının toprağı için savaşa mı gidilir?
Savaş bizi yakar. Yani garibanı yakar. Başkasına birşey olmaz. O kadar deprem oldu, sel baskını oldu. Hangisinde varlıklı gitti. Ne olduysa, hep fakir-fukaraya oldu. Savaşta da öyle. Biz aç, susuz kalacağız.
Savaşı bahane ediyorlar, zam yapıyorlar. Zaten yapacaklardı. Kimsenin de gıkı çıkmıyor. Otobüs bileti oldu bin lira. Ekmek oldu altıyüz lira. Biz, katığı az, ekmeği bol yeriz. Ekmek bir kuruş arttı mı bizi çok etkiler. Savaş yok, ama, savaş varmış gibi anamızı belliyorlar.
Peki, ne yapacağız?
Biz mi ne yapacağız? Güldürme beni.
Geçenlerde Murat Karayalçın'ın bir seminerini izledim. "Otobüsleri bedava yapacağım" dedi. O günden bu güne bilet fiyatları üç misli arttı. Bizde tıs yok. Bu iş ancak birlikle olur. Ama, nerde bizde birlik...
Kendine zaman ayırabiliyor musun? Yani, sinema türü eğlencelere gidiyor musun? Boş zamanlarında....
Abi, biz yaşamak için kendi hayatımızdan yiyoruz. Yani sinemaya gittik mi yaşayamayız. Yani, bir birahaneye gittik mi yaşayamayız. Yaşadığımdan kendime zaman çalmam çok zor. Belki pazarları, Dış kapıdan erken gelirsem... Gidip, kahvede oyun oynarız.
Toplum olaylarını bilmek istiyorum. Bazen, mekteplilerle muhabbet ediyoruz, yine birşey anlamıyorum. Anladığımız dilden biri bizi aydınlatsa istemez miyiz? Mesela, savaş diyorsun. Savaşa hayır diyorlar. Biri, bunları bize anlatsa... Ama, anlayacağımız dilden...
Bak, müzik diyorsun. Ben aşk müziğini sevmem. Arabeski de sevmem. Ama, topluma seslenen müziği seviyorum. Toplumcu müziğin kralı Ahmet Kaya. Onu çok seviyorum. Çünkü, onu anlıyorum. Beni yaşıyormuş gibi söylüyor. "Ben"mişim gibi söylüyor. Garibanlığın, ezilmişliğin ne olduğunu biliyor.
Bir de Ahmet Kaya başkaldırıyor. İsyan ediyor. Ben de etmek istiyorum, ama, edemiyorum. Ama, o, türküyle, ama, sazla ediyor.
Bugün gelse, konser verse, cebim boş ama, ne yapar eder, bulur buluşturur, yine de konserine giderim.
Son bir şey. Üniversiteler açılıyor. O gençler için ne düşünüyorsun?
Onları seviyorum. Ne olursa olsun kendilerini yaşıyorlar. Gerektiğinde başkaldırıyorlar. Bunun için onları seviyorum. Benim yapamadığımı yaptıkları için. Seviyorum onları, ama, benden çok uzaktalar. Onlar başka bir dünyada, ben başka.

Hakkı Zabcı

"Yeni Dünya Düzeni" Körfez Krizi İle Şekilleniyor

"YAŞASIN SADDAM!"

Ragıp Zarakolu

Doğrusu ABD, SSCB, Dünya Basını, Suriye, Türkiye ve İsrail yöneticileri Saddam'a gerçekten teşekkür borçlu. Saddam'ın sekiz yıl süren İran'la savaş kıyımının enkazı altından kurtulmak için yaptığı Kuveyt'i işgal hamlesi gerçi kendisini kurtarmaya yetmedi ama tüm dünyada aynı düzeyde olmasa bile, benzer sıkışıklıkta olan bir çoklarına önemli bir yardımda bulundu.

İlkin kendi alanımızdan başlayacak olursak, basın tiraj aldı, televizyon yayınları ilgiyle izlendi. "Bağdat Hırsızı", "Mezapotamya Hitleri", "Katil Saddam" manşetlerin en kibarı idi. Tiraj kaygısıyla büyük basın tam bir savaş kışkırtıcılığı yapıyor, İran'lıları, Kürtleri kırıp geçiren, ülkesini idam sehpalarına boğan Saddam'ın 'sadistliği ve vampirliği' Batı medyasınca yeni keşfediliyordu. "Petrolüme dokunma!". En büyük cüret işte buydu. Basın Saddam'ın vahşetini ballandırarak anlatırken, Irak halkını yoketmeye yönelik, tarihin en büyük askeri yığınaklarından biri kutsanıyordu. Saddam'ın Kürtlere karşı pervasızca kullandığı zehirli gazlar, bu sefer Irak halkına karşı kullanılmak üzere bölgeye sevkediliyordu.

SB "Çağ Atlıyor!"

Körfez krizinden sonra, "Yeni Dünya Düzeni" kavramı kullanılmaya başlandı. Gorbaçov'a göre kendi ülkesinde başlatılan Perestroyka politikası, tüm dünya uluslarını "Yeni bir dünya düzeni" kurmak için harekete geçirmiş, kurulan bu yeni düzen Körfez krizinde ilk başarılı sınavını vermişti. Gorbaçov da Özal'la benzer bir deyim kullanarak, "yaşanan değişimler küçümsenmemeli, bir çağ atlıyoruz, yeni bir döneme giriyoruz" diyordu.

Körfez krizi, iki süper devlete soğuk savaştan bu yana ilk kez ortak bir tavır sergilemelerine olanak sağladı. Peşpeşe gelen zirvelerle dünyadaki bunalım odaklarında çözüme ulaşılması doğrultusunda önemli adımlar atılmıştı. En büyük bunalım odağı olan Ortadoğu'nun da çözüm masasına gelmesi kaçınılmazdı. Saddam bu fırsatı sağladı. Bunu ABD Başkanı Bush da açıkça dile getirdi. 13 Eylül'de Kongre önünde yaptığı konuşmada şöyle diyordu: "Ağır Körfez krizi aynı zamanda 'yeni bir dünya düzeni'nin talep olunması ve gerçekleştirilmesi için fırsat yarattı. Şiddet kullanımına daha az, adalet sağlama yönünde çabalara daha fazla şans tanıma olanağına sahip olacağız."

Kriz, Bush'a ABD'nin iç politikasında "düzenleme" olanakları sağladı. "Büyük dünya gücü olmamız, iç politikayı nasıl düzenleyeceğimize" bağlı diyen Bush, Saddam sayesinde ülke içindeki desteği arttırdı. Ancak, tarihinin en büyük bütçe

Körfez krizinden sonra, "Yeni Dünya Düzeni" kavramı kullanılmaya başlandı. Gorbaçov'a göre Perestroyka'nın harekete geçirdiği "yeni düzen" krizde ilk başarılı sınavını verdi

açığı ile karşı karşıya bulunan Bush, savaş hazırlıklarının finansmanında güçlük çekiyor ve işi ağırdan alan Tokyo ve Bonn'u zorluyor. "Tehdit altındaki tombul körfez bıldırcını" Suudiler ise, paralı asker konumundaki Amerikan askerleri ile diğerlerinin masrafının büyük bölümünü zaten üstlenmek zorunda bırakıldı.

Dünya jandarması ABD ciddi biçimde zorlanıyor. "Savaş hemen yarın" havasında başlatılan hazırlıklar ise bir türlü bitmiyor. Bunun nedenlerinden biri Saddam'ın usta bir Ortadoğu satranç oyuncusu olduğunu kanıtlaması. Batılılarca "Şövalyece" bulunmasa da, rehineler faktörünü kullanışı, Saddam'ın ilk vuruş tehlikesini savuşturmasına olanak sağladı. Öte yandan BM abluka kararı almıştı. Askeri müdahale bu kararı zorlama olacaktı. Sovyetler ise Helsinki Zirvesi'nde ve daha önce de askeri müdahaleyi ancak BM şemsiyesi altında onaylayacaklarını, hatta asker vereceklerini belirtmişlerdi. Bu ise, insiyatifin dünya jandarmasından kayması anlamına gelecekti. ABD'yi duraklatan bir diğer etken ise, Kasım ayı başında yapılacak Kongre seçimleri oldu. Bush bu seçimlerden önce bir fiyasko riskini göze alamadı. Önünde Carter'in İran'da, Reagan'ın Lübnan'da içine düştüğü gülünç hezimet örneği vardı. ABD'nin Panama'daki askeri operasyonu bile, masa başında tasarlandığı gibi kolay yürümemişti. Saddam'ın elçilik baskınlarina ilk örneği de Panama'da Amerikan askerleri vermişti. Bir yıldırım operasyonu da 1 milyon kişilik ordu karşısında olanaksızdı. Saddam savaşı bölgeye yayacağını İsrail'in baş hedeflerden olduğunu açıklamıştı. Bu durumda ya sefil başarısız bir operasyon Bush'u yalnız dünya kamuoyu önünde gülünç duruma düşürmekle kalmayacak, siyasal kariyerini tehlikeye sokacaktı, ya da bölge Kral Hüseyin'in belirttiği gibi bir dünya savaşına dönüşme potansiyeli taşıyan savaşlar zincirine sürüklenecekti. Iraklıların direnişte kararlı olduğu anlaşılıyordu. Bu durumda tek alternatif olarak "imha" kalıyordu. Bir imha savaşı için de ilk günlerdeki fırsat kaçırılmıştı. Sonuç olarak Özal'ın Batı'dan beklediği avantalar konusunda söylediği "gürledi ama yağmadı" deyişi savaş konusunda da geçerli oldu. ABD'nin Irak'ta girişeceği yoketme savaşı, bir halkı yoketme savaşına dönüşecek, Saddam iyice mazlum konumuna girecek ve dünya kamuoyunda beliren hava tersine dönecekti. Kısacası Irak Kuveyt'i yuttu ve onu kusturmanın kısa vadede pek mümkün olmadığı anlaşıldı. Ve Bush en son açıklamalarında askerlerinin Arabistan topraklarında saldırı değil Suudileri savunma amacıyla konuşlandırıldığını belirtti. Bush

açısından bu aslında siyasal bir fiyasko idi. Nitekim uzun erimli ABD dış politikasını belirleyen isimlerden biri olan Brzezinski, Bush'un bu kararsız zigzaglarını yerden yere vuran sert eleştiriler yaptı ve bir iflas olarak niteledi.

Helsinki'de İş Görüşmesi

Dünya kamuoyu Helsinki Zirvesi'nin savaşa gidişte bir dönüm noktası olacağı beklentisi içinde idi. Ama daha sonra sıradan bir zirve olarak nitelendi. Hatta "iş buluşması" deyimi kullanıldı. Sovyetler körfez konusunda daha fazla taahhüde girmediler, ama Saddam sayesinde yapılan bu buluşmada iki yıllık bir gıda maddeleri satın alma ve gelişmiş petrol üretim teknolojisi sağlanması yolunda anlaşmaya vardılar. Sibirya'daki doğal gaz ve petrol yataklarının ABD'ye iletilmesi konusunda da anlaşmaya varıldı. Sovyetler Amerikalıların Körfez'deki askeri varlığına onay verirken, Gorbaçov da iç politikada ABD'nin tam desteğine sahip bir sima kazandı. Öte yandan Körfez krizinde BM'in öne çıkması politikası iki tarafça yeniden onaylandı. Ve BM Güvenlik Konseyi, hava ablukasını da gündeme getirerek, Irak'ın iyice zorlanması yolunda karar aldı. Bu karara Konsey'in 15 üyesinden yalnız Küba karşı oy kullandı. Sonuç olarak savaş olasılığı ertelenirken, uzun vadeli bir ekonomik yıpratma savaşının gündemi işgal edeceği anlaşıldı.

Irak savaş makinasından oldum olası korkan Suriye de Saddam sayesinde Batı ile ilişkilerini düzeltme olanağına sahip oldu. Suriye, "terörist devlet" statüsünden çıkarken, Hafız Esad "vahşi tiran", "azılı terör destekçisi" olmaktan "çağdaş siyasetçi", "sorumlu müttefik" olmaya terfi etti. Esad'a göre sorun Körfez'de yabancı kuvvetlerin varlığı değil, Kuveyt'in işgali idi. Esad, "Araplar arası sorunlar şiddet ile değil, tartışma ile çözülmeli. Araplar arası sorunlar Irak usulu çözülürse, Araplar arası çatışmalar Atlantik'ten Körfez'e kadar uzanır" diyordu.

Saddam'ın yardımcı olduğu bir başka güç ise İsrail sağı. İsrail-Filistin diyaloğu tamamen kesildi. Savaş tehditi karşısında bütün İsrail sağı ve solu birleşti. İsrail ordusu Filistinlileri daha yoğun bir şiddetle bastırmaya girişti. Filistin sorunu Ortadoğu gündeminde birinci madde olmaktan gerilere gitti.

Saddam'a teşekkür borçlu bir diğer kişi ise Özal. Bu sayede Özal, bir yandan içeride Başkanlık sistemini daha iyi otururken, gündemdeki sorunları geri plana itmeyi başardı. Ülke dışında ise, bir çeşit "alt-emperyalizm"e adaylığını koydu. Aslında ekonomik açıdan Türkiye burjuvazisi, İran-Irak savaşında olduğu gibi Körfez krizinde tarafsız kalarak çok daha büyük çıkarlar sağlayabilirdi ve krizin halk üstündeki faturası daha az olabilirdi. Ama Özal, çok hızlı bir biçimde ABD yanında tavır belirlemeyi seçti. Bunun nedeni Kıbrıs, Ege sorunları yanında Kürt sorunu idi. Böylece Kıbrıs'a ilişkin baskıları azaltma ve Irak'ta bağımsız Kürdistan oluşması tehlikesine karşı insiyatif olanağına sahip olmak istedi. Musul senaryoları gündeme yeniden gelirken, Saddam'a ömür biçilmeye, Saddam sonrası paylar pervasızca tartışılmaya başlandı.

Dünya genelinde ön plana geçmiş bulunan Kuzey-Güney çelişkisi, körfez kriziyle islam ülkelerinin kendi bünyesi içine taşındı

Arap Cephesinden Neler Var?

Körfez krizinin gözönüne serdiği bir başka olgu ise, Kuveyt işgalinin Arap halk kesimleri arasında sıcak karşılanması. Saddam bugün bölgede çoklarınca Musaddık ve Mısır'dan sonra emperyalizmin kırmızı çizgisini aşan üçüncü kişi olarak niteleniyor. Bilindiği gibi Musaddık İran petrollerini millileştirmiş, Mısır da Süveyş kanalına el koymuştu. Yoksul Arap kitleleri gözünde Saddam, yabancıların Arap petrolüne el koymasına olanak sağlayan şeyhleri haklayan karizmatik bir önder durumunda. Resmi propaganda da eski Babil yöneticileri ya da Selahaddini Eyyubi ile özdeşleştiriliyor.

Ürdün'deki Filistin kökenli kitlelerin dinmek bilmeyen gösterileri Kral Hüseyin'i Irak'tan yana tavır koymaya zorladı. Eylül ayında 10 ülkeden 120 delegenin katıldığı "Arap Halk Güçleri Konferansı" Ürdün'de toplandı. Konferansı Ürdün'lü siyasal örgütler ve sendikalar düzenlemişti. Konferansta "Körfez'e Araplar arası çözüm" getirilmesi önerildi. Bu arada bir Akdeniz kentinden arasında kadın ve çocukların da bulunduğu barış eylemcilerinin katılacağı bir barış gemisi hareket etmesi kararlaştırıldı. Irak yanlısı gösteriler İsrail işgali altındaki topraklardan Fas, Cezayir ve Tunus'a kadar yayıldı. Körfez'e asker yollayan Bengladeş, Malezya ve Endonazya hükümetleri kitle gösterileri ile protesto edildi. Bu arada Arap Birliği de bölündü. Çatışan tarafları bir araya getirme çabası içindeki Genel sekreter Şadli Klibi, Suriye ve Suudi Arabistan'ın eleştirileri üstüne istifa etti. Sonuçta Arap dünyasında ABD yanlıları ile petrol zenginleri ile yoksullar arasında bir bölünme ve karşı saflaşma meydana geldi. Bu saflaşmanın önümüzdeki dönemde Arap ülkelerindeki toplumsal çatışmaları şiddetlendirmesi ve iktidarları zorlaması beklenmeli. Böylece dünya genelinde ön plana geçmiş bulunan sanayileşmiş-tüketimci Kuzey ülkeleri ile yoksul güney ülkeleri arasındaki çelişki, islam ülkelerinin kendi bünyesi içine taşınmış oldu.

Bu yeni çelişki bağlamında Batı medyası artık bir dost olan eski düşmanın, "şer imparatorluğu"nun yerini alacak yeni bir düşman icad etme çabasında. Savaş sanayii ve Pentagon açısından "düşmansız" kalmak korkunç bir duygu. Körfez krizinin bu çevrelerde müthiş bir sevinç yarattığı açıkça dile getiriliyor. Irak, "Yakın Doğu'nun Prusyası" olarak ilan edilirken pan-arabizm ve pan-islamizm "yeni düşman" olarak vaftiz ediliyor. Kuzey-Güney çelişkisine böyle tarihsel tortular taşıyan Hac-Hilal çatışması kisvesi giydirilmek isteniyor. Ve bunda Doğu Avrupa'daki çöküşün yaşattığı kimlik arayışı da etkili oluyor.

Büyük Fransız devrimini izleyen devrim savaşları ve Napolyon döneminin altüstlüğünden sonra, 1815'te tutucu Avrupa devletleri Kont Metternich'in önderliğinde "Kutsal İttifak" sistemini geliştirmişlerdi. Metternich varolan devletler sistemini mutlaklaştırmış, Avrupa genelinde tartışılmaz kılmıştı. Devrimi dünya tarihinden silmeyi hedef almıştı. Ve bu sistem Osmanlı İmparatorluğu'nun da ömrünü uzatmıştı. 1917 Devrimini izleyen altüstlükler daha uzun, 70 yıl sürdü ve kapitalist dünya sistemine meydan okudu. Şimdi süper devletler arasında Metternich sistemine benzer, üstten aşağı, devletleri mutlaklaştıran ve tartışılmaz kılan bir dünya sistemi oturtulmaya çalışılıyor. Ve bu arada kitlelerin katılımı, devletlerin geri plana gidip, toplumların öne çıkması, kamu yaşamının demokratikleşmesi gibi konular geri plana itiliyor. Dünya despotlarının konumu meşrulaştırılıyor. Yeni savunma sistemleri ile zengin kuzeyin geleceği güvence altına alınmak isteniyor. Ve Türkiye de kendi bölgesinde yoksullara karşı böyle bir işlev üstlenmeye hazırlanıyor. Haklı hiçbir tarafın olmadığı körfez bunalımı, oluşturulmaya çalışılan pax capitalistica'nın temellerinin ne kadar çürük olduğunu, dünya yoksullarının "zincir şakırtıları arasında" yükselerek, yeniden eşitlik ütopyasının ideallerine sahip çıkacağını doğruluyor. ■

Bernd Greiner ile Birleşen Almanya Üzerine:

"BİRLEŞİK ALMANYA, ABD'NİN AVRUPA'DAKİ YENİLGİSİDİR"

Ayşe Öktem

Bernd Greiner, (1952 doğumlu) Politika Bilimleri ve Tarih öğrenimi gördü. Doktorasını felsefe alanında yaptı. Halen Hamburg Enstitüsünde "II. Dünya Savaşı Sonrası Almanya-ABD İlişkileri" üzerine çalışıyor.

Arkadaşımız Ayşe Öktem, Greiner'le geçtiğimiz yıl özellikle Doğu Avrupa'da başlayan ve İki Almanya'nın birleşmesine kadar uzanan süreci yeni dünya dengeleri bağlamında ele alan bir söyleşi yaptı.

İki Almanya'nın birleşme sürecinde ABD'nin yeri ve işlevi nedir? Yeni süreç, ABD'nin kapitalist dünya egemenliği bağlamında ne tür yeni dengeleri beraberinde getirebilir?

Değişen dünya dengeleri ve bu değişen dengelerde ABD'nin işlevini düşündüğümüzde, ABD'nin Almanya'ya karşı girdiği tavrın önemli bir belirteç olduğunu unutmamalıyız.

George Bush'un Berlin duvarının yıkılması haberi üzerine sergilediği çaresizlik, herhalde hepimizin belleğinde yer etmiş bir simgesellik taşımakta. İki Alman devletinin birleşmesi büyük bir çaresizlikle karşılanmıştı.

Amerika için iki Almanya'nın birleşmesi 2. Dünya Savaşını kaybetmiş olmakla eşanlamlıydı ve birçok köşe yazarı da, özellikle bu olguya dikkat çekmekteydiler.

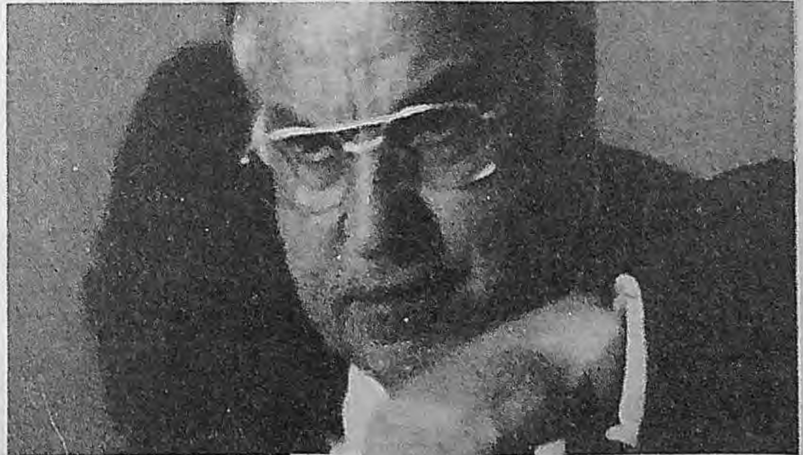
Amerika 2. Dünya Savaşına, Almanya'nın bir daha Avrupa'da egemen olabilecek kadar iktisadi ve askeri güce sahip bir devlet haline gelmesini, bu güçlülük sonucu da yeniden bir savaşa başlamasını ya da sürüklenmesini engellemek için girmişti. Böylesi bir amaçla 2. Dünya Savaşına giren Amerika, zaferini güvence altına almak için Almanya'nın bölünmesini teşvik etti ve Federal Almanya Cumhuriyeti'ni çeşitli araçlarla, örneğin NATO ile kontrol altında tutuyordu.

Ve bütün bunlar şimdi yok oluverdi. Amerika şimdi bu sürece müdahale edemeyeceğini kabul etmek zorunda. Bu, birçok Amerikalı için çok ağır bir yenilgi.

Ama FAC'nin güç kazanması ve ABD'nin güdümünden çıkması çok daha önceden başlamış bir süreç değil mi? FAC'nin emperyalist bir güç olma süreci, Marshall planıyla başlamıyor mu, başlatılmadı mı?

FAC'deki restorasyon dönemi tabii ki iktisadi gelişmenin ve dolayısıyla siyasi güçlülüğünün gelişmesinin temelini oluşturduğu için "evet" diyebiliriz. Gene de yıllar boyunca çeşitli araç ve yöntemlerle -örneğin FAC'nin elinde atom bombasının olmaması- en azından olası askeri faaliyetlerini engellemek mümkündü.

Ancak 70'li yılların başlarından itibaren Amerika yavaş yavaş gücünü yitirmekte; dolar zayıflamakta. 1980'de Amerika'nın dış borçlanması, vermiş olduğu kredilerden daha yüksek. Bir zamanların en büyük alacaklı devleti, artık borçlu bir devlet haline gelmiş bulunuyor. Ve dünya siyasetinin değişmez bir kuralı vardır, alacaklı olan her zaman iktidarı elinde tutar, borçlu olan ise bağımlıdır. Amerika için bu durum belki ufak bir ülke için olacağı denli dramatik değildi, yine de önemliliğini yadsımamak gerekir. Çünkü aynı dönemde FAC'nin ve daha da fazla Japonya'nın yükselişini görmekteyiz. İkisi de geniş bir iktisadi bağlam dahilinde -FAC Avrupa'da, Japonya Güneydoğu Asya'da- hegomonya kurmuş durumdalar, ABD'ye iktisadi ve siyasi açıdan meydan okumaktalar ve yarın öbürgün askeri bir rekabete dahi girebilirler. Kendilerini sosyalist diye nitelendiren devletlerin yok oluşu yanısıra, dünya dengelerindeki en önemli değişimi, yani SSCB'de daha nelerin olacağını bilmiyoruz, her türlü gelişmeye açık bir durumdalar. Ancak Amerika'nın güç yitirmesi ve FAC ile Japonya'nın yükse-

"Kohl yönetiminin Almanya'nın birleşmesinin Avrupa'da yolaçtığı "korku"yu giderme çabası yok. Aksine şimdi gündemde atom bombasına sahip olma isteği var."

lişi, dünya dengelerindeki en önemli değişim. Ve bu değişimin 3. Dünyaya da etkisi olacaktır. 3. Dünya ülkeleri kendi bölgelerinde, kendi pazarlarında bazı yeni kapitalist rekabet mekanizmalarıyla karşı karşıya kalacaklardır.

3. Dünya ülkeleri artık üç metropol tarafından baskı altında tutulacaklardır. Geçmişte ABD, Japonya ile FAC arasındaki rekabet ilişkileri sonucu belki biraz da olsa hafifleyen baskı artacaktır.

ABD'nin FAC'yi NATO yoluyla kontrol altında tutmuş olduğundan söz ettin demin. Birleşmiş Almanya'nın NATO içindeki durumu ne olacak? Gene ABD tarafından kontrol mu edilecek, yoksa kendisi bizzat kontrol eden bir durumda mı olacak?

Çok karmaşık olan ve gittikçe karmaşıklaşan bir tartışma. Aslında NATO şimdiki biçimiyle var olmaya devam edemez. Eski askeri bloklar işlevselliklerini yitirmiş bulunuyorlar.

Uluslararası bir güvenlik istenmekteyse, barış içinde bir gelişme garanti altına alınmak istenmekteyse yeni yapılanmalar düşünülmeli. Ama bu konuda tartışmanın, düşüncelerin ileri bir düzeyde olduğunu, ikna edici önerilerin geliştirilmiş olduğunu iddia edemeyiz. Dışişleri Bakanı Genscher'in bir iki lafının dışında hiç bir Alman politikacı ordu mevcudiyetinin özlü bir azaltılması üzerine ciddi bir şekilde fikir yürütmüş bulunmamakta.

Almanya'nın birleşmesinin siyasi bedelini ödemeye kimse hazır değil. "Biz askeri gücümüzün büyük bir kısmından feragat ediyoruz ve böylece haklı tarihsel kaygılar sonucu yeniden güçlü bir Almanya'nın oluşmasından korkan komşularımıza ve tüm dünyaya en azından orta vadede, bu yeni Almanya'dan korkulması gerektiğine dair teminat veriyoruz". Birleşmenin siyasi bedeli böylesi bir açıklama ile ödenebilirdi ve bu halde, birleşmiş bir Almanya'da olumlu güçlerin egemen olabileceği umudu yeşerebilirdi.

Ancak henüz tam tersi yapılmakta. Şansölye Helmut Kohl'un danışmanlarının açıklamalarında ve önemli gazetelerin köşe yazılarında tam tersini okumaktayız: Değil askeri mevcudiyetin azaltılması, atom bombasına sahip olma istemi gittikçe artmakta.

Kısa bir süre içinde Almanya NATO'da kontrol edilen olmaktan çıkıp kontrol eden duruma gelebilir, gelmek niyetinde. Bu istem, Amerika'nın iktisadi güçsüzlüğü nedeniyle Avrupa'dan çekilmesi gerekliliğiyle, bir de Sovyetlerin Doğu bloğundan çekilmeleriyle gerekçelendirilecektir. Çünkü Amerika'nın çekilmesiyle birlikte Almanya savunmasız kalacaktır; kaderini Fransa ve İngiltere'nin görece düşük nükleer gücüne teslim etmek istemeyen Almanya milli güvenliği için nükleer silahlanmayı kaçınılmaz gösterecektir.

Sosyalist düzenin iflası ve SSCB'deki sürekli kriz dolayısıyla eski düşman -komünizm- artık sahneden çekilmiş bulunuyor. Ve eski düşmanın işlevini yitirmesiyle birlikte, bir düşmana gereksinim duyulduğundan dolayı, yeni bir düşman yaratılmaya başlandı bile: İslam fundamentalizmi. İslam fundamentalizminin yeni düşman olarak sunulması, bazı müslüman ülkelerin, örneğin İran ve Irak, belki de Mısır, nükleer silahlanmaya doğru ilk adımları atmakta oldukları bir döneme rastlamakta.

Yakındoğuda, Ortadoğu'da ya da Güneydoğu Asya'da nükleer bir tehlike gelişmekteyken Almanya'nın nükleer silahlanmayı reddedebileceğini Amerika'da kimse, sol liberal kesim dahi, düşünememekte.

Ben en büyük tehlikeyi bu yukarıda sözettiğim süreçlerde, bu süreçlerin içiçeliğinde görüyorum. Eğer önümüzdeki 2-3 yıl içinde yeni bir uluslararası yapılanma inşa edilemezse, böyle bir tehlike ile karşı karşıya kalacağımız kanısındayım.

Şimdiye kadar daha ziyade Almanya'nın rolünü anlattın. Bu süreç içinde Japonya'nın ve Güneydoğu Asya'nın işlevi ve durumu ne olacak?

Japonya aslında FAC'den de daha büyük bir sorun teşkil etmekte. FAC'de geçmişle hesaplaşmanın yeterli bir düzeyde yürütülmüş olduğunu iddia etmiyorum. Ancak tüm yetersizliklere karşın, FAC'de geçmişle bir hesaplaşmaya girilmiş olması aynı hataların tekrarlanmaması benzer olayların, katliamların yaşanmaması umudunu vermekte. 2. Dünya Savaşıyla görece açık ve acımasız bir hesaplaşmaya girildi FAC'de. Japonya'da ise böylesi bir hesaplaşma yaşanmadı.

Şöyle diyebiliriz: Japonya bir yandan iktisadi açıdan genişlemekte, güçlenmekte, tüm Güneydoğu Asya'da hegomonya kurmuş vaziyette; öbür yandan ise tarihten ders çıkartmak için herhangi bir adım atmış bulunmuyor, herhangi bir toplumsal hesaplaşmaya girmiş bulunmuyor.

Örneğin özellikle son yıllarda 2. Dünya Savaşı dönemine eleştirel bakan politikacılar tehdit edilmekte, suikasta varan saldırılar düzenlenmekte. İdeoloji ile ulusal üstünlük söylemlerinin bu karışımında, ulusal üstünlük hezeyanı ile gerçek maddi gücün bu karışımında çok büyük bir tehlike görüyorum.

Tarihle toplumsal bir hesaplaşmayı demokratik bir devlet oluşumunun önkoşulu olarak mı görüyorsun? FAC'de, yetersiz olmakla birlikte, tarihle toplumsal bir hesaplaşmaya gidilmiş olduğunu vurguladın. Doğu Almanya'daki toplumsal hesaplaşma ancak çok farklı, belki de hiç yaşanmadı denebilir: "Sosyalist" Almanya, faşizme karşı savaşmış olanların kurduğu devlet olarak nitelendiriyordu kendini, bu nedenle faşizm deneyimiyle ayrıntılı bir toplumsal hesaplaşmaya gitme ihtiyacı duyulmadı. Herkes antifaşistti; antifaşizm resmi ideolojiydi. Bu koşullar göz önünde tutulduğunda, birleşik bir Almanya'da tarihle toplumsal bir hesaplaşmanın yaşanmış olduğu iddia edilebilir mi?

Çok büyük bir sorun ve gelişme-

"George Bush, Berlin duvarinin yıkıldığı haberini büyük bir çaresizlikle karşıladı. Almanya'nın birleşmesi ABD için 2. Dünya Savaşını kaybetmekle eşanlamlı..."

nin nereye gideceğini tasarlama cesaretini bulamıyorum kendimde. Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde antifaşizm resmi, emredilmiş bir ideolojiydi; güncel yaşamda, güncel ideolojide yer etmemişti. Yaşanan bir antifaşizm değildi. Antifaşizmin güncel yaşamda yer ettiği bir toplumda herhalde, bugün DAC'de olduğu gibi bir milliyetcilikle, bir ırkçılıkla, bir yabancı düşmanlığı, hatta yabancı korkusu ile karşı karşıya kalmış olmazdık. Ancak bugün DAC'de bütün bu olumsuzlukları görmekteyiz. Bunlar, DAC'de katıksız Alman kültürünün 45 yıl boyunca kapalı bir kutu içinde yaşatılmış olmasının belirtileri. FAC'de ise ABD kültürünün etkilerini, daha az olmakla birlikte İngiliz ve Fransız kültürünün etkilerini görmekteyiz; bu kültürlerin etkileri sonucu FAC halkı dünyaya daha açık. Bu etkiler ve de FAC'nin zamanla göç edilen bir ülke haline gelmesi -50'li yıllardan beri- FAC'nin kültürel gelişmesini, eski geleneklerin sorgulanmasını sağladı. FAC'de ırkçılığın olmadığını iddia etmek istemiyorum, ancak tüm bu etkenler DAC'de yok. Çok daha kapalı bir toplum orası.

Dünyada yeni siyasi yapılanmaların gerekliliğinden söz ettin. Bugünün koşullarında sence tarihsel gereklilik nedir? Nasıl bir yapılanma?

Gerçekleşmesi için savaşılması gereken bir model önerebilecek durumda değilim tabii. Böylesi bir model ancak kamuoyunda yürütülecek kollektif bir tartışma sürecinde geliştirilebilir, ve bunun koşulları dahi FAC'de mevcut değil.

Bu konu FAC'nin gündeminde bile değil, ve nedense, bu konuyu gündeme getirebilecek olanlar tartıştırmamakta.

Geleceğin böylesi bir yapılanmasının kaba hatlarını çizebilirim. Gorbaçov'un deyimiyle, bu "yeni ev"in temelini herhalde ancak köklü bir silahsızlanma, hem konvansiyonel hem de nükleer bir silahsızlanma oluşturabilir. Eğer ki böylesi köklü bir silahsızlanmaya gidilmezse yeniden bir çıkmaz sokağa girilecektir.

Henüz önerilmekte ve tartışılmakta olan silahsızlanma girişimleri yetersizdir.

Amerika henüz START önerisinin desteklenmesi için propaganda yapmakta. Ancak bu anlaşma imzalansa, yürürlüğe girse dahi, mevcut silahların % 50'si imha edilse dahi, yeni, daha gelişkin nükleer silahlar üretilmeye devam edilebilecektir. Sonuçta 1'nci SALT anlaşmasıyla başlamış olan ve 70'li yıllardır süregiden oyun devam edecektir. Barışçıl bir gelişme için herhangi bir garanti verilmemektedir.

Ve böylesi bir teminat verilmezse, bu oyun süregiderse, çok kısa bir zaman dilimi içerisinde birçok 3. Dünya ülkesinin ve -yakın- doğuyu göz önünde tutarsak- birçok müslüman ülkenin de nükleer silahlara sahip olduğu bir noktaya gelmiş olacağız. Ve bu ülkeler nükleer silahlanmayı süper devletlerin silahsızlanma reddiyesiyle gerekçelendireceklerdir." Süper güçlerin silahsızlanmaya dair sadece boş laflar savurdukları bir dünyada, neden bizler silahsızlanmaya bir katkıda bulunalım?" diyeceklerdir. Yani silahsızlanma bir önkoşuldur.

İkinci bir önkoşul ise ulusal hakimiyet düşüncelerinin aşılması, ulusal hakimiyetten feragat edilmesi.

"Avrupa ile bütünleşme" son zamanlarda FAC'de çok rağbet gören bir kavram haline geldi. Avrupa ile bütünleşme gerçekten istenilmekteyse, bunun siyasi bedelini ödemeye de hazır olmak gerek tabii. Biçimsellikle yetinen bir Avrupalılık yeterli olmayacaktır. Bu kıtanın siyasi, askeri ve iktisadi çıkarlarının eşit bir düzeyde tartışılması gerekmekte; böylesi bir tartışmanın önkoşulu ulusal hakimiyetten feragat edildiği, katılımın zorunluluk haline getirildiği, uzlaşma mecburiyetinin sağlandığı strüktürlerin yaratılmasıdır. Bu Avrupa için ve bir düşünce, bir eğilim olarak diğer ülkeler ve kıtalar için de geçerlidir.

"Dünya ülkeleri artık üç metropol tarafından baskı altında tutulacaktır. Geçmişte ABD, Japonya ile FAC arasındaki rekabet sonucu hafifleyen baskı şimdi artacaktır"

Böylesi bir Avrupa'nın, yeni bir "ulusal devlet", yeni bir iktidar odağı Avrupa'nın gelişmesi, aynı zamanda büyük bir tehlike teşkil etmiyor mu? Gayet milliyetçi, şovenist bir ulusal devlet zihniyetine sahip "çok uluslu" bir Avrupa, 3. Dünyanın karşısına yeni bir emperyalist güç olarak çıkacaktır.

Aslında yukarıda tanımladığım model üçüncü bir yaklaşımla birleştirilmeli. Bu öneri tüm dünya için de geçerli olabilir, tüm dünyayı kapsayan bağlamlarda düşünmek zorundayız.

Amaç elbette ulusal devletlerin daha geniş birimlerde birleşip, sonra birbirleriyle mücadele etmeleri olamaz. Tüm dünyada eşgüdümle sürdürülecek ve sürdürülebilir bir sürecin örgütlenmesinin koşulları yaratılmalı. İlk elden Birleşmiş Devletlerin yeniden örgütlenmesi, 3. Dünya ülkelerinin siyasi katılım imkanlarının yaratılması sağlanmalı.

Demin silahsızlanmaya vurgu yaptım. Dünyadaki iktisadi dengelerin değişmesi, dünyada yeni bir iktisadi düzenin yaratılması, silahsızlanmanın da vazgeçilmez bir önkoşulu. Bir yandan BM'de güzel nutuklar atmakla, öbür yandan ise 3. Dünya ile 1. Dünya arasındaki kıskacın gittikçe açılmasıyla sorunlar çözülemez. Bugün hepimizin gözlerinin önünde 3. Dünya ülkeleri 1. Dünya'nın çöplüğü, ekolojik çöplüğü haline getirilmekteler. Hepimizin gözlerinin önünde milyonlarca insan açlıktan ölmekte.

Bu durum ancak ciddi iktisadi müdahalelerle değiştirilebilir. Ancak bu dünyanın tüm zenginliği, tüm kaynakları yoksul ülkelerin katılımı ile paylaşılırsa, yoksul ülkelerin de zenginliklerin paylaşımına iştirak hakkı kabul edilirse dünyada barışçıl bir süreç başlayabilir.

Ancak sadece FAC'de değil, ABD'de de bu konuda bilinç düzeyinin oldukça düşük olduğunu, tartışmanın yetersiz kaldığını görüyoruz.

SB ve Doğu Avrupa ülkelerinin, Batıyla entegrasyon süreci için orta vadede neler söylenebilir?

Doğu Avrupa'da iki kutuplu, ya da iki sınıflı bir toplumsal yapılanmanın geliştiğini görüyoruz. DAC, Çekoslovakya ve Macaristan orta vadede Ortak Pazar'a dahil edileceklerdir. Romanya, Bulgaristan, Polonya, Arnavutluk ve Yugoslavya ise bu treni kaçırmış durumdalar, az gelişmiş ülkeler düzeyine getirileceklerdir, daha doğrusu o düzeyde kalmaya zorlanacaklardır.

SSCB'nin durumu daha zor. Bir yandan SSCB iktisadi açıdan iflas etmiş durumda. Öbür yandan geniş doğal kaynaklara ve eğitilmiş (kalifiye) yetenekli ya da eğitime açık bir halka sahip. Yeniden işler bir yapı inşa etmesi mümkün. Ufak Doğu Avrupa ülkeleri gibi dünya siyasetinden çekilmeyecektir. Ya da bir iç savaşa sürüklenip eriyecektir.

Sovyetler Birliği olacak mıdır? Yani Sovyetler olacak mıdır, Birlik olacak mıdır?

Belki bu ülkenin sorunu bir anlamda Avrupa'nın sorununa benziyor. Siyasi entegrasyonun, tek tek parçaların birlikte yaşamasını, çalışmasını sağlayacak bir eşgüdümün biçimlenmesi sorunu. Ancak tüm bu gelişmeler şimdi ve çok güç koşullar altında başlamakta. Çünkü örneğin FAC'nin SSCB'ye verdiği krediyi birleşik Almanya'nın NATO'da kalabilmesi ile koşullandırdığını ve SSCB'nin bu koşulu kabul etmiş olduğunu görüyoruz.■

Seçimlerin Ardından Yeni Görünüm

KIBRIS'TA İLHAK SÜRECİ GELİŞİYOR

Hürrem Tulga

Kıbrıs'ta kendi başına büyük bir olay olarak gerçekleşmiş olan ve muhalefet krizini açığa çıkaran "Seçimler"in sonrasında gelişmeler bütün yakıcılığıyla devam ediyor. Önce Rum yönetiminin Federasyonu yeniden gündeme alma için AT'a başvurusu ve Kıbrıs Türk liderliğinin Güneyle tüm ilişkileri yasaklayan misillemesi yaşandı. Ardından büyük bir kesime "ne oluyoruz" dedirten ve özellikle büyük bir kesimde "vilayet ilişkilerinde son nokta-son halka" olarak değerlendirilen Kuzey Kıbrıs ile TC arasında pasaportların da kaldırılmasını öngören anlaşma dayatıldı. Hemen ardından Irak'ın Kuveyt'e girmesi ve bunun sonucu olarak Türkiye'nin Ortadoğu'da kimileri adına üstlenmekte olduğu rolün Kuzey Kıbrıs'ın ilhakı sürecini ileriye götürme olasılığı gündeme girdi.

Batı'nın Farklılaşan Tavrı

ABD'den sonra İngiltere de zaman geçirmeden Kıbrıs sorununda TC devletinin arkasını sıvazlayan ülkeler arasına katıldı. İngiltere Dışişleri Bakanlığından bir sözcü yaptığı açıklama ile Türkiye'nin Kıbrıs'taki varlığı ile Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesinin ayrı şeyler olduğunu, Türkiye'nin Kıbrıs'a 15 Temmuz darbesinden dolayı çıktığını vurguladı. Bu açıklama 16 yıl sonra İngiltere'nin Türkiye'nin Kıbrıs'taki varlığına meşruluk atfeden ilk açıklama olması yanında, Rum yönetiminin Irak'la Türkiye'yi benzeştirme çabaları yoğunlaştığı bir sırada ve Rum yönetimine karşı bir tutumla yapılmış olması dikkat çekti. İngiltere resmi politikalar düzeyinde Rum yönetimi yanlısı biliniyordu.

İngiltere'nin bu açıklamasıyla belirlediği tutumun, Rum yönetiminin AT başvurusunun kaderini en azından kısa dönemde belirleyeceği çok büyük bir olasılıktır.

Bütün bu gelişmeler, emperyalizmin çıkarları için bedel ödemeye hazır bir ülkenin şu veya bu bunalım noktasında daha rahat karşılık alabileceğini gösterir.

Kıbrıs Türk Liderliğinin tarihsel çıkmazının yarattığı sonuçlar (Federasyondan vebadan kaçar gibi kaçması) Kıbrıs'a Ortadoğuya yönelik bir üs şeklinde biçilen rol ile çelişmiyor. Bu da ilhak sürecinin ileriye götürülebilmesinin koşullarını yaratıyor.

Özellikle 1986'da Özal'ın Kıbrıs'a ekonomik paketini dayatması ile Özgürlük, Halk-Der gibi kuruluşlar vilayetleşme sürecinin boyutlarını sürekli gündemde tutmaya çalıştılar. Ancak bu çabalar çok yoğun şoven saldırılar ve TC askeri varlığının moral-psikolojik baskısı nedeniyle kalıcı bir etki yaratamadı.

Halk Kesitlerinin deneyimleri ile vardıkları sonuçlar, pasaportların kaldırılmasını öngören anlaşma ile pekişti. İlhak sürecinin hızlandığını artık herkes söylüyor

Ancak birçok açıdan 1990 seçimleri dönüm noktası oldu. Bir yandan baskılar, bir yanda TC'nin Kuzey Kıbrıs'taki varlığının kurumlar düzeyinde en açık biçimde ortaya çıkması, büyük toplum kesimlerini sarstı.

Vilayetleşme süreci yaşanarak deneylerle algılandı. Halk kesitlerinin deneyimleri ile vardıkları sonuçlar, pasaportların kaldırılmasını öngören anlaşma ile pekişti. İlhak sürecinin hızla işlediği artık herkesce ifade edilmeye başladı.

Dış dünyanın ve TC'nin Denktaş'la çelişkileri ve Denktaş üzerinde baskıları olduğu abartılı tezleri bu gelişmelerle birlikte içteki dış beklentileri de kırparak uçup gitti. Çelişkiden çok uzlaşmanı[...] duğu anlaşılıyordu. Denktaş'ın seç[...] sinde bu uzlaşma da rol oynamıştı. [...] çimlerin hemen sonrasında [...] yönetiminin kongreye sunduğu ra[...] Denktaş'ın siyasal argümanının ta[...] si olan iki toplum arasında güvensizli[...] söz etmesi; bu güvensizliği giderici [...] lar üzerinde vurgular yapması arkas[...] da Ledsk'nin seçimler öncesi su[...] yakınlaşma paketini yinelemesinin a[...] da böylece iyice açığa çıkmıştır. Den[...] TC-ABD uzlaşması büyük ölçüde va[...]

Güney Rum yönetiminin AT'a [...] vurusunun daha çok bu gelişmeler [...] niyle ve sonucu olarak gerçekleşt[...] böylece ortaya çıkmış oldu. Rum yö[...] minin bu tutumunu Denktaş, "Kıbrı[...] rununu BM gündeminden alarak AT [...] demine çekmek için yapılan bir [...] şeklinde niteleyerek doğru teşhisi [...] lar arasına girdi. Gerçekten de BM'ni[...] Kıbrıs'ın da görüşüldüğü süperler [...] zirveden sonra ABD'nin federasyo[...] çok statükonun kalıcılaşmasına açık [...] munu onaylayan bir sessizlik içine [...] gözlerden kaçmamaktaydı.

Sağa Savrulan CTP

Bu gelişme süreci nesnelliğin[...] ruyanlar ve beklentilere dayanma[...] açısından elbetteki şaşırtıcı olmadı. [...] cak ilhak sürecinin gelişiminin (kes[...] tamamlanacağı anlamında değil) b[...] yöntem olarak açığa çıkması ters bir [...] rulma ile sağ eğilimleri güçlendirdi. [...] mi muhalefet partilerinden CTP, T[...] ardına takılarak, KKTC'yi savunma n[...] sına ve ne olduğu belirsiz demokra[...] lemine sarılmış durumunda. CTP [...] deri Özker Özgür, Yüksek öğ[...] gençliğinin bir toplantısında ne kad[...] mokrasici olduğunu Kıbrıstaki TC k[...] laşmasına karşı mücadele ile de[...] mücadelesini birbirinden kopararak [...] ler barış ve federasyon mücadelesi[...] vilayet ilişkilerine karşı mücadelede [...] daha önemli sorun olarak önce de[...] si diyoruz" diyerek gösterdi. Özke[...] gür'ün bu söylemi ile demokrasiyi [...] larla adil(!)kılınmış bir seçimle parl[...] toya girmeye indirgediğine kuşku y[...]

CTP'de görülen bu sağa savr[...] bir bütün olarak sürece müdahale [...] nunda doğal olarak büyük bir boşlu[...] ratıyor. Bu gelişme siyasal boşl[...] likte onu giderecek dinamikleri [...] anda yaratmaktadır. Halk kesim[...] sürece karşı hoşnutsuzluğunu ifa[...] cek, açığa çıkaracak kurumsallaşt[...] bir politikanın tek seçenek olarak [...] ği görülüyor.

Sorunun devrimcilerin sorun[...] rak belirdiğine, uluslararası daya[...] ise kaçınılmaz kıldığına kuşku yoktu[...]

İmtiyaz sahibi: İMÇ Yayıncılık adına: Serhat BUCAK
Genel Yayın Yönetmeni: Günay ASLAN
Yönetim Yeri:
İSTANBUL
Başmusahip Sok. Cemilbey İş Hanı No: 14/2
Tel: 513 34 33 - 513 34 32 Cağaloğlu.
DİYARBAKIR
İsmetpaşa Cad. Tabibler Sitesi 5. kat
Tel: 401 81

YIKIMA UĞRAMASI MUHTEMEL BİR ÜLKENİN SORUMLULUK ALTINDA KALACAK YURTTAŞLARINA

Bir arkadaşım, 'Körfez krizinin Türk solu için büyük bir şans; derlenip toparlanma ve etkili bir politika yürüterek kamuoyu önünde prestij kazanmak için böyle bir dönemin ve olgunun değerlendirilmemesinin Türk solunun talihsizliği olduğunu' söylemeseydi, belki de bu ölçüde net bir hesaplaşmaya girişemeyecektim kendimle...

Ona bir hayli sinirlenmiştim, böylesine vahim bir durumu "şans" sözcüğüyle nitelediği için. Yaklaşımının 'kötü bir siyasi pragmatizm örneği' olduğunu söylemiştim. Havayı dağıtmak isteyen başka bir arkadaşım, belki 'fırsat' demek istediğini söylediğinde, iyice içerlemiştim.

Ama niye? Bu hepimizin tarihi değil miydi aslında?

Ondört-onbeş yaşlarında, okula, aileye, giderek duyarlığı ölçüsünde sistemin gündelik kesitlerine tepki duyan insanlar, geldikleri kültürle ya da içinde bulundukları ortamla ilintili bir taraf seçerken, dahileri dışta tutuyorum, o tarafın kuramıyla pek de ciddi bir alışveriş içinde olmazlar. En şanslılar, şu ya da bu boyutta, kütüphaneli odalarda büyüyen, Peter Pan'ı, Define Adası'nı, İki Sene Mektep Tatili'li falan ve giderek Balzac'ı, Dostoyevski ve Tolstoy'u, Steinbeck ve Hemingway'i filan okumuş olanlardır.

Babaları ve anneleri solcu olanlar, Marks'ın çok önemli, Lenin'in esaslı biri olduğunu da bilirler.... Dahası?.....

Dahası, değiştirilmesi gereken ve her anlamıyla kaçınılmaz olan şeyler vardır... Yönetenler, değiştirilmesi gerekenlerden sorumlu oldukları için değiştirilmelidirler. Yerine, kuşkusuz her şeyin en iyisi, en insana yakışanı ikame edilecektir.

Bu kadar basittir işte, şurda ya da burda olmanın, önemlisi taraf tutmanın ahlaki boyutu.

Bunun bir etik boyut halini alması, elbette aynı ölçüde basit bir süreç sonucu gerçekleşmez, ya da pek gerçekleşmez. Ahlakla etik arasındaki ayrım, politikanın kendini yaptırdığı on dört yaşındaki genç insanın durumuyla, politika yapan bilinç arasındaki fark kadar da keskindir.

Her şey iyi olsun, dileğiyle, mülkiyetin tümüyle ortadan kalktığı bir toplumsal formasyon hedefine dönük eylemlilik içinde olma hali arasındaki fark kadar keskindir ya da...

Sınıfsız bir toplum, mülkiyetsiz bir dünya, tereddütsüz eşitlik, insanın doğayla savaşması safsatasından sıyrılmış bir canlılar barışı...

Aristoteles'e göre "eudaimonia", Aguino'lu Tommaso'nun geliştirdiği haliyle "summun bonum"...Bir pratik haline dönüşmeye başladığı andan itibaren, farklı içeriklerle de olsa aynı hedefe giden etik boyut...

Ya da en amiyane ve inandırıcı olmayan haliyle de olsa çok açıklayıcı bir Süleymanca'yla: "Kendim için bir şey istiyorsam namerdim"in bütüncül karşılığı...

İşte, on dört-on beş yaşlarındaki insan, bu ahlak bilgisinin kapı eşiğindeki ahlaklılık haliyle taraf seçer. Sözgelişi bu yaştaki ve bu konumdaki bir insan için, savaş spekülatörüyle, savaşı bir siyasi toparlanma imkanı olarak gören inançlı bir devrimci arasında hiçbir fark yoktur.

"Savaş, bizim insanlara nihai mutluluğun kapısını açacak olan devrimimizi gerçekleştirme yolunda önemli bir derlenme imkanı mıdır?" türü, etik'in alanına uyarlanmış, ama her haliyle eğreti duran bir soruyu asla sormaz o insanlar. "Savaş çıkmasın, insanlar ölmesin" nahifliğiyle hareket eder ve sağlıklı bir proses gerçekleşse, bu ahlaklılık halinin varacağı etik cümle, yaklaşık olarak şöyle olur:

"Savaş durumu sonucu elde edeceğim başarı trendiyle hedefime ulaşsam bile, bu hedef, savaşta yitecek insanları içermeyeceği için makbul müdür?"

Şimdi, sinirlenmeyin lütfen ya da sinirlenin ama, tarihimize göz atarken, fevkalade ahlaklı başlangıçlarımızın bir etik boyutu ıskalaması ya da zedelenmiş bir etik'in acısıyla harmanlanması gibi, kolay kabul edilemez bir durumu gösteriyor arkadaşımın yaklaşımı bana.

Tıpkı, bu saatten sonra, kimsenin beni, farklı siyasi hareketlerin tümünün, gerçekten farklı siyasi tahlilleri içerdiğine inandıramayacağı gibi...

Bir Marksist hareketin, önündeki temel etik problem olan "insanın doğasının değişmesi için özel mülkiyetin kaldırılmasının kaçınılmazlığı" çıkarımını boyutlandırma yerine, kendi hareketini tapulayıp bir özel mülkiyet alanı haline getirmesini de anlayamayacağım gibi...

Ve tıpkı, benim sevgili arkadaşımın, bir sorumluluk (görev değil) etiği ile yaklaşması gereken bir alana, pragmatizme batmış bir terminolojiyi sokmasındaki sürç-i lisan gibi...

Yadsıyacak halim yok; kimse daha akça pakça değildir sonuçta... Daima ayırt edici yanımızı birleştirici yanımızın önünde tutarak geldik buralara.... Buralardan memnun olmayışımız, biraz da kendimizden memnun olmayışımıza dönüşmelidir sanırım.

Ve her ne kadar sürç-i lisan ettikse, o kadar affedilmediğimiz, içinde bulunduğumuz siyasi konjonktürden çıkarsanabilir.

Evet, içine düşürüldüğümüz bir emperyalist savaş krizinde, üzerimize düşenleri yapamadığımız doğrudur. Bu da, bir treni kaçırdığımız ya da kaçıracağımız için değil, ülkemizi ve coğrafyamızı boğazlamaya yönelmiş bir tehdidin karşısına inançlarımız ve bilgimizin kapasitesini kullanarak çıkamadığımız için üzücüdür.

Türk solu bugün, tarihi bir şansı kaçırmıyor; tarihi bir sorumluluğun altında eziliyor.

Savaşa hayır! demenin kifayet sınırı belli... Artık, savaşın karşısına çıkmalıyız. Türkiye, Ortadoğu ve giderek dünya ölçeğindeki sorumluluğumuzun bu olduğuna inanıyorum.

Bu savaşın, bizi "şansını değerlendirememiş Marksistler" olma noktasında bırakacağını da kimse sanmasın!

Savaş bizi, yıkıma uğramış bir ülkenin, sorumluluğunun altında kalmış yurttaşları olarak yakalayacaktır.

Ve en affedilmez sürç-i lisan da, bu noktadan sonra konuşmak olacaktır... ■

Orhan Alkaya

İktidar Yetmiyor

YENİ BİR YAŞAM VE KÜLTÜR

Ahmet Oktay

Reel sosyalizmin bunalımı, toplumsal ütopya'nın hala gündemde olduğunu, bu uğurda daha çok uzun yıllar mücadele edilmesi gerektiğini ortaya koydu. Tablo, hem hazin hem ürkütücü: Hızla piyasa ekonomisine dönülüyor, dini ve milliyetçi hareketler yükseliyor, daha da önemlisi sınıfsız toplum ülküsünden vazgeçiliyor. Mevcut durum, kapitalizmin ideologlarını bir çöküş kuramı çevresinde birleştiriyor (Brzezinski'nin kitabı 1989 tarihini taşıyor) ve daha ofansif oynamaya yöneltiyor.

Reel sosyalizm deyiminin de açıkça ima ettiği gibi, bir başka sosyalizm olabileceği yolundaki korunan umudun nedenini sadece düş gücüne bağlayamayız. Bu umud, sömüren/sömürülen ve yöneten/yönetilen ilişkilerinden kaynaklanıyor öncelikle. Yaşanan bunalım, kapitalizmin ussallaştırılmasının ve doğrulanmasının gerekçesi yapılmak isteniyor ama sistemin iç çelişkilerinin ve sorunsallarının panzehiri olarak kullanılmaya yetmiyor bu bunalım.

Yaşanan olaylar, iktidara el konulmasıyla toplumsal eşitliğin ve özgürlüğün de hemen gerçekleşmesinin, yaşamın yenilenmesinin mümkün olmadığını göstermiş bulunuyor. Yıkılan toplumun tortularının bireylerin içinde bir tabaka oluşturduğunun, otorite korkusunun (parti ya da şef) kolayca yok edilemediğinin de farkına varıldı. Bireysel bilinçaltımızda da toplumsal bilinçaltımızda da temizlenmesi gereken pek çok sınırlayıcı, güçsüzleştirici katman bulunuyor.

Buradan bakıldığında, iki kamp (kapitalizm ve sosyalizm) kuramının artık kullanılamayacağı, hatta önce de kullanılmaması, insanal sorunların dünya genelinde, sistemlerarası akışkanlığı içinde kavranması gerektiğini söylemek mümkün görünüyor. Yaşamın kökten değiştirilmesi için girişilen siyasal/ideolojik ve kültürel çabaların yeniden anımsanması, değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum bu yüzden. Böyle bir tarihsel çözümleme, özellikle ideolojik/kültürel düzeyde işlerin nerede teklediğini anlamamıza yardımcı olabilir. Toplumu dönüştürecek olanlar insanlardır. Ama kendilerini dönüştürememiş, özerk ve özgür kılamamış bireylerle böyle bir işi gerçekleştirmek mümkün olabilir mi?

Yaşamı dönüştürmek, bir örgütlenme gerektiriyor elbet. Ama böyle bir dönüştürme süreci her gün yeniden-üretilen bir yaşam ve kültür pratiğini gerekli kılıyor anlaşıldığı kadarıyla. Çünkü gündelik yapıp etmeler çok çabuk kabuk bağlıyor, dahası, bürokratikleşiyor. Daha dün kural-yıkıcı olan davranışlar bakıyorsunuz, konformist bir içerikle dolmuş. Daha iyi, daha insanal bir dünyanın ku-

Yaşamı dönüştürmek, bir örgütlenme gerektiriyor elbet. Ama böyle bir dönüştürme süreci hergün yeniden üretilen bir yaşam ve kültür pratiğini gerekli kılıyor

rulması da sürekli kılınması da hergün yenilenen bir sorgulamayı ve hergün tazelenen bir imgelemi gerekli kılıyor.

Bu yüzden, ideolojik/kültürel düzeyde Proletkult ve Ajit-prop hareketlerinin yeniden değerlendirilmesinin, sınırlılıklarının ve olanaklarının araştırılmasının, kitle iletişim araçları ve kitle kültürüyle giderek daha çok kuşatıldığımız bu günlerde ufuk açıcı olabileceğini düşünüyorum. Bilgisayarların yaygınlaşmasının yol açtığı uyumlandırıcı, yalıtıcı etkilerin giderilmesinde ve non-konformist söylemler oluşturulmasında bu hareketlerin uygulamalarında önemli ipuçları bulabileceğimizi sanıyorum. Özellikle vurgulamalıyım: Proletkult'a da Ajit-prop'a da gelişkin yazın/sanat kuramları ve yazarlara/sanatçılara yol gösterici bir yöntem olarak değil, sadece bilinç dönüştürücü/oluşturucu pratikler olarak bakıyorum. Ajit-prop tiyatrolarının gündelik yaşamın içinde büyük gedikler açabileceğine, rutinleşmiş yaşamda şoklar yaratabileceğine dair umutlar besliyorum.

Proletkult'un, zamanında başta Lenin ve Troçki olmak üzere şiddetle eleştirildiği, özellikle tüm geçmiş kültürü yadsımasının kınandığı biliniyor. Ancak, Proletkult hareketinin bir kanatının siyasal devrimle sanatsal devrimi birlikte düşündüğünü, futurizm, konstrüktivizm, suprematizm gibi en yenilikçi akımlara eklemlendiğini de unutmamak gerekiyor. Hareketin pratiğiyle ilgili bilgiler yeniden değerlendirilebilir. Carmen Siriani, Proletkult'un "tüm önceki kültürü hiçbir zaman yadsımadığını" vurguluyor ve şunları ekliyor: "Yeni ve kesin bir sosyalist bilinçlenme sağlamak için herhangi bir kültürün benimsenmesinin eleştirilmesini savundular. Genel insan değeri unsurları, burjuva kültürünün ideolojik bileşkenlerinden açıkça ve kesinlikle ayrılmalıydı. Sadece yeni bir kültür ve bilinçlenme siyasi ve ekonomik devrimin kazançlarını dengeleyebilir ve koruyabilirdi."

Hiç kuşkusuz bu yeniden-değerlendirme son derece heterojen bir alanda yapılmalı, özgürlükçülük temel ilkesi olmalıdır. Daha önceki siyasal tavır alışların, partizanca tutumların aşılması gerekir yaşanan gerçekliğin içinde işleyebilmek, eleştirel olabilmek için. Üstelik, zamanın değiştiği, yeni olguların belirdiği de unutulmamalıdır. Bu değerlendirme, tüm alternatif yaklaşımlarla, Yeşiller ve Kadın Hareketiyle vb. sıkı bir diyalog içinde olunarak yapılmalıdır. Proletkult'un ve Ajit-prop'un günümüz teknolojisinden de alıp yararlanabileceği çok öge bulunabilir.

Tümüne katılmayabiliriz elbet, ama Federal Almanya'da 1981 yılında yayınlanan Radikal dergisindeki alternatif tezlere kulak vermekte yarar görmeliyiz: "Biz kendimiz için savaşıyoruz sadece, vekaleten savaş yürütmüyoruz. Kişisel katılımla oluyor herşey, birinci şahsın siyaseti yani. Tabii ancak herkes özgür olduğunda özgür olabileceğimizi biliyoruz. İktidarla diyalog yok. İktidarın yerine getiremeyeceği ya da tamamen akıldışı talepler öne sürüyoruz biz. Sistem içinde yerine getirilebilecek talepler, sistemi düzeltmekten ve iktidarı onaylamaktan başka bir işe yaramaz"

Kuşkusuz, açık bir anarşizm barındırıyor bu sözler. Ama programlanmamış bir yaşama ve topluma sahip olabilmek için aykırılık ve düş gücü de gerekli. ■

Baldıran Dallarından Örülme Taçlar Kimin

Mecit ÜNAL

1/ Mektup, yazılacak kişiye hitapla başlar. (Ortaokul bilgilerinizi hatırlayın!) Sağ üst köşeye yer ve tarih (kent-kasaba-köy, yolculuktaysanız bulunduğunuz araç ve güzergâh virgül gün-ay-yıl) belirtildikten sonra; değerli, muhterem, kıymetli, çok kıymetli, sayın, sevgili...gibi, mektup, yazılacak kişiye hitapla başlar...Hitabı izleyen kısa bir hâl-hatırdan sonra (sevgi, saygı ve dilekler belirtilecek, silinti ve kazıntı olmamasına özen gösterilecek ve mutlaka mürekkepli kalemle yazılacak), düzgün bir elyazısı, yalın ve açık bir dille devam edilir. Anlatılacaklar anlatılıp bitirildikten sonra da, hitap bölümünde olduğu gibi, dikkat sonuç bölümünde de sevgi, saygı ve dilekler belirtilip kağıdın sağ alt köşesine ad-soyad yazılarak imza atılır.

- Altı mutlaka imzalanacak!

İmzasız mektup, uzaklara bakan yüzlere benzer. Açılmamış parantezlerden oluşan dolaşık bir metindir. Nerdeyse kendine de kapalı çıkmaz sokaklar, kör labirentler gibidir; dönüp dolaşıp aynı yere gelirsiniz ki her söz, hem anlamı, hem anlamından fazlasıdır. Çünkü herkes hem kendisi, hem kendisinden fazlasıdır.

- Bir gün bulduğunuz anlamı kaybederseniz; gündelik aşklarda ve anlamsız telaşlarda, tekrarlarda ve tam yerini bulmamış yiğitliklerde, bir kenti terk edip ötekine gitmekte, ve dogmatik olmamak için, bir dik üçgende iki kenarın toplamının hipotenüsün karesine eşit olduğunu reddetmekte değil, içinizdeki parantezlerde arayın! Bakmayın tek başına bırakıldıklarında kendilerine tanınmış anlamla sınırlandıklarına, sözcükler elegeçirilmezdir. Elegeçirilir gibi olduklarında kapanırlar. Söyledikleri kadarını saklar, kapsadıkları kadarını dışarda bırakırlar.

2/ Uzaklara bakan yüzlerin olduğu kadar, çıkmaz sokakların -çıkarsokakların da; sakınılmış sözcüklerin olduğu kadar, sakınılmamış sözcüklerin, ünlemlerin ve soru işaretlerinin -bir virgülün şuraya değil buraya atılışının, üstünden iki kez geçilmiş bir harfin olduğu kadar, boydan boya karalanmış bir tümcenin de; korkunç tirelerin olduğu kadar (dipsiz uçurumlardır,) derin parantez içlerinin de (ki karanlık kuyulardır;) Brahms'ın Keman Konçertosu'nun olduğu kadar, bu konçertonun anlattığı olağanüstü öykünün -anlatmadığı öykünün de; gecikmelerin- erken gelmelerin beklemelerin, meraklı telgrafların ve ıssız dağbaşlarında tek başına bırakılmış telgraf direklerinin olduğu kadar, eski mahalle berberlerinin ve zengin evlerine temizliğe giden basma entarili yoksul gecekondu kadınlarının, evde kalmış kızların ve gazetelerin magazin eklerinin, korkuların ve intiharın kıyılarında dolaşmanın sarhoşluğunun, çılgınlıkların ve sabahçı kahvelerinin, meyhanelerin ve sarhoş naralarının da söyledikleri kadar sakladıkları vardır...

Kayıp cellat mezarlıklarının olduğu kadar, haberi iç sayfalarda birkaç satırla geçiştirilmiş, dosyaları Meclis Adalet Komisyonu'na gönderilen cezaları kesinleşmiş idamlıkların, cezaları kesinleşmiş ve dosyaları yıllardır aynı komisyonda bekleyen öteki idamlıkların ve henüz cezaları kesinleşmemiş idamlıkların da; XX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Divan üyelerinden Nişancı ve Kazasker'in görevlerinin neler olduğunun (tarih bilginizi hatırlayın!) ve coğrafya keşiflerinin nedenlerinin olduğu kadar sonuçlarının da; onaltı yaşındayken duyduğu bir sesi on yıl aradan sonra yirmialtı yaşında Anadolu kasabalarında aramaya çıkmış imam-hatip lisesi tarih öğretmenlerinin olduğu kadar başıboş sular gibi ne aradığını bilmeden başıboş dolaşan hapisten yeni çıkmış eski militanların - aradığını, koşullara ayak uydurmakta bulmuş ve bu konuda da acarlığını göstermek için gece gündüz eşşek gibi çalışan hapisten eski çıkmış eski militanların da söyledikleri kadar sakladıkları vardır...

Kocalarından dayak yiyen kadınların sessiz çığlıklarının olduğu kadar, buruk gülümseyişi rötuşla kapatılmış mutlu aile fotoğraflarının ve dayağa karşı kampanyaların, yürüyüş ve mitinglerin, heyecanlı miting konuşmalarının ve pankartların; bildirilerin ve bu bildirilerin basıldığı gizli evlerin, militanlar yakalanınca, evsahiplerinin polislere neden genellikle aynı şeyleri söylediklerinin (iyi insanlardı...sessizce girip çıkarlardı...gelenleri gidenleri olmazdı pek...bir kötülüklerini görmemiştik,) bu sırada yoldan geçen sendikası kapatılmış bir işçinin ve balkondaki çamaşırların; kentin, önceden belirlenmiş yerlerinde aynı anda başlayan yasadışı gösterilerin ve sloganların, tıklım tıklım geçen otobüslerin; kederli yağmurların ve yağmurlu sokakların da söyledikleri kadar sakladıkları vardır...

Bir söylentiye göre, yetmişli yıllarda Kartal İşçi Derneği'ni didik didik ararlarken, Karl Marks'ı Kral Marks okuduğu için Kapital'i zararsız bulup rafta bırakan karakol polisinin gülünçlü hikayesinin olduğu kadar (gene aynı polisin başka bir söylentiye göre aslında bunu Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği'nde, daha başka söylentilere göre de daha başka derneklerde - DGD, İYÖD, İYDGD ve DLD de bu dernekler arasında sayılıyor- yapmış olduğunun,) bundan ondört-onbeş yıl sonra Saloman Brothers şirketinin (ve daha başka şirketlerin de) Doğu Almanya'ya yönelik reklam kampanyalarında (öteki, eski Doğu Bloku ülkelerine yönelik reklam kampanyalarında da) Marks'ın resmini kullanmasının ('Mark'ı Dolarla değiştiriyoruz' -Marks'a gönderme, ona halâ inananlara telmih,) başbakan fıkralarının, yetmişbeş maddede özetlenen çalışmalarımızda dikkat edeceğimiz hususların, ayışığının ve yıldızların, yıldız fallarının ve böyle fizikötesi safsatalara inanmadıklarını söyledikleri halde, her

Lali Berte'ye Mektuplar

Saçlarına Yakışabilir, Keşke Bir Gökkuşağı Verebilseydim Sana...(!)

gün çaktırmadan burçlarını okuyan materyalistlerin, karebulmacalarda tekrar tekrar sorulan, eski Mısır'da Güneş Tanrısı'nın -Ra, boru sesinin -ti, bir harfin okunuşunun -be ve bu sözcüklerin arka arkaya sıralanmasıyla ortaya çıkan başka bir sözcüğün olası bütün anlamlarının da söyledikleri kadar sakladıkları vardır.

Picasso'nun Guernica tablosunun olduğu kadar, Dora Maar'ın Portresi'nin ve Picasso'ya büyük bir servet kazandıran (Picasso'ya kadar hiçbir ressamın kazanamadığı bir servet -bir ressam, ancak öldükten sonra zengin, intihar ettikten sonra da ressam olabilir!) bütün öteki tablolarının ve bilinmeyen ressamlar tarafından yapılmış Gülcemal resimlerinin, bilinmeyen bir nedenle topluca intihar eden kuşların ve yunusların, son günlerde okuduğum Kara Kitap'ın ve Kara Kitap'ta anlatılan bütün hikayelerin, Kara Kitap'ta anlatılmayan bütün öteki hikayelerin ve Teşvikiye Cad. (nokta benim) yüzotuzbeş'in de söyledikleri kadar sakladıkları vardır: Her parantez bırakılmış bir işaret, her işaret açıklanmamış bir sır, her sır düşürülmüş bir tarih ve her tarih, ikinci bir emre kadar oniki eylül bindokuzyüzseksen!

yazılmış herşey ki tarihtir biraz
yazılmamış herşey de muhtelif bir rivayet

Hayır, ne dediniz? Biri kaderiyle oynuyor, yıldızlar bu kişinin ülkeyi yıkıma sürükleyeceğini söylüyor, hayır, ne dediniz?

(Yüzüm! Hey, yüzüm! Yaşlı yüzüm çocuk yüzüm genç yüzüm! Son vapur kalktı son otobüs kaçtı son tren hareket etti! Gecenin bu saatinde her yer kapalı ben gitsem kendime giderim.

Baldıran dallarından örülme taçlar kimin saçlarına yakışabilir, Keşke bir gökkuşağı verebilseydim sana.)

3/ Vivaldi çalmıyor -biz dansetmiyoruz -ben aynaya bakıyorum -biri radyoyu kapatmış -gözlerim siyah değil. Gözlerim siyah değil, diyorum, hava buz gibi soğuk. İçimde bir dağınıklık var, yağmur yağıyor!

Hava buz gibi soğuk ve yağmur yağıyor olunca ben alıp yüzümü giderim. Sis derim sis, rüzgâr derim rüzgâr. Gözlerimi kaparım. Gözlerimi kaparım ki bir tren. Açarım ki istasyona girer. Kalkarım. Benimle birlikte yaşlı bir adam da kalkar. İner yol boyu yürürüz...Neden tren, neden otobüs değil? Neden yaşlı bir adam, neden ille de sen değil? Neden yolboyu yürürüz de bir yerde oturmayız? Bilemem! O bana adımı sorar, ben ona senin adını söylerim. Lali Berte, derim. Omuzlarından kalçalarına dökülen saçları...şelale mi demiştim? Değil, Niyagara! Daha yüzünü resmedemedim. Ama gözleri azıcık şehlâ bakar. Yedi rengin ışığı birbiriyle sevişir.

Kemanları siz de duyuyor musunuz? Mutlaka Vivaldi'dir. O mutlaka yağmura ve müziğe kapılmış, geniş zamanlar düşleyerek çılgınca dansediyordur -güzel değil ki dar vakitlere sevgiyi sıkıştırmak- ben aynaya bakarım, radyoda Vivaldi çalmaz. Yüzümde yolboylarının kederli ıslaklığı, arabalar gelir geçer el ederim almazlar... Evet, ben insanlara ışık götürürüm amcabey, aklınıza gelen her türlü ışığı götürürüm. Düğmeye basarlar yanar, gene basarlar söner. Demek sigortanız atıyor...İki tel fazla sarın. Fazla ampulleri gevşetin. Baksanıza tasarruf kararnameleri, SS kararnameleri var. İki ampulden biri sönecek! Elektriğe işkencecilerle kapitalistlerin ihtiyacı var! Bizimse aydınlığa, aydınlığa ihtiyacımız var. Turan Dursun'u vurdular! Cesedi bile düşünüyor gibi çıkmış fotoğraflarda. Kim düşünebilir böyle ölüyken bile? Kim düşünebilir böyle ölüyken bile? Tanrım, kim düşünebilir böyle ölüyken bile? /Baldıran dallarından örülme taçlar kimin saçlarına yakışabilir, keşke bunun için de bir gökkuşağı verebilseydim sana.

Hayır, ne dediniz? Örümcek yavaş yavaş örer ağını, hayır, ne dediniz? Yazılmış herşey ki tarihtir biraz, yazılmamış herşey de muhtelif bir rivayet!

Peki, neden yolboyları gelir aklıma? Başka şeyler düşleyemez miyim? Neşeyle dağılan bir ilkokul. Cıvıl cıvıl bir park. (Korkuyor muyum?... Bilmem...Ama korktuğum olur. Kimileyin de korkmadığım sonucuna varırım. Biraz düşününce, evet korkmadığım...Biraz daha düşününce, korkmadığım şeylerin korktuğum şeylerden az olduğunu ayrımsıyorum. Bir korkuyu yenince başka korkular buluyorum çünkü; her parantez bir ötekine zincirli...Bugünlerde sesimden korkmaya başladım; ansızın beni yalancı çıkarırsa diye, biriyle konuşurken./ Keşke bunun için de bir gökkuşağı verebilseydim sana.)

4/ Sana şiir okumak istiyorum Lali, sever misin şiiri?...Öyleyse dinle:

"görünüp görünmemek arası
bir yaşlı ağaç/götürüyor beni
dallanmış zamanlarına/ ayaklarımdan kavrayıp gözlerimi çürüterek/ suları kurutan bakışlarımızın düştüğü bir deniz olan/
iki ırmak arası tozbulanık yorulmuş bir ülke/ o nedeni bilinmez bekleyişlerimle yığılı/
hep terkedilmişliğin ardındaki sabır/ hüznün çamurudur içine battığım/ dönüp dolaşırken aynı soruda/ yarama indikçe bu rüzgâr/ eğil de bak günışığı yalnızca bir gölge var"

Ama sen bu şiiri biliyorsun, biliyorsun! Halil yazdı. Dosyası komisyona gönderilenler arasında onun da adı var. Ötekiler; Mehmet ARUZ, Baki CEYLAN, Yaşar YILDIZ, İlkay Erhan ÇINAR... Duyuyor musun, çocuklar 'iki' diyorlar GILGAMIŞ'ın kapağında. Araya bir taş koyuyorlar, çaaaat! Parmakları çatalsapan. Al bunu da o vazonun yanına koy. Arkeolojik kazılar sırasında ortaya çıkarılmış bir kentin tapınağındaki buluntular arasında yer alan, bilinmeyen bir madenden yapılmış, kaç kez kırılmış ve kaç kez kendi kendini yeniden onarmış, üzerinde, bir ellerinde aşk, öteki elleri birbiri içinde erimiş çıplak bir soprano ve tenor figürü, içinde kırmızı bir gül olan. ■ Eylül 1990.

Türkiye'den İsveç'e

Hasan UYSAL

MAKSAT MUHABBET

Geçtiğimiz ayın başıydı. Elinde DEMOKRAT'ın son sayısı, döküp saymaya başladı:

-Takmışsın kafaya basını. Türkiye'de başka hiç olumsuzluk yok mudur? tamam basınımız böyle ama her sayıda aynı şeyler çekilmez ki. Durumu çok iyi bilmeme, aynı tepkiyi göstermeme karşın, bir gazeteci olarak yazılarından alınıyorum.

Uzun uzun anlattım:

-Birincisi, basınla ilgili yazılar. Bu yazıların tercihini ben değil derginin yönetimi yapıyor. benden bunu istediler. bu yüzden dört sayıdır basın eleştirileri yazdık. İkincisi, ben bir gazeteciyim. Olayın içindeyim. Olumsuzlukları, çirkinlikleri, abartı ve saptırmaları, bunların nereden kaynaklandığını biliyorum. Üçüncüsü... Basında yer alan olumsuzlukları küçümsemek büyük hatadır. Türkiye'nin en önemli sorunları arasında başı çeker. Bizim gibi geri kalmış ülkelerde, örgütsüz, bilinçsiz, depolitize edilmiş toplumlarda en büyük yük basının üzerindedir. bu nedenledir ki basını zapt-u rabt altına aldılar. İçlerini boşalttılar. İş takibi yapan, rüşvet alıp veren, kredi peşinde koşan, borsa oyunlarına giren gazeteciler yarattılar. "İyi gazeteci" sayılmanın ölçütü artık "iyi haber alan" değil, "iyi reklam bulan" oldu. "Satılmak" artık yüzkızartıcı bir şey değil tersine "moda" sayılmaya başlandı. Sen bugün ki gazeteleri Gazete, gazetecilerin kaçını gazeteci sayabilirsin? Bunları bıktırıncaya kadar söylemek, kanıtlamak, en azından mesleğini önemseyen, seven bir insan olarak görevimiz değil mi?

Az önce bana çıkışan gazeteci arkadaşım yumuşadı. Ardından "havaya girip" yeni örnekler vermeye başladı:

-Yirmi yıllık gazeteciyim hiç bu kadar olumsuz, aşağılık bir dönem yaşanmadı basında. benden daha eskiler de aynı şeyi söylüyorlar. Gazete patronlarına baksan yeter. Biri Türkiye'nin tavuk-yumurta tekelini elinde bulunduruyor. Diğeri Koç'un Sirkeci'de yedek parça karaborsasını yürüten adam. Tercüman'ın başına Best sigaralarının ortağı, Rothmans sigarasının temsilcisi getirildi. Sermayesi karanlık bir yabancı da, gazete ve dergilerin yarısını satın aldı...

Sade gülümseyerek dinliyorum meslektaşımı. Az önce bana çıkışıyordu oysa. Devam ediyor ardından:

-İstanbul'da gözlerimle gördüm. Gazetelerin ekonomi muhabirlerini, borsa memuru gibi kullanıyor gazetelerin yöneticı ve kimi köşe yazarları. Beş altı yıl önce açlıktan sürünen adamların borsa milyarlarca lira paraları var şimdi. Ekonomi muhabirleri "gazeteci ağabeyleri" için "borsa oyunlarına" giriyorlar. Kimi muhabirler bundan yüzde alıyor.

Geçtiğimiz ay bir konuğumuz vardı İsveç'ten. 20 yıl önce İsveç'e yerleşmiş, okul, işçilik, öğretmenlik derken şimdi lokanta sahibi olmuş Osman Özkanat. Halen İsveç'te yaşayan Türklerin oluşturduğu Türk Federasyonunun Başkanı. Federasyonun çıkardığı Yeni Birlik dergisine ben de yıllardır yazı yazıyorum. Yazılarım "hep olumsuz konulardan" sözettiğim "insanların moralini bozduğum" gerekçesiyle ciddi eleştiriler alıyor. Çok değişmiş gördüğü Türkiye'ye 20 yılda ikinci kez gelen Osman Özkanat birlikte olduğumuz 15. günün sonunda patladı:

- İsveç'e gider gitmez yönetim kurulu ile konuşacağım ve senin yazılarının yayınlanmamasını isteyeceğim.

Ne diyebilirim? Ama niye?.. Yanıt Osman'dan geldi:

-Senin yazıların zaman zaman bana da "olumsuzluk" saçıyor gibi geliyordu. Ama gördüm ki, meğer sen hiç bir şey yazmıyormuşsun. Türkiye'deki olumsuz gelişmeleri yeteri kadar yansıtmadığını anladım. Onun için yazılarına son verilmesini isteyeceğim.

Oysa Osman geldiği gün şunları söylemişti:

-İsveç'te olmuyor arkadaş. Neyim var neyim yok satıp Türkiye'ye yerleşmek istiyorum. Bizim memleket gibisi yok vallahi. Deniz kenarında bir ev alırım, oh... yaşar giderim.

Osman Türkiye girişinde "olağan bir yanlışlık eseri" gözaltına alınmıştı. Zar zor iş çözülmüştü ama bunu çabuk unutmuş, üzerinde durmamıştı. İtip kakılmaktan da hoşlanmamıştı ama bunu da dert etmedi.

Lokantada kazıklanmasına, fiatların yüksekliğine ise pek aldırış etmedi. Onu paniğe düşüren insanlar oldu. Eski arkadaşlarının bir kısmını tanınmaz halde bulmak, insan ilişkilerinin sıcaklığının soğumuş olduğunu görmek, çıkarcılığın başat ilişkisi olduğunu, paranın tapılacak bir meta haline büründüğünü algılamak paniklemesine yetti. Oysa daha ne görmüştü ki?

-Niye hiç kimse ses çıkarmıyor? diye şaşırmış gözlerle sordu. Benzin fiatlarının ard arda yükselmesine kimsenin ses çıkarmamış olmasına anlam verememişti.

-Yahu Almanya'da 30 lira arttı, ortalık birbirine girdi. Türkiye'de zaten yüksek olan benzine ardarda iki zam yapıldı. Kimseden tıs çıkmıyor...

Sokakta adım başı gördüğü türbanlar, bir gözü dışarıda böcek gibi siyahlara bürünmüş yaratıklar, en ücra köşeye kadar yaygınlaşmış rüşvet öyküleri, delik deşik caddeler... Osman'ın morali iyiden iyiye bozulmuştu. (Sanki Türkiye 20 yıl sonrasına değil, 20 yıl öncesine gelmişti.) "İleriki yıllarda belki düzelir" diye baktığı Türkiye'ye "düzeldiği zaman yerleşmek" dileğini içinde taşıyarak döndü Stockholm'e. Buruk ve kırık olarak...Murat Özsoy ODTÜ Elektrikten önlisans aldıktan sonra 1982'de gittiği İsveç'te Linköping Üniversitesinden yüksek bilgisayar mühendisi olarak mezun oldu. 6 yıl yaşadığı İsveç'te çalıştı. Geçtiğimiz ay İsveç'i ve oradaki anılarını içeren "İsveç'te filmin ikinci yarısı" kitabı yayınlandı. Kitapta İsveç hoşgörüsüne, demokratlığına ilişkin müthiş örnekler var. İşte bunlardan birisi:

İsveç devlet radyosu Başbakan İngvar Carlsson'un eski demeçlerini kırpıyor, kesiyor biçiyor ve bir demeç-klip yaratıyor. Ardından Başbakanın demeci diye yayınlıyor. Bu "uydurma demeç"de İsveç Başbakanına neler dedirtiliyor? İşte bir kaç örnek:

"Yalan söylemeyi çok seviyorum... Politika sadece bir şovdur... Üç ayda sadece bir kez cinsel ilişkide bulunurum."

Başbakan'ın böyle bir demeçten haberi yok. Üstelik yayından sonra bunun bir şaka olduğu da belirtilmiyor. Carlson'un bu uydurma demeci yayınlanınca ne oluyor? Radyo çalışanları görevden mi alınıyor? Haklarında tutuklama kararı mı çıkıyor? Tazminat davası mı açılıyor? Ya da Başbakan sinirden küplere mi biniyor? Hayır! Sadece şunu söylüyor:

- Programı bende dinledim. Keşke yapımcılar, bunun bir şaka olduğunu dinleyicilere söylemiş olsaydı.

Bu programın Özal için yayınlanacağını düşünebilir misiniz? Yayınlanabileceğini ve daha sonra neler olabileceğini boşverin. Böyle bir şey yapmayı kafasından geçirebilecek yayıncı var mıdır? 20 yıl İsveç'te yaşayan Osman, panik halinde apar topar, doğduğu, pasaportunu taşıdığı ülkeden gitmekte haksız mıdır?

Üç yıl önce İsveç'te idim. 1 Mayıs İşçi sınıfının bayramı. Dernekler, sendikalar, belediyeler, sosyal demokrat parti ve komünist parti çok görkemli bir biçimde kutluyorlar emekçilerin bayramını. En görkemli kutlayan VPK, yani komünist parti. Çünkü İsveç'te yaşayan yaklaşık 200 halkın örgütleri VPK bayrağı altında katılıyorlar 1 Mayıs'a. Ben de katıldım. Neşe içinde, güneşli bir günde yürümeye başladık. bayraklar, flamalar, pankartlar. İnsanlar eşleri, sevgilileri, nişanlıları ile kolkola. Kucaklarında, enselerinde ya da arabalarında çocukları. Şarkılar söyleniyor sevinç ve coşkuyla. Son durak Kral Bahçesi denilen alanda. Muhteşem bir kürsü kurulmuş ortaya. VPK lideri çıkıp birşeyler söylüyor. işçi sınıfı, mutlu bir dünya, enternasyonalizm, dayanışma... sömürü, emperyalizm, savaş çığırtkanlığı lanetleniyor. Ama ardında, hemen ardında bir adam. Sürekli el işaretleri yapıyor. Çok çirkin bir görüntü. Aradan epey süre geçiyor adam hala orada, el işaretlerine devam ediyor. Deli... Kimse indirmiyor adamı kürsüden. Yanımda duran arkadaşın kulağına eğiliyorum:

-Demokrasi, hoşgörü iyi ama delinin orada ne işi var? Koskoca 1 Mayıs. Parti lideri çıkmış konuşuyor. Ardında bu deli, el işaretleri yapıyor. Niye müdahale etmiyorlar?

Yaşamım boyunca aklımdan çıkmayacak bir yanıt alıyorum. Gülümseyerek yanıtlıyor:

-O deli değil. Ola ki alanda bir sağır, duymayan insan gelir diye getirmişler onu. Başkan ne söylerse o da sağır alfabesi ile çeviri yapıyor.

Aşağıda anlatacağım olayı, İsveç'e dönen Osman yaşasaydı "ne yapardı acaba" diye geçirdim içimden. Ulusoy otobüs işletmesinin ekspres Ankara otobüsü. İstanbul yakasından köprü ayağındaki yazıhanesinde duruyor. Duruşmayı izlemeye gelen bir adam ve baştan tırnağına kadar simsiyah giysilere bürünmüş altı kadın. Ekspres, yani durmadan Ankara'ya gelecek otobüse bindikten sonra, akıllarınca gövde gösterisine başlıyorlar.

-Şoför efendi dur da şurada namazımızı eda edelim!

Şoför nasıl dursun? Ondan sonra tartışma başlıyor tabi ki. Adam saymaya başlıyor:

-Cehennemde yanarsın. Günaha giriyorsun efendi, dur bakalım. Bunun hesabını sorarım senden. Hristiyan olsa dururdun.

Yolcuların sinirleri tepesinde. Özellikle 15-25 arası gençlerle, yaşı 50'nin üzerinde, hatta başları eşarplı teyzeler, bu adam ile 6 çarşaflı kadına itiraza başlıyor. Tartışma sırasında adamın yıllarca Güneydoğuda görev yapıp, ordudan atılmış bir komando subayı olduğunu öğreniyoruz. Tüm otobüse dikleniyor. Şoförün siniri daha fazla, o da acısını gaz pedalından çıkarıyor. Genç birisi söze karışıyor:

-Hiç utanma yok mu sizde? Hepimizin işi gücü var. Otobüs ekspres. Niye buna bindiniz o zaman? Koca otobüs haksız, bir tek mi siz mi haklısınız? Bu şehirlerarası otobüstür, cami değil!

-Bu benim inancımdır, namaz saatim gelince kılarım. Hem bilesiniz ki Hazreti Muhammet de başlangıçta tek başınaydı. Ama ne oldu?

İçimden "Evet çok iyi oldu. İslam ülkeleri pislikten ve gerilikten kırılır hale geldi. Batının sömürgesi, kölesi oldu" demek geçti ama demedim. Çünkü adam kadınlara talimat verdi:

-Gazetemizi serin yere, burada kılacağız. ■

Mustafa Kamil Zorti:

"İYİ HALDEN TAHLİYE BEKLİYORUM"

Rauf Ekşiciva

Rauf Ekşiciva'nın, 12 Eylül'ün 10. yılı "münasebetiyle", Eylülolog, yazar ve centilmen Mustafa Kamil Zorti ile yaptığı söyleşinin ikinci bölümünü yayımlıyoruz.

Evet Sayın Zorti, nasıl kaçıyor bu militanlar cezaevlerinden? Merakla dinliyoruz...

Dediğim gibi ben bu hususta çok düşündüm. Netekim, az daha kafayı da yiyorduk... Neticede şu kanaat bende hasıl oldu. Dikkat ettiyseniz, bu adamlar içeri atılırken bayağı normaller. Hatta içlerinde şişkoları dahi mevcut. Oysa ki, şimdi baktığınız vakit bunların hepsini sıskalaşmış olarak tespit ediyorsunuz. Bilinçli olarak kendilerini zayıflatıyorlar. Bir deri, bir kemik kalmak için her yolu deniyorlar. Niçin? Zayıflayacak, küçülecek ki, her türlü delikten, parmaklıktan sızıp kaçabilsin. Maksatları bu bunların... Zaten sonrası kolay. İster ziyaretçinin çantasına saklan kaç, ister içeri aldırdığın, bunlar cilt cilt kalın kitaplar okur, onun içine gizlen, sonra da elini kolunu sallaya sallaya kaç! Envayi çeşit yolu var.

Çok ilginç. Tünel kazıp kaçıyorlar görüşüne pek katılmıyorsunuz zannedersem.

O iş öyle zannedildiği kadar kolay değil. Kolay olsaydı, bugüne kadar ben muvaffak olurdum. Üç sefer tecrübe ettim. üçünde de çocuklar mani oldu. Dışarısı tehlikeli, nereye kaçacaksın dediler. Şimdi mecburen buradayız. Esasen, adam hapistekileri daha iyi anlıyor şimdi. Amma burada yemekler iyi çıkıyor. O bakımdan rahatım. İyi halden tahliye bekliyorum.

Hiç arkadaşınız yok mu efendim? Sıkılmıyor musunuz?

Yoo, arkadaşlar mevcut. Hidayet var, İlyas var, sonra Mükerrem var. Onlarla konuşuyorum.

Emeklilik sonrası tanıştığınız insanlar yani.

Hayır. Bu saydıklarım bahçedeki çiçekler. Bakın, şu saksıdakinin ismi Hidayet, onun yanındaki begonyanın ismi İlyas, bir de arka tarafta gül var. Onun da ismi Mükerrem. Bu gibi çiçekler mütemadiyen alaka bekler. İnsan gibi konuşulanı anlarlar. Zannetmeyiniz ki Allah'ın

otu, ne anlayacak? Gayet terbiyeli ve disiplinli yetişiyorlar. Netekim, karşılık vermek gibi kötü huyları da yok.

Tekrar 12 Eylül'e dönersek Sayın Zorti; 12 Eylül nedir, siz nasıl değerlendiriyorsunuz? Koruma ve kollama harekatı mıdır, ihtilal midir, yoksa darbe midir?

Tabii, buna darb... Darb... Darb... Hah Darbe değil de, darb-ı mesel demek daha uygun olur. Yani bir nevi, ata sözü. Kulağa küpe olacak söz. Şöyle, şöyle yapın da bir daha olmasın. Böyle yaparsanız, böyle olur gibisinden. O manada yani. Madem öyle, işte böyle gibi...

12 Eylül ve irtica üzerine...

Bu hususu didiklemekten de vazgeçmediler gitti. Ne diyorlar? Yok işte mecburi din dersi konulmuş, imam liseleri açılmış, kuran kursları peydah olmuş, imamların parasını Araplar vermiş, Rabıta vermiş!.. Sayın Ekşiciva, esasında bunlar detaylı şekilde kitapta bulunacak. Hatıralarım inşallah yakında çıkarsa, merak eden alıp oradan okur. Lakin, ben size yine kısaca bahsedeyim de, Zorti korkmuş demesinler... Bakınız, mecburi din dersi niye konuldu diyorlar. İstendi ki, çocuk babası öldüğünde, annesi öldüğünde şaşırıyor, dini vecibelerini bilemiyor, yerine getiremiyor; işte okusun da bunları öğrensin denildi. Ben öyle çocuklar gördüm ki, babası ölmüş, millet helva bekliyor, çocuk helva pişirmesini öğrenmemiş, kös kös duruyor!.. Abdest alırken suyu bana sıçratıyor! E, n'aapayım ben öyle çocuğu?.. İmam hatip liseleri hususu... Bunlar zaten mevcuttu! Belki sonradan biraz daha ilave olmuştur. Nüfus hızla artıyor. Ona paralel bunlar da artmış olabilir. Mesela, Tunceli'de yoktu. Hiç yapılmamış. E, yahu koskoca vilayet, orda da olsun denildi. Zira Tuncelililer malumdur, sonra batıya yapılıyor da, doğuya niçin yatırım yapılmıyor diye tutturur bu adamlar. İşte görüyoruz yaptıklarını... Şerrine lanet, orada da olsun denildi. Hepsi bu. Şimdi gagala Allah, gagala! Biraz insaf etmek lazım... Rabıta meselesi... Tabii ki, senin imamı başkan devletin parasıyla maaş almamalı. Bunlar sorulmadı da değil, kimden alıyorsun bu kadar parayı diye. Bakıyorsunuz, adam lüks içinde yaşıyor. Bu ne biçim imam diyorsunuz. Video kamerası var, fritözü var, şişme plastik şey almış. Müfettiş yolluyorsunuz. Parayı köyden yolladılar diyor. E, din adamı, yalan söylemeyecek, yalan dinimize göre günah, siz de inanıyorsunuz. Sonradan anlaşılı-

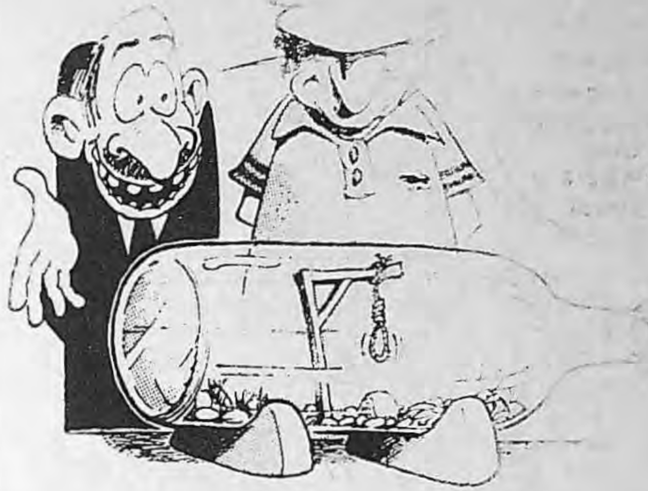
yor ki, parayı Rabıta yollamış. N'aapacaksınız, herşeyi de bilemiyorsunuz ki.

Bir de çok tartışılan Ege'nin kontrolünün 12 Eylül döneminde Yunanistan'a bırakılması konusu var. NATO Başkomutanı Rogers'ın verdiği sözü tutmaması...

Var, var, onlar da kitapta detaylı şekilde yeralacak. Hızla yazıyorum, biri de Türkçeye çeviriyor. Yakında neşredilecek... Ben size şöyle kabaca izah edeyim. Şimdi Türkiye, Kıbrıs harekatından sonra NATO'dan ayrılan Yunanistan'ın NATO'ya dönmesine karşı değildi. Ama biz şunu diyorduk. Ege'nin kontrolü eskisi gibi Yunanlıların olmasın. Evvelden öyleydi. Türk karasularına kadar kontrol onlardaydı, sonra bize geçiyordu. Bu havada da böyleydi. Misal bir karga o taraftan bu tarafa geliyor; Türkiye'nin hava sınırına kadar karga onların kontrolünde, siz müdahale edemezsiniz.. Bir tüyü kopsa kıyamet koparırlar. Neyse, bizi çok sıkıştırdılar, alalımYunanistan'ı NATO'ya diye. Zira bizim veto şeyimiz, hakkımız var. Orada kullanmadık ta, daha sonra partiler kurulurken kullanılması tercih edildi. O da veto, bu da veto neticede. Ziyan olmadı... Türkiye şu şartı ileri sürdü. Tamam gelsinler, amma Ege'de hiç kontrol olmasın. Bir kısmını onlar, bir kısmını biz kontrol ediyorduk evvelden. Şimdi hiç olmasın dedik. Kontrol selahiyeti, yetkisi, Napoli'de NATO komutanlığı var, o baksın bu işe de dedik. Ege ile de alakadar olsunlar dedik. Lakin, o devirde Napoli'de Haig vardı, General Haig... Olmaz dedi. Benim sorumluluğumdaki sahada boşluk istemem dedi. Bana lolo yapmayın dedi... Uzun hikayeler. Kitapta anlatacağım. Hasılı kelam, sonra Rogers geldi. Al takke, ver küllah bugünkü durum ortaya çıktı. Yani Rogers'ın Kenan Paşa'yı aldatması sözkonusu değildir. Adam verdiği sözü tuttu. Bu iş olsun, bu şu pilli radyolar var, iki kalem pille çalışıyor, ondan alacağım diye söz vermişti. Netekim sözünde de durdu, radyoyu yolladı. Yunanlılar NATO'ya dahil edildikten 8 ay sonra radyo da geldi. Durum böyledir yani esasında.

Sayın Zorti, söyleşimize Körfez kriziyle başlamıştık. Yine oraya dönüyorum. Son gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Oraya asker göndermek, gemi göndermek savaş ilan etmek demektir. Ha savaş ilan edeceksin, ha gemi göndereceksin, ikisi de aynı. Sen oraya bizim şehir hatları gemisini göndersen de durum değişmez. Saddam nasıl inanacak, vapurdakilerin jetonlu yolcu olduğunu. Ki bizde adettir, millet iskele

verilmeden atlar. Saddam böyle bir ani taarruzdan da ürküp bir çılgınlık yapabilir. En iyisi mi, ne Arabın yüzü ne Şam'ın şekeri. Zira Arapların işine karışmaya gelmez. Bunlar adamı arkadan hançerler. Netekim Sezar'ı arkadan deşen Brütüs'ün de Arap asıllı olduğunu zannediyorum ben.

Musul, Kerkük konusu var...

Bunlar boş hayallerdir. Adama öyle Musul'u filan vermezler. Sen Musul'u istersen, Suriye de pusuda bekliyor, o da Hatay'a musallat olmaz mı? Bu işlerin sonu gelmez. Biri çıkıp Fatsa'yı ister, biri çıkıp Mardin'i, Hakkari'yi, vesaireyi ister... Musul'u, Kerkük'ü alamayız. Belki şu olur: Saddam giderse yerine gelecek olan adama gidersin, ucuz petrol istersin. Bu olur. Hatta bizim Musul petrolünden yüzde 5 hakkımız vardı. Tahsil ediyorduk. Zannedersem '50 senesinde filan, İngilizler bize toplu bir para verdi, biz de o haktan vazgeçtik. O sıralar Türkiye, toplu bir paraya sıkışmıştı yanlış hatırlamıyorsam. Senet ödenecekti, neydi... O meselede öyle kapanmış oldu. Hem belki bir vakit gelecek petrolün önemi kalmayacak.. Yerine, ilerde başka bir şey ikame edilecek. Nasıl ki, 12 Eylül'den sonra demokrasiye geçildi... Daha şimdiden başka enerjiler icat ediliyor. Güneş enerjisiyle çalışan uçaklar, arabalar yapılıyor. Ben de dama taktırdım, bedava sıcak su... Üç-beş sene sonra, mesela tükürükle çalışan otomobiller çıkmayacağından kim emin olabilir ki? Biliyorsunuz, Çinliler hep çanaklara tükürür, orada biriktirirler. Belki bu sebeple var, o adet. Cüce gibi ama, akıllı adamlar. Bizdeyse tükürük sarfiyatı var. Herkes sokağa tükürüyor.

Efendim, yine her zamanki gibi hayli dinç ve zinde görünüyorsunuz. Herhangi bir sağlık sorununuz var mı, yokturinşallah...

Hamdolsun, iyiyim. Lakin bazen rüya görürken kulağıma kramp giriyor. Doktorlar bunun milyonda bir görülen bir hastalık olduğunu söylediler. Amma mühim değilmiş, kendiliğinden geçiyormuş. Bir de, birara gözlerime bulanıklık peydah olmuştu, iyi göremiyordum. Doktorlar konsültasyon yaptı. Gözlüğün camlarını sildiler, düzeldi. Meğer ondanmış. Şimdi süratle hatıralarımı yetiştirmeye çalışıyorum.

Ne zaman neşredilecek?

Zannedersem en geç seneye çıkar. Orada herşeyi açıklayacağım. 12 Eylül, falan, vesair. İsterseniz akşam yatıya kalın, yer var. Yemekler de iyi. Yarın birlikte manava gideriz...

Teşekkür ediyorum, Sayın Zorti.■

KİTAPLAR

12 Eylül'de "Önce Çocuklar Öldü"

Önce Çocuklar Öldü
Erbil Tuşalp
Bilgi Yayıncılık
Ankara, 1990

Çocuk, yaşama sevincinin kaynağıdır.

Dünyayı, kendi çıkarları için kurdukları bir sistemde yaşatmak isteyen karanlık güçler bu sevince düşmandır.Karanlığın aydınlığa karşı uyguladığı zorbalık, çocuk sevincini asıl düşman bellemiştir. "Düşünen insana düşman" olan kafaların/ve sistemin yasağı, ayıbı, günahı, dayağı, sevgisizliği ve öldürümüyle çocuğa yönelmesi bundandır; sevinci ve aydınlığındandır çocuğun; düşünme ve yaratmasındandır.

Sabahattin Eyuboğlu, 1962'de yazdığı "Çocuk ve Sanat" adlı yazısında şöyle diyor: "...Çocuğu insanların elinden kurtarmak, atomu tanrıların elinden almaktan çok daha zor olacağa benziyor. Freud'un içimizdeki çocuğa çevirdiği ışık, Darwin'in tabiata, Marx'ın topluma, Einstein'in evrene tuttuğu ışıktan hiç de az olmadığı halde, dünyamız bu ışığı henüz çocuğun, dolayısıyla insanlığın yararına kullanabilmekten çok uzaktır." (1)

Aydınlık düşmanlığı, bunun için, çocuğu kurban etmişlerdir tanrılara bin yıllarca. Çağımızda da sistem, bunun için, kurban etmektedir çocukları Hiroşima'da, Vietnam'da, Halepçe'de. Nazım usta bunlara karşı "Çocuklar öldürülmesin/Şeker de yiyebilsinler" çığlığını atmak zorunda kalmıştır.

Sistemin düşmanlığının gemlenemez boyuta ulaştığı dönemlerde çocuklara düşen pay'ın "geleceği karartma" amacına uygun olarak çoğalması da bundandır işte.

Ve bundandır 12 Eylül'ün çocuğa, çocuklara, çocuklarımıza düşmanlığı. (Tıpkı insana, bilime, kültüre, sevgiye düşmanlığı gibi; insansız, bilimsiz, kültürsüz, sevgisiz bir toplum yaratmak için yabanlaştığı gibi.)

12 Eylül en çok acıtan ve kanatan oklarını çocuklarımıza yöneltti.

Alime Mitap'ın "Eylül Karanlığından" (2) adlı albümündeki ilk tablo "Görüşçü Çocuk" adını, ikinci tabloysa "Anne ve Çocuk Görüşte" adını taşıyordu. Mitap'ın acı insan kesitleriyle sunduğu mesaj, yok edilmek istendikçe direnen insandı ve ilk iki tabloda insan adına "çocuk" direniyordu 12 Eylül'e karşı.

Çok etkilenmiştim Mitap'ın tablosundan ve ilk yapıtım "Kardelen"e (3) "Görüşçü Çocuk" tablosunu kapak yapmaya karar vermiştim. Bugün 6. basımı yapılan ve hala içiyle birlikte kapağıyla da 12 Eylül'le hesaplaşan Kardelen'i, çocuklarımızın 12 Eylül'e direnişi olarak düşünmek yanlış olmayacaktır. Bir çocuğun gözüyle 12 Eylül'ün yargılanması olan Kardelen'in bunca sevilip okunması da, 12 Eylül'ün çocuklarımıza yönelikliğinin bir başka kanıtı olsa gerek.

Feride Çiçekoğlu'nun geçtiğimiz yıl filme alınan "Uçurtmayı Vurmasınlar" (4) adlı kitabını da 12 Eylül'ün çocuk düşmanlığıyla ilgili bir edebi tanıklık olarak değerlendirmek istiyorum. Tabii aynı zamanda çocuk direnişinin de tanığı.

"Büyümek her yerde zordur. Ama Türkiye'de işkence haline gelebilir." cümlesi var. "Eylül Çiçekleri" (5) nin kapağında. Uluslararası Af Örgütü'nün raporundan alınan ve "düşleri, gülüşleri ve ülkeleri işgal edilen çocuklara" sunulan kitap 22 yayınevinin katkısıyla gerçekleşmiş. Mehmet Çetin'in yayına hazırladığı ve geliri İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi Çocuk Komisyonu'na bırakılan bu kitap da, 12 Eylül'ün çocuk düşmanlığını belgeleyen anlamlı bir yapıt olarak bir gerçekliği haykırıyor bize: Sistem çocuklara düşmandır, ama çocuklar gelecek adına direnmekteler!

Dünyada "Çocuk Hakları Bildirgesi" hazırlanıyor.

Ve biz İnsan Hakları Derneği kurmak zorunda olmamızın acısının yanına, derneğimizde Çocuk Komisyonu oluşturmak zorunluğunun sızısını da katıyoruz.

Ve 12 Eylül'ün iki yüzlülüğü sürüyor: "Çocuklar İçin Dünya Zirvesi'nde (6) ülkemiz Cumhurbaşkanı T. Özal ile temsil edilecek."

Oysa iki günlük zirve süresince, "2 bin 800'ü boğmacadan, 8 bini kızamıktan, 4 bin 300'ü tetenozdan, 5 bin 500'ü sıtmadan, 22 bini ishalden, 12 bini zatürreden olmak üzere toplam 54 bin 600 çocuğun öleceğini" (7) belirtiyor UNICEF Türkiye Temsilciliği görevlilerinden Gülgün Müftü. Ekliyor: "Önümüzdeki on yıl içinde yaşamını yitirecek çocukların sayısı 100 milyonu aşacak."

Dünyadaki ve dünyayı egemenliğinde tutmak için olmadık şeytanlıkları gerçekleştiren sistemin sorumlu olduğu bu acı tabloya, sistemin ülkemizdeki yansımasına ilişkin bir katkı da gazeteci-yazar Erbil Tuşalp'ten geldi.

Özellikle 12 Eylül sonrası kitap olarak sunduğu yapıtlarla (8) aydınlıktan, sevgiden, insan onurundan ve çocuktan yana bir tavır sergileyen Tuşalp, doğru ve gerçeğe uygun bir saptamayla "Önce Çocuklar Öldü" (9) adını vermiş son yapıtına.

"Bu kitapta anlatılanların hiçbiri düş ürünü değildir." cümlesiyle başlayan ve bir roman biçimiyle sunduğu kitabında Tuşalp 12 Eylül çocuklarını anlatıyor.

"Yaşamın ucundan tutunduklarında, çocukluklarını tüketmiş çocuklardı tümü. Örneğin, on üçünde siyasi suçlu olunabiliyordu, on dördünde cezaevine girilebiliyordu. Yirmi yıl ceza çekiliyor, yirmi ikisinde çıkılabiliyordu. Yaşanmamış çocuklukları kaldı oralarda. Umutları, gelecekleri. Çocuk omuzlarıyla yaşamın karşısına dikilmişler, çocuk yürekleriyle direnmişler, çocuk elleriyle yenilmişlerdi."

Erbil'in anlattığı çocuklar. Yenilmişlerdi ama "onurlu bir var olma kavgası" vermişlerdi. Bu çocukları, ve çocukları kurtaramazsa "kendi çocuklarının yüzüne nasıl bakacağını" soran insanları, gözaltıları, sorguları, direnmeleri okuyoruz "Önce Çocuklar Öldü"de.

Bir çocuk, "Bir çiçek uzatmıştı şarkıcı ablasına, Kürt çocukları adına. Bölücülükten yakalandığında on birini yeni doldurmuştu daha. Viranşehir savcısının karşısında dizleri titriyordu, 'Şarkı söyledi, çiçek verdim' derken. "Bir başka çocuk, "Hakkında 12 yıl ağır hapis cezası istendiğinde 16 yaşında, Mustafa." Bir başka çocuk, "oyundan kopamayan çocuklar gibi "çok acıktım" diye döndü, dört yıl sonra evine. Bir başka çocuk Hakan, bir "defter suçlusu". "Yılmaz Güney'in resmini bulmuşlar defterinin içinde, alıp götürmüşler."

Ve Erbil Tuşalp, "Çocukları yiyen" çark dönüyor, çocuklar büyümeden eskiyordu" diyerek sürdürüyor çocuklarımızı anlatmayı.

"On üçünde, on dördünde çocukların adları uluslararası belgelere yazılıyordu," utanca yani.

Bu utancı, ama aynı zamanda çocuklarımızın onurlu direnişlerini güzelleyen "Önce Çocuklar Öldü" unutulmamalı:

Öner Yağcı

(1) Sanat Üzerine Denemeler, Sabahattin Eyuboğlu, Cem Yayınevi,
(2) Eylül Karanlığından, Alime Mitap ,Belge Yayınları, 1988.
(3) Kardelen, Öner Yağcı, Roman, Cem Yayınevi, 6. Basım, 1990
(4) Uçurtmayı Vurmasınlar, Feride Çiçekoğlu, Can Yayınları, 1990
(5) Eylül Çiçekleri, Hazırlayan Mehmet Çetin, 22 Yayınevi ve İHD,
(6) New York, 29-30 Eylül 1990.
(7) Cumhuriyet, 17 Eylül 1990.
(8) Bin İnsan, Bin Tanık, Bin Belge, Artık Demokrasi İsteyin, Zehir Yüklü Bulutlar, Ben Tarihim Bay Başkan.
(9) Önce Çocuklar Öldü, Erbil Tuşalp (Roman), Bilgi Yayınevi,

Araştırma Raporu

6 Eylül 1990 günü, Nusaybin ilçesindeki gelişmeleri yerinde izlemek amacıyla İHD Diyarbakır Şubesi Başkanı Hatip DİCLE, Hukuk Komisyonu Üyesi Av. Hüsniye ÖLMEZ, İnsan Hakları İhlalleri İzleme Komisyonu üyesi Hikmet ATA ve İHD Siirt Şubesi Başkanı Av. Zübeyir AYDAR'dan oluşan bir heyetle incelemelerde bulunuldu. İlçe merkezinde yapılan araştırma ve görüşmelerden edinilen bilgilere göre;

a) 26.8.1990 tarihinde köy yakınlarında meydana gelen silahlı bir çatışma gerekçe gösterilerek, 5 gün süreyle abluka altında tutulan Nusaybin ilçesine bağlı Kuruköy (Xerabe)de vahşet boyutlarına varan baskı ve işkencelere karşı kamuoyunun dikkatini çekmek, çatışmalarda ölen militanların cenazelerinin, ailelerinin yoğun başvurularına rağmen, Olağanüstü Hal Bölge Valiliğinin yayınladığı bir genelge gerekçe gösterilerek, verilmeyişlerini kınamak ve Kuruköy operasyonundan sonra köyde incelemeler yapan heyetin tutuklanmasını protesto etmek amacıyla, 5.9.1990 günü saat 16.00'dan başlamak üzere Nusaybin ilçesindeki yedi bin esnaf tarafından kepenk kapatma eylemi gerçekleştirilmiştir.

b) Kuruköy'de incelemeler yapan heyetten; Dr. Cemal Kahraman, SP İlçe Başkanı Süleyman BALAN, Nusaybin Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Mecit AKGÜN 4.9.1990 tarihinde tutuklanmış, SP Genel Sekreteri Yalçın BÜYÜKDAĞLI'nın da aralarında bulunduğu diğer heyet üyeleri hakkında da "BÖLÜCÜLÜK" yaptıkları iddiasıyla gıyabi tutuklama kararı çıkarılmıştır.

c) 6 Eylül 1990 günü Devlet yetkililerinin, sabah saatlerinden itibaren, anonslar yaparak esnaftan kepenklerini açma isteği, gerekli yanıtı bulamayınca, öğle saatlerinden başlayarak özel tim görevlilerince kesin sayısını saptayamadığımız birçok dükkanın kepenklerinin levyelerle kırılmak suretiyle açıldığı ve özellikle elektronik eşya satan pasajlardaki elliye yakın dükkanın camlarının tahrip edildiği, heyetimizce yerinde gezilerek tespit edilmiştir. Saat 18.30 sıralarında ilçe merkezlerinden ayrılırken, dükkanlardan % 50'sinin hala kapalı olduğunu, ilçede çok sayıda özel tim görevlisinin devriye gezdiğini, ilçe çevresinin kariyer ve askeri birliklerle tamamen çevrili olduğunu gözlemleyen heyetimiz, yaptığı görüşmelerde 80'e yakın kişinin gözaltına alındığını, bazı esnafların evlerine baskın yapılarak dükkanlarına zorla götürüldüklerini, gelişmeleri görüntülemek isteyen gazetecilerin filmlerine el konulduğunu ve ancak polis gözetiminde ilçeyi gezebildiklerini tespit etmiştir.

Heyetimiz tüm demokratik kanalların tıkatıldığı bu savaş çığırtkanlığı ortamında, bölgede dozu giderek artan yoğun insan hakları ihlallerine ve yıldırma politikalarına karşı, ulusal ve toplumsal muhalefetin bir dışavurumu olarak gerçekleştirilen en pasif bir protesto eylemine dahi, hukukdışı ve keyfi uygulamalarla yanıt veren devlet yetkililerini bir kez daha uyarmakta, hiçbir gerekçeyle haklı gösterilemeyecek bu tür antidemokratik önlemlerin Bölgedeki sorunları daha da ağırlaştıracağına dikkat çekmektedir. 7.9.1990

İHD Heyeti adına
Hatip DİCLE
(BAŞKAN)

Rapor

5.9.1990 günü saat 21.30 sıralarında Dicle Kurudere köyü Cemalağa mezrasında, kendi evine 200 metre mesafede öldürülen Hüseyin Akaslan resmi makamlarca gerek Televizyon gerekse basında çatışmada ölen bir P.K.K. militanı olarak tanıtıldı.

Ayrıca daha inandırıcı olabilmesi için haber, toplam 5 P.K.K.'lı militandan dördünün kaçtığı, bir kişinin ise ölü olarak ele geçirildiği, şeklinde belirtildi. Ölü ele geçirilen militan ise Hüseyin Akaslan'dı. Heyetimizce yerinde yapılan incelemede, olayın kamuoyuna sunulduğu tarzda cerayan etmediği Hüseyin Akaslan'ın gece evine giderken pusuda bekleyen devlet güvenlik güçlerince öldürüldüğü tespit edildi. Adı geçen Hüseyin Akaslan'ın akli dengesinin yerinde olmadığı yakınları tarafından (kardeşi Şükrü Akaslan) ifade edilmekte ve ekteki 10.9.1990 tarihli Elazığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinden alınan rapor bunu doğrulamaktadır.

Ayrıca öldürülen Hüseyin Akaslan'ın yarı felçli olduğu ve ancak değnek desteğiyle yolda yürüyebildiği heyetimizce yapılan incelemeden anlaşılmıştır.

Olay yerine otopsi için gelen Dicle'deki doktorlar ve diğer sağlık mensupları şahsı daha önce tanıdıklarından ismiyle teşhis edince, o anda heyette görevli Albay "Biz sizi buraya şahitlik yapmak için getirmedik." diyerek, tutanakları kendi doğrultularında hazırlamışlardır.

Hüseyin Akaslan'ın açık kimliği:
Soyadı: Akaslan
Adı: Hüseyin
Baba Adı: Ali
Ana Adı: Zübeyde
Doğum Yeri: Dicle
Doğum Tarihi: 10.10.1953
Nüfusa kayıtlı olduğu yer: Diyarbakır ili Dicle ilçesi Çelebi Mahallesi.

İşbu rapor başkanlığımdaki, İ.H.D. Diyarbakır Şubesi İnsan Hakları İhlallerini İzleme Komisyonu üyelerinden oluşan bir heyetle yerinde yapılan incelemede hazırlanmıştır.13.9.1990

Av. Hüsniye ÖLMEZ

Basına Açıklama

Temel insan hak ve özgürlüklerine, insan kişiliğinin onur ve değerine Ulusların hak eşitliğine, Uluslararası Hukukun temel ilkelerine, halklar arasında evrensel barış ve güvenliğe yüksek değer biçen ve bu yolda kararlı bir savaşım yürüten İNSAN HAKLARI DERNEĞİ'nin DİYARBAKIR, SİİRT, ŞANLIURFA, VAN, TUNCELİ ve ADIYAMAN Şube yöneticileri 15 Eylül 1990 günü Diyarbakır'da toplanarak bölgedeki son gelişmeleri değerlendirmiş ve aşağıdaki ortak görüşlerin basın aracılığıyla kamuoyuna duyurulmasında uzlaşmıştır.

1) ABD Emperyalizmi, Ortadoğudaki çıkarları gereği, uluslararası diğer emperyalist güçleri de yedeğine alıp, Kürt

KATKILAR • TARTIŞMALAR

Hiroşiması Halepçe'de 5000 Kürdü emperyalist silah tekellerinin ürettiği kimyasal silahlarla katleden Faşist Diktatör Saddam yönetimindeki Irak'ın, Kuveyt'i işgal ve ilhakını bahane ederek Türk, Kürt, Arap, Fars, tüm Ortadoğu halklarına büyük felaketler getirecek bir savaşı, Türkiye'yi de içine alarak başlatmak istiyor. Türkiye, pentagon patentli savaş senaryolarının piyonu ve ABD'nin Ortadoğudaki jandarması olamaz.

Türkiye'nin emperyalistlerin buyrukları doğrultusunda, Irak'a karşı bir savaşa girmesi, birçok insanın ölümünün ve sakat kalmasının dışında, daha da yıkıma gidecek ekonominin faturasının işçi ve emekçilere çıkarılmasına, kısıtlı da olsa hala varolan demokratik hakların askıya alınmasına ve özellikle Bölgemizde, halkımız üzerindeki baskı ve soykırım politikalarının derinleşmesine neden olacaktır. Bir savaş durumunda bölgemiz, başta kimyasal silahlar olmak üzere tüm kitlesel kırım silahlarının deneneceği bir manevra alanına dönüştürülecek, bu yolla ulusal ve toplumsal muhalefetin ezilmesi sağlanacaktır. Bu nedenle, Türkiye'yi Irak'a karşı haksız bir savaşın içine çekme çabaları karşısında, tüm demokrasi ve barış güçlerini etkinliklerini artırarak "SAVAŞA HAYIR" demeye çağırıyoruz. Bu savaş bizim savaşımız, bu savaş haklı bir savaş olamaz.

2) Ulusal Haklar, insan haklarının vazgeçilmez temel bir öğesidir. Uzun yıllardır, halkımızın Ulusal varlığını, dili, kültürü ve tarihi değerlerini reddeden inkar, talan ve asimilasyon politikaları, son çıkarılan SS kararnameleriyle birlikte Bölgeyi TECRİT politikasına yönelmiştir. Bu politikanın amacı, eşitlik, özgürlük ve adalet temelinde yükselen ulusal ve Toplumsal Muhalefeti tümüyle ezmektir. Bölgede dozu giderek artan insan hakları ihlalleri, işte bu baskı ve yıldırma politikalarının eseridir.

Son günlerde, savaş krizi ortamını fırsat bilerek Şırnak, Eruh ve Pervari'de olduğu gibi, köy koruculuğunu kabul etmeyen köylülerin evlerini ateşe veren, Bölgedeki köyleri zorla boşaltan ve ormanlarımızı yakan militarist güçlerin, Nusaybin İlçesi Kuruköy'ü, beş gün abluka altına alarak çocuk, kadın, yaşlı, genç ayrımı yapmadan tüm köylüleri işkenceden geçirenlerin, ailelerinin ısrarlı istemlerine rağmen, ölen gerillaların cenazelerini dahi vermeyen çağdışı zihniyetin, daha dün Siirt-Çevrimli ve Hakkari-İkiyaka Köylerinde masum insanların kanları üzerinde çirkin senaryolar düzenleyip Hakkari ili Yüksekova İlçesinde vahşi yöntemlerle katlettikleri köylüleri kamuoyuna "terörist" diye ilan edenlerin, Diyarbakır Çevik Kuvvet Merkezinde olduğu gibi işkenceyi sistemli olarak sürdürenlerin ve gözaltında kaybolan kişilerin sorumlularının, Türkiye'nin de altında imzası olduğu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İşkence ve Onurkırıcı Davranışlara karşı Sözleşme gibi, insanın insanlaşması sürecinde ve insan onurunun yüceleştirilmesinde önemli adımlar olarak değerlendirilecek insanlık tarihinin bu önemli belgelerini pervasızca çiğneyenlerin, insanlığa karşı SUÇ işlediklerini, halkımız ve tüm dünya halkları karşısında, insanlık karşısında SUÇLU olduklarını İLAN EDİYORUZ.

3) Bugün bölgemizde, özellikle de Van ve Siirt ilinin varoşlarında kıl çadırlarda barınıp topraklarından zorla atılan, evleri yakılıp evsiz bırakılan, tüm geçim kaynakları ve eğitim olanaklarından yoksun olarak, yaklaşan kış şartlarında barınak ve gıda sorunları acil çözüm bekleyen, kendi ülkelerinde mülteci konumuna düşen insanlarımız için, özellikle sağlık koşullarından uzak şartlarda bulunan 0-2 yaş grubundaki yüzlerce çocuğumuz için başta KIZILAY ve KIZILHAÇ KURUMLARI olmak üzere tüm yardım kuruluşlarını acil yardıma çağırıyoruz.

4) Bu tür keyfi ve insanlıkdışı uygulamaların, politik ortamı tahmin edilemiyecek derecede gerginleştireceğini, Bölgede huzura, barışa ve kardeşliğe asla hizmet etmeyeceğini, başta bu politikaların ve uygulamaların sorumluları olmak üzere artık herkes bilmelidir. Hiçbir neden bu tür uygulamaları haklı gösteremez. Bölgedeki silahlı hareketler gerekçe gösterilerek özgürlüğe, demokrasiye, eşitliğe ve adalete susamış halkımızın, potansiyel suçlu muamelesiyle karşı karşıya bırakılması, köylerinden, topraklarından göçe zorlanmaları, evlerinin yakılması, en ağır hakaret ve işkencelere maruz tutulmasının soruna çözüm getireceğini sananlar, barış ve kardeşliği dinamitlediklerini artık bilmeli, soruna askeri çözüm arama ve yıldırma politikalarını hızla terketmelidirler.

Ulusal ve uluslararası tüm demokratik kuruluşlar ve anayasal organlar, toplumumuzda onarılmaz yaralar açacak bu hukukdışı ve ayrımcı uygulamaları acilen durdurmak için harekete geçmeli, Bölge halkı yalnız bırakılmamalı, Turan DURSUN'un katledilmesi olayında olduğu gibi düşünceye kurşun sıkanlar karşısına kararlılıkla çıkılmalı, "SAVAŞA HAYIR" belgileri çerçevesinde basın organları, parlamenterler, aydınlar ve kamuoyu duyarlılığını göstermelidir.

17 Eylül 1990

Hatip Dicle (İHD Diyarbakır Şb. Bşk.), **Av. Zübeyir Aydar** (İHD Siirt Şubesi Başkanı), **Yavuz Binbay**(İHD Van Şubesi Bşk.), **Salih Öztürk** (İHD Ş.Urfa Şb. Bşk.), **Av. Murat Bilgiç**(İHD Adıyaman Şb. Bşk.), **Attila Kızılaslan** (İHD Tunceli Şb. Yk. Üyesi)

Rıza Zelyut'a Yanıt

Önce tüm DEMOKRAT yöneticileri ve okurlarından özür dilemek istiyorum; bir kere daha bu sayfaları işgal etmek zorunda kaldığım için. Ağustos sayınızda yazdığım "Alevilik: Sosyalistler taraf olabilir mi?" başlıklı yazıma, Eylül sayınızda Rıza Zelyut'tan bir "yanıt" geldi. Ama insanın buna "yanıt" demeye pek dili varmıyor, çünkü daha ziyade bir "küfürname"yi andıran, son derece çirkin ve avami bir üslupla kaleme alınmış. Elbette ki bunlar Rıza Zelyut'un yeni fikirleri değil, öteden beri Türkiye soluna dayatmaya çalıştığı şeyler. Bunu anlayabilirdim, ancak kendine "araştırmacı" gibi bir sıfatı yakıştıran bu zat, muhakkak ki okurun gözünden kaçmayan bir bayağılık ve seviyesizlikle ağzına geleni en irinli yakıştırmalarla söylemiş.

Doğrusu, yazıma bir tepki beklemekle birlikte, böylesi mahalle ağzıyla yazılmış sözümona bir cevap beklemiyordum. Yazımda bu konunun "düşmanca ve önyargılı olmayan eleştirisinin yapılmasını" temenni etmiştim. Ama ne yazık ki bu olgunluğa sahip olmayan biri tarafından cevap geldi. Aslında böylesi bir cevaba, cevap vermek başlıbaşına bir eziyet olmakla birlikte, sadece şahsıma yöneltilmiş ve bende mide bulantısı uyandıran satırlara değineceğim. Üstelik bunu elimden geldiğince, terbiyemi bozmadan yapmaya çalışacağım. Bu hakkımın doğduğuna inanıyorum. Ve bugüne değin Türkiye solunda yapılmış tek "aykırı" eleştirinin uğradığı hakarete

bakın!

Yazdığım ilk yazıyı okuyan herkes görmüştür ki, yazı aleviliği materyalist-ateist ilkeler açısından tartışmaya çalışmaktadır. Dolayısıyla nasıl alevilik karşısında bir "taraf" değilse, bir o kadar sünnilik karşısında da "taraf" değildir. Gözü fanatizmden kör olmuş bay Rıza Zelyut, bunu farketmemiş olamaz. Buna rağmen şahsımı kasıtlı olarak bir sünni gibi değerlendirmiş ve "Ebusuut Efendi'nin Torunu" oluvermişim! (Güleyim mi, ağlayayım mı bilemiyorum) Bütün çirkin ve seviyeden yoksun ifadeleri bir yana asıl önemli nokta burasıdır. Burasıdır çünkü, hayatı boyunca kendini dinsiz görmüş ve defalarca sünni yobazlığının saldırısına uğramış bir insan olarak, bile "sünnilik"le suçlanmaktayım. (Ayrıca tek başına birinin "sünni" veya "alevi" oluşu bir suçlama nedeni olamaz ya neyse) Ama böyle görmek ve göstermek bay Zelyut'un işine gelmiş olacak ki, kendi daracık dünyasının sınıflamalarını şahsıma atfetmiş. Dünya onun için aleviler ve sünnilerden ibaret olabilir. Ama benim için öyle değil. Demek materyalist ilkeleri savunanlara sadece şeriatçı islamcılar düşman olmuyorlarmış, bunu da öğrendik çok şükür! Ancak biri birinin gerekçesi olabilecek bu iki idealist-fanatizm türü doğru bir önsezi ile materyalistlere karşı pençelerini törpülüyor hemen.

İnsanın hayatta bazen cevap bulamadığı, kelime seçemediği durumlar vardır. Bu geçici şaşırma karşınızdaki kişinin saçmalıklarından kaynaklanır. Size atfettiği şey o kadar saçmadır ki ve asla olmadığınız bir şeydir ki, bunu hiçbir mantık kuralıyla cevaplıyamazsınız. Kendimi tam da o durumda hissediyorum şimdi. Buna verebileceğim tek cevap olabilir; Aleviliğinizin de, sünniliğinizin de canı cehenneme bay Zelyut! Ben bir materyalist-ateistim ve dinsel ilkelliklerin insanlara dayattığı böylesi suni (Sünni değil, bay Zelyut Suni, -yani yapay-. Eminim sünni paranoyanız bu kelimeyi sünni olarak okutmuştur size.) düşmanlıklara radikal olarak karşıyım. Bu tutarlılığı anlayabileceğinizi hiç sanmıyorum.

Birinci fobinize bağlı olarak, ikinci çarpıtmanız da benim bir "alevi düşmanı" oluşum. (Burada bir Ebusuut Efendi var, ama hangimiz bilemiyorum. Buradaki mantıksız-mantık basit: bizden olmayan bizim düşmanımızdır! O halde Şeyhülislam Ebusuut Efendi gibi fetvalar verile ve tez kelleler vurula! Elinizde olsa, eminim onu da yaparsınız Bay Zelyut. Mantığınız buna hiç kapalı değil çünkü ve "din elden gidiyor" çığırtkanlığı yapan softalara benziyorsunuz.) Cümleleri işine geldiği gibi seçen ve yorumlayan bay Zelyut, bu konuda da zekice (!) davranmış; samimi alevi kitlelerin duygularını basitçe ajite edivermiş aklısıra. Kime karşı hem de? Bir materyaliste karşı.. (Allah (!) tüm materyalistleri sizin gibi dostlardan korusun bay Zelyut!) Pess doğrusu!

Ben alevi yoldaşlarımla birlikte faşizme karşı omuz omuza savaşmış, bunu yaparken de çok başka kavram ve değerler adına dövüşmüş bir insanım. Ateist ve enternasyonalist bayrak altında dövüştüm. Ne Muhammed'in ne Ali'nin küflü sancakları için değil. Bunu yaparken kökenlerine bakmaksızın herkes kardeşimdi benim ve hergün yeni bir insanlık kültürünü yaratmaya çalıştık. Dinsel fanatizmin ve safsatacı kinciliğin her türünden nefret ettim. Benim tek düşmanım olabilir: o da otoriter ve faşist zorbalardır. (Bu terimi en geniş manada kullanıyorum. Çünkü faşizm öncelikle bir tavır benim için, siyasal analizinden ötede.) Bu bilinci de anlayabileceğinizi sanmıyorum bay Zelyut!

Sanki ben alevilerin temel insan haklarını savunmuyormuşum, aleviler kendi kültürlerini geliştirmemeliymişler, diyormuşum! Bu ayrı bir konudur ve yazımda zaten başkaları tarafından sık sık değinildiği için belirtmedim. Ama aksine bir cümle de bulamazsınız. (Hemen şunu belirteyim. Demokratlık adına da, bana dayatılan herşeyi savunmak zorunda da değilim. Örneğin geçen Muharrem ayında Türkiye'deki Şiiler Hasan ve Hüseyin'in Kerbela'da katledilişlerini andılar. Kendilerini zincirlerle döverek ve küçücük çocukların alnına kanlı bıçaklar sürüp, onlara intikam yeminleri ettirerek. Şimdi ben bu hastalıklı ideolojiyi sırf demokrat olduğum ve onlar da sözümona "marjinal" oldukları için savunmak zorunda mıyım? O zaman çok başka ilkelerime ihanet etmiş olmam mı?) Benim eleştirmeye çalıştığım tamamiyle başka bir noktaydı. Ben bir insanın kendine hem materyalist-ateist hem de alevi veya sünni diyemeyeceğini, demesi durumunda bunun bir ikiyüzlülük olacağını savundum. Ayrıca solun bu konuda ideolojik bağımsızlığını korumasının şart olduğunu savundum. (Alevilerle, alevilik başka başka şeylerdi benim için) Çok merak ediyorum; acaba Hıristiyan bir toplumda, batılı bir marksist, katoliklikle protestanlık arasında taraf olabiliyor mu? Bunu da algılıyabileceğinizi zannetmiyorum bay Zelyut!

Sola yeniden hakim olmaya başlayan avami ve vulgarize yorumlar beni rahatsız ediyor. (Üstelik sadece bu konuda değil, çok konuda) Bu tip parsa toplamaların en hafifinden bezirgan kurnazlığı olduğunu düşünüyor ve iğreniyorum. (Örneğin alevilik bildirgesi denen şeyde, asla bir aydının talebi olamayacak şeyler var; Neymiş Diyanet İşleri bir alevi bürosu açmalıymış! Ne yalan söyleyeyim bu beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor bay Zelyut. Benim illa ki, laiklik adına bir talebim olacaksa, o da adına diyanet işleri denen bu kurumun tümüyle feshi olabilir. Ayrıca benim "gerçek islam", "sahte islam" gibi aptalca ayrımlarım da yok Bay Zelyut. Bu kurumun alevi mi, sünni mi olacağı tartışmasına ise ancak acı acı gülebilirim.) Siz bunları da anlayamazsınız değil mi bay Zelyut!

Sözümona benden yapmış olduğunuz alıntılara tek tek cevap vermeye ne sinirlerim ne de ahlakım elveriyor. Bu sizin kısır kulvarınıza girmek olur çünkü. Şu kadarını söyleyeyim ki, son derece kasıtlı çarpıtmalarla dolu bu küfürlere "kem söz sahibine aittir" demekle yetineceğim. Ama size söylemek istediğim bir çift lafım daha var; eğer herşeye rağmen içinizde bir parça ahlak varsa -ki vardır sanırım, çünkü sonuçta siz de bir inancın adamısınız- bir kimseyi söylemediği, olmadığı, savunmadığı şeylerle değil, söylediği, olduğu ve savunduğu şeylerle yargılayın.

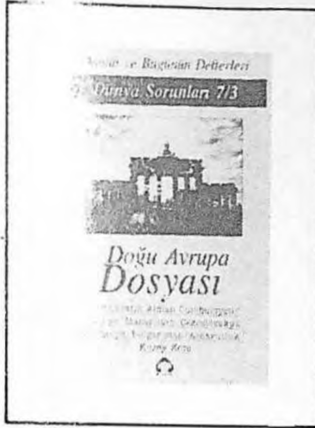
İkinci tavsiyem, sakin olun ve bir sinir ilacı alarak rahatlamaya çalışın. O zaman belki, çevrenizde sizi saran "sünni düşmanlar" paranoyanızdan kurtulur, insanlığa daha geniş bir ufuktan bakabilirsiniz umarım. Ayrıca solu sadece kendiniz gibilere maletmekten vazgeçin ve gerçekten demokrat bir mücadelenin böylesi geri çatışkılara bel bağlanarak verilemeyeceğini anlamaya çalışın. İnanın bu o kadar zor değil, o zaman gerçek "araştırmacı" kimliğinizle, alevilik de dahil bir sürü şeye daha faydalı olacağınızdan eminim.

Tüm DEMOKRAT okurlarına saygılarımla...

Orçun B. Demirci

Dünya Sorunları

Dünyanın değişimini izlemek için Vazgeçilmez kaynak

"...Doğu Avrupa Bloku'ndakı değişimleri, dünyanın değişimini daha yakından izlemek istiyorsanız. bu kitaptan yararlanabilirsiniz. Çeşitli yabancı uzmanların yazılarından derlenen. Ekim Devrimi'nden günümüze süregelen gelişimin çeşitli yönlerini irdeleyen, dünle bugün arası sağlam bağlar kuran ve belki de en önemlisi,... klişeleri yinelemek gafletine düşmeyen, genel geçer yuvarlak lafların. varsayımların tuzağına düşmeyen bir kitap..."

Zeynep Oral / Milliyet

